

NCEGŠ – Národné centrum európskych a globálnych štúdií

**FINANČNÉ VZŤAHY
MEDZI SLOVENSKOU REPUBLIKOU A EURÓPSKOU ÚNIOU**
Ondrej Barič

BRATISLAVA 2024

NCEGŠ – Národné centrum európskych a globálnych štúdií

**FINANČNÉ VZŤAHY
MEDZI SLOVENSKOU REPUBLIKOU A EURÓPSKOU ÚNIOU**

Ondrej Barič

Bratislava 2024

FINANČNÉ VZŤAHY MEDZI SLOVENSKOU REPUBLIKOU A EURÓPSKOU ÚNIOU

Anotácia odbornej monografie:

Je prvou domácou odbornou monografiou, ktorá podáva ucelený obraz o finančných vzťahoch politiky súdržnosti EÚ a SR na základe historického kontextu, za obdobie 20 rokov od prístúpenia SR do EÚ v roku 2004. Monografia približuje slovenskému čitateľovi hlavne alokácie zdrojov poskytnutých EÚ prostredníctvom fondov a ich využívanie v SR počas celého 20 ročného obdobia, v jednotlivých programových obdobiach.

Autor: Ing. Ondrej Barič, PhD.

Recenzenti: prof. JUDr. Jaroslav Chovanec, CSc. et Dr.h.c.
Ing. Sergej Kozlík.

Všetky údaje a dáta uvádzané v odbornej monografii boli aktualizované podľa verejne dostupných zdrojov k 1.3.2024.

Za odbornú a jazykovú stránku zodpovedá autor.
Texty v Anglickom jazyku preložil Ing. Peter Kijovský.

Dielo je chránené autorskými právami. Akékoľvek reprodukovanie diela je možné len so súhlasom autora.

Rukopis tohto diela vznikol s finančnou podporou Literárneho fondu.

Prvé vydanie
Bratislava, 2024.

Vydavateľ:
OZ NCEGS - Národné centrum európskych a globálnych štúdií.
www.ncegs.eu ;

Tlač: Online tlačiareň Expresta s.r.o.
ISBN: 978 - 80 - 972508 - 5 - 0.

OBSAH

PREDSLOV	4
FOREWORD	6
I. KAPITOLA: <i>Politika súdržnosti, vývoj a stratégie EÚ</i>	8
1.1. Regionálna politika v Európskej únii, ktorá je obsahom politiky súdržnosti.....	8
1.2. Vývoj regionálnej politiky v Slovenskej republike.....	19
1.3. Politika súdržnosti v súvislosti so stratégiami EÚ.....	26
II. KAPITOLA: <i>Politika súdržnosti v programových obdobiach</i> ..37	
2.1. Predvstupové obdobie	37
2.2. Programové obdobie 2004 - 2006.....	39
2.3. Programové obdobie 2007 - 2013.....	49
2.4. Programové obdobie 2014 - 2020.....	62
2.5. Programové obdobie 2021 – 2027.....	74
2.5.1. Politika súdržnosti	75
2.5.2. Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti	84
2.5.3. Možné synergické a komplementárne väzby implementácie politiky súdržnosti a mechanizmu na podporu POO.....	90
2.6. Bilancia príjmov a výdajov SR vo vzťahu k EÚ.....	92
III. KAPITOLA: <i>Priebeh implementácie politiky súdržnosti v SR</i>	94
3.1. Rámcové právne zásady využívania fondov EÚ.....	94
3.2. Proces programovania využívania fondov EÚ.....	99
3.2.1. Príprava a schvaľovanie programových dokumentov.....	99
3.3. Postupy implementovania využívania fondov EÚ.....	114
3.3.1. Finančné riadenie, rozpočtové vzťahy a platobné vzťahy....	114
3.4. Monitorovanie využívania štrukturálnych fondov.....	121
3.4.1. Ukazovatele a procesy monitorovania.....	121
3.4.2. Systém monitorovania projektov.....	127
ZHRNUTIE	137
SUMMARY	140
LITERATÚRA	145
ZOZNAM SKRATIEK	150
O AUTOROVI	173

PREDSLOV

Regionálna politika EÚ sa týka všetkých regiónov EÚ a je podporovaná prostredníctvom rôznych fondov vrátane Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR), Kohézneho fondu (KF), Európskeho sociálneho fondu (ESF), Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) a Európskeho námorného a rybárskeho fondu (ENRF). Väčšina finančných prostriedkov však smeruje tam, kde je to potrebné najviac, do chudobnejších regiónov EÚ, ktorých hrubý domáci produkt (HDP) na obyvateľa je nižší ako 75 % priemeru EÚ. Prejdite sa vo svojom okolí a možno nájdete označenie s vlajkou EÚ, ktoré informuje o miestnom projekte financovanom z prostriedkov EÚ.

Hlavným cieľom regionálnej politiky EÚ, známej aj ako politika súdržnosti, je riešiť územné, sociálne a hospodárske nerovnováhy, ktoré existujú medzi rôznymi regiónmi EÚ. Táto politika EÚ bola definovaná v roku 1988 na základe rozhodnutia spojiť regionálnu politiku s časťou sociálnej politiky EÚ a s časťou poľnohospodárskej politiky EÚ do jedinej. Preto hovoríme aj o tzv. „kohéznej – súdržnej politike.“

Regionálna politika má veľký vplyv na mnohé oblasti. Jej investície pomáhajú plniť mnohé ciele politiky EÚ a dopĺňajú politiky EÚ v oblastiach, ako sú vzdelávanie, zamestnanosť, energetika, životné prostredie, jednotný trh, výskum a inovácie. Regionálne zdroje financovania z EÚ môžu byť využívané súkromnými osobami, verejnými orgánmi, niektorými organizáciami súkromného sektora (najmä malými podnikmi), univerzitami, združeniami, mimovládnyimi a dobrovoľníckymi organizáciami.

V súčasnosti hlavnými prioritami v tomto smere sú výskum a inovácie, podpora malých a stredných podnikov, informačné a komunikačné technológie a nízkouhlíkové hospodárstvo.

Ďalšia dôležitá oblasť danej problematiky, Európska územná spolupráca (EÚS), známa skôr ako iniciatíva Interreg, poskytuje rámec na vykonávanie spoločných akcií a výmenu politík medzi vnútroštátnymi, regionálnymi a miestnymi aktérmi z jednotlivých členských štátov. Hlavným cieľom európskej územiaj spolupráce je podporovať harmonický hospodársky, sociálny a územný rozvoj Únie ako celku. Iniciatíva Interreg je založená na troch okruhoch spolupráce: cezhraničnej (Interreg A), nadnárodnej (Interreg B) a medziregionálnej (Interreg C).

Vzhľadom na naliehavú potrebu väčšej podpory v oblasti azylu a migrácie nové nariadenia EÚ zahrnuli azylové a prísťahovalecké fondy do rámca regionálnej politiky. Fond pre azyl, migráciu a integráciu sa bude zameria-

vať na krátkodobé potreby migrantov po príchode a politika súdržnosti bude podporovať ich sociálnu a profesionálnu integráciu. To uľahčí vytváranie synergií s ďalšími nástrojmi a fondmi EÚ, ako sú spoločná poľnohospodárska politika, Horizont Európa, program LIFE alebo Erasmus+ a ďalšie fondy a nástroje.

SR bola už od samotného počiatku členstva v EÚ v pozícii tzv. čistého prijímateľa, t.j. jej príjmy z rozpočtu EÚ prevyšovali jej odvody do spoločného rozpočtu. Následne sa SR spolu s ostatnými členskými štátmi podieľala na tvorbe viacročného finančného rámca EÚ na roky 2007 až 2013, v rámci ktorého sa pozícia Slovenska ako čistého prijímateľa ešte viac zvýraznila. To isté platí aj pre programové obdobia 2014-2020 a 2021-2027.

Pre realizáciu politiky súdržnosti sú dôležité schválené dokumenty medzi EÚ a jej členskými krajinami. Partnerská dohoda v poslednom období stanovuje vnútroštátnu stratégiu fondov EÚ a jej operačné programy, v ktorých sa následne uvádza, ako sa budú štrukturálne fondy využívať a koľko zainteresovaných strán sa na nich bude podieľať. Keďže riadenie a investovanie fondov EÚ si vyžadujú efektívnu miestnu a vnútroštátnu verejnú správu, tento proces zahŕňal aj opatrenia na rozvoj administratívnej kapacity členských štátov.

Cieľom monografie je aj poukázať na zložitý proces implementácie fondov EÚ v podmienkach SR. Ich využívanie je počas celého obdobia sprevádzané nerovnomerným využívaním a niekedy zostanú aj nevyužité, k čomu je poskytnutá podrobná finančná analýza za uplynulých 20 rokov. Je známe, že konkrétny mechanizmus využívania finančných prostriedkov z EÚ si nastavujú krajiny sami na základe rámcových zásad a pravidiel určených EÚ. V prípade Slovenska sa prejavuje ako značne byrokratický.

Uvádzané skutočnosti sú dôvody, prečo má monografia zámer byť príspevkom k riešeniu danej problematiky, pretože sleduje dlhé vývojové obdobie od vstupu Slovenska do EÚ. Zároveň z tohto dôvodu nie je a nemôže byť žiadnym návodom. Na druhej strane má monografia aj zámer poskytnúť prehľadné informácie o možnostiach finančnej podpory z fondov EÚ a tým aj vzbudiť záujem o túto podporu u potenciálnych prijímateľov.

Autor

FOREWORD

EU regional policy covers all the EU regions, and it is supported through various funds, including the European Regional Development Fund (ERDF), the Cohesion Fund (CF), the European Social Fund (ESF), the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and the European Maritime and Fisheries Fund (EMRF). However, most of the funding resources are aimed where they are most needed: into the poorer regions of the EU, whose gross domestic product (GDP) per capita is below 75% of the EU average. Take a walk around your neighborhood, and you might find a sign with an EU flag informing you about a local project funded by the EU.

The main objective of the EU's regional policy, also known as cohesion policy, is to resolve the territorial, social, and economic imbalances that exist among the different EU regions. This EU policy was defined in 1988, based on a decision to combine regional policy with a part of EU social policy, and with a part of EU agricultural policy into a single-unified policy. That is why we also talk about the so-called "cohesion policy"

Regional policy has a great impact on many areas. Its investments help to meet many EU policy objectives and complement the EU policies in such areas as education, employment, energy, environment, single market, research, and innovation. Regional funding sources from the EU can be used by private individuals, public bodies, some private sector organizations (especially small businesses), universities, associations, and non-governmental or voluntary organizations.

Currently, the main priorities along this line are research and innovation, support of small and medium-sized enterprises, information and communication technologies, and a low-carbon economy.

Another important area of the issue, the European Territorial Cooperation (ETC), formerly known as the Interreg initiative, provides a framework for joint action and policy exchange among many national, regional, and local actors from individual EU Member countries. The main goal of European Territorial Cooperation is to support the harmonic, economic, social, and territorial development of the Union as a whole. The Interreg initiative is based on three areas of cooperation: cross-border (Interreg A), transnational (Interreg B), and interregional (Interreg C).

Due to the urgent need for more support in the field of asylum and migration, new EU regulations have included asylum and immigration funds in the regional policy framework. The Asylum, Migration, and Integration

Fund will be focused on the short-term needs of migrants upon arrival, and the Cohesion Policy will support their social and professional integration. That will facilitate the creation of synergies with other EU instruments and funds, such as the Common Agricultural Policy, Horizon Europe, the LIFE program, also Erasmus+, and other funds and instruments.

From the very beginning of its EU membership, the Slovak Republic was in the position of the so-called net receiver, i.e. its income from the EU budget exceeded its contributions to the common budget. Subsequently, the Slovak Republic, together with other Member countries, participated in the creation of the multi-year financial framework of the EU, for the years 2007 to 2013, within which the position of the Slovak Republic as a net recipient became even more emphasized. The same applies to the program periods 2014-2020 and 2021-2027.

For the cohesion policy implementation, the documents approved by the EU and its Member countries are important. The partnership agreement in the last period sets out the national strategy of the EU funds and its operational programs, which subsequently state how the structural funds will be used, and how many interested parties will participate in them. Since the management and investment of EU funds require effective local and national public administration, this process also included measures to develop the administrative capacities of the Member countries.

The goal of the monograph is also to point out the complex process of the EU funds implementation in the conditions of the Slovak Republic. During the entire period, their utilization is accompanied by uneven use and sometimes they remain unused, for which a detailed financial analysis of the past 20 years is provided. It is known that the specific mechanism for using funds from the EU is set by the countries themselves, based on framework principles and rules determined by the EU. In the case of the Slovak Republic, it manifests itself as considerably bureaucratic.

The stated facts are the reasons why the monograph is intended to be a contribution to the solution of the given issue, as it traces the long development period since the Slovak Republic's entry into the EU. Together, for this reason, it is not and cannot be any kind of a guide. But, on the other side, the monograph is also intended to provide transparent information about the possibilities of financial support from the EU funds, and thus to motivate interest in this support among potential recipients.

Author

I. KAPITOLA

Politika súdržnosti, vývoj a stratégie EÚ

1.1. Regionálna politika v Európskej únii, ktorá je obsahom politiky súdržnosti

Politika súdržnosti je základom solidarity Európskej únie. Vychádza z historických súvislostí, v procese rozširovania Európskeho spoločenstva (predchodkyni EÚ, ktorá je jej právnym nástupcom) o chudobnejšie štáty. Vznikala postupne, ako potreba koordinácie regionálnej politiky (RP) Európskej únie s inými spoločnými politikami EÚ.

Politika súdržnosti je dôležitým nástrojom ekonomického a sociálneho rozvoja, ktorý patrí zároveň k pilierom Európskej únie a realizuje sa prostredníctvom zriadených fondov. Táto politika má v Zmluve o Európskych spoločenstvách (ES) v článku 158 aj právne zakotvenie. V ňom sa hovorí „Na podporu celkového harmonického rozvoja spoločenstvo rozvíja a uskutočňuje činnosti vedúce k posilneniu hospodárskej a sociálnej súdržnosti. Spoločenstvo sa predovšetkým zameriava na znižovanie rozdielov medzi úrovňami rozvoja v jednotlivých regiónoch a zaostalosti v najviac znevýhodnených regiónoch alebo ostrovoch vrátane vidieckych oblastí¹.“

Politika súdržnosti prináša novým členským štátom výhody. Jej význam a budúcnosť je v tom, aby zmiernila sociálne a ekonomické rozdiely medzi členskými krajinami EÚ a ich regiónm. Politika súdržnosti v regionálnych, poľnohospodárskych a sociálnych veciach podporovaná inovačnou politikou EÚ, predstavuje časť spoločného bohatstva EÚ.

Zmyslom politiky súdržnosti, často používanej ako synonymom kohézná politika, je podpora krajiny ako celku smerujúca do oblastí, ktoré vytvárajú podmienky pre jej lepší ekonomický a sociálny rozvoj.

Začiatky regionálnej politiky v Európe na prelome 50. a 60. rokov minulého storočia charakterizujú individuálny prístup krajín k regionálnej politike. Regionálna politika vtedy nebola koordinovaná na nadnárodnej úrovni. Uplatňovala sa v západoeurópskych krajinách tradičná (jednoduchá) forma regionálnej politiky, ktorá bola charakteristická tým, že krajiny si riešili svoje vnútorné regionálne disparity samostatne. Vlády prijímali len čiastkové opatrenia platné pre zaostalé regióny. Predpokladali, že zavedením spoločného trhu sa vyrovnajú rozdiely vo vnútri Európskeho hospodár-

¹ https://www.slov-lex.sk/static/prilohy/SK/ZZ/2004/185/20040414_3029367-2.pdf ;
lex.sk/static/prilohy/SK/ZZ/2004/185/20040414_3029367-2.pdf ;

skeho spoločenstva (EHS), Potvrdzovala to aj skutočnosť, že medzi pôvodnými šiestimi zakladajúcimi krajinami EHS nebola taká výrazná diferenciácia v hospodárskom a sociálnom rozvoji.

Postupne, predovšetkým so svojím rozširovaním, však začalo EHS vydávať značné množstvo prostriedkov na cieľavedomé zlepšovanie ekonomickej štruktúry v tých sférach a regiónoch členských krajín, ktoré potrebovali pomoc. *Regionálna politika začínala byť koordinovaná.*

Regionálna politika, prechádzala a prechádza v Európskej únii vývojom, v ktorom sa v zmysle účelu a potrieb menili aj jej ciele, programové dokumenty, finančné nástroje a podmienky pre získanie finančnej podpory. Menili sa aj nariadenia EÚ prostredníctvom ktorých sa regionálna politika implementuje.

Výsledkom týchto zmien v regionálnej politike bola i nasledovná zmena terminológie súvisiacej s regionálnou politikou EU.

Terminológia regionálna politika.

Začala sa výraznejšie uplatňovať vo vyspelých západoeurópskych štátoch na prelome päťdesiatych a šesťdesiatych rokov 20.storočia do roku 1988.

Terminológia štruktúrna politika.

K zmene terminológie došlo prijatím rozhodnutia o integrácii regionálnej politiky s časťou sociálnej politiky a časťou poľnohospodárskej politiky; riešenie problémov z nezamestnanosťou; riešenie problémov s rozvojom vidieka a vidieckych sídel. Začala sa používať namiesto regionálnej politiky od roku 1988 do 2006.

Terminológia kohézna politika.

Začala sa uplatňovať od roku 2007. Účelom regionálnej politiky bolo aj naďalej predovšetkým znižovanie disparít v hospodárskom a sociálnom rozvoji medzi krajinami EU a regiónmi v krajinách Spoločenstva. Podstatou zostáva stále regionálna politika. Aj napriek zmene terminológie súvisiacej s regionálnou politikou EU. Účelom regionálnej politiky bolo a naďalej zostalo predovšetkým znižovanie *disparít v hospodárskom a sociálnom rozvoji medzi krajinami EU a jej regiónmi.*

Postupne sa začala výrazným spôsobom v regionálnej politike presadzovať *cezhraničná spolupráca*, ktorá je v Európe zároveň dôležitou súčasťou integračných procesov. Je podporovaná prostredníctvom viacerých medzinárodných zmlúv a dokumentov. Jej rozvoj najpodstatnejšie ovplyvnil *Eu-rópsky rámcový dohovor (ERD) o cezhraničnej spolupráci.*² Bol podpísaný v Madride 21. mája 1980, platnosť nadobudol 22. decembra 1981, ku kon-

² <https://kge.zcu.cz/veda/konference/prispevky/jedn/HALA.htm>

cu roku 2000 bol podpísaný 33 členskými štátmi Rady Európy (zatiaľ nadobudol platnosť v 25 krajinách, ktoré ho ratifikovali). Tento postup vyústil až do nadnárodnej euroregionálnej³ spolupráce.

Jeden z hlavných dokumentov EÚ v oblasti regionálnej politiky a to *Európska charta regionálneho plánovania (Torremolinos)*, bol schválený v roku 1983. Je to metodický dokument dôležitý pre *koordináciu regionálnych politik* v členských krajinách EÚ.

V charte boli sformulované nasledovné ciele regionálnej politiky, ktoré majú uplatnenie doposiaľ:

- vyvážený socio-ekonomický rozvoj regiónov,
- podpora zaostalých regiónov riešením infraštruktúry,
- zlepšenie životných podmienok
- zodpovedné zaobchádzanie s prírodnými zdrojmi a ochrana životného prostredia,
- racionálne využívanie územia, rozvoj sídelných a priemyselných komplexov.

Skutočný obrat ku komunitárnej regionálnej politike nastal až v osemdesiatych rokoch.

Kritizovaná bola nízka miera koordinácie regionálnej politiky s poľnohospodárskou a sociálnou politikou a to vo sfére finančnej aj koncepcnej. Hlavným podnetom bola orientácia spoločenstva na jednotný vnútorný trh. Pre odstránenie tejto prekážky bolo v roku 1988 prijaté rozhodnutie najvyššími orgánmi ES o integrácii regionálnej politiky s časťou sociálnej a časťou agrárnej politiky do tzv. *štrukturálnej politiky*⁴. *Išlo o prvú zásadnejšiu reformu regionálnej politiky.*

Rada Európy prijala návrh novej štrukturálnej politiky, ktorá sa dotýkala:

- zmien v cieľoch a nástrojoch v dovtedajšej regionálnej politiky,
- zásadnej reformy štrukturálnych fondov,
- zmien inštitucionalizácie súvisiacej s procesmi decentralizácie verejnej správy. Dôsledkom tejto reformy bolo aj zavedenie nového prvku do regionálnej politiky – *strednodobé plánovanie regionálnych programov*⁵ (*princíp programovania*).

³ Podľa prvého modelu Stratégie EÚ pre Baltský región, ktorá zahŕňa viacero krajín, by mala Dunajská stratégia do ktorej je aktívne zapojené aj Slovensko, prehľbovať spoluprácu 14 krajín dunajského regiónu a posilniť trvalo udržateľný rozvoj a konkurencieschopnosť tejto časti Európy.

⁴ <http://www3.ekf.tuke.sk/cers/cers2005/doc/Lebiedzik.pdf> ;

⁵ Vyplývajú ďalšie princípy:

- princíp koncentrácie - znamená, že na financovanie sa vyberajú prioritné programy regiónov;
- princíp programovosti - namiesto podpôr na jednotlivé projekty sú podpory zamerané prednostne na

Európska komisia (EK) v júli 1997 predložila dokument *Agenda 2000*⁶. Dokument bol vypracovaný Európskou komisiou na požiadavku Rady EÚ. Mala posilniť jednotlivé politiky a dať Európskej únii nový finančný rámec pre *programovacie obdobie 2000 až 2006 s výhľadom na rozšírenie Únie*.

Prijaté boli aj dva finančné mechanizmy – *programy ISPA a SAPARD*. Ešte v roku 1989 vznikol PHARE. Všetky tri sú určené na posilnenie *predvstupovej stratégie*, ktorá mobilizuje všetky formy pomoci, poskytovanej kandidátskym krajinám. Takto Európske spoločenstvo reagovalo na špecifické potreby jednotlivých uchádzačov o členstvo, aby im poskytovalo pomoc pri prekonávaní konkrétnych problémov súvisiacich so vstupom do únie.

ISPA slúži pre oblasť dopravy a životného prostredia a SAPARD pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka. PHARE je najväčším programom pomoci v strednej Európe, ktorý poskytuje odbornú expertízu a investičnú podporu ako podporu predvstupovému procesu. Kladú si aj za cieľ pomôcť kandidátskym krajinám pripraviť sa na využitie *štrukturálnych fondov* hneď, ako sa stanu plnoprávnymi členskými štátmi EÚ.

Európska rada v Luxemburgu /december 1997/ rozhodla o začatí globálneho procesu rozširovania EU pre 10 krajín, ktoré deklarovali, že chcú vstúpiť do Spoločenstva. Proces rozširovania EU si vyžiadaval uskutočnenie ďalších zásadnejších zmien v dovtedajšej štrukturálnej politike.

Nasledne tak *došlo k druhej zásadnej reforme štrukturálnej politiky*, ktorá priniesla nasledovné zmeny:

- posilnil sa význam tzv. mäkkých opatrení / nehmotných investícií/,
- silnejšia orientácia na podporu ľudských zdrojov prostredníctvom vzdelávacích aktivít, vrátane rekvalifikačných programov,
- rozvíjanie poradenstva pre regióny, mestá a obce prostredníctvom rozvojových agentúr podporovaných štátom,
- podpora zriaďovania hospodárskych a priemyselných parkov ako nositeľov a akcelerátorov ekonomického rozvoja. Do týchto zmenených podmie-

ucelené podporné programy s pevným časovým harmonogramom podpôr a hodnotením dosahovania plánovaných cieľov;

- princíp doplnkovosti - prostriedky zo štrukturálnych fondov dopĺňajú a nie nahradzujú prostriedky zo štátneho rozpočtu; členské štáty musia túto skutočnosť dokázať každoročným predložením konkrétnych informácií;

- princíp partnerstva - znamená aktívnu účasť zainteresovaných regiónov, pre ktoré sú finančné prostriedky určené, na tvorbe programov. Za realizáciu programov štrukturálnych fondov vo vzťahu k EÚ zostávajú však zodpovedné členské štáty a nie regióny. - princíp subsidiarity

- Spoločenstvo môže pristúpiť k akcii v oblastiach, ktoré nepatria do jej výhradnej kompetencie len vtedy, ak sa ciele navrhovanej akcie nedajú v dostatočnej miere dosiahnuť členskými štátmi.

⁶ Je označovaná aj ako „Program EÚ pre 21. storočie“.

nek štrukturálnej politiky vstúpilo v roku 2004 10 dovedty asociovaných krajín za riadnych členov EÚ a využívalo zdroje pre podporu svojich problémových regiónov v zmysle zásad, ktoré im reformovaná štrukturálna politika umožňovala.

V roku 2006 sa formálne ukončilo prvé programovacie obdobie štrukturálnej politiky EÚ. Prakticky až do roku 2008 sa realizovali z fondov EÚ schválené projekty štrukturálnej politiky v zmysle pravidla $n + 2$, ktoré boli prijaté a zazmluvnené v programovacom období rokov 2000 – 2006. Noví členovia medzi nimi aj Slovensko využívali prostriedky zo štrukturálnych fondov v *tzv. skrátenom programovacom období rokov 2004-2006*.

Zároveň sa v roku 2007 rozbehlo nové 7-ročné programovacie obdobie 2007-2013 kohéznej politiky s novými reformovanými podmienkami.

Rok 2007 môžeme nazvať aj *prechodným obdobím, kedy súčasne „dobiehala stará - štrukturálna politika a zároveň sa začínala „rozbiehať nová“ kohézna politika“*. Bola formovaná pod vplyvom *Lisabonskej stratégie*⁷.

Vzhľadom k tomu, že sa významnejšie posilnil princíp súdržnosti, EK zmenila i terminológiu zo štrukturálnej na kohéznou politiku pri naďalej uplatňovanom systémovom prístupe a princípoch regionálnej politiky.

Pre porovnanie zásadných zmien medzi *štrukturálnou a kohéznou politikou* možno rámcovo uviesť určite zmeny.

Programovacie obdobie štrukturálnej politiky EÚ môžeme charakterizovať ako:

- snahu o znižovanie rozdielov v kvalite života obyvateľov jednotlivých regiónov a zabezpečenie relatívne vyváženého ekonomického a sociálneho rozvoja regiónov,
- predchádzať novým regionálnym problémom, ktoré môžu byť spôsobené štrukturálnymi zmenami,
- naďalej posilňovať princíp súdržnosti (kohézie), ktorý sa prelína s koncepciou regionálnej a následne štrukturálnej politiky.
- posilnenie princípu súdržnosti v Spoločenstve,
- snahu o znižovanie rozdielov v kvalite života obyvateľov jednotlivých regiónov a zabezpečenie relatívne vyváženého ekonomického a sociálneho rozvoja regiónov.

V priebehu programovacieho obdobia 2007-2013 počas uplatňovania kohéznej politiky EÚ začala EÚ s prípravou na nasledujúce obdobie.

⁷ Na zasadnutí Európskej rady v Lisabone v marci 2000 bol stanovený pre úniu nový strategický cieľ pre ďalšie desaťročie - vybudovať konkurencieschopnú a dynamickú ekonomiku založenú na vedomostiach, s väčšou sociálnou súdržnosťou a s vyššou mierou zamestnanosti.

V roku 2011 predstavila Európska komisia návrh na *Spoločný strategický rámec*⁸ (SSR), ktorý je rámcom politiky súdržnosti EÚ na *programové obdobie 2014 – 2020*. Jeho úlohou bolo lepšie zadefinovať investičné priority pre budúci európsky rozpočet na roky 2014 – 2020. Okrem toho by sa mala uľahčiť koordinácia jednotlivých fondov a tým maximalizovať úžitky z investícií. Definoval kľúčové aktivity pre fondy politiky súdržnosti EÚ, ako aj Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka a Európskeho fondu námorného a rybného hospodárstva.

Základom, resp. podporným dokumentom pre Spoločný strategický rámec bola *Piata správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti*⁹ zverejnená EK 10. novembra 2010. V nej sa uvádza rozsiahle hodnotenie situácie a trendov v oblasti hospodárstva, sociálnych vecí a životného prostredia v regiónoch EÚ a stanovuje sa niekoľko návrhov na podobu politiky súdržnosti EÚ po roku 2013. Správa poskytuje množstvo údajov k celkovému príspevku politiky súdržnosti v prospech rastu všetkých regiónov prostredníctvom priamych investícií, ale aj nepriamych obchodných výhod.

Politika súdržnosti EU na roky 2014-2020 má významný vplyv v mnohých oblastiach. Investície pomáhajú dosahovať mnohé ďalšie ciele politiky EÚ. Dopĺňa politiky EÚ týkajúce sa napríklad vzdelávania, zamestnanosti, energetiky, životného prostredia, jednotného trhu, výskumu a inovácií. Politika súdržnosti poskytuje najmä potrebný investičný rámec a stratégiu na plnenie dohodnutých rastových cieľov *stratégie Európa 2020*¹⁰ v záujme inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu. Pre národné a regionálne orgány bol *Spoločný strategický rámec* východiskom pre uzatváranie „zmlúv o partnerstve“ s Európskou komisiou, *Partnerské dohody*.

Politika súdržnosti v rámci programového obdobia nie je statická. Reaguje na vnútorné a vonkajšie meniace sa podmienky. Dokumentuje to správa, ktorú zverejnila Európska komisia 2. mája 2023 pod názvom „*Správa o výsledku programovania politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027*“.

Inteligentnejšia a konkurencieschopnejšia Európa bude znamenať, že Fondy politiky súdržnosti vo veľkej miere prispievajú k podpore výskumu a inovácií a digitálnej priepasti. Politika bude podporovať modernizáciu verejných služieb, digitálnych zručností a infraštruktúry (napr. vysokorýchlostná mobilná sieť a pevná digitálna infraštruktúra prepojí 3,1 milióna domácností), digitalizáciu verejných služieb (napr. 22 500 orgánov verejnej správy) a

⁸http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag40/mag40_sk.pdf

digitálnu transformáciu podnikov. Ekologickejší, nízkouhlíkový prechod k hospodárstvu s nulovými emisiami CO₂ a odolnej Európe. Zelené investície do opatrení na zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu priamo prispievajú k cieľom Európskej zelenej dohody znížiť emisie EÚ v EÚ do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s úrovňami v roku 1990 a dosiahnuť klimatickú neutralitu EÚ do roku 2050 .

Podpora sa bude poskytovať projektom v oblasti energetickej účinnosti a obnoviteľnej energie . To bude hrať obzvlášť dôležitú úlohu pri implementácii niekoľkých kľúčových akcií v rámci plánu REPowerEU. Viac prepojená Európa bude podporovať efektívne dopravné systémy na všetkých územných úrovniach, napríklad sa budú investovať do železnice , ktorá je jedným z najbezpečnejších a najčistejších spôsobov dopravy.

Financovanie súdržnosti tiež zlepší integráciu a začlenenie viac ako 3 miliónov ľudí vrátane 600 000 ľudí v marginalizovaných skupinách, ako sú Rómovia. Podporí sa 1,7 milióna žiakov v základnom a stredoškolskom vzdelávaní a očakáva sa, že takmer 3,5 milióna ľudí bude študovať v nových alebo modernizovaných vzdelávacích zariadeniach.

Zdravotná a dlhodobá starostlivosť vrátane infraštruktúry a vybavenia bude profitovať z dôležitých zlepšení, pričom sa očakáva, že 60 miliónov pacientov dostane lekársku pomoc alebo liečbu v nových alebo modernizovaných zdravotníckych zariadeniach.

Politika súdržnosti na roky 2021 – 2027 umožní subregionálnym územiám a miestnym komunitám identifikovať svoje vlastné priority a projekty integrovaným a participatívnym spôsobom. Tento prístup je jedinečný a predstavuje jednu z hlavných pridaných hodnôt politiky. Tento prístup sa bude realizovať prostredníctvom viac ako 2 150 stratégií integrovaného územného rozvoja a viac ako 400 stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD) s rozšíreným vlastníctvom a účasťou miestnych zainteresovaných strán a komunít. Na tieto stratégie sa plánuje viac ako 19 miliárd, pričom takmer dve tretiny sa plánujú na investície zamerané na podporu integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v mestských oblastiach, pričom jedna tretina bude takéto ciele sledovať v mimomestské oblasti. Výsledkom bude napríklad energetická obnova 2 miliónov m² verejných budov, v mestských oblastiach sa vytvorí alebo zrenovuje 33 km² otvoreného priestoru a podporí sa približne 3 800 kultúrnych alebo turistických lokalít.

Politika súdržnosti pomôže ľuďom a územiám, ktorých sa prechod ku klimatickej neutralite najviac dotkol, takže žiadny región nezostane pozadu.

Pri prechode bude podporených takmer 39 000 podnikov a viac ako 5 000 malých a stredných podnikov (MSP) bude investovať do nových zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie. Z opatrení bude profitovať až 120 000 nezamestnaných a takmer 200 000 ľudí získa novú kvalifikáciu. Politika okrem iného podporí aj sanáciu takmer 46-tisíc hektárov pôdy.

Okrem toho bude politika podporovať aj zdravotnú a dlhodobú starostlivosť vrátane infraštruktúry a vybavenia, napríklad 60 miliónom pacientov, ktorí dostávajú lekársku pomoc alebo liečbu v nových alebo modernizovaných zdravotníckych zariadeniach.

Napokon, v rámci európskej územnej spolupráce v rámci EÚ a jej susedov sa budú finančné prostriedky investovať do spoločných projektov, ktoré zahŕňajú viac ako 2 milióny ľudí, 40 299 organizácií a 25 456 MSP.

Prostredníctvom jedinečného prístupu založeného na mieste politika pomôže všetkým regiónom rozvíjať ich konkurencieschopnosť a zvyšovať sociálny blahobyt na území EÚ a zároveň podporuje poskytovanie základných služieb v najmenej rozvinutých oblastiach. V nadchádzajúcich rokoch bude viac ako 379 programov šitých na mieru formovať sociálno-ekonomickú krajinu našich regiónov. Práce na ich úspešnej realizácii sa už rozbehli. Tieto zámery sú zahrnuté v už spomínanej *Správe o výsledku programovania politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027*¹¹.

- **Tvorba fondov a cieľov pre realizáciu regionálnej politiky**

Zakladajúcou Rímskou zmluvou v roku 1957 bol zriadený *Európsky sociálny fond* (ESF), s cieľom prispievať k rekvalifikácii pracovných síl v postihnutých oblastiach a riešiť nezamestnanosť mládeže, pretože v tomto období narastali štrukturálne krízy v krajinách spoločenstva. Následne v roku 1962 bol vytvorený *Európsky poľnohospodársky usmerňovací a garančný fond* (EAGGF), z ktorého sa financovala presadzujúca sa spoločná poľnohospodárska politika.

Obrat v regionálnej politike nastal začiatkom 70-tych rokov, kedy:

- dochádzalo k zjednocovaniu cieľov, metodológií a nástrojov regionálnej politiky a tak sa regionálna politika stala nástrojom integračných procesov, v súčasnosti je jednou zo spoločných politík EÚ,
- dochádzalo k decentralizácii a tak sa subjektmi regionálnej politiky stávali samotné regióny a zároveň sa posilňovali právomoci samospráv.

¹¹ <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/investicie-do-politiky-sudrznosti-vytvorila-13-miliona-pracovnych-miest-brusel-2-maja/>

Menil sa aj charakter cieľov regionálnej politiky, ktoré sa začali zameriavať na kvalitatívne problémy riešenia reštrukturalizácie ekonomik, na komplexný prístup v regionálnej politike a na inovačné aktivity.

Vznikom *Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF)* v roku 1975 došlo ku komplexnejšej forme regionálnej politiky. Bol výsledkom konferencie ministrov zodpovedných za regionálne plánovanie pri Rade Európy v Bonne (1970), ktorá nastolila požiadavku preskúmať *možnosti pre uplatnenie koordinovaného prístupu k regionálnemu plánovaniu v členských krajinách.*

Fond sa stal významným nástrojom na znižovanie výrazných regionálnych rozdielov v spoločenstve. Väčšina prostriedkov bola uvoľňovaná na národné projekty regionálnej politiky, ktoré boli významné aj pre znižovanie regionálnych rozdielov v rámci celého EHS. Tento fond *ERDF* je doposiaľ *rozhodujúcim nástrojom pre riešenie zaostávajúcich regiónov.*

Na podporu štrukturálnej politiky EÚ bol prijatý ďalší nástroj uplatňovaný od roku 1993 *Kohézny fond (KF)*,¹² ktorý bol určený pre krajiny ktorých HDP nepresahovalo 90% priemeru krajín EÚ.

Význam eurofondov pre Slovensku ekonomiku po vstupe do EÚ umocňuje ich doterajšie využitie. Je už skoro dvadsať rokov, ako Slovensko využíva prostriedky EÚ. Na Slovensku sa z týchto fondov vybudovali nové cesty, železnice, zrekonštruovali sa námestia, školy či škôlky, zlepšila sa elektronická komunikácia so štátom, zvýšila sa vedecká a vzdelanostná úroveň Slovenska či znížila nezamestnanosť. Ak by Slovensko v roku 2004 do Európskej únie nevstúpilo, prišlo by nielen o eurofondy, ale aj o silný priemysel, keďže podľa štatistík až 80 percent výrobkov domácich firiem smeruje práve do krajín Európskej únie.¹³

• **Viacročný rozpočet Európskej únie ako zdroj kohéznej politiky**

Výška finančných prostriedkov vyčleňovaných do jednotlivých fondov vychádza z cieľov politiky EÚ ktoré sú zahrnuté do jej rozpočtov. Doteraz bolo naplánovaných šesť viacročných finančných rámcov¹⁴ (VFR).

Lisabonskou zmluvou sa VFR zmenil z medziinstitucionálnej dohody na právne záväzný akt. Viacročným finančným rámcem, sa musí zabezpečiť, aby sa výdavky EÚ čerpali systematickým spôsobom a v medziach jej

¹² Jeho vznik je zakotvený v Maastrichtskej zmluve z roku 1992.

¹³ BARIČ, O: *Utváranie a formovanie identity Európskej únie.* Odborná monografia. Vydavateľ : NCEGŠ - Národné centrum európskych a globálnych štúdií. Str. 143, Bratislava 2021. ISBN 978-80-972508-4-3.

¹⁴ <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/29/viacrocny-financny-ramec>

vlastných zdrojov, a určujú sa ustanovenia, ktoré musí ročný rozpočet Únie dodržiavať, čím sa stanovuje základný kameň finančnej disciplíny.

Viacročný finančný rámec nie je dlhodobým rozpočtom Únie. Okrem toho, že určuje záväzné výdajové stropy pre jednotlivé ročné rozpočty EÚ, predpisuje aj maximálny rozsah financií pre dohodnuté tematické okruhy. Stanovuje *priority* EÚ zo strednodobej perspektívy.

Úlohou finančného rámca je tiež zjednodušiť prijímanie ročného rozpočtu EÚ, zabezpečiť rozpočtovú disciplínu v EÚ a zvýšiť predvídateľnosť európskych financií z dlhodobejšieho hľadiska.

Stropy rozpočtu EÚ sa určujú pre dva druhy výdavkov: *záväzky a platby*. Tie sa môžu minúť v danom roku, alebo počas nasledujúcich rokov. Väzbané rozpočtové prostriedky pokrývajú celkovú sumu peňazí, ktoré EÚ môže v priebehu finančného roku sľúbiť.

Platobné rozpočtové prostriedky, alebo aj platby, sú prostriedky určené na splácanie záväzkov zahrnutých do rozpočtu EÚ, ktoré Únia prijala v prebiehajúcom alebo aj predchádzajúcich finančných rokoch. Inými slovami platby vyjadrujú očakávanie, koľko peňazí bude v danom roku potrebné zaplatiť.

Míľniky viacročného finančného rámca Európskej únie¹⁵:

- **1970:** Prvá rozpočtová zmluva, tzv. *Luxemburská zmluva*. Posilnila Zhromaždenie (Parlament) v rozpočtovej oblasti a zaviedla systém vlastných zdrojov, ktorý sa skladal z poľnohospodárskych poplatkov, ciel, a podielu na dani z pridanej hodnoty členských krajín.
- **1975:** Druhá rozpočtová zmluva, tzv. *Bruselská zmluva*. Zhromaždeniu (Parlament) dala právo zamietnuť rozpočet a udeliť Komisii absolutórium za jeho plnenie.
- **Osemdesiate roky:** Spory medzi inštitúciami v dôsledku rastúceho nesúladu medzi zdrojmi a požiadavkami. Vzniká preto koncepcia viacročného finančného rámca.
- **1988:** *Prvá medziinštitucionálna dohoda o finančnom výhľade na roky 1988 až 1992*. Balík opatrení sa tiež nazýva *Delors I*, podľa vtedajšieho predsedu Európskej komisie. Bol zameraný na vytváranie vnútorného trhu a konsolidáciu viacročného rámcového programu pre výskum a vývoj. Priniesol nový rozpočtový zdroj založený na HND.
- **1993:** *Schválená medziinštitucionálna dohoda o finančnom rámci na roky 1993 až 1999*, v rámci ktorej dochádza k zdvojnásobeniu pro-

¹⁵ <https://euractiv.sk/section/eu-crossroads/linksdossier/rozpocet-unie-dnes-a-zajtra-ake-zmeny-v-europskych-financiach-prinasa-navrh-komisie/> ;

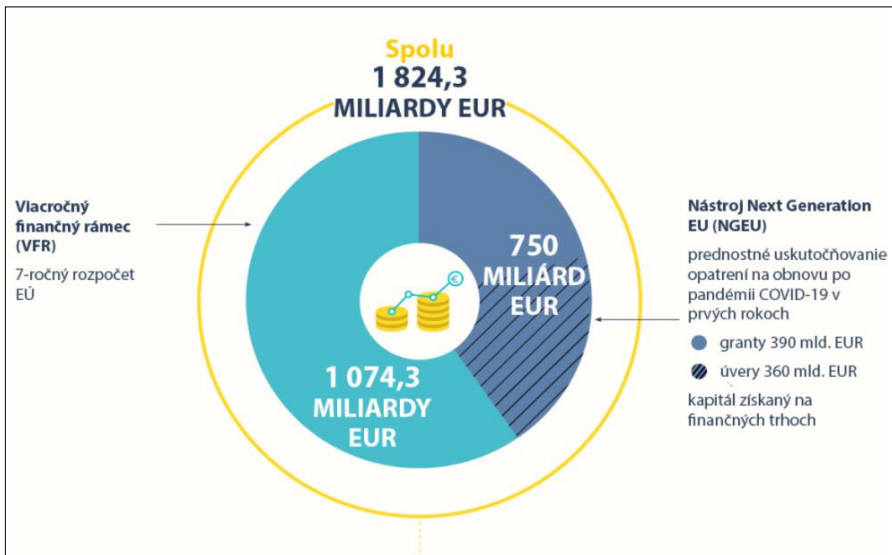
striedkov štrukturálnych investičných fondov a k zvýšeniu stropu pre vlastné zdroje. Jeho prioritou bola sociálna politika a politika súdržnosti ako aj zavádzanie eura. Takzvaný *balík Delors II* tiež zaviedol sedemročné plánovacie obdobie.

- *1999*: Podpísaná medzi inštitucionálna dohoda o finančnom výhlade na roky 2000 až 2006známa tiež aj ako Agenda 2000. Kľúčovou témou bolo pristúpenie nových členských krajín, vrátane Slovenska.
- *2006*: Schválená štvrtá dohoda na roky 2007 až 2013, ktorej prioritou bol udržateľný rast a konkurencieschopnosť za účelom vytvorenia väčšieho počtu pracovných miest.
- *2009*: Lisabonská zmluva mení Viacročný finančný rámec z medziinštitucionálnej dohody na záväzný právny akt. Európsky parlament prostredníctvom Lisabonskej zmluvy získal právomoc rozhodovať o rozpočtových otázkach spolu s Radou EÚ.
- *2013*: Nariadenie Rady, ktorým sa stanovuje viacročný *finančný rámec na roky 2014 až 2020*.
- *Máj 2018*: Európska komisia predstavila návrh nového *viacročného finančného rámca pre roky 2021 až 2027*.
- V nadväznosti na pôvodné návrhy z 2. mája 2018 a po vypuknutí pandémie COVID-19 Komisia predložila 27. mája 2020 plán obnovy (Next Generation EU), ktorý zahŕňal revidované návrhy VFR na roky 2021 – 2027 a vlastných zdrojov a vytvorenie nástroja obnovy v hodnote 750 miliárd EUR (v cenách z roku 2018). Balík bol po medziinštitucionálnych rokovaní prijatý 16. decembra 2020. Členenie VFR je v nasledovnom grafe. Zámer bol, že do 1. januára 2024 sa má preskúmať fungovanie VFR a v prípade potreby sa majú predložiť návrhy na revíziu.

Výsledkom mimoriadneho samitu EÚ v Bruseli 1.2.2024 je dohoda o revízii dlhodobého rozpočtu EÚ. Predseda vlády SR Fico pripomenul, že hoci najvyššia suma ide ako balík finančnej pomoci pre Ukrajinu (50 miliárd eur), 14,6 miliardy eur zostalo pre priority, ktoré sú v záujme občanov EÚ. Lídri EÚ sa dohodli aj na dodatočných zdrojoch pre boj s nelegálnou migráciou. Skonkretizoval, že ide o dve miliardy eur. Pripúšťa sa na tento účel využiť aj fondy určené na kohéznú politiku.

Vyjadril tiež spokojnosť s tým, že lídri EÚ sa dohodli o 12-mesačnom predĺžení obdobia na administratívne a zúčtovacie spracovanie fondov čerpaných v období 2014 - 2020, ktoré sa skončilo v decembri 2023.

Graf č.1 – Rozdelenie VFR na obdobie 2021-2027.

Zdroj: <https://www.consilium.europa.eu/sk/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027/> ;

1.2. Vývoj regionálnej politiky v Slovenskej republike

Regionálna politika sa začala na Slovensku formovať po roku 1990 v prostredí transformujúcej ekonomiky. Uplatňovala sa v jednoduchšej forme, ktorej prioritným cieľom bolo riešenie nezamestnanosti. Počas prvých rokov transformácie bolo náročné uplatňovať akúkoľvek koncepciu RP, keďže nebolo celkom jednoznačné, aké problémy sa v ktorých regiónoch vyskytnú.

Už v roku 1991 uznesením vlády SR č. 390 boli schválené „Zásady regionálnej hospodárskej politiky“, čím boli navrhnuté systémové kroky pre riešenie regionálnych problémov.

Postupne sa do praxe začali implementovať nástroje regionálnej politiky informačného, finančného aj administratívneho charakteru. V tomto roku 1991 začali v okresoch vznikajú aj Regionálne poradenské informačné centrá (RPIC), podnikateľské inovačné centrá (BIC), neskôr regionálne rozvojové agentúry (RRA).

Neskôr sa v súvislosti s integračnými ambíciami SR a úsilím začleniť sa medzi krajiny Európskej únie, sa začala regionálna politika transformovať a prispôbovať jej požiadavkám. Najmä plnením podmienok Aquis kapitoly 21 – regionálna politika, sa začali ešte intenzívnejšie vytvárať podmienky

pre akceleračný typ regionálnej politiky aj na Slovensku. Prioritami sa stali hlavne nasledujúce kroky: *sformulovanie politiky regionálneho rozvoja, založenie a neustále posilňovanie inštitúcií, preberanie princípov a postupov EÚ v oblasti programovania a projektovania.*

V roku 1996 došlo k reorganizácii územnosprávneho členenia Slovenska. Bol vytvorený systém 8 krajov, pričom počet okresov stúpol z pôvodných 38 na 79, poväčšine rozdelením predchádzajúcich „veľkých“ okresov.

V nadväznosti na nové administratívne členenie štátu bola schválená *Koncepcia štátnej regionálnej politiky*,¹⁶ ktorá okrem iného stanovovala, aké programové dokumenty a nástroje sa majú v záujme usmerňovania regionálneho rozvoja využívať. Po reorganizácii územnosprávneho členenia boli Štatistickým úradom Slovenskej republiky (ŠÚ SR) prostredníctvom opatrenia č. 75 zo dňa 4. marca 1998 vydaného v Zbierke zákonov konštituované regióny NUTS¹⁷ (nomenclature d'unités territoriales statistiques – nomenklatúra územných štatistických jednotiek). Toto nové územnosprávne členenie malo následne zásadný význam pre koncipovanie RP a pre zaradenie regiónov NUTS medzi jednotky oprávnené prijímať finančnú podporu z prostriedkov EÚ. Následne bol schválený *Integrovaný plán regionálneho a sociálneho rozvoja Slovenska (1999)*¹⁸.

Osobitne sa treba zmieniť, že na rozvoj *cezhraničnej spolupráce a cezhraničných integračných procesov* na regionálnej úrovni, ktoré v západnej Európe datujeme od päťdesiatych rokov dvadsiateho storočia, mohlo byť v postsocialistických krajinách strednej a východnej Európy nadviazané až po zahájení demokratizačného procesu v deväťdesiatych rokoch. V prípade Slovenska predovšetkým po jeho osamostatnení a vzniku samostatnej republiky. Nasledoval boom z rokov 1999–2001 predovšetkým na dvojstrannej spolupráci s krajinami, ktoré susedili so Slovenskom.¹⁹

Príkladom širšej spolupráce bola výhodná poloha Stredoeurópskeho regiónu v rámci štyroch štátov Slovenska, Rakúska, Maďarska a Česka a blízkosť medzi hlavnými mestami resp. ďalšími dôležitými mestskými centrami boli predpokladmi, aby sa vytvoril už v deväťdesiatych rokoch minulé-

¹⁶ Uznesením vlády č. 802 z roku 1997.

¹⁷ Ktorých vznik predstavoval nevyhnutnú podmienku priblíženia sa RP Slovenska príslušným normám EÚ.

¹⁸ Dokument spojením finančnej pomoci vlády SR, súkromného sektora a EÚ prostredníctvom predstupových fondov (Phare 2000, Sapard, Ispa), sa zameriava na znižovanie rozdielov medzi regiónmi; <http://www.mpsr.sk/mvrrfiles/001392.pdf> ,

¹⁹ Cezhraničná regionálna spolupráca na vyššom kvalitatívnom stupni sa začala rozvíjať v podstatnej miere po poslednom väčšom rozšírení Európskej únie (EÚ) v r. 2004. Tejto tendencii napomáhala podpora zo strany inštitúcií EÚ.

ho storočia v mnohých oblastiach cezhranične prepojený hospodársky priestor, v ktorom sa angažujú podniky zo susedných krajín, ktoré prenikajú na tamjšie trhy, rozbiehajú spoluprácu alebo si vyberajú najvýhodnejšie miesta, aby mohli vyrábať globálne konkurencieschopné produkty.

Stredoeurópsky región sa neskôr vyvíjal v rámci spoločnej iniciatívy *Centre-trope*. Bolo etablované v roku 2003, kedy došlo k inštitucionalizácii iniciatívy zahajujúcou politickou konferenciou v Kittsee. Na tejto konferencii podpísali Politické memorandum predsedovia krajov Bratislavského, Burgenlandu, Gyor-Moson-Sopron, Niederosterreich, Južná Morava, Trnava, Viedeň a miest Bratislava, Brno, Eisenstadt, Gyor, Sopron, St. Polten, Trnava a Viedeň.²⁰

Nedostatkom regionálnej politiky zostávala naďalej absencia strednodobej a dlhodobej koncepcie regionálneho rozvoja, jednotlivé vlády totiž prijímali iba parciálne riešenia na znižovanie objavujúcich sa rozdielov v sociálno-ekonomickom rozvoji regiónov, čím nebolo možné docieľiť adekvátne výsledky, potrebné pre celkový regionálny rozvoj krajiny.

Ústredným orgánom zodpovedným za regionálnu politiku sa stalo Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja (MVR), ktoré vypracovalo a na schválenie predložilo v roku 2000 *Zásady regionálnej politiky*, v ktorých boli rozpracované všeobecné organizačno-inštitucionálne a programové nástrojové ako aj zdrojové možnosti Slovenska pre zabezpečenie regionálnej politiky. *Uznesením vlády č. 725/2000 boli prijaté*. Cieľom tohto dokumentu bola *harmonizácia regionálnej politiky uskutočňovanej na Slovensku s regionálnou politikou EÚ*. Tým, že aj Slovensko bolo akceptované ako kandidátska krajina pre vstup do EÚ, získalo nárok tak ako ostatné vstupujúce krajiny, na využívanie prostriedkov z programov predvstupovej pomoci EÚ

V tomto dokumente boli definované aj podmienky, za akých jednotlivé regióny (podľa klasifikácie NUTS) získavajú podporu v rámci systému RP daného štátu. Takisto bola ozrejmenej sústava programových dokumentov regionálnej politiky na národnej a regionálnej úrovni, ako aj nástroje zabezpečovania cieľov RP v SR. Uvedenými Zásadami bol taktiež vymedzený inštitucionálny rámec regionálnej politiky, čo znamená, že boli na území Slovenska ustanovené inštitúcie, ktoré (a akým spôsobom) sa podieľajú na vykonávaní RP. Veľmi dôležitou udalosťou v tejto súvislosti bolo schvále-

²⁰ Následne proces vytvárania Dunajskej stratégie a jej schválenia v r. 2011 v zmysle rozhodnutia Európskej rady nebol začiatkom spolupráce v podunajskom regióne ale rozvinutím už fungujúcej spolupráce.

nie *Zákona o samospráve vyšších územných celkov* č. 302/2001 Z. z. (*Zákon o samosprávnych krajoch*) a novelizácia *zákona o obecnom zriadení* č. 369/1990 Z.z. Viedlo to k decentralizácii kompetencií, čím sa starostlivosť o komplexný rozvoj územia preniesla zo štátnej správy na územnú samosprávu (samosprávne kraje a obce). Možno podotknúť, že do roku 2001 sa zavíšil proces aproximácie práva v oblasti regionálnej politiky, ktorá sa týmto adekvátne prispôsobila systému RP EÚ.

Stav regionálnej situácie na Slovensku – na začiatku 21. storočia - ako východisko pre ďalší predpokladaný vývoj bol ovplyvňovaný predchádzajúcim vývojom spoločnosti na tomto území (historické dedičstvo), so všetkými jeho zlomovými situáciami, vrátane tých, ktoré prebehli v ostatnom čase. Špecifikom tejto situácie bola skutočnosť, že sa tu prelínali viaceré procesy (dobiehajúca modernizácia, globalizácia...) pričom územné spoločenstvá a územia rôznych regionálnych a sídelných typov sa nachádzali v rôznych fázach modernizácie, s rôznymi dispozíciami k rozvoju ako i rôznou mierou zaostávania za situáciou v EÚ.

S výnimkou Bratislavy a bratislavského regiónu všetky ostatné regióny Slovenska za prímerom EÚ výrazne zaostávali (nedosahovali ani 50 % z tohto prímeru). Regionálne disparity sa prejavovali najmä v podiele jednotlivých krajov na tvorbe HDP, v rozsahu nezamestnanosti, v rozsahu vstupu zahraničného kapitálu, úrovni príjmov, v životnej úrovni, dynamike rozvoja malého a stredného podnikania.

Treba tu uviesť dôležité špecifikum, nastupujúca generácia ekonómov po roku 1989 nemala poznatky ekonomickej teórie súčasnej ekonomickej vedy a vôbec nemala skúsenosti a poznatky o chode vyspelých ekonomík, neskončili štúdium v zahraničí, neboli expertmi OSN, nepracovali v jej orgánoch.²¹

Ďalším krokom k participácii na štrukturálnej a kohéznej politike EÚ bolo prijatie *Zákona o podpore regionálneho rozvoja* č. 503/2001 Z.z.²². Tento presne stanovoval podmienky, základné programové dokumenty a finančné zabezpečenie podpory regionálneho rozvoja. Rovnako v tomto ohľade upravoval pôsobnosť orgánov štátnej správy a samosprávy. V nadväznosti na tento zákon bolo postupne prijatých viacero strategických plánovacích dokumentov, ako *Plán rozvoja vidieka, Národný environmentálny akčný*

²¹ HUSÁR, J: Alternatívny prístup k riešeniu problémov ekonomiky poľnohospodárstva a ekonomik slovenskej republiky. In: *25 rokov rozvoja Slovenskej republiky. (kolektívna monografia)*, s. 234-252. Vydavateľ: Matica slovenská a OZNCEGŠ - Národné centrum európskych a globálnych štúdií. Martin 2018. ISBN 978-80-8128-228-7.

²² <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2001/503/20020101.html>

*plán, Koncepcia územného rozvoja Slovenska, Národný plán regionálneho rozvoja SR*²³ a i. Tieto dokumenty boli využité aj pre historický okamih pre Slovenskú republiku a to bol vstup do Európskej únie v máji 2004.

Rozhodujúcim nástrojom realizácie regionálnej politiky v tomto období sa stalo najmä získavanie *priamych zahraničných investícií* (PZI) a ich (proklamovaná) účinná lokalizácia do jednotlivých regiónov Slovenska. Po uskutočnení daňovej reformy v roku 2003, po liberalizácii zákonov týkajúcich sa podnikania a po zverejnení zámeru vlády poskytovať prichádzajúcim investorom výrazné investičné stimuly, začali na Slovensko prúdiť PZI v pomerne veľkom množstve.

Najvyšší podiel PZI v rokoch 2002 – 2007 (teda v rokoch s najmasívnejším prílevom PZI a s tým spojenou tvorbou najväčšieho počtu nových pracovných miest) mieril do Trnavského a Žilinského kraja, zatiaľ čo najnižší do Banskobystrického a Prešovského. V súvislosti s podporenými PZI počet novovytvorených pracovných miest v zmienenej dobe dominoval v Trenčianskom (21,6% z celkového počtu novovytvorených pracovných miest) a Trnavskom kraji (17,5 %). Najmenší podiel novovytvorených pracovných miest pripadal na najmenej rozvinuté regióny Banskobystrického (8,1%) a Prešovského kraja (0,4%) (Ministerstvo hospodárstva 2013).

V období rokov 2008 - 2012 sa výrazne znížil prílev nových investícií oproti predchádzajúcemu obdobiu, čím sa prirodzene znížil aj objem vládnych stimulov. Kým v období 2002 – 2007 bola celková výška prichádzajúcich investícií 5222,7 mil. EUR (pričom vládna podpora predstavovala sumu 1040,2 mil. EUR a počet novovytvorených pracovných miest dosiahol 34 289), v nasledujúcom období sa objem týchto investícií znížil na 1523 mil. EUR (zatiaľ čo vládna podpora sa znížila na 343,1 mil. EUR a počet novovytvorených pracovných miest bol 12 583). Dôležitejšou skutočnosťou však je, že regionálne rozloženie týchto investícií bolo opäť podobné, ako v predchádzajúcom období.

Regionálne rozloženie všetkých PZI²⁴ v tomto období, prichádzajúcich na Slovensko (teda nielen vyššie spomenutých, ale aj tých, ktoré nedostali žiadny investičný stimul od vlády SR) je až približne $\frac{3}{4}$ celkového prílevu dlhodobo pohlcovaných len samotným Bratislavským krajom, pričom do najzaostalejších oblastí, do Banskobystrického a Prešovského kraja smerujú ročne len približne 3% objemu ročného prílevu PZI do SR. Tieto skutočnosti tak hrajú významnú úlohu v ďalšom prehlbovaní regionálnych dispa-

²³ <https://mpsr.sk/narodny-plan-regionalneho-rozvoja/2-67-2-2900/>

²⁴ DUDÁŠ, T. (2010): Najnovšie trendy v príleve priamych zahraničných investícií na Slovensko. Medzinárodné vzťahy, 8, 2, s. 81 – 90.

rít v našej krajine nielen v miere nezamestnanosti, ale aj z aspektu iných relevantných ukazovateľov (produkcia HDP, príjmy obyvateľstva a pod.). Celkovo možno konštatovať, že najväčšie zahraničné investície, ktoré na Slovensko prichádzali v prvej dekáde 21. storočia (zvlášť do automobilového a elektrotechnického priemyslu), boli sústredené do trojuholníka Bratislava – Trnava – Nitra a od stredného Považia po Žilinu, teda do najrozvinutejších regiónov Slovenska. Do najzaostalejších oblastí smerovalo v porovnaní s tými najrozvinutejšími len torzo investícií. Z národohospodárskeho aspektu bol prílev priamych investícií zo zahraničia mimoriadne priaznivý, keďže v krajine nastolil trend veľmi rýchleho ekonomického napredovania a následného priblíženia sa štátom „starej“ EÚ9. Na druhej strane, nerovnomerné rozmiestnenie týchto investícií ešte väčšmi prehĺbilo disparity medzi regiónmi západného a východného Slovenska. Nezodpovedanou však ostáva otázka, do akej miery mohla vláda SR reálne ovplyvniť rozhodnutia investorov a „posunúť“ umiestnenie strategických investícií ďalej na východ.

Uvádzané aktivity musia byť realizované tak, že celý systém sociálno-ekonomického rozvoja štátu si vyžaduje právnu ochranu, aby sa nedostal do rúk nekontrolovateľných skupín, ktoré pripravia o vytvorené hodnoty celých generácií.²⁵

Z legislatívneho aspektu zabezpečenia RP bolo v roku 2008 dôležitým momentom prijatie novelizovaného *Zákona na podporu regionálneho rozvoja (Zákon č. 539/2008 Z.z.)*. Tento dokument v inovovanej podobe ustanovuje ciele a podmienky podpory regionálneho rozvoja, upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy, vyšších územných celkov, obcí a ďalších subjektov územnej spolupráce (euroregiónov, regionálnych rozvojových agentúr) a stanovuje podmienky pre koordináciu a realizáciu regionálneho rozvoja. Tento zákon zároveň definoval ako základný dokument na podporu regionálneho rozvoja na národnej úrovni *Národnú stratégiu regionálneho rozvoja SR*.

Národná stratégia je východiskový strategický dokument,²⁶ ktorého cieľom je komplexne určiť strategický prístup štátu k podpore regionálneho rozvoja v SR. Vízie a ciele národnej stratégie sa vzťahujú na obdobie do roku 2030.

²⁵ IVANIČKA, K: Podpora investícií do infraštruktúry.

In: *Trvalá udržateľnosť inovácií v rozvoji Slovenska (kolektívna monografia)* s.35. Vydavateľ: Wolters Kluwert, Bratislava 2014. ISBN 978-80-8168-036-6.

²⁶ prijatá uznesením vlády SR č. 296/2010;

<http://www.mpsr.sk/index.php?navID=1&navID2=1&SID=67&id=2558> ;

Vládnym uznesením č:222/2014 bola prijatá *Aktualizácia Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky*²⁷. Dôvodom aktualizácie národnej stratégie bolo zosúladenie a prepojenie priorít národnej stratégie s prioritami stratégie Európskej únie v oblasti regionálnej politiky, hospodárska a finančná kríza, ale aj nové programové obdobie 2014 – 2020. Dalším dôvodom je, že predpokladané scenáre vývoja ekonomiky sa po kolapse finančných trhov a v čase ekonomickej krízy ukázali ako nereálne. Uvedený materiál je v súlade s inými *strategickými a koncepcnými dokumentmi*, a to so stratégiou Európa 2020, Dunajskej stratégie, v oblasti politiky súdržnosti nadväzuje na *Partnerskú dohodu SR na roky 2014 – 2020*, v oblasti územného rozvoja je stratégia koordinovaná s *Koncepciou územného rozvoja Slovenska*. Prostredníctvom nástrojov politiky rozvoja nadväzuje aj na realizáciu rozvojových programov financovaných zo štátneho rozpočtu.

*Zákomom č. 309/2014 Z.z. sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja*²⁸. Zámerom navrhovanej právnej úpravy bolo najmä posilnenie úlohy jednotlivých aktérov regionálneho rozvoja, zapojenie verejnosti a sociálno-ekonomických partnerov do prípravy, realizácie a hodnotenia strategických dokumentov v oblasti regionálneho rozvoja. Medzi najvýznamnejšie zmeny v rámci návrhu zákona patrí napríklad konkrétnejšie zadefinovanie sociálno-ekonomických partnerov, ktorí majú záujem o fungujúcu a efektívnu spoluprácu. Definovanie podmienok, ktoré by mali byť nápomocné samosprávam pri príprave programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Ďalšou dôležitou zmenou je možnosť obcí pripraviť si spoločný program rozvoja obcí s cieľom efektívnejšieho územného, ale aj finančného riešenia vlastných potrieb.

Významnou súčasťou regionálneho rozvoja Slovenska, ako už v úvode bola zmienka, je zapojenie do *Programov cezhraničnej spolupráce, Programov nadnárodnej spolupráce a Programov medziregionálnej spolupráce*²⁹. V súčasnosti ma najväčší rozmer a ekonomický potenciál v tejto oblasti Dunajská stratégia³⁰(EUSDR).

Dunajská stratégia je programom Európskej únie. Participujúce krajiny EÚ: Bulharsko, Česká republika, Chorvátsko, Maďarsko, Nemecko, Rakúsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko; Mimo EÚ: Bosna a Hercegovina, Čierna hora, Moldavsko, Srbsko, Ukrajina. Nezastupiteľnú úlohu majú aj samosprávne kraje. V SR sú to Bratislavský, Nitriansky a Trnavský kraj.

²⁷file:///C:/Users/user/Downloads/Ozn_Emenie_Aktualiz_Ecia_NSRR_SR.pdf

²⁸ <http://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/82877/1/2;>

²⁹ <http://www.partnerskadohoda.gov.sk/operacne-programy-ciela-europska-uzemna-spolupraca/>

³⁰ <http://archiv.vlada.gov.sk/sepavs/20731/dunajska-strategia.html>

1.3. Politika súdržnosti v súvislosti so stratégiami EÚ

- **Lisabonská stratégia**

Dôležitým medzníkom pre hospodársku politiku EÚ bolo Lisabonské zasadanie Európskej rady 23. a 24. marca 2000. Vtedajší európski lídri poverili EÚ stať sa do roku 2010 „najdynamickejším a najviac konkurencieschopným, na najnovších poznatkoch založeným hospodárstvom na svete, schopným udržateľného rozvoja, s viacerými a lepšími pracovnými príležitosťami a väčšou sociálnou kohéziou a rešpektom k životnému prostrediu“³¹.

Cieľom tohto mimoriadne ambiciózneho programu, ktorý dostal označenie *Lisabonská stratégia*, bolo transformovať európsku ekonomiku tak, aby sa z ekonomiky dohaňajúcej najlepších stala najlepšou svetovou ekonomikou. Vedúce osobnosti Európskej únie nemohli ignorovať fakt, že západná Európa, ktorá v 50. a 60. rokoch minulého storočia začala úspešne prekonávať medzeru v ekonomickej výkonnosti za USA, sa dostala na trajektóriu pomalého ekonomického rastu a zaostávania nielen za USA, ale aj za ostatnými regiónmi svetovej ekonomiky.

Lisabonská stratégia vo svojej známej podobe bola sériou komplexných, ale navzájom súvisiacich reforiem.

Lisabonská stratégia určovala v šiestich základných prioritných oblastiach:

- vnútorný trh únie;
- veda, výskum a inovácie;
- vzdelávanie;
- Európa sietí (dopravné, energetické a telekomunikačné siete);
- ochrana životného prostredia;
- podnikateľské prostredie a oblasť trhu práce a sociálnej agendy.

Presne definované a vo viacerých prípadoch aj kvantitatívne určené ciele. Riadila sa poznatkom, že konanie ktoréhokoľvek z členských štátov bude omnoho efektívnejšie, ak budú ostatné členské štáty konať rovnako.

Tato stratégia bola krátko na to doplnená *konceptom trvalo udržateľného rozvoja*, ktorý hovorí o spôsobe ekonomického rastu, ktorý pokrýva potreby spoločnosti vytváraním podmienok blahobytu v krátkodobom, strednodobom, no najmä dlhodobom horizonte. Za týmto účelom prijala EÚ *Stratégiu trvalo udržateľného rozvoja (v júni 2001v Göteborgu)*³². Koncept stojí

³¹ https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm

³² https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en1.pdf;

na predpoklade, že rozvoj musí naplňovať dnešné potreby bez toho, aby boli ohrozené možnosti pokračujúceho rastu pre ďalšie generácie (napríklad vyčerpaním neobnoviteľných zdrojov bez nájdenia alternatív, zničením ekosystémov nutných pre život, spustením zmien prírodných podmienok, ktoré výrazne skomplikujú možnosti prežitia človeka ako biologického druhu a pod.).

Cieľom tejto stratégie je zabezpečiť vysokú úroveň environmentálnej ochrany, sociálnej spravodlivosti a kohézie, ekonomickej prosperity a aktívna celosvetové *podpora trvalo udržateľného rozvoja*. Medzi týmito kľúčovými väzbami existujú mnohé prepojenia – využívanie obnoviteľných zdrojov energie a klimatické zmeny, klimatické zmeny a chudoba, chudoba a používanie environmentálne citlivých technológií a postupov...

Vo všeobecnosti sa začalo uznávať, že vonkajšie udalosti od roku 2000 nepomáhali dosiahnuť zámery prijatých stratégií. Ale k spomaleniu pokroku jednoznačne prispela aj Európska únia a jej členské štáty, lebo sa s Lisabonskou stratégiou väčšinou nezaoberali dost dôrazne. Príčinou tohto slabého výsledku bol príliš náročný program, slabá koordinácia a sporné priority. Kľúčovým problémom však boli nedostatočne rozhodné politické kroky.

K polovici vytyčeného desaťročného procesu pristúpila Európska únia k vyhodnoteniu dovtedajšieho plnenia Lisabonskej stratégie a k jej obnoveniu. Základom k tomu bola správa pracovnej skupiny na vysokej úrovni pod vedením Wim Koka. Výstižne sa delila na tri kapitoly:

Prečo Lisabon? ,Odblokovanie zablokovaného: uvoľnenie potenciálu; Uvedenie Lisabonu do chodu. Správa má názov „*Čeliť výzve: Lisabonská stratégia pre rast a zamestnanosť*“³³. V správe ďalej sa správne konštatuje, že lisabonský proces nemožno ponímať ako proces, ktorý končí roku 2010, resp. naplnením jeho cieľov, ale že ide o nepretržitý proces, ktorý má zabezpečiť budúcnosť Európy vysokou produktivitou, vysokou pridanou hodnotou a eko-efektívnou ekonomikou.

Podľa všeobecne akceptovaných záverov tejto správy v roku 2004 bola Lisabonská stratégia ešte naliehavejšia, lebo rast v porovnaní so Severnou Amerikou a Áziou zaostával a Európa sa musela vyrovnávať s kombináciou problémov nízkeho populačného rastu a starnutia. Stratený čas bolo treba dobehnúť lepšou implementáciou.

Ak sa majú v tomto kontexte plniť lisabonské ciele rastu a zamestnanosti, potom musia všetci pre to niečo robiť. To znamená lepšie výsledky Európy-

³³ http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/pdf/2004-1866-EN-complet.pdf .

ských inštitúcií a členských štátov prostredníctvom väčšej politickej angažovanosti, rozsiahlejšiu a hlbšiu angažovanosť občanov Európy a poznanie, že zo spolupráce štátov Európy majú osoh všetci ich občania.

Pre úspech celku je potrebný každý prvok Lisabonskej stratégie. Zlepšenie hospodárskeho rastu a zvýšenie zamestnanosti poskytujú prostriedky na udržanie sociálnej kohézie a životného prostredia. Podľa tejto správy *sociálna kohézia a udržateľnosť životného prostredia môžu prispievať k väčšiemu rastu a zamestnanosti*.

Vyskytovali sa časté názory, že sociálna kohézia a ochrana životného prostredia obmedzujú hospodársky rast. Z hľadiska svetovej ekonomiky to je tvrdenie, na ktoré sú rôzne názory. Nemusíme k tomu nevyhnutne zaujať jednoznačné stanovisko, lebo z pohľadu malých otvorených vyspelých ekonomík, ako je Slovenská, existuje niekoľko relevantných argumentov a aj príkladov. Ak ekonomika produkuje tovary a služby slúžiace sociálnej kohézii a ochrane životného prostredia, pravdepodobne tým limituje svoj hospodársky rast. Ak však vyváža takéto tovary a služby, svoj hospodársky rast jednoznačne podporuje aj keď pravdepodobne spomaľuje hospodársky rast exportných teritórií. Ak ide o malú ekonomiku, ktorá takéto produkty masívne vyváža, jej hospodársky rast to razantne posilní a vplyv na hospodársky rast veľkého exportného teritória je zanedbateľný či sporný.

Podľa správy skupiny Wim Koka treba na zvýšenie životnej úrovne v Európe urýchliť rast zamestnanosti a produktivity pomocou celého radu reformných politík spolu s makroekonomickým rámcom, ktorý má čo najviac podporovať rast, dopyt a zamestnanosť. Väčší rast a zamestnanosť nezabezpečí žiadne izolované konanie. Je to skôr séria navzájom prepojených iniciatív a štrukturálnych zmien, ktoré súbežným zásahom uvoľnia nesporný potenciál Európskej únie.

Konštatovalo sa, že to si vyžaduje urýchlené konanie v piatich oblastiach politiky:

1. Spoločnosť na báze poznatkov – zvýšiť atraktivnosť Európy pre výskumných a vedeckých pracovníkov, urobiť z výskumu a vývoja najvyššiu prioritu a podporovať používanie IKT.
2. Vnútrotný trh – dokončiť vnútrotný trh pre voľný pohyb tovarov a kapitálu a neodkladne pracovať na vytvorení jednotného trhu služieb.
3. Podnikateľská klíma – znížiť celkové administratívne zaťaženie; zlepšiť kvalitu právnych predpisov; uľahčiť rýchly rozbeh nových podnikov; a vytvoriť prostredie, ktoré bude viac podporovať podniky.

4. Trh práce – rýchlo konať podľa odporúčaní európskej skupiny odborníkov na zamestnanosť; vypracovať stratégiu celoživotného vzdelávania a aktívneho starnutia; a posilniť partnerstvá pre rast a zamestnanosť.

5. Udržateľnosť životného prostredia – šíriť ekologické novinky a budovať si náskok v ekopriemysle;

Uskutočňovať politiky vedúce k dlhodobému a udržateľnému zlepšeniu produktivity pomocou ekologickej efektívnosti.

Jednotlivé členské štáty síce dosiahli pokrok v jednej či viacerých oblastiach priorit týchto politík, ale žiadnemu sa zatiaľ nepodarilo dôsledne sa presadiť na všetkých frontoch.

Vyplynulo, že úlohou každého členského štátu je vypracovať *vnútroštátne politiky podporované príslušným celoeurópskym rámcom*, ktoré sa zaoberajú konkrétnymi záležitosťami členských štátov, a potom koordinovanejšie a rozhodnejšie konať.

Európska komisia musí byť pripravená podať jasnú a presnú správu o úspechu a neúspechu v každom členskom štáte. Politiky jednotlivých štátov a Európskej únie vrátane ich rozpočtov musia lepšie odrážať lisabonské priority.

V snahe zabezpečiť, aby členské štáty prevzali svoju zodpovednosť je potrebné nové zameranie v troch oblastiach:

- väčšia koherencia a konzistencia medzi politikami a účastníkmi,
- zlepšenie procesu plnenia zapojením národných parlamentov a sociálnych partnerov,
- jasnejšia komunikácia o zámeroch a dosiahnutých výsledkoch.

Pracovná skupina na vysokej úrovni navyše navrhla, aby:

- Európska rada prevzala hlavnú úlohu v presadzovaní lisabonskej stratégie;
- členské štáty vypracovali vnútroštátne programy, ktorými sa zaviazujú k jej plneniu a zapoja občanov a všetky zainteresované strany do procesu;
- Európska komisia kontrolovala, oznamovala a uľahčovala dosiahnutý pokrok a podporovala ho svojimi politikami a opatreniami;
- Európsky parlament hral aktívnu úlohu v monitorovaní plnenia;
- európski sociálni partneri museli prevziať zodpovednosť a aktívne sa zúčastňovať implementácie lisabonskej stratégie.

Na základe poučenia z päťročného vykonávania Lisabonskej stratégie rozhodla Európska rada v marci 2005 o jej *základnom obnovení*.³⁴ Vo veľkej časti súhlasila so závermi správy Wim Koka a konkrétne súhlasila s tým,

³⁴ Obnovenie lisabonskej stratégie: partnerstvo pre rast a zamestnanosť;
http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-05-1_en.htm?locale=en

aby sa prostredníctvom zintenzívnenia mobilizácie všetkých vhodných vnútroštátnych zdrojov a zdrojov Spoločenstva priority preorientovali na zamestnanosť a rast v súlade so stratégiou trvalo udržateľného rozvoja. Súhlasila aj s novým cyklom riadenia založeným na partnerstve a zodpovednosti.

Zvyšovanie konkurencieschopnosti EÚ má byť zabezpečované presadzovaním štrukturálnych reforiem. Súčasne sa má posilňovať inovácia, výskum a vzdelávanie, pričom Európska rada potvrdila cieľ, *aby sa do roku 2010 dosiahli výdavky na vedu a výskum vo výške 3 % HDP*. Súčasťou priorit pri podpore výskumu a vývoja sa stávajú environmentálne technológie a ekologická inovácia, kde by mal byť podporovaný rozvoj trvalo udržateľných a bezpečných nízkouhlíkových technológií, energia z obnoviteľných zdrojov a kladený dôraz na efektívnosť využívania energie a zdrojov. Slovensko ako plnohodnotný člen Európskej únie pripravilo taktiež *svoju národnú stratégiu konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010*. Vláda SR svojím uznesením Č.140/2005 schválila materiál *Stratégia konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010*³⁵ (*Lisabonská stratégia pre Slovensko*). Keďže stratégia predstavená v tomto dokumente je základnou stratégiou hospodárskeho rozvoja Slovenska do roku 2010, všetky ostatné iniciatívy vlády a dokumenty pre toto obdobie musia s ňou byť plne kompatibilné a prispievať k jej naplneniu. Osobitne sa to týka využitia *štrukturálnych fondov Európskej Únie* v programovacom období 2007 – 2013.

Ešte predtým bola vládou SR uznesením Č. uznesenia: 978/2001 schválená *Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja*³⁶. Prijaté zásady v týchto dokumentoch, ktoré priebežne z úrovne EÚ boli upravované, vlády SR uplatňovali vo svojich opatreniach pri realizácii hospodárskej politiky.

S cieľom skoordinať jednotlivé európske politiky presadila Európska komisia do *kohéznej politiky prvok konkurencieschopnosti a rastu, ktorý je produktom Lisabonskej stratégie*. Samotná komisárka Danuta Hübner opísala budúcu kohéznú politiku ako „*klúčový inštrument*“, ktorý po prvý krát spojí do kontextu pojmy *konkurencieschopnosť a kohézia* a netreba vidieť konflikt medzi kohéziou a konkurencieschopnosťou: *toto sú dve zložky potrebné pre rozvoj EÚ*“. Okrem toho *kohézna politika je hlavným nástrojom* pre realizáciu Lisabonskej a Göteborgskej stratégie pre konkurencieschopné európske hospodárstvo, vytvárajúce zamestnanie a dodržiavajúce zásady trvalého rozvoja.

³⁵ <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=11001>

³⁶ <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=13940>

*Nové pravidlá kohéznej politiky EÚ schválil Európsky parlament 4. júla 2006. Na základe nich si jednotlivé krajiny EÚ vypracovali vlastne dokumenty, ktoré im Európska komisia schválila. Pre Slovensko to bol *Národný strategický referenčný rámec*. Následné mohli na základe týchto dokumentov využívať cez jednotlivé fondy a na stanovené ciele prostriedky z rozpočtu EÚ na programové obdobie 2007-2013.*

Veľký dôraz od obdobia revízie Lisabonskej stratégie v r. 2005 sa kladie na *jej prepojenie s kohéznou politikou. Fondy EÚ, hlavne Európsky fond regionálneho rozvoja, Európsky sociálny fond a Kohézny fond sa stali významným zdrojom financovania cieľov stratégie*. Pre programové obdobie 2007 – 2013 Komisia vo svojich nariadeniach stanovila, že cieľom pomoci spolufinancovanej z fondov sú priority EÚ zamerané na podporu konkurencieschopnosti a tvorbu pracovných miest vrátane napĺňania cieľov integrovaných usmernení pre rast a zamestnanosť (2005 – 2008), ako je stanovené v rozhodnutí Rady 2005/600/ES.

Komisia a členské štáty na tento účel a v súlade so svojimi príslušnými právomocami zabezpečia, *aby sa 60 % výdavkov na cieľ Konvergencia a 75 % výdavkov na cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť pre všetky členské štáty Európskej únie pred 1. mája 2004 ustanovilo na uvedené priority*. Tieto ciele vychádzajúce z kategórií výdavkov sa uplatňujú ako priemerné hodnoty počas celého programového obdobia. Slovenská republika vyčlenila viacej prostriedkov v operačných programoch Národného strategického referenčného rámca SR 2007 – 2013 na realizáciu lisabonských aktivít *59,12% výdavkov v celi Konvergencia a 85,57% výdavkov v celi Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť*.³⁷

- **Stratégia Európa 2020**

„Rok 2010 musí byť novým začiatkom.“ Touto vetou začína úvodný príhovor José Manuela Barrosa predsedu EK, najvýznamnejšieho strategického dokumentu EÚ súčasného obdobia. Stratégia, ktorej ambíciou je vytvorenie z EÚ inteligentné, udržateľné a inkluzívne hospodárstvo, zabezpečujúce vysokú mieru zamestnanosti, produktivity a sociálnej súdržnosti.

Nová stratégia s názvom stratégia Európa 2020³⁸ je desaťročná stratégia EÚ. Je to stratégia, ktorá predkladá víziu európskeho sociálneho trhového hospodárstva v 21. storočí. Hodnotenie úspechov a neúspechov pri realizácii Lisabonskej stratégie bolo využité pri formulácii stratégie Európa 2020,

³⁷ <https://www.eu2020.gov.sk/roky-2005-%E2%80%93-2010/>

³⁸ <https://eu2020.vlada.gov.sk/europa-2020/>

ktorá je doplnená o nové oblasti, ktorým sa Lisabonská stratégia nevenovala, alebo sa ich dotýkala iba okrajovo.

Je však potrebné zdôrazniť, že Stratégia Európa 2020 vychádza z mnoho nepriaznivejšieho hodnotenia stavu i výhľadu európskych ekonomík, než obe verzie Lisabonskej stratégie.

Dokument Európa 2020 odhaľuje štrukturálne nedostatky, poukazuje najmä na nízku priemernú úroveň rastu, rozdielnu produktivitu, nízku úroveň investícií do vzdelávania a nechut' prispôbiť sa inováciám. Poukazuje na výrazné rozdiely v zamestnanosti v porovnaní s USA a Japonskom a na pokles podielu pracujúceho obyvateľstva (starnutie obyvateľstva). Vyjadruje však aj nádej v hodnoty, demokraciu, súdržnosť a solidaritu.

Stratégia Európa 2020 prichádza na svet v čase svetovej hospodárskej krízy. Ta dala obrovskú ranu nielen sociálnemu a ekonomickému rozvoju mnohých krajín vo svete, ale ako sa ukazuje, v samotných základoch ohrozuje unikátny projekt s názvom Európska únia. Kríza priniesla tvrdú sebareflexiu. Odhalila zasadne problémy a neudržateľne trendy, spochybnila akcieschopnosť inštitúcií, spochybnila budovaný sociálny systém, spochybnila koherentnosť

vnútri EU, spochybnila samotnú konkurencieschopnosť EU a postavila pred náš množstvo otázok, ktoré sme si počas obdobia prosperity zabudli klásť.

Asi nemá zmysel momentálne hľadať toho, kto tie otázky nekládol či to mali byť politici, ekonómovia, finančníci, bankári, či dokonca samotní občania – daňoví poplatníci, ktorí to v konečnom dôsledku najviac pocítia. Pre Európsku úniu bolo dôležitejšie nájsť rýchle odpovede kam a ako ísť, aby posledných 60 rokov pozitívneho vývoja v Európe neskončilo budovaním nových hraníc, sociálnymi nepokojmi či nebudaj násilím. A určite drvivá väčšina obyvateľov EU si neželá negatívny scenár či už úvahy o dvojrychlostnej EU, či nebudaj rozpad EU. Aj preto sú na Stratégiu Európa 2020 kladené obrovské nároky a výzvy.

Ak sa ma naplniť jej hlavná vízia, aby EU bola v roku 2020 inteligentná, udržateľná a inkluzívna ekonomika s vysokou produktivitou, zamestnanosťou a sociálnou kohéziou, musí nielen promptne reagovať na aktuálne problémy dlhovej krízy a eura, ale hlavne musí presmerovať kapacity a zdroje na tie oblasti, ktoré povedú k dosiahnutiu stanovených cieľov. Musí nielen podporiť užšiu ekonomickú spoluprácu naprieč celou EU a naprieč všetkými aktérmi (vrátane súkromného sektora), ale na aktuálne opatrenia v oblasti fiškálnej konsolidácie, na vytváranie nových nástrojov na boj proti

makroekonomickým nerovnováham musí taktiež priniesť určitú nadstavbu: dlhodobé rozvojové a reformne programy.

Osobne charakteristiky Európana – skromnosť, pracovitosť, tolerantnosť a sociálna súdržnosť v kombinácii s iniciatívnosťou, inovatívnosťou a kreatívitou, by mali byť stredobodom ďalšieho rozvoja EU. Právě kombinácia úspornosti a skromnosti na jednej strane a investícií do rozvojových programov na strane druhej (aj keď sa to možno na prvý pohľad vylučuje), by mohla byť tá správna stratégia nielen na prekonanie aktuálnej krízy, ale aj na rozumný a udržateľný dlhodobý rozvoj EU.

Z pohľadu Slovenska a jeho rozvojových problémov sa ukázalo, že časť reforiem z rokov 2000 až 2005 bolo pozitívnych, ale zároveň, že sme premrhali potenciál týchto reforiem. V období prosperity, tak ako mnohé iné krajiny EU, sme sklzli ku konzumu, k plytvaniu, k stagnácii či dokonca k úpadku v oblastiach ako správa spoločnosti, či kvalita podnikateľského prostredia. Čo je ešte horšie, ani obdobie určitej prosperity nezmenilo systémové slabiny v rozvoji Slovenska – vzdelávanie, vedu a výskum.

Dlhodobé spoliehanie sa na zahraničných investorov a ich nesporné vynikajúce hospodárske výsledky do istej miery oslabilo úsilie Slovenska o formovanie vlastnej výkonnej výskumnej, technologickej a inovačnej základne.

Zatiaľ žiadnej vláde od roku 1989 sa nedarí zrealizovať komplexnejšiu reformu školstva a o podpore vedy a výskumu ani nehovoriac. Príklady z iných krajín ukazujú, že je to dlhodobý proces, ktorý si vyžaduje hlavne v počiatku rozsiahle verejne investície. My ich zatiaľ dávame skôr do málo produktívnych aj keď potrebných, betónujeme a asfaltujeme ... Ak sa nespamätáme, tak po tých krásnych diaľniciach nás naše úspešnejšie deti, pracujúce v zahraničí, budú chodiť navštevovať do našich chudobných oblastí a tie menej úspešné, v lepšom prípade, budú robiť za pasom pre nadnárodné spoločnosti.

Základom stratégie Európa 2020 sú tri prorastové sa dopĺňajúce priority:

1. Inteligentný: vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii.
2. Inkluzívny: podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť.
3. Udržateľný: rozvoj ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje.

Na tento účel navrhla Komisia tieto hlavné ciele EÚ:

- miera zamestnanosti obyvateľov vo veku 20-64 rokov by sa mala zvýšiť zo súčasných 69% a dosiahnuť 75 %, vrátane väčšieho zapojenia ohrozených a marginálnych skupín,
- úroveň investícií do výskumu a vývoja by mala dosiahnuť 3 % HDP EÚ,
- je potrebné dosiahnuť ciele „20% zníženie emisií skleníkových plynov, 20% zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie na konečnej spotrebe energie a 20% zvýšenie energetickej účinnosti“ (vrátane zvýšenia záväzku, pokiaľ ide o zníženie emisií na 30 %, ak budú vhodné podmienky),
- podiel ľudí, ktorí predčasne ukončia školskú dochádzku, by sa mal znížiť zo súčasných 15% na 10% a minimálne 40 % mladých ľudí by malo mať vysokoškolské vzdelanie,
- o 20 miliónov menej ľudí by malo byť ohrozených chudobou.

Komisia navrhla aj sedem hlavných iniciatív, ktoré budú podporovať pokrok v každej prioritnej oblasti:

1. „Inovácia v Únii“ na zlepšenie rámcových podmienok a prístupu k financovaniu výskumu a inovácií s cieľom zabezpečiť, aby inovatívne myšlienky viedli k vytvoreniu produktov a služieb, ktoré zabezpečia rast a pracovné miesta.
2. „Mládež v pohybe“ na zlepšenie výsledkov systémov vzdelávania a uľahčenie vstupu mladých ľudí na trh práce.
3. „Digitálny program pre Európu“ na urýchlenie zavedenia vysokorychlostného internetu a čerpanie výhod, ktoré prináša jednotný digitálny trh pre domácnosti a podniky.
4. „Európa efektívne využívajúca zdroje“ na podporu oddelenia hospodárskeho rastu od využívania zdrojov, podpora prechodu smerom k nízkouhlíkovému hospodárstvu, zvýšenie využívania energie z obnoviteľných zdrojov, modernizáciu nášho odvetvia dopravy a podporu energetickej účinnosti.
5. „Priemyselná politika vo veku globalizácie“ na zlepšenie podnikateľského prostredia, najmä pre malé a stredné podniky, a na podporu rozvoja pevnej a udržateľnej priemyselnej základne, ktorá bude konkurencieschopná vo svetovom rozsahu.
6. „Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta“ na modernizovanie trhov práce a posilnenie postavenia ľudí podporovaním rozvíjania ich zručností počas celého ich života s cieľom zvyšovať účasť na trhu práce a lepšie zosúladiť ponuku na trhu práce, vrátane pracovnej mobility.
7. „Európska platforma na boj proti chudobe“ na zabezpečenie sociálnej a územnej súdržnosti, aby všetci mohli využívať výhody plynúce z rastu a

zamestnanosti a aby ľudia žijúci v chudobe a sociálnom vylúčení mali možnosť žiť dôstojný život a aktívne sa podieľať na živote spoločnosti. Týchto 7 hlavných iniciatív predpokladá maximálne využitie nástrojov na úrovni EÚ, najmä jednotného trhu, finančných opatrení (rozpočet EÚ, vrátane fondu regionálneho rozvoja a sociálneho a kohézneho fondu) a nástrojov vonkajšej politiky.

Pri porovnávaní Lisabonskej stratégie a Stratégie Európa 2020 sa ako jedna z najdôležitejších a zároveň najprogresívnejších zmien javí proces kontroly. Tento proces sa v rámci stratégie Európa 2020 mení do podoby tzv. európskeho semestra, ktorý si vyžaduje o. i. posilnený a integrovaný dohľad s cieľom reagovať na najdôležitejšie makroekonomické výzvy, ako aj tematický prístup zameraný na urýchlenie štrukturálnych reforiem, ktoré podporujú rast.

V rámci popisu samotnej stratégie sa tento proces ďalej definuje nasledovne³⁹:

- Monitorovanie stratégie je súčasťou tzv. európskeho semestra, každoročného cyklu koordinácie hospodárskych a fiškálnych politík. Tento šesťmesačný cyklus sa začína v januári, keď Komisia na základe integrovaných informácií z makroekonomického, tematického a finančného dohľadu predkladá ročný prieskum rastu obsahujúci prehľad a prognózu.
- Na jarných zasadnutiach Európskej rady sa na základe ročného prieskumu rastu hodnotí celková makroekonomická situácia; pokrok v plnení piatich celoeurópskych cieľov; ako aj pokrok dosiahnutý v rámci hlavných iniciatív. Na zasadnutí sa prijímajú základné smerovania politík týkajúce sa fiškálnych otázok, makroekonomických štrukturálnych reforiem a porastových opatrení a uverejňujú sa usmernenia týkajúce sa ich vzájomného prepojenia.
- Členské štáty následne predložia svoje strednodobé rozpočtové stratégie v rámci svojich programov stability alebo konvergenčných programov a v národných reformných programoch stanovujú opatrenia, ktoré sa majú prijať v oblastiach, ako sú napríklad zamestnanosť, inovácie, energetika alebo sociálne začlenenie. V apríli zašlú tieto dva dokumenty na posúdenie Komisii.
- Na základe hodnotenia Komisie Rada vydá v júni alebo v júli odporúčania pre jednotlivé členské štáty. To znamená, že členské štáty dosta-

³⁹ <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/european-semester/how-european-semester-works/>

nú politické odporúčania ešte pred tým, ako začnú finalizovať svoje návrhy rozpočtov na ďalší rok.

- Ak sa odporúčania nedodržia v dohodnutom termíne, Komisia môže vydať napomenutie. Ďalšou možnosťou sú stimuly a sankcie v prípade nadmerných makroekonomických alebo rozpočtových nerovnováh.
- Stretnutia na úrovni ministrov týkajúce sa konkrétnych politických oblastí sú dôležité z hľadiska partnerského hodnotenia a sledovania pokroku v plnení hlavných cieľov stratégie a jej kľúčových iniciatív.
- Aby sa zabezpečilo zavedenie požadovaných politík a zaistilo, že si stratégiu Európa 2020 osvojí čo najširší počet zainteresovaných strán, Komisia bude aktívne spolupracovať s Európskym parlamentom a inými poradnými orgánmi EÚ (Výbor regiónov a Európsky hospodársky a sociálny výbor). Komisia sa navyše bude snažiť, aby sa do realizácie stratégie v plnej miere zapojili aj národné parlamenty, sociálni partneri, regióny a iné subjekty.

Národné ciele stratégie Európa 2020 ⁴⁰pre SR boli schválené uznesením vlády SR č. 386/2010 dňa 9. júna 2010 k Návrhu pozície SR k národným cieľom stratégie Európa 2020. Následne doplnené ciele SR (a v rámci „výskumu“ aj prehodnotené) boli schválené uznesením vlády SR č. 806/2010 dňa 17. novembra 2010 k *Národnému programu reforiem SR 2010*, ktorý bol náčrtom programu pre ďalšie obdobie. Uznesením vlády SR č. 256/2011 dňa 20. apríla 2011 bol schválený prvý komplexný *Národný program reforiem* v rámci stratégie Európa 2020, v ktorom boli spresnené aj národné ciele *V roku 2013 bola upravená cieľová hodnota pre výskum a vývoj, ostatné národné ciele sa nemenili.*

Dňa 5. marca 2014 zverejnila Európska komisia svoje oznámenie o stave naplňania stratégie Európa 2020. V priebehu roka vyhlásila verejnú konzultáciu v súvislosti so strednodobou revíziou stratégie Európa 2020. Konštatovalo sa, že pokrok bol pri dosahovaní cieľov stratégie Európa 2020 nevyhnutne zmiešaný. Aj napriek kríze sa objavili pozitívnejšie štrukturálne trendy, napríklad v úrovniach dosiahnutého vzdelania, budovaní udržateľnejšieho energetického mixu a znižovaní uhlíkovej náročnosti hospodárstva. Relatívna odolnosť miery zamestnanosti počas krízy vo viacerých krajinách. Výsledky potvrdili, že stratégia sa stále považuje za vhodný rámec na podporu zamestnanosti a rastu. Mierne upravená bola štruktúra európskeho semestra a v roku 2015 aj hlavné smery hospodárskych politík a usmernenia pre politiku zamestnanosti.

⁴⁰ <https://www.eu2020.gov.sk/europa-2020/>

II KAPITOLA

Politika súdržnosti v programových obdobiach

2.1. Predvstupové obdobie 2002 – 2004

Cieľom predvstupovej podpory je prispieť k príprave kandidátskych krajín na plné členstvo v Európskej únii v hospodárskej a sociálnej oblasti.

Programy PHARE, ISPA a SAPARD,⁴¹sú predvstupovými nástrojmi EÚ. Zriadený Národný fond zabezpečoval finančné riadenie a implementáciu predvstupových fondov ES na báze decentralizovaného systému ich realizácie, výkonom dohľadu nad realizáciou procesov verejného obstarávania národnými inštitúciami v rámci týchto programov a ich spolufinancovania z národných zdrojov.

Charakteristika a účinnosť predvstupových nástrojov EÚ:

PHARE - Nariadenie Rady ES č.1266/99 zo dňa 21.6.1999 o koordinácii pomoci krajinám uchádzajúcim sa o členstvo v rámci predvstupovej stratégie a o doplnku Nariadenia Rady ES č.3906/89 v čl.7 špecifikuje, že všetky investičné projekty podporované z programu PHARE musia byť doplnené o príspevok z národných verejných finančných prostriedkov. Na základe Smernice pre implementáciu programu PHARE v kandidátskych krajinách v období 2000-2006 vydanéj EK 15.10.1999 je min. výška stanovená na 25% verejných nákladov. PHARE je najväčším programom pomoci v strednej Európe, ktorý poskytuje odbornú expertízu a investičnú podporu ako podporu predvstupovému procesu.

ISPA - Nariadenie Rady ES č.1267/99 zo dňa 21.6.1999 v §6,7 špecifikuje, že miera pomoci pre projekty financované v rámci programu ISPA môže byť max. 75% verejných alebo ekvivalentných zdrojov. Spomenuté Nariadenie ďalej upravuje výnimky, kedy môže byť príspevok EÚ vyšší. Pri pomoci kombinovanej z programu ISPA a iného nástroja nesmie pomoc z EÚ presiahnuť 90%. Slúži pre oblasť dopravy a životného prostredia.

SAPARD - Nariadenie Rady EÚ č.1268/99 zo dňa 21.6.1999 v §8 stanovuje, že príspevok EÚ na projekty financované v rámci programu SAPARD môže byť do výšky 75% celkových predpokladaných výdavkov a do výšky 100% pre odbornú pomoc. Na technickú pomoc je možné použiť do 2%

⁴¹ Príprava zavedenia štrukturálnych fondov EÚ v Slovenskej republike.

<http://www.finance.gov.sk/LoadDocument.aspx?categoryId=3957&documentId=1147>

ročného objemu prostriedkov (§7, ods.4). Služi pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka.

V poslednom období pred vstupom do únie pre kandidátske krajiny si tieto programy kladú za úlohu pomôcť krajinám pripraviť sa aj na využitie *štrukturálnych fondov*, na ktoré bude Slovensko oprávnené hneď, ako sa stane plnoprávnym členským štátom. Pritom *PHARE* sa sústreďuje na investičnú podporu regionálneho rozvoja ako predchodca fondov ESF a ERDF, *ISPA* plní funkciu prípravy na čerpanie z Kohézneho fondu a *SAPARD* na čerpanie z EAGGF.

Po vstupe Slovenska do Európskej únie zaniká program PHARE. Posledná pomoc prostredníctvom tohto programu bola poskytnutá v prípade Slovenska v rámci Finančného memoranda 2003. Dočerpávanie prostriedkov však pokračovalo aj po roku 2004 až do úplného splnenia cieľov jednotlivých programov.

Podľa uznesenia vlády SR č. 667/2011 z 19.10.2011 sa zhodnotilo využívanie prostriedkov predvstupového obdobia, ktoré sa mohli ešte využívať súbežne aj s využívaním štrukturálnych fondov od roku 2004⁴² podľa nasledujúcej tabuľky.

Tabuľka č.1 Využitie prostriedkov z predvstupovej pomoci EÚ v mil. EUR.

Program	Alokácia	Využitie	%
PHARE	416,0	336,7	80,94
PRECHODNÝ FOND	29,7	25,6	86,19
SAPARD	77,0	76,4	99,29
ISPA/KF	361,6	358,6	99,18

Prameň:

http://www.siea.sk/oldweb/strukturálne_fondy/obdobie_04_06/subory/09_phare_ispa_sapard.pdf;

V zámere na ktoré boli určené predvstupové fondy absolútne nespĺnili svoj účel. Pretože to bolo zle riadené. Navyše programové dokumenty, podľa ktorých sa pomoc prideliuje, boli často pripravené nedostatočne. Napríklad v nich boli programy, ktoré u nás nikto nechce využívať, netreba ich, alebo podmienky pre žiadateľov boli nastavené tak, že ich nikto nemohol splniť. Preto máme dodnes so štrukturálnymi fondmi obrovské problémy v tom, ako sú tie peniaze využívané, ako aj so spôsobom ich kontroly a s neprehľadnosťou rozhodovania o všetkom, čo sa eurofondov týka.

⁴²<http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=20338> ;

2.2. Programové obdobie 2004-2006

• Programové dokumenty

Dokument *Rámec podpory Spoločenstva*⁴³ predstavuje dohodu medzi Európskou komisiou a vládou Slovenskej republiky o prioritách pri používaní financovania zo štrukturálnych fondov v období rokov 2004 až 2006.

Bol schválený EK dňa 18. júna 2004 je navrhnutý tak, aby zachoval celkovú stratégiu trvalo udržateľného rastu podporovaného väčšou konkurencieschopnosťou a tvorbou nových pracovných miest, ako aj integráciu environmentálnych záujmov do iných strategických oblastí.

Národný rozvojový plán (NRP) pre Slovensko predstavoval súhrnnú žiadosť o štrukturálne financovanie a Európska komisia ho obdržala dňa 17. marca 2003. Obsahuje analýzu makroekonomického prostredia a ekonomickej a sociálnej situácie v krajine. *Tento dokument tvoril základ na vypracovanie Rámca podpory Spoločenstva*. K Národnému rozvojovému plánu boli pripojené 4 operačné programy, ktoré majú byť spravované v Rámci podpory Spoločenstva a 2 *Jednotné programové dokumenty* pre región Bratislavy, ktoré mali byť spravované samostatne.

Samostatné dokumenty, ktoré určujú využívanie prostriedkov z Kohézneho fondu je *Stratégia pre KF*⁴⁴ a *Jednotný programový dokument NUTS II Bratislava Cieľ 2* a *Jednotný programový dokument NUTS II Bratislava Cieľ 3*.⁴⁵ Ku každému programovému dokumentu boli tiež vypracované *programové doplnky*.

Pre úplnosť treba spomenúť, že Slovensko malo možnosť využiť prostriedky v tomto období z iniciatívy spoločenstva *INTERREG III*, ktorá bola založená rozhodnutím Európskej komisie zo dňa 28. 4. 2000 ako nástroj na podporu *transeurópskej spolupráce*. Finančná podpora v rámci tohto programu je nasmerovaná hlavne do rozvoja malých a stredných podnikov, vzdelávania, kultúrnych výmen, riešenia zdravotníckych problémov prihraničných regiónov, ochrany a zlepšenia životného prostredia, budovania energetických sietí, dopravy a do telekomunikácií. Program *EQUAL*, bol napojený na európsku stratégiu zamestnanosti a predstavoval program, ktorý mal za cieľ elimináciu faktorov vedúcich k nerovnoprávnosti a diskriminácii na trhu práce.

⁴³ <http://www.nsrr.sk/sk/programovacie-obdobie-2004---2006/zakladne-dokumenty/> ; Uznesenie č.141/2004.

⁴⁴ Schválené uznesením vlády SR č. 1136/2003.

⁴⁵ Schválené uznesením vlády SR č.317/2002.

V súvislosti s ekonomickým rastom v rokoch 2004 až 2006 cieľom Slovenska je dosiahnuť úroveň presahujúcu 54% priemerného HDP na obyvateľa členských štátov EÚ do roku 2006.

Na dosiahnutie tohto cieľa Rámec podpory Spoločenstva vytýčil 3 špecifické ciele:

- *Podpora ekonomického rastu a konkurencieschopnosti.*

Tento cieľ sa usiluje podporovať tie podnikateľské činnosti, ktoré sa okrem toho, že namiesto dovozov skôr využívajú vlastné primárne zdroje v regiónoch, budú zameriavať hlavne na rozvoj špecializovanej sofistikovanejšej výroby v priemysle a službách s vysokou pridanou hodnotou orientovanej na export. Tento cieľ tiež rieši nízku produktivitu práce v slovenských spoločnostiach podporou reštrukturalizácie a modernizáciou a širším využívaním najmodernejších priemyselných technológií.

- *Podpora rastu zamestnanosti.*

Tento cieľ sa týka efektívneho využívania potenciálu ľudských zdrojov napriek vysokej úrovni nezamestnanosti a Slovensku, hlavne medzi staršími a mladými pracovníkmi. Cieľom z dlhodobého hľadiska je využiť vzdelanostnú úroveň obyvateľstva, hlavne v regiónoch s podpriemerným podielom vyššieho a stredného odborného vzdelávania. Je potrebné zachovať súčasné trendy v rozvoji vzdelávania, s primeraným vybavením inštitúcií odbornej prípravy, kde sa môže profesná výuka študentov prispôbiť k očakávaným potrebám trhu práce, zameriavajúc sa pritom hlavne na progresívnu sofistikovanejšiu výrobu a služby, ktorá zvýši produktivitu práce.

- *Podpora vyrovnaného regionálneho rozvoja.*

Tretí cieľ je zameraný za zníženie výrazných rozdielov, ktoré sú medzi regiónmi na západe a na východe krajiny a vytvorenie rovnováhy v ekonomických a sociálnych podmienkach v celej krajine. Kľúčom k vyváženému regionálnemu rozvoju je sústrediť sa na centrá, ktorá sa môžu stať sebestačnými a tak pozitívne pôsobiť na ekonomiku okolitých oblastí.

Stratégia v rámci štrukturálnych fondov v rokoch 2004 až 2006 sa zameriava na realizáciu nasledovných priorít:

- Konkurencieschopnosť
- Zamestnanosť -
- Základná infraštruktúra
- Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka

Rámec podpory Spoločenstva mal zabezpečiť funkčnosť regionálnej politiky v symbióze so strednodobými hospodárskymi prioritami Slovenska. *Realizácia Rámca podpory Spoločenstva mala prispievať k zmierneniu rozdielu v úrovni HDP na obyvateľa SR oproti priemeru členských štátov Európskej únie a k podpore procesu celkovej konvergenie SR k EÚ.*

Po obsahovej stránke je *Národný rozvojový plán*, ako východisko pre Rámec podpory spoločenstva členený na nasledovné kapitoly:

- opis súčasnej situácie
- SWOT analýza
- stratégia a priority
- predbežné hodnotenie
- finančný rámec
- partnerstvo
- vykonávacie ustanovenie
- obsah operačných programov.

- **Operačné programy pre využívanie fondov v programovom období 2004-2006**

Operačné programy schvaľované EK obsahovali konkrétne stanovené priority, na ktoré sa štrukturálna podpora zameriavala pod Cieľom 1. Slovenská republika prijala v procese programovania na roky 2004 – 2006 jeden operačný program a tri sektorové operačné programy, a to konkrétne:

OPERAČNÝ PROGRAM ZÁKLADNÁ INFRAŠTRUKTÚRA

(Riadiacim orgánom bolo Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR)

Globálnym cieľom Operačného programu Základná infraštruktúra bolo „*Podporiť vyvážený regionálny rozvoj prostredníctvom zvyšovania konkurencieschopnosti regiónov a zlepšiť kvalitu základnej infraštruktúry*“, čím sa odstráni jeden z hlavných dôvodov nevyváženého socio-ekonomického rozvoja regiónov.

Špecifické ciele OP Základná infraštruktúra boli zamerané na:

- modernizáciu a rozvoj dopravnej infraštruktúry,
- zlepšenie stavu environmentálnej infraštruktúry,
- budovanie a rozvoj lokálnej infraštruktúry.

SEKTOROVÝ OPERAČNÝ PROGRAM PRIEMYSEL A SLUŽBY

(Riadiacim orgánom bolo Ministerstvo hospodárstva SR)

Globálny cieľ SOP Priemysel a služby bol „*Rast konkurencieschopnosti priemyslu a služieb*“, ktorý sa mal naplňať aj prostredníctvom *špecifických cieľov* definovaných ako:

- podpora rozvíjania priemyselnej výroby, živností a služieb vrátane súvisiacej infraštruktúry,
 - prepojenie výsledkov výskumu a vývoja a znalostného potenciálu s potrebami podnikateľskej praxe,
 - zvyšovanie účinnosti a efektívnosti získavania, premeny a užitia energetických zdrojov
- a orientácie na úspory energie,
- využitie prírodného a kultúrno-historického potenciálu krajiny na rozvoj cestovného ruchu a kúpeľníctva.

SEKTOROVÝ OPERAČNÝ PROGRAM ĽUDSKÉ ZDROJE

(Riadiacim orgánom bolo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR)

Globálny cieľ SOP Ľudské zdroje bol zameraný na „*Rast zamestnanosti založený na kvalifikovanej a flexibilnej pracovnej sile*“. Tento globálny cieľ sa naplňal aj prostredníctvom *troch špecifických cieľov*, a to:

- Zvýšenia zamestnanosti a pružnosti trhu práce,
- Rozvoja inkluzívneho trhu práce a rovnosti príležitostí,
- Zvýšenia kvalifikačného potenciálu a adaptability pracovnej sily.

SEKTOROVÝ OPERAČNÝ PROGRAM POĽNOHOSPODÁRSTVO A ROZVOJ VIDIEKA

(Riadiacim orgánom bolo Ministerstvo pôdohospodárstva SR)

Globálny cieľ OP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka bol zameraný na „*Posilnenie multifunkčného poľnohospodárstva a trvalo udržateľného rozvoja vidieka*“. *Špecifickými cieľmi* programu slúžiacimi na naplňanie globálneho cieľa boli:

- Zvýšiť výkonnosť poľnohospodárskej výroby s dôrazom na ochranu životného prostredia a starostlivosť o zvieratá, zlepšiť spracovateľskú štruktúru poľnohospodárskych a rybných výrobkov, zabezpečiť potravinovú kvalitu,
- Zlepšiť kvalitu života vidieckeho obyvateľstva pomocou nárastu životnej úrovne, vytvoriť vhodné spoločenské prostredie, rozvíjať vidiecke činnosti,
- Zlepšiť súčasnú situáciu rozdrobenosti pozemkového vlastníctva,

- Zvýšiť absorpčnú kapacitu pomocou odborného vzdelávania.

Slovenská republika prijala okrem spomínaných operačných programov aj dva jednotné programové dokumenty pod Cieľom 2 a Cieľom 3:

JEDNOTNÝ PROGRAMOVÝ DOKUMENT NUTS II BRATISLAVA CIEĽ 2

(Riadiacim orgánom bolo Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR)

Strategickým cieľom programu bola „Podpora hospodárskej činnosti a trvalo udržateľného rozvoja cieľového územia tým dosiahnutie takého stavu, aby región poskytoval dostatok pracovných príležitostí a kvalitné prostredie pre život svojich obyvateľov“. Poskytnutá pomoc sa orientovala na rozvoj malého a stredného podnikania, zavádzanie nových technológií, na zlepšenie služieb v cestovnom ruchu a na zvýšenie životnej úrovne na vidieku.

JEDNOTNÝ PROGRAMOVÝ DOKUMENT NUTS II BRATISLAVA CIEĽ 3

(Riadiacim orgánom bolo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR)

Globálny cieľ JPD Cieľ 3 bol zameraný na „Zvyšovanie konkurencieschopnosti regiónu prostredníctvom rozvoja ľudských zdrojov“, ktorý sa postupne dosahoval realizáciou špecifických cieľov, definovaných ako:

- Zlepšenie efektívnosti aktívnej politiky trhu práce s osobitným dôrazom na znevýhodnených

uchádzačov o zamestnanie a osoby ohrozené sociálnou exklúziou s cieľom pomôcť ich

začleňovaniu na trhu práce,

- Zvýšenie roly celoživotného vzdelávania a výskumu a vývoja pri zabezpečovaní adaptabilnej pracovnej sily požadovanej spoločnosťou založenou na vedomostiach.

Ku každému programovému dokumentu boli tiež vypracované programové doplnky. Tieto dokumenty sú vydávané hlavne za účelom poskytnutia doplňujúcich, spresňujúcich a vysvetľujúcich informácií.

• **Nástroje a ciele v programovom období 2004-2006**

Nástrojmi realizácie regionálnej politiky sú *FONDY EÚ*.⁴⁶Sú to štrukturálne fondy a Kohézny fond.

⁴⁶ 1. Princíp koncentrácie – podpora je zameraná na jasne definované priority.

EURÓPSKY FOND REGIONÁLNEHO ROZVOJA (ERDF)

Je určený na hospodársky a sociálny rozvoj Európskej únie cestou znižovania rozdielov medzi

tzv. znevýhodnenými regiónmi (regióny, kde prebieha hospodárska a sociálna konverzia), ako

aj medzi jednotlivými sociálnymi skupinami. Finančná pomoc z ERDF je určená najmä na:

- podporu malých a stredných podnikov;
- podporu produktívnych investícií;
- rozvoj infraštruktúry;
- posilnenie miestneho rozvoja.

Konečným cieľom pomoci z ERDF je udržanie existujúcich a vytváranie nových pracovných príležitostí, čo je prvoradým predpokladom napredovania spoločnosti v zmysle trvalo udržateľného rozvoja.

EURÓPSKY SOCIÁLNY FOND (ESF)

Je hlavným finančným nástrojom, ktorým Európska únia transformuje svoje strategické ciele

v oblasti politiky zamestnanosti do konkrétnych aktivít zameraných na zlepšenie odbornej

kvalifikovanosti, ďalej na systémy vzdelávania a následný rast pracovného potenciálu občanov Spoločenstva. Pomoc z ESF je nasmerovaná na:

- zaradenie nezamestnaných a znevýhodnených sociálnych skupín do pracovného života;
- boj proti dlhodobej nezamestnanosti;
- uľahčenie integrácie mladých ľudí do pracovného procesu;
- adaptáciu pracujúcich na procesy modernizácie v priemysle;
- vyrovnanie príležitostí pre ženy a mužov;
- integráciu postihnutých osôb do pracovného života.

EURÓPSKY POĽNOHOSPODÁRSKY USMERŇOVACÍ A ZÁRUČNÝ FOND (EAGGF)

2. Princíp programovania – podporené projekty musia byť súčasťou strategických plánov a nie individuálne, vzájomne nesúvisiace a nesystematické aktivity.

3. Princíp partnerstva – programovanie a monitoring využívania štrukturálnych fondov sa musia vykonávať v súčinnosti vlád členských štátov, samospráv a sociálno-ekonomických partnerov.

4. Princíp doplnkovosti – finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov by mali vhodne dopĺňať finančné zdroje členského štátu a nemali by ich nahrádzať. Povinnosť členských štátov spolufinancovať programy má tento princíp posilniť.

Je finančným nástrojom štrukturálnej a regionálnej politiky Európskej únie, ktorý podporuje

adaptáciu poľnohospodárskych štruktúr na dlhodobé štrukturálne zmeny v poľnohospodárstve, na rozvoj poľnohospodárskej infraštruktúry a politiky rozvoja vidieka (druhý pilier Spoločnej poľnohospodárskej politiky Spoločenstva), obnovy vidieka, vidieckeho dedičstva a lesov.

Fond je rozdelený do dvoch sekcií:

- usmerňovacia sekcia podporuje opatrenia rozvoja vidieka v oblastiach spadajúcich pod Cieľ 1;

- záručná sekcia operuje v oblastiach, z ktorých príjmy majú charakter dotácií určených

na zachovanie poľnohospodárskej produkcie a využívanie poľnohospodárskej pôdy

v rôznych oblastiach a za rôznych podmienok, ako aj na podnecovanie exportu poľnohospodárskej produkcie mimo krajín Európskej únie.

FINANČNÝ NÁSTROJ NA USMERŇOVANIE RYBOLOVU (FIFG)

Je špeciálny fond určený na štrukturálnu reformu sektora rybolovu, pomáha adaptovať a modernizovať rybolovný priemysel. Oblasti smerovania prostriedkov z FIFG sú:

- pomoc pri adaptácii a modernizácii rybného hospodárstva;

- podpora regiónom, ktoré čelia štrukturálnym spoločensko-ekonomickým problémom

spojeným s reštrukturalizáciou odvetvia rybného hospodárstva.

KOHÉZNY FOND

Je určený na zlepšenie šancí najmenej prosperujúcich štátov Spoločenstva (HDP na obyvateľa nižší než 90 % priemeru EÚ). Kohézny fond poskytuje priame finančné prostriedky na veľké projekty s nákladmi vyššími ako desať miliónov EUR. Do tejto kategórie spadajú:

- národné environmentálne projekty,

- projekty budovania transeurópskych dopravných sietí.

Pri projektoch predkladaných v rámci Kohézneho fondu platí princíp 50 čo znamená, že polovica finančnej alokácie pre danú krajinu musí smerovať do rozvoja dopravnej infraštruktúry a polovica do rozvoja a ochrany životného prostredia.

Prostriedky zo štrukturálnych fondov sú vo všeobecnosti určené na menšie projekty v oblastiach ako ekonomický rozvoj, priemysel, služby, doprava, životné prostredie, poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka, rybolov a ľudské

zdroje. Pridelujú sa na základe presne stanovených pravidiel so zámerom dosiahnuť jeden z *troch cieľov regionálnej politiky EÚ*.

Veľká časť (až 94 %) štrukturálnych fondov bola zameraná na tri prioritné ciele:

CIEĽ 1: Pomoc zaostávajúcim regiónom (cca 70 % fondov).

Vzťahovala sa na regióny na úrovni NUTS II, v ktorých HDP na obyvateľa, meraný paritou kúpnej sily za posledné tri roky, je menší ako 75 % priemeru EÚ.

Zdroje pre Cieľ 1 – Európsky fond regionálneho rozvoja, Európsky sociálny fond, Európsky poľnohospodársky usmerňovací a záručný fond.

V prípade Slovenska boli oprávnené čerpať pomoc zo štrukturálnych fondov v rámci Cieľa 1 všetky regióny okrem Bratislavského kraja. V Bratislavskom kraji je možné čerpať pomoc iba v rámci Cieľa 2 a Cieľa 3.

CIEĽ 2: Podpora ekonomickej a sociálnej konverzie v oblastiach so štrukturálnymi problémami (cca 18 % fondov).

Vzťahovala sa na podporu ekonomickej a sociálnej konverzie v priemyselných, vidieckych, mestských oblastiach a v oblastiach závislých od rybolovu, ktoré majú štrukturálne problémy.

Zdroje pre Cieľ 2 – Európsky fond regionálneho rozvoja, Európsky sociálny fond.

V rámci Cieľa 2 je možné čerpať pomoc zo štrukturálnych fondov len na území Bratislavského kraja v nasledujúcich oblastiach: podpora a oživenie hospodárskej činnosti; trvalo udržateľný rozvoj vidieckych oblastí v procese transformácie.

CIEĽ 3: Modernizácia vzdelávania a podpora zamestnanosti (cca 12 % fondov).

Modernizovanie systémov vzdelávania a podpora zamestnanosti. Nástroje podporované v rámci Cieľa 3 boli určené celej Európskej únii okrem tých regiónov, na ktoré sa vzťahuje Cieľ 1 v rámci vyrovnávacích programov.

Zdroje pre Cieľ 3 – Európsky sociálny fond.

V rámci Cieľa 3 je možné čerpať pomoc zo štrukturálnych fondov len na území Bratislavského kraja a to do zvyšovania zamestnanosti a rozvoja celoživotného vzdelávania.

- **Alokácia zdrojov z EÚ pre programové obdobie 2004-2006 a ich využívanie**

Finančné prostriedky boli pridelené podľa *Rámca podpory Spoločenstva*:

Tabuľka č.2- Alokácia a využitie finančných prostriedkov zo ŠF v EUR.

Programový dokument	Čerpanie ŠF k 31.12.2009 v EUR znížené o nezrovnalosti	Závazok 2004-2006 v bežných cenách v EUR	Podiel čerpania na záväzku 2004 – 2006 v %
	Zdroj EÚ	Zdroj EÚ	Zdroj EÚ
	1	2	3=1/2
SOP Priemysel a služby (MH SR)	164 116 299	151 210 683	108,53
SOP Ľudské zdroje	304 329 831	284 480 924	106,98
SOP Ľudské zdroje (MPSVR SR)	264 138 715	231 074 413	114,31
SOP Ľudské zdroje (MŠ SR)	40 191 116	53 406 511	75,26
SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (MPRV SR)	185 764 961	182 987 987	101,52
SOP PRV (EAGGF)	183 866 549	181 158 922	101,49
SOP PRV (FIFG)	1 898 412	1 829 065	103,79
OP Základná infraštruktúra	475 338 427	422 363 452	112,54
OP ZI (MDPT SR)	238 891 027	210 844 208	113,30
OP ZI (MZP SR)	113 964 953	101 974 751	111,76
OP ZI (MVRR SR)	122 482 448	109 544 493	111,81
SPD Bratislava Cieľ 2 (MVRR SR)	38 003 596	37 032 713	102,62
SPD Bratislava Cieľ 3	39 013 237	37 118 133	105,11
SPD Bratislava Cieľ 3 (MPSVR SR)	28 630 342	25 987 180	110,17
SPD Bratislava Cieľ 3 (MS SR)	10 382 895	11 130 953	93,28
Spolu	1 206 566 351	1 115 193 892	108,19

Prameň: Správa MF SR

[http://www.monitoringfondov.eu/upload/cerpanie/mfsr/Fondy_EU\(31122014\).pdf](http://www.monitoringfondov.eu/upload/cerpanie/mfsr/Fondy_EU(31122014).pdf);

Boli pridelené aj prostriedky z Kohézneho fondu, ktorý sa nezapočítaval do štrukturálnych fondov. K umožneniu nad kontrahovania teda plnenia 108,19% pristúpil platobný orgán z dôvodu eliminácie negatívneho dopadu

posilňovania kurzu SKK a EUR. Reálne čerpanie však bolo na úrovni 100%, *Stav k 31.12. 2008.*

Celkové využitie fondov za Slovensko sa javí pozitívne. V štruktúre čerpania však nastáva zásadný problém. Technicky je spôsobený presunom pôvodne alokovaných finančných prostriedkov, *ale podstatou je neschopnosť ich využiť v určenej štruktúre.*

Vládou SR prijatej „Správa o implementácii a čerpaní predvstupových nástrojov, štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu programového obdobia 2004-2006⁴⁷“ bolo aj konštatovanie, že veľmi nedostatočne sme využili možnosti využiť určené finančné prostriedky práve do oblasti vedomostnej ekonomiky, *pre projekty do vzdelávania, výskumu a vývoja. Využili sa len na cca 75%, pod SORO Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. Nevyužitú prostriedky sa presunuli v rámci OP do iných oblastí, aby sa eurofondy využili.*

Na úrovni krajov sú viditeľné rozdielne vývojové tendencie nielen medzi západnou a východnou časťou SR, ale aj medzi krajinami ležiacimi v rovnakom regióne NUTS II. Jediným krajom, ktorý počas rokov 2004 - 2007 dokázal znížiť regionálne disparity voči Bratislavskému kraju, bol Trnavský kraj. Nitriansky kraj a Trenčiansky kraj sa rozvíjali porovnateľným tempom ako Bratislavský kraj, takže ich zaostávanie za Bratislavským krajom sa nezmenilo. Na Strednom Slovensku bol vývoj krajov diametrálne odlišný: zatiaľ čo Žilinský kraj sa rozvíjal s podobnou razanciou ako Bratislavský kraj, Banskobystrický kraj viditeľne zaostával. Vývoj Východného Slovenska sa niesol v znamení pokračujúceho mierneho zaostávania Košického kraja a výrazného zaostávania Prešovského kraja, ktorý tak aj naďalej zostáva najproblematickejším regiónom Slovenska.

K pozitívnym prínosom implementácie fondov EÚ v programovom období 2004-2006 pre SR možno považovať: rozvoj podnikania a príchod investičného kapitálu do regiónov; zvýšenie počtu návštevníkov a príjmov z aktívneho cestovného ruchu; technologický pokrok a urýchlenie podnikateľskej reštrukturalizácie v agropotravinárskom sektore; zlepšenie dopravnej dostupnosti regiónov a zvýšenie bezpečnosti dopravy; redukcia negatívnych vplyvov činnosti človeka na životné prostredie; zvýšenie informatizácie v regiónoch; rozvoj cezhraničnej hospodárskej a sociálnej spolupráce. Všetky tieto investície kopírujú hlavné zámery politiky súdržnosti. Vyhodnoteniu a napĺňaniu zámerných jednotlivých politík sa nevenuje potrebná pozornosť zo strany vlády SR. Chýba nám inštitúcia, ktorá by systematicky

⁴⁷ <https://rokovania.gov.sk/>;

vyhodnocovala plnenie cieľov politiky súdržnosti a ktorá by navrhovala podnety v strednodobom až dlhodobom horizonte

2.3. Programové obdobie 2007-2013

• Programové dokumenty

Vláda SR predložila a Európska komisia schválila 17. augusta 2007 strategický dokument, ktorý predstavuje rámec čerpania európskych fondov – *Národný strategický referenčný rámec SR na roky 2007 – 2013 (NSRR)*,⁴⁸ spolu s jedenástimi operačnými programami.

Stanovuje národné priority, ktoré budú spolufinancované v programovom období 2007 – 2013 v nadväznosti na Strategické usmernenia Spoločenstva o súdržnosti, ktoré definujú rámce príspevkov fondov na európskej úrovni. *Taktiež určuje prepojenie medzi prioritami Spoločenstva na jednej strane a Národným programom reforiem na druhej strane.*

Slovenská republika vstúpila do Európskej únie ako krajina, ktorej hrubý domáci produkt na obyvateľa, meraný v parite kúpnej sily, dosahoval len 48 % priemeru vtedajších 15 členských krajín. Strategický cieľ vytýčený na skrátené programovacie obdobie 2004 – 2006 (dosiahnuť úroveň 54 % priemeru EÚ) možno označiť za začiatok riadeného procesu konvergenencie SR k úrovni dosahovanej v EÚ. Strategický cieľ na roky 2007 – 2013 formulovaný v NSRR ako „*Výrazne zvýšiť do roku 2013 konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov a slovenskej ekonomiky a zamestnanosť pri rešpektovaní trvalo udržateľného rozvoja*“ predstavuje nielen pokračovanie trendu približovania sa úrovni EÚ-15, ale aj zvyšovanie konkurencieschopnosti Slovenska a jeho regiónov, a tiež zvýšenie kvality života občanov Slovenskej republiky.

Dokument obsahuje nasledujúce hlavné časti:

- súčasná situácia SR (analytická časť),
- vízia a stratégia hospodárskeho a sociálneho rozvoja SR vrátane priorit (strategická časť),
- operačné programy a ich koordinácia (operačná časť),
- financovanie NSRR.

Stratégia NSRR je postavená na troch strategických prioritách a ich troch cieľoch, ktoré sa plnili prostredníctvom financovania projektov v programovom období 2007 – 2013 a to:

⁴⁸ <http://www.nsrr.sk/narodny-strategicky-referencny-ramec-2007-2013/>

1. infraštruktúra a regionálna dostupnosť,

cieľ priority - zvýšenie hustoty vybavenia regiónov infraštruktúrou a zvýšenie efektívnosti s ňou súvisiacich verejných služieb,

2. znalostná ekonomika

cieľ priority - rozvoj zdrojov trvalo udržateľného ekonomického rastu a zvyšovanie konkurencieschopnosti priemyslu a služieb,

3. ľudské zdroje

cieľ priority - zvýšenie zamestnanosti, rast kvality pracovnej sily pre potreby vedomostnej ekonomiky a zvýšenie sociálnej inklúzie rizikových skupín.

Stratégia NSRR zároveň definuje štyri horizontálne priority (HP), ktoré vplyvajú na ciele NSRR v štyroch oblastiach. Zmyslom každej z horizontálnych priorit je zabezpečiť dosiahnutie pre ňu definovaného cieľa, ktorý sa týka viacerých priorit NSRR. Nemôže byť teda zabezpečený len prostredníctvom jedného operačného programu. Horizontálne priority sú podľa svojho charakteru uplatnené v relevantných operačných programoch nasledovne:

a) marginalizované rómske komunity

cieľ priority - zvýšenie zamestnanosti a vzdelanostnej úrovne príslušníkov MRK a zlepšenie ich životných podmienok,

b) rovnosť príležitostí

cieľ priority - zabezpečiť rovnosť príležitostí pre všetkých a predchádzanie všetkým formám diskriminácie,

c) trvalo udržateľný rozvoj

cieľ priority - zabezpečenie environmentálnej, ekonomickej a sociálnej udržateľnosti ekonomického rastu,

d) informačná spoločnosť

cieľ priority - rozvoj inkluzívnej informačnej spoločnosti.

• Operačné programy pre využívanie fondov v programovom období 2007 – 2013

Implementácia stratégie, priorit a cieľov NSRR je v programovom období 2007 – 2013 realizovaná prostredníctvom 11 operačných programov v rámci jednotlivých cieľov politiky súdržnosti EÚ. Z toho sedem operačných programov sa bude implementovať v ciele *Konvergencia*, tri operačné programy budú viac cieľové a budú sa implementovať v ciele *Konvergencia aj v ciele Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť* a jeden operačný program sa bude implementovať v ciele *Regionálna konkurencieschopnosť*

a zamestnanosť. Pri troch OP – OP Výskum a vývoj, OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia a OP Vzdelávanie treba na vysvetlenie uviesť, že tieto programy boli financované z dvoch cieľov – z cieľa *Konvergencia* a z cieľa *Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť*. Charakteristika operačných programov je nasledovná:

REGIONÁLNY OPERAČNÝ PROGRAM

Riadiaci orgán: Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR

SORO: Jednotlivé samosprávne kraje predstavujúce úroveň regiónov NUTS 3

(okrem Bratislavského samosprávneho kraja).

Globálny cieľ ROP je definovaný ako „*Zvýšenie dostupnosti a kvality občianskej infraštruktúry a vybavenosti územia v regiónoch*“.

Globálny cieľ ROP je napĺňaný prostredníctvom dosahovania špecifických cieľov ROP, ktorých plnenie je merateľné na úrovni prioritných osí ROP.

Špecifické ciele ROP sú určené nasledovne:

1. *Zvýšenie úrovne poskytovaných služieb v oblasti vzdelávania.*
2. *Zvýšenie rozsahu a úrovne poskytovaných služieb v sociálnej oblasti.*
3. *Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a rozvoja cestovného ruchu.*
4. *Posilnenie konkurencieschopnosti sídiel a zvýšenie kvality a bezpečnosti verejných priestranstiev,*
5. *Zvýšenie úrovne dopravnej obslužnosti regiónov.*
6. *Efektívne riadenie a implementácia ROP.*

OPERAČNÝ PROGRAM INFORMATIZÁCIA SPOLOČNOSTI

Riadiaci orgán: Úrad vlády SR

SORO: Ministerstvo financií SR

Globálnym cieľom OP Informatizácia spoločnosti je „*Vytvorenie inkluzívnej informačnej spoločnosti ako prostriedku na rozvoj vysokovýkonnej vedomostnej ekonomiky*“.

Naplnenie globálneho cieľa operačného programu je postavené na troch prioritných osiach:

1. *Elektronizácia verejnej správy a rozvoj elektronických služieb.*
2. *Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry.*
3. *Zvýšenie prístupnosti k širokópásmovému internetu.*

OPERAČNÝ PROGRAM ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Riadiaci orgán: Ministerstvo životného prostredia SR

SORO: –

Globálnym cieľom OP Životné prostredie je „Zlepšenie stavu životného prostredia a racionálneho využívania zdrojov prostredníctvom dobudovania a skvalitnenia environmentálnej infraštruktúry SR v zmysle predpisov EÚ a SR a posilnenie efektívnosti environmentálnej zložky trvalo udržateľného rozvoja“.

Globálny cieľ OP ŽP bude napĺňaný prostredníctvom nasledujúcich *špeciálnych cieľov*, ktorým zodpovedajú jednotlivé prioritné osi operačného programu:

- 1. Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd.*
- 2. Ochrana pred povodňami.*
- 3. Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy.*

OPERAČNÝ PROGRAM VÝSKUM A VÝVOJ

Riadiaci orgán: Ministerstvo školstva SR

SORO: Agentúra Ministerstva školstva SR pre štrukturálne fondy.

Globálnym cieľom Operačného programu Výskum a vývoj je „Modernizácia a zefektívnenie systému podpory výskumu a vývoja a skvalitnenie infraštruktúry vysokých škôl“ tak, aby prispievali k zvyšovaniu konkurencieschopnosti ekonomiky, znižovaniu regionálnych disparít, vzniku nových inovatívnych (high-tech) malých a stredných podnikov, tvorbe nových pracovných miest a zlepšeniu podmienok vzdelávacieho procesu na vysokých školách.

Na dosiahnutie globálneho cieľa OP VaV sa navrhli nasledovné *prioritné osi*:

- 1. Infraštruktúra výskumu a vývoja.*
- 2. Podpora výskumu a vývoja.*
- 3. Infraštruktúra výskumu a vývoja v Bratislavskom kraji.*
- 4. Podpora výskumu a vývoja v Bratislavskom kraji.*
- 5. Infraštruktúra vysokých škôl.*

OPERAČNÝ PROGRAM DOPRAVA

Riadiaci orgán: Ministerstvo dopravy SR

SORO: -

Globálnym cieľom OPD je „Podpora trvalo udržateľnej mobility prostredníctvom rozvoja dopravnej infraštruktúry a rozvoja verejnej osobnej dopravy“. Realizáciou tohto cieľa sa prispeje k zlepšeniu dostupnosti SR, jednotlivých regiónov a ich vzájomného prepojenia, pričom v synergii s cieľmi ostatných operačných programov aj k znižovaniu regionálnych disparít a k podpore rozvoja ekonomických aktivít a zvyšovaniu konkurencieschopnosti SR.

Vyššie definovaný globálny cieľ OPD bude napĺňaný prostredníctvom sústavy *špecifických cieľov*. Tieto vychádzajú z identifikovaných oblastí, ktoré vyžadujú intervenčný zásah a sú orientované na podporu faktorov rozvoja:

Špecifický cieľ 1 – *Modernizácia a rozvoj železničnej infraštruktúry.*

Špecifický cieľ 2 – *Modernizácia a rozvoj cestnej infraštruktúry.*

Špecifický cieľ 3 – *Modernizácia a rozvoj infraštruktúry intermodálnej prepravy.*

Špecifický cieľ 4 – *Rozvoj verejnej osobnej dopravy.*

OPERAČNÝ PROGRAM ZAMESTNANOSŤ A SOCIÁLNA INKLÚZIA

Riadiaci orgán: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

SORO: Fond sociálneho rozvoja Sociálna implementačná agentúra.

Globálny cieľ OP ZaSI je definovaný ako „Rast zamestnanosti, pokles nezamestnanosti, sociálna inklúzia a budovanie kapacít“ a má ambíciu priblížiť sa k dosiahnutiu rovnováhy na trhu.

Na dosiahnutie globálneho cieľa boli definované *hlavné ciele*, ktorými sú:

- 1. Zvyšovanie zamestnanosti a adaptability a znižovanie nezamestnanosti.*
- 2. Posilnenie integrácie osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených a podpora zladenia rodinného a pracovného života.*
- 3. Zvyšovanie kvality ľudských zdrojov a ich riadenia v oblasti verejnej politiky.*

OPERAČNÝ PROGRAM KONKURENCIESCHOPNOSŤ A HOSPODÁRSKY RAST

Riadiaci orgán: Ministerstvo hospodárstva SR.

SORO: Slovenská agentúra pre cestovný ruch,

Slovenská inovačná a energetická agentúra,

Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu,

Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania.

Globálnym cieľom OP KaHR je „Zabezpečenie trvalo udržateľného hospodárskeho rastu a zamestnanosti“. Plnenie tohto cieľa vyžaduje orientovať sa na podporu aktivít, ktorými sa zabezpečí trvalo udržateľný rast, zvýšenie konkurenčnej schopnosti, rast pridanej hodnoty a zamestnanosti v priemysle a v službách.

Na dosiahnutie globálneho cieľa OP KaHR sa navrhli nasledovné prioritné osi:

- 1. Inovácie a rast konkurencieschopnosti.*
- 2. Energetika.*

3. Cestovný ruch.

OPERAČNÝ PROGRAM VZDELÁVANIE

Riadiaci orgán: Ministerstvo školstva SR.

SORO: Agentúra Ministerstva školstva SR pre štrukturálne fondy.

Globálny cieľ OPV je definovaný ako „Zabezpečenie dlhodobej konkurencieschopnosti SR prostredníctvom prispôsobenia vzdelávacieho systému potrebám vedomostnej spoločnosti“.

Na dosiahnutie globálneho cieľa OPV sa navrhli nasledovné *prioritné osi*:

1. *Reforma systému vzdelávania a odbornej prípravy.*
2. *Ďalšie vzdelávanie ako nástroj rozvoja ľudských zdrojov.*
3. *Podpora vzdelávania osôb s osobitými vzdelávacími potrebami.*
4. *Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť pre Bratislavský kraj*

OPERAČNÝ PROGRAM ZDRAVOTNÍCTVO

Riadiaci orgán: Ministerstvo zdravotníctva SR.

SORO: –

V zmysle záverov pre tematickú koncentráciu a východísk pre územnú koncentráciu intervencií je *globálny cieľ OPZ* zameraný na „*Zlepšenie podmienok ovplyvňujúcich zdravotný stav obyvateľstva v produktívnom, ako aj v neproduktívnom veku, prostredníctvom zvyšovania kvality, efektívnosti a dostupnosti zdravotnej starostlivosti a podpory zdravia v rámci zdravotníckej infraštruktúry*“.

Globálny cieľ sa dosiahne realizáciou nasledovných *prioritných osí*:

1. *Modernizácia zdravotníckeho systému nemocníc.*
2. *Podpora zdravia a predchádzanie zdravotným rizikám.*

OPERAČNÝ PROGRAM BRATISLAVSKÝ KRAJ

Riadiaci orgán: Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR.

SORO: Bratislavský samosprávny kraj.

Globálny cieľ OPBK vychádza zo socio-ekonomickej analýzy kraja, SWOT analýzy a identifikovaných disparít a faktorov rozvoja a je ním „Posilnenie konkurencieschopnosti regiónu rozvojom vedomostnej ekonomiky a budovaním regiónu atraktívneho pre život“.

Globálny cieľ OPBK je napĺňaný prostredníctvom *dvoch prioritných osí OPBK*:

1. *Infraštruktúra.*
2. *Vedomostná ekonomika*

OPERAČNÝ PROGRAM TECHNICKÁ POMOC

Riadiaci orgán: Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR.

Globálnym cieľom operačného programu je „Zabezpečiť efektívne, účinné a správne riadenie, implementáciu, finančné riadenie, kontrolu a audit štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu v rokoch 2007 – 2013“.

Globálny cieľ programu bude napĺňaný prostredníctvom realizácie aktivít nasledovných *prioritných osí* programu:

- 1. Príprava, riadenie, monitorovanie, hodnotenie, informovanie a posilňovanie administratívnych kapacít .*
- 2. Finančné riadenie, kontrola a posilňovanie administratívnych kapacít .*

- **Nástroje a ciele v programovom období 2007-2013**

Pre obdobie rokov 2007-2013 bola regionálna politika realizovaná prostredníctvom týchto troch štrukturálnych fondov:

EURÓPSKY FOND REGIONÁLNEHO ROZVOJA (EFRR/ERDF)

fond pomáha znižovať regionálne rozdiely v rámci Európskej únie. ERDF sa bude zameriavať hlavne na podporu trvalo udržateľného integrovaného regionálneho a miestneho rozvoja a zamestnanosti, zlepšenie konkurencieschopnosti a územnej spolupráce.

Priority financovania zahŕňajú výskum a inovácie, ochranu životného prostredia a prevenciu rizík, pričom investície do infraštruktúry budú naďalej zohrávať významnú úlohu najmä v menej rozvinutých regiónoch.

EURÓPSKY SOCIÁLNY FOND (ESF)

prispieva k prioritám Spoločenstva, pokiaľ ide o posilňovanie hospodárskej a sociálnej súdržnosti prostredníctvom zlepšovania možnosti zamestnania sa a pracovných príležitostí. Pomoc z ESF by mala zameriavať najmä na tieto kľúčové oblasti:

- zlepšovanie prispôsobivosti pracovníkov a podnikov,
- skvalitňovanie ľudského kapitálu, rozširovanie prístupu k zamestnanosti a účasti na trhu práce,
- posilňovanie sociálnej inklúzie znevýhodnených osôb,
- boj proti diskriminácii,
- motivovanie ekonomicky neaktívnych osôb, aby vstúpili na trh práce,
- podporu partnerstiev pre reformu v oblasti zamestnanosti a inklúzie.

KOHÉZNY FOND (KF)

podpora z fondu je zameraná na veľké infraštruktúrne projekty v oblasti životného prostredia a transeurópskych dopravných sietí. V programovom období 2007-2013 bude fond prispievať najmä na viacročné investičné programy, ktoré budú riadené decentralizovane.

Hlavné priority programového obdobia 2007-2013 sa nesú v znamení Lisabonskej stratégie, ktorá si kladie za cieľ urobiť z Európskej únie do roku 2010 najdynamickejšiu a najkonkurencieschopnejšiu poznatkovo orientovanú ekonomiku.

Využívali sa aj ďalšie fondy na Slovensku, ale nepatrili pod NSRR.

Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (european agricultural fund for rural development; EAFRD) bol pre nové programové obdobie 2007 – 2013 stanovený v rámci *spoločnej poľnohospodárskej politiky* ako samostatný finančný nástroj na podporu rozvoja vidieka. Nahradil tak činnosť Európskeho poľnohospodárskeho a záručného fondu (EAGGF), ktorý v predchádzajúcom programovacom období patril medzi štrukturálne fondy EÚ. Prostriedky z EAFRD slúžia na zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, potravinárstva a lesníctva.

Európsky rybársky fond (european fisheries fund; EFF) v novom programovom období nahradil finančný nástroj na podporu rybolovu (FIFG) a stal sa tak novým nástrojom *spoločnej rybárskej politiky EÚ*. Jeho cieľom je zaistenie trvalo udržateľného rozvoja európskeho rybolovu prostredníctvom podpory aktivít týkajúcich sa morského a vnútrozemského rybolovu.

Pre toto programové obdobie boli v rámci štrukturálnych fondov definované 3 ciele, súčasťou NSRR sú len prvé dva a to:

CIEĽ – Konvergencia.

Financovaný z ERDF a ESF sa sústredil na regióny NUTS 2, ktorých hrubý domáci produkt na obyvateľa v parite kúpnej sily (HDP/obyv. v PKS), vypočítaný na základe údajov Spoločenstva za obdobie rokov 2000 - 2002, je menej ako 75 % priemerného HDP v EÚ-25 za rovnaké referenčné obdobie – čo je v prípade SR celé jej územie s výnimkou Bratislavského kraja.

Cieľ Konvergencia financovaný z Kohézneho fondu pokryje členské štáty, ktorých hrubý národný dôchodok (HND) na obyvateľa v parite kúpnej sily, vypočítaný na základe údajov Spoločenstva za obdobie rokov 2001 - 2003, je menej ako 90% priemeru HND v EÚ-25, a ktoré majú program na splnenie podmienok hospodárskej konvergenencie – tieto kritériá SR spĺňa.

Tento cieľ je zameraný na urýchlenie štrukturálnej konvergenencie najmenej rozvinutých členských štátov a regiónov zlepšovaním podmienok rastu zamestnanosti prostredníctvom zvyšovania a zlepšovania kvality investícií do hmotného a ľudského kapitálu, rozvoja inovácií a znalostnej spoločnosti, prispôsobivosti na hospodárske a sociálne zmeny, ochrany, zlepšovania

životného prostredia a administratívnej efektívnosti. Tento cieľ predstavuje prioritu fondov. Využíva aj fondy ESF a EFRR.

CIEL - Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť.

V rámci cieľa sú oprávnené na financovanie zo štrukturálnych fondov tie regióny NUTS 2, ktoré nespádajú do cieľa Konvergencia financovaného zo štrukturálnych fondov – čo je v prípade SR Bratislavský kraj. Tento cieľ je zameraný na posilnenie konkurencieschopnosti a príťažlivosti regiónov, ako aj zamestnanosti predvídaním hospodárskych a sociálnych zmien a podporenia inovácií, spoločnosti založenej na vedomostiach, podnikateľského ducha, ochrany životného prostredia a prevencie pred rizikami, podporu adaptability pracovníkov a podnikov a rozvoj trhov práce, orientovaných na sociálne začlenenie. Využíva fondy ESF a EFRR.

CIEL - Európska územná spolupráca.

je v prípade cezhraničnej spolupráce oprávnený pre pohraničné regióny NUTS 3; v prípade nadnárodnej spolupráce – nadnárodné oblasti; v prípade medziregionálnej spolupráce, sietí spolupráce a výmeny skúseností – územie celého Európskeho spoločenstva.

Tento cieľ je zameraný na posilnenie cezhraničnej spolupráce prostredníctvom spoločných miestnych a regionálnych iniciatív, posilnenie nadnárodnej spolupráce prostredníctvom akcií prispievajúcich k integrovanému územnému rozvoju napĺňajúcemu priority Spoločenstva a na posilnenie medziregionálnej spolupráce a výmeny skúseností. Využíva fondy ESF a EFRR.

V rokoch 2007-2013 má Slovensko pozdĺž svojich hraníc 5 programov cezhraničnej spolupráce⁴⁹ - 4 na vnútornej hranici a 1 na vonkajšej. Nadnárodnú spoluprácu pokrývajú dva ďalšie programy - Central Europe 2007-2013 a Southeast Europe 2007-2013. Pre medzi regionálnu celoeurópsku spoluprácu je tu program INTERREG IVC. Asistuje im program INTERACT II.

- **Alokácia zdrojov z EÚ pre programové obdobie 2007-2013 a ich využívanie**

Rozdelenie z fondov EÚ na Operačné programy je v súlade s *Národným strategickým referenčným rámcom SR na roky 2007 – 2013*. Štruktúra pomoci vyjadruje podstatný rozdiel oproti predchádzajúcemu programova-

⁴⁹ OP cezhraničnej spolupráce - <http://eurofondy.webnode.sk/programy-cezhranicnej-spoluprace/>

ciemu obdobiu 2004-2006. Týka sa to širšej oblasti pomoci a objemu zdrojov a tiež jednotlivých fondov. Dokumentuje to alokácia v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č.3 - Alokácia eurofondov v programovacom období 2007-2013.

Finančné alokácie 2007 – 2013 na operačné programy (ŠF a KF)	
Operačný program	Príspevok z fondov ES (EUR, bežné ceny)
ERDF a KF	
Regionálny OP	1 554 503 927
OP Životné prostredie	1 820 000 000
OP Doprava	3 160 154 595
OP Informatizácia spoločnosti	843 595 405
OP Výskum a vývoj	1 209 415 373
OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	968 250 000
OP Zdravotníctvo	250 000 000
OP Technická pomoc	97 601 421
OP Bratislavský kraj	95 207 607
ESF	
OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia	941 301 578
OP Vzdelávanie	542 728 760
Spolu všetky fondy NSRR 2007 - 2013	11 482 758 666
Európska územná spolupráca (nepatrí do NSRR) z ERDF	227 284 545

Prameň: NSRR - <http://www.nsr.sk/narodny-strategicky-referency-ramec-2007-2013/>

V programovom období 2007 - 2013 bol rozvoj vidieka a rybné hospodárstvo podporený z dvoch samostatných fondov (na rozdiel od programového obdobia 2004 – 2006 sú vyčlenené zo štrukturálnych fondov), a to z *Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre podporu rozvoja vidieka (EAFRD)* a z *Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo (EFF)*.

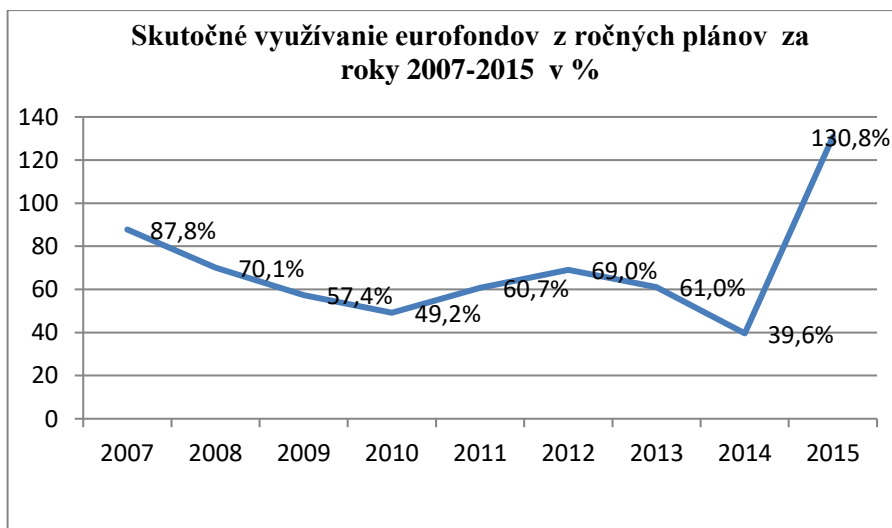
Okrem NSRR, ktorý má alokovanú sumu 11,48 miliárd € , je to *Národný strategický plán rozvoja vidieka (NSPRV)* a *Program rozvoja rybného hospodárstva*, s 1,9 miliardami € a *Európska územná spolupráca* 206,7 mil €.

Využívanie finančných prostriedkov v priebehu celého programovacieho obdobia 2007-2013 s možnosťou ich dočerpania v zmysle pravidla n+2 do konca roka 2015 bolo veľmi nerovnomerné. Inak by sa pri premyslenej koncepcii, hlavne počas svetovej hospodárskej krízy 2008-2009 mohli v priebehu nasledujúceho roka až poldruha roka tieto projekty najneskôr k 30.6.2010 nakontrahovať „zazmluvniť“ teda schváliť jednotlivým realizátorom. *Pri priemernej realizácii projektov 2-3 roky mohli byť všetky prostriedky zo štrukturálnych fondov určené na programovacie obdobie 2007-2013 do konca roka 2013 už vyčerpané!*

Ministerstvo spolu s potrebnou dokumentáciou predložilo celkový súhrn využitia fondov NSRR 2007-2013 Európskej komisii 31.3. 2017, ktorá k nej ešte môže vyjadriť pripomienky. *Nevyužitých fondov zostalom tak zatiaľ 336,35 mil. EUR, ale nakoniec ich bude viacaj cca 700mil €.*

Priebeh skutočného využívania eurofondov počas programového obdobia ukazuje nasledovný graf.

GRAF č. 2 - Vývoj využívania štrukturálnych fondov k ročným plánom štátneho rozpočtu.

Zdroj: Ministerstvo financií ; <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3569>

Slovensko je ekonomickou úrovňou pod priemerom krajín EÚ aj preto, že dlhodobo zaostáva za vyspelými krajinami najmä v investíciách do vedomostnej ekonomiky. Dôležitosť, ktorá sa kladie zo strany EÚ na rozvoj vedomostnej ekonomiky je nesporná. Nebolo to len napĺňanie jedného z

cieľov Lisabonskej stratégie, ale počas hospodárskej krízy aj opatrením na jej prekonávanie a naštartovanie hospodárskeho rastu po jej skončení⁵⁰.

K výraznému nárastu čerpania eurofondov na Slovensku neprispelo spomínané obdobie hospodárskej krízy z konca roka 2008 do prvého štvrtroku 2010. Pri rýchлом využívaní eurofondov na zmiernenie krízy rozhodujúcu úlohu mali zohrávať hlavne investície do vzdelávania, vedy a výskumu a inovácii. Takýto trend nastúpili ako príklad z minulosti severské krajiny z čoho po kríze získali. V tomto období počas krízy dosiahlo čerpanie eurofondov na Slovensku len cca 6% a to sme mali za sebou prakticky už tri roky z programového obdobia.⁵¹ Ťažko možno konštatovať v našom prípade, že *eurofondy ich využitie boli dostatočným nástrojom*, zvlášť v tejto oblasti hospodárskeho rastu na Slovensku. Poukazuje na to aj táto tiež významná akcia.

Na konferencii“ Vedomostná spoločnosť v praxi: HI-TECH SLOVENSKO⁵²“, ktorá sa konala pod záštitou Úradu vlády SR a Ministerstva školstva SR 3.4.2009 Janez Potočnik, ktorý sa zúčastnil ako komisár EÚ pre danú oblasť povedal: „Slovensko napriek tomu, že vstúpilo do EÚ v máji 2004 nevyužilo úplne svoj vedecký potenciál. V roku 2002 sme sa v Európskej únii zaviazali, že do r. 2010 pôjdu v priemere 3 percentá z HDP na investície pre výskum a vývoj. To samozrejme neznamená, že všetky krajiny do roku 2010 túto úroveň aj dosiahnu, musia však urobiť čo najviac a rýchlejšie investovať do tejto oblasti. V súčasnosti sme v EÚ na úrovni 1,84 percenta, čo je stále príliš málo. A držíme sa na nej už päť rokov. Neplatí to však pre Slovensko, kde podľa posledných štatistík, je investovanie do výskumu a vývoja 0,46 percenta HDP, čo je v porovnaní s ostatnými členskými krajinami EÚ nízke číslo,“ „Myslím si, že najlepšia pomoc je cez štrukturálne fondy....“ dodal Janez Potočnik. Táto nepriaznivá tendencia sa na Slovensku podstatne nezlepšuje.

K 31.12.2022 boli v spolupráci s EK uzatvorené štyri operačné programy: INTERACTII (14.12.2017), OP Rybné hospodárstvo (11.07.2019), OP Technická pomoc (07.07.2021) a Program SR-ČR (11.01.2022).

⁵⁰ V zmysle aktualizácie opatrení vlády SR na prekonanie dopadov globálnej finančnej krízy vo vzťahu na prijaté Závery predsedníctva Európskej Rady z 12. 12. 2008. bolo konštatované, že nevyhnutnou podmienkou však je úspešnosť čerpania EÚ fondov v takej miere, ako je rozpočtované a spustenie výstavby diaľnic aspoň v miere, ktorú umožní situácia na svetových finančných trhoch.

⁵¹ O.Barič: Analýza využívania štrukturálnych fondov, ako opatrenia proti hospodárskej kríze; <http://ncegs.euba.sk/projekty/dokumenty/dokumenty.html>

⁵² Dostupné na: http://www.sav.sk/index/uploads/ce/php/index.php?lang=sk&doc=services-news&source_no=20&news_no=2556&lang_change=sk ;

Priebežný stav uzatvárania je nasledovný:

Tabuľka č. 4 - Využitie eurofondov v programovom období 2007-2013.

Operačný program	Alokácia 2007-2013	Čerpanie z celkovej alokácie	
	(EUR)	(EUR)	%
	1	2	3
OP Vzdelávanie	558 301 578,12	488 264 838,40	87,46%
OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia	941 301 578,00	890 085 151,01	94,56%
OP Informatizácia spoločnosti	843 595 405,00	788 967 930,72	93,52%
OP Životné prostredie	1 820 000 000,00	1 673 760 376,23	91,96%
Regionálny OP	1 554 503 927,00	1 469 015 960,24	94,50%
OP Doprava	3 160 154 595,00	3 051 803 270,98	96,57%
OP Zdravotníctvo	250 000 000,00	214 631 528,24	85,85%
OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	968 250 000,00	898 957 031,17	92,84%
OP Technická pomoc	97 601 421,00	71 441 865,93	73,20%
OP Bratislavský kraj	95 207 607,00	92 055 091,00	96,69%
OP Výskum a vývoj	1 209 415 373,00	1 139 830 614,14	94,25%
OP CS SR-ČR	92 740 141,00	84 836 376,82	91,48%
OP INTERACT II	30 154 277,00	28 732 805,17	95,29%
OP Rybné hospodárstvo	13 688 528,00	9 832 730,39	71,83%
Spolu	11 634 914 430,12	10 902 215 570,42	93,70%

zdroj: Certifikačný orgán (MF SR) Pozn.: Čerpanie programového obdobia 2007 – 2013 k 30.06.2022 v EUR za EÚ zdroj

Základne príčiny nízkeho využívania eurofondov je, prehnaná byrokracia a nesytemová práca rozhodujúcich aktérov. Zoberme si len začiatok využívania eurofondov. Samotná výzva je tak strašne komplikovaná, plná podmienok, analýz, povinných príloh, tabuliek a výpočtov. Hlavnou príčinou je pomalé využívanie eurofondov na začiatku programového obdobia. Riadiace orgány, príslušne ministerstva nemajú konkrétne plány kde budú eurofondy implementovať. Chýbajú investičné plány nie je kontinuita.

Na porovnanie, na konci programového obdobia 2007 – 2013 bolo nedočerpaných 2,4 % z celkovej alokácie. *Toto percento nedočerpania sa pri uzatváraní operačných programov a z titulu nezrovnalostí vyšplhalo ku koncu roka 2022 na 6 % alokácie, skonštatoval minister.*⁵³ Čo je 700mil €.

⁵³<https://mirri.gov.sk/aktuality/cko/minister-peter-balik-skvela-sprava-pre-slovensko-sme-z-eurofondov-zachranili-700-milionov-eur/>;

2.4. Programové obdobie 2014-2020

• Programové dokumenty

Pre programovacie obdobie 2014-2020 je hlavným dokumentom *Partnerská dohoda*.⁵⁴ Je základný zastrešujúci dokument pre čerpanie finančných prostriedkov z Európskych štrukturálnych a investičných fondov(EŠIF). Svojím obsahom je záväzný aj pre ďalšie programové dokumenty, *Operačné programy*. Tvorba PD vychádzala z dokumentu *Spoločný strategický rámec pre štrukturálne fondy* , ktorý prijala EÚ nariadením č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013⁵⁵ a ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o EŠIF.

Začiatky prípravy na nové programové obdobie sú z úvahy Komisie EÚ, ktoré sú dané z hodnotenia pokroku, ktoré Slovensko dosiahlo pri plnení cieľov Európa 2020 uvedených v Pracovnom dokumente Komisie o *Národnom programe reforiem* pre rok 2012 a *Program stability*, opierajúceho sa o špecifické odporúčania pre krajiny adresované Radou EU z 10. júla 2012 a o špecifické výzvy rozvoja pre krajiny, ktoré boli zahrnuté do *Pozičného dokumentu* ⁵⁶*Komisie k vypracovaniu Partnerskej dohody a programov na Slovensku na roky 2014 – 2020*. Dokument berie do úvahy aj ponaučenia z programového obdobia 2007-2013 a legislatívne návrhy Komisie pre obdobie rokov 2014 - 2020.

Cieľom stanoviska EK v dokumentoch bolo vytvoriť rámec pre dialóg medzi Komisiou a Slovenskou republikou o *príprave Partnerskej dohody a programov*, ktorý sa začal na jeseň roku 2012.

Ďalšiu dôležitú úlohu v príprave *Partnerskej dohody* hra spôsob *uplatnenia podmienenosti (ďalej len „kondicionality“)* pri príprave implementačného mechanizmu politiky súdržnosti EÚ po roku 2013 v podmienkach Slovenskej republiky. Vládou SR bol prijatý materiál *Spôsob uplatnenia ex ante kondicionalít pri príprave implementačného mechanizmu politiky súdržnosti EÚ po roku 2013 v podmienkach SR, uznesenie č. 156/2014*,⁵⁷ ktorý informuje o spôsobe uplatnenia ex ante kondicionalít, ako jedného z nástrojov zavedených na zabezpečenie výsledkovo orientovaného prístupu im-

⁵⁴ <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/>

⁵⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:02013R1303-20171216&from=EN> ;

⁵⁶ <http://www.nsr.sk/sk/programove-obdobie-2014---2020/pozicny-dokument-europskej-komisie-k-partnerskej-dohode-a-programom-sr-na-roky-2014---2020/>

⁵⁷

file:///C:/Users/user/Downloads/Sp%C3%B4sob%20uplatnenia%20ex%20ante%20kondicional%C3%ADt.pdf

plementačného mechanizmu politiky súdržnosti EÚ na programové obdobie 2014 – 2020.

Obsahom materiálu je definícia ex ante kondicionalít v zmysle legislatívnych predpisov EÚ pre politiku súdržnosti na programové obdobie 2014 - 2020, ich typologické vymedzenie, ako aj mechanizmus uplatňovania a vyhodnocovania v podmienkach Slovenskej republiky.

V záujme efektívnej politiky súdržnosti sa vypracovanie *stratégií inteligentnej špecializácie* stalo ex ante podmienenosťou v návrhu legislatívy, všeobecného nariadenia pre EŠIF na obdobie rokov 2014-2020. Bola prijatá vládnym uznesením č.665/2013 v materiály *Poznatkami k prosperite-Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky, nové znenie*⁵⁸. Stratégia je vzhľadom na obmedzenosť zdrojov a kapacít koncentrovaná na obmedzené množstvo priorít, ktoré sú stanovené na základe silných stránok a medzinárodnej špecializácie Slovenska. To je premietnuté do zamerania jednotlivých investičných opatrení tak, aby tieto neboli roztrieštené a aby sa štrukturálne fondy, verejné rozpočty a súkromné zdroje sústredili na priority s konkurenčnou výhodou a s najvyšším potenciálom rozvoja.

Vláda SR vypracovala na základe všetkých uvedených predpokladov zhrnutých do vládnych materiálov návrh dokumentu *Partnerská dohoda*, ktorý bol vo februári 2014 predložený na schválenie EK, *ta ho schválila 20. júna. 2014.*

Partnerská dohoda hodnotí súčasnú sociálno-ekonomickú situáciu Slovenskej republiky, národné disparity, potreby rozvoja a rastový potenciál. Definuje priority a očakávané výsledky pre celé programové obdobie. Táto analýza je kľúčovým ukazovateľom, kam bude smerovaná podpora z EŠIF. *Strategickým cieľom PD* je zabezpečiť implementovanie investičných priorít do oblasti, ktoré majú najvyšší rozvojový potenciál pre danú prioritnú oblasť. Neoddeliteľným obsahom dokumentu je aj príloha k napĺňaniu *predbežných podmienok* (kondicionalit), čo je súbor opatrení, ktoré musia byť splnené, aby Slovenská republika mohla čerpať finančné prostriedky z EŠIF. Súčasťou partnerskej dohody sú okrem iného aj základné implementačné opatrenia či popis integrovaných prístupov.

Prioritou SR v PD je zameranie investícií na kľúčové odvetvia rastu a tými sú dopravná infraštruktúra, výskum, vývoj a inovácie, podpora malých a stredných podnikov, ochrana životného prostredia, digitálna agenda, energetická efektívnosť a obnoviteľné zdroje energie. Nemenej dôležité sú in-

⁵⁸ <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=23039> ;

vestície do zamestnanosti, vzdelávania, sociálneho začlenenia a v neposlednom rade aj do zvýšenia efektívnosti verejnej správy.

Za účelom predchádzania diskriminácie, podpory prístupnosti a rovnosti mužov a žien sa budú tieto princípy uplatňovať vo všetkých OP, a to prostredníctvom prierezového a univerzálneho uplatňovania týchto princípov ako aj zavádzania vyrovnávacích opatrení a aktivít cielených na podporu znevýhodnených skupín pri zohľadnení špecifik ENRF.

- **Operačné programy pre využívanie fondov v programovom období 2014 – 2020**

Zabezpečovanie priorít je v Partnerskej dohode cez *Operačné programy*. Sú to samostatné dokumenty, ktoré schvaľuje EK nasledovne:

INTEGROVANÝ REGIONÁLNY OPERAČNÝ PROGRAM - IROP

RO: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR.

SORO: Ministerstvo kultúry SR a Ministerstvo zdravotníctva SR.

Je zameraný na päť hlavných priorít:

- doprava v regiónoch,
- ľahší prístup k verejným službám,
- mobilizácia kreatívneho potenciálu,
- zlepšenie kvality života v regiónoch,
- miestny rozvoj riadený komunitou.

OPERAČNÝ PROGRAM VÝSKUM A INOVÁCIE - OP VAI

RO: Ministerstvo hospodárstva SR.

SORO: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, výskumná agentúra.

Je zameraný na vytvorenie prostredia priaznivého pre inovácie a podporu zvýšenia efektívnosti a výkonnosti systému výskumu, vývoja a inovácií a taktiež na zvýšenie konkurencieschopnosti a podporu rastu MSP.

OPERAČNÝ PROGRAM INTEGROVANÁ INFRAŠTRUKTÚRA - OP II

RO: Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja. SR.

SORO: - Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu ; Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR a Ministerstvo hospodárstva SR .

Výrazne podporí nasledujúce priority:

- trvalo udržateľnú dopravu a odstraňovanie kapacitných obmedzení v kľúčových sieťových infraštruktúrach a zlepšenie dostupnosti,

- využitia a kvality informačných a komunikačných technológií pomocou rozširovania širokopásmového pripojenia,
- zavádzania vysokorýchlostných sietí a podpory prijímania vznikajúcich technológií a sietí pre rozvoj digitálneho hospodárstva.

OPERAČNÝ PROGRAM EFEKTÍVNA VEREJNÁ SPRÁVA - OP EVS RO: Ministerstvo vnútra SR.

Podporí investície do:

- inštitucionálnych kapacít a do efektívnosti verejnej správy a verejných služieb na národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Znamená to, že vybavenie bežných úkonov bude pre občana rýchlejšie, pohodlnejšie a jednoduchšie. Základné služby budú dostupné na jednom mieste, či už na jednom úrade alebo online,
- druhou podporenou oblasťou v rámci Operačného programu Efektívna verejná správa je reforma justície. Cieľom je dosiahnuť efektívnejší súdny systém a vyššiu vymáhateľnosť práva.

OPERAČNÝ PROGRAM ĽUDSKÉ ZDROJE - OP ĽZ

RO: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR .

SORO: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Implementačná agentúra MPSVR SR.

Je zameraný na nasledujúce hlavné ciele:

- vzdelávanie,
- iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí,
- zamestnanosť,
- sociálne začlenenie,
- integrácia marginalizovaných rómskych komunít,
- technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít.

OPERAČNÝ PROGRAM KVALITA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA - OP KŽP

RO: Ministerstvo životného prostredia SR.

SORO: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Slovenská inovačná a energetická agentúra a Slovenská agentúra životného prostredia.

Je zameraný na nasledujúce hlavné ciele:

- udržateľné využitie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry,
- prispôbenie sa nepriaznivým vplyvom zmeny klímy so zameraním na ochranu pred povodňami,

- podpora manažmentu rizík,
- núdzového manažmentu a odolnosti v núdzových situáciách spôsobených zmenou klímy,
- energeticky účinné nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých odvetviach

PROGRAM ROZVOJA VIDIEKA - PRV

RO: Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

OP je zameraný na:

- posilnenie konkurencieschopnosti pôdohospodárskeho sektora,
- udržateľný manažment prírodných zdrojov a prispôsobovanie sa klimatickým zmenám,
- vyvážený územný rozvoj vidieckych hospodárstiev a komunít vrátane vytvárania a udržiavania pracovných miest.

OPERAČNÝ PROGRAM RYBNÉ HOSPODÁRSTVO - OP RH

RO: Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

SORO: Pôdohospodárska platobná agentúra.

OP je zameraný na :

- podporu trvalo udržateľného a konkurencieschopného rozvoja sektora akvakultúry,
- spracovania rýb pri využití inovácií so zreteľom na efektívne využívanie zdrojov a ochranu životného prostredia.

TECHNICKÁ POMOC - TP

RO: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR.

OP je zameraný na:

- zabezpečiť stabilný rámec pre realizáciu programov EŠIF, vytvorený zo stabilných a kvalitných administratívnych kapacít. Jednotný systém riadenia pracovného výkonu a na všetkých riadiacich, implementačných a kontrolných úrovniach prispeje k zníženiu ich fluktuácie. Na základe transparentného systému riadenia, regulácie, kontroly a auditu EŠIF bude prebiehať plynulá implementácia programového obdobia 2014-2020.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa určujú spoločné ustanovenia, stanovuje povinnosť dodržiavať v rámci systému EŠIF 2014 - 2020 *horizontálny princíp udržateľný rozvoj* . Horizontálny princíp má vo všeobecnosti za úlohu zabezpečiť dosiahnutie preň definovaného cieľa, ktorý sa týka viacerých oblastí Partnerskej dohody SR na roky 2014 – 2020 a nemôže byť zabezpečený len prostredníctvom jedného operačného programu, ale implementuje sa naprieč viacerými OP či celým systémom EŠIF. Hlavným cieľom horizon-

tálneho princípu je zabezpečenie environmentálnej, sociálnej a ekonomickej udržateľnosti rastu, s osobitným dôrazom na ochranu a zlepšenie životného prostredia pri zohľadnení zásady „znečisťovateľ platí“.

Európska komisia v decembri 2019⁵⁹ oficiálne schválila zlúčenie *Operačného programu Integrovaná infraštruktúra s Operačným program Výskum a inovácie*. Vďaka zlúčeniu pod úspešný program OPII v gescii Ministerstva dopravy a výstavby SR sa predpokladalo, že zachráni 100 miliónov eur pre slovenskú vedu, výskum a inovácie v dôsledku využitia pravidla n+3.

- ***Operačné programy využívajúce EŠIF, ale nepatria do Partner-skej dohody:***

INTEREG V-A SK-CZ - Európska komisia schválila dňa 11. júna 2015 program spolupráce Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika. Riadiaci orgán pre program spolupráce na programové obdobie 2014 - 2020 je Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky.

PROGRAM INTERACT III - Vychádza z nariadenia EK č. 1303/2013. Bol vytvorený s cieľom zvýšiť inštitucionálne kapacity a efektívnosť verejnej správy. Pokrýva celé územie Únie, Nórska a Švajčiarska. Celkový cieľ programu je čo najviac využiť medziregionálnu spoluprácu na posilnenie účinnosti politiky súdržnosti. RO je Bratislavský samosprávny kraj.

INTEREG V-A SK-AT - Európska komisia schválila dňa 28. júla 2015 program spolupráce. Riadiaci orgán pre program spolupráce Interreg V-A Slovenská republika – Rakúsko na programové obdobie 2014 – 2020 je Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky. Spoločný sekretariát má sídlo na Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky v Bratislave a pobočku na Magistráte mesta Viedeň

- **Nástroje a ciele v programovom období 2014-2020**

V PD je spoločný súbor pravidiel pre *všetkých päť štrukturálnych a investičných fondov EU*. Cieľom týchto pravidiel je zaviesť jasne prepojenie so *stratégiou Európa 2020 na vytváranie inteligentného, udržateľného a in-*

⁵⁹<https://www.opii.gov.sk/tlacove-spravy/europska-komisia-schvalila-zlucenie-operacnych-programov> ;

kluzivneho rastu v EU, zlepšiť koordináciu, zabezpečiť konzistentnú implementáciu a čo najviac sprístupniť EŠIF tým, ktorý z nich môžu profitovať.

V programovom období 2014 – 2020 bol predložený nový legislatívny rámec pre týchto päť fondov⁶⁰, ktoré patria pod *politiku súdržnosti, spoločnú poľnohospodársku politiku a spoločnú rybársku politiku EU.*

Ide o tieto EŠIF:

- Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR);
- Európsky sociálny fond (ESF);
- Kohézny fond (KF);
- Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV);
- Európsky námorný a rybársky fond (ENRF).

Finančné prostriedky v *oblasti politiky súdržnosti*⁶¹ sa poskytujú prostredníctvom troch hlavných fondov:

EURÓPSKY FOND REGIONÁLNEHO ROZVOJA

posilňuje regionálnu hospodársku a sociálnu súdržnosť pomocou investícií do odvetví podporujúcich rast s cieľom zlepšiť konkurencieschopnosť a vytvárať pracovné miesta. EFRR financuje tiež projekty cezhraničnej spolupráce.

EURÓPSKY SOCIÁLNY FOND

investuje do ľudí, pričom sa zameriava na zlepšenie zamestnanosti a na možnosti vzdelávania. Snaží sa tiež pomáhať znevýhodneným skupinám, ktoré sú ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením.

KOHÉZNY FOND

investuje do ekologického rastu a trvalo udržateľného rozvoja a zlepšuje prepojenie v členských štátoch s HDP nižším než 90% priemeru EÚ-27.

Prostredníctvom EŠIF sa sledujú 2 ciele:

1. *Investovanie do rastu a zamestnanosti členských štátov a regiónov*; tento cieľ podporujú všetky tri fondy.
2. *Európska územná spolupráca*; tento cieľ podporuje EFRR (nepatri do Partnerskej dohody).

Prostriedky pre prvý cieľ sa rozdelia medzi tri kategórie regiónov:

- rozvinutejšie regióny

⁶⁰ https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/funding-management-mode/2014-2020-european-structural-and-investment-funds_sk ;

⁶¹ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_sk.pdf

- prechodné regióny
- menej rozvinuté regióny - podpora menej rozvinutých regiónov zostane naďalej dôležitou prioritou politiky súdržnosti; vzťahuje sa na regióny s HDP nižším ako 75 % priemeru EÚ na obyvateľa.

Politika súdržnosti v PD stanovuje ⁶²11 tematických cieľov na podporu rastu pre obdobie rokov 2014 – 2020:

1. Posilnenie výskumu, technologického vývoja a inovácií;
2. Zlepšenie prístupu k informačným a komunikačným technológiám a zvýšenie ich používania a kvality;
3. Zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov;
4. Podpora prechodu na nízko uhlíkové hospodárstvo;
5. Podpora prispôsobenia sa zmene klímy, prevencie a riadenia rizík;
6. Zachovanie a ochrana životného prostredia a podpora efektívneho využívania zdrojov;
7. Podpora trvalo udržateľnej dopravy a zlepšovanie sieťových infraštruktúr;
8. Podpora trvalo udržateľnej a kvalitnej zamestnanosti a podpora pracovnej mobility;
9. Podpora sociálneho začlenenia, boj proti chudobe a ľubovoľnej diskriminácii;
10. Investície do vzdelávania, školení a celoživotného vzdelávania;
11. Zlepšenie efektívnosti verejnej Správy.

Podpora cieľov z EŠIF:

- Investície z EFRR podporia všetkých 11 cieľov, ale ciele 1 – 4 sú hlavnými prioritami investícií.
- Hlavne priority pre ESF sú 8 – 11, aj keď fond podporí aj ciele 1 – 4.
- Kohézny fond podporuje ciele 4 – 7 a 11.

- **Ďalšie dva EŠIF, ktoré nepatria do politiky súdržnosti, ale sú obsahom PD**

EURÓPSKY POĽNOHOSPODÁRSKY FOND PRE ROZVOJ VIDIEKA

Spoločná poľnohospodárska politika (SPP), ktorej je obsahom fond podporuje dynamický rozvoj a hospodársku životaschopnosť vidieckych oblastí prostredníctvom financovania a opatrení, ktoré podporujú rozvoj vidieka.

⁶² Úvod do politiky súdržnosti EÚ 2014-2020;

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_sk.pdf

EURÓPSKY NÁMORNÝ A RYBÁRSKY FOND

Fond bude podporovať *trvalo udržateľný a konkurencieschopný rozvoj rybného hospodárstva* s ohľadom na efektívne využívanie zdrojov, ochranu životného prostredia, ako aj podpora vykonávania Spoločnej rybárskej politiky Európskej únie pre oblasť zberu údajov a kontroly.

Prepojenia EŠIF s politikami EU v Partnerskej dohode:

<u>EFRR ESF Kohézny fond</u> politika súdržnosti	EŠIF	EPFRV II pilier spoločnej poľnohospodárskej politiky
	ENRF spoločná rybárska a integrovaná národná politika	

Zdroj: Vlastná tvorba

- **Alokácia zdrojov z EÚ pre programové obdobie 2014-2020 a ich využívanie.**

V zmysle EK schváleného základného dokumentu *Partnerská dohoda* pre využívanie finančných prostriedkov z EŠIF v programovom období 2014-2020, pre Slovenskú republiku boli v rámci:

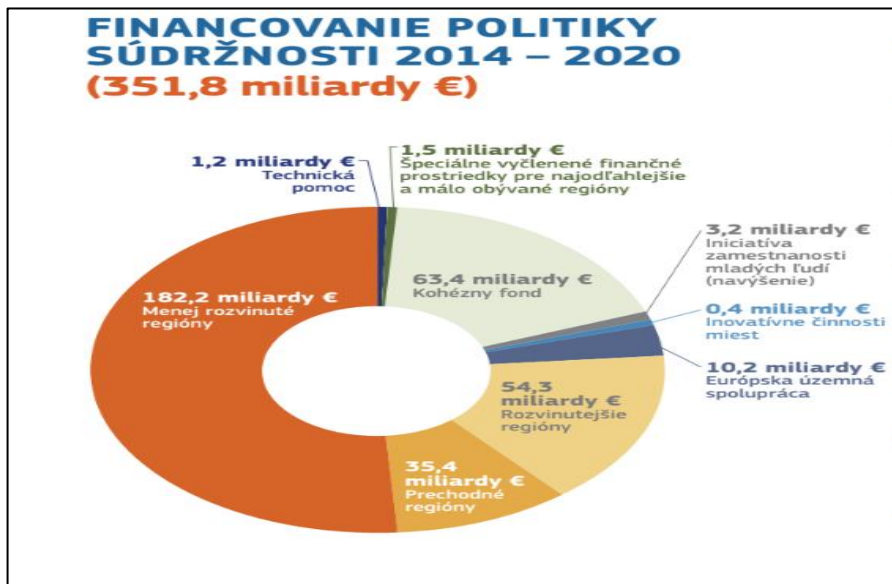
Cieľ 1 - *Investovanie do rastu a zamestnanosti* vyčlenené prostriedky vo výške 15,260 mld. eur., v 9 operačných programoch.

Cieľ 2 - *Európska územná spolupráca*, ak zahrnieme aj prostriedky z troch programov, ktoré nie sú obsahom Partnerskej dohody, tak za účelom naplnenia cieľov stratégie Európa 2020 je to alokácia celkom pre Slovensko z EŠIF 15,465 mld. eur. V priebehu rokov implementácie EŠIF pribudli ďalšie zdroje.

Aktuálna alokácia EÚ zdrojov programového obdobia 2014 – 2020 je vo výške 16,78 mld. EUR. V súvislosti s predĺžením programového obdobia pre Program rozvoja vidieka do 31.12.2022 bola navýšená alokácia pre tento program o 716,38 mil. EUR.

Pre posúdenie rozsahu zdrojov pre SR určuje uvedený graf podiel politiky súdržnosti EÚ na celkovom rozpočte EÚ ktorý je 37 % jeho celkových výdavkov tohto obdobia.

Graf č.3 – Financovanie politiky súdržnosti EÚ.

Zdroj: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/esi-funds-7-2020/sk/> .

V priebehu programového obdobia došlo v prerozdelení resp. navýšení EŠIF pre SR v súlade s opatreniami vlády SR nasledovne:

Realokácie finančných prostriedkov EŠIF⁶³

Ide o nasledovné opatrenia:

- Dňa 11.12.2019 Európska komisia svojim rozhodnutím schválila zlúčenie *OP Výskum a inovácie* s *OP Integrovaná infraštruktúra*, čím sa znížil počet programov v rámci EŠIF. Rozhodnutie Európskej komisie nadobudlo účinnosť dňa 13.12.2019.

- Návrh opatrení financovaných z operačných programov európskych štrukturálnych a investičných fondov na boj s pandemiou koronavírusu COVID-19 a odstraňovanie a zmiernenie jej dôsledkov, ktorý bol schválený uznesením vlády SR č. 257/2020 zo dňa 28.04.2020. Na opatrenia, ktoré vo vý-

⁶³https://www.partnerskadohoda.gov.sk/data/files/6425_informacia-o-stave-implementacie-esif-k-31122022-rocna.pdf ;

znamnej miere prispievajú k eliminovaniu dopadov pandémie na ekonomiku SR a k jej opätovnému naštartovaniu bolo alokovaných 1,105 mld. EUR z nezazmluvnených prostriedkov EŠIF.

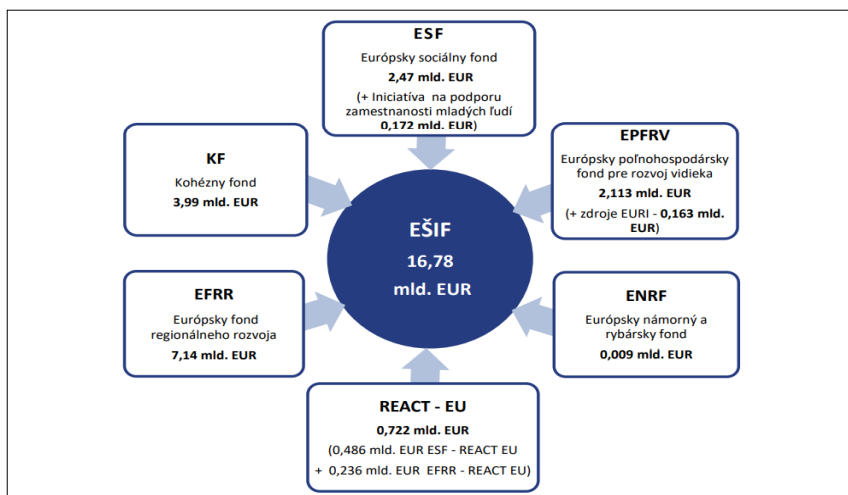
- Ďalším opatrením na eliminovanie dopadov pandémie je iniciatíva REACT-EU. Ide o tretí balíček podpory Európskej komisie na eliminovanie dopadov pandémie. Celková dodatočná alokácia REACT-EU predstavuje 745,18 mil. EUR (vrátane OP FEAD), z toho bola Európskou komisiou v roku 2021 SR pridelená 1. tranža vo výške 615,98 mil. EUR a v roku 2022 2. tranža vo výške 129,20 mil. EUR.

- Na riešenie problematiky migračnej krízy súvisiacej s konfliktom na Ukrajine prostredníctvom iniciatívy Európskej komisie CARE a FAST-CARE. Nariadenie 562/2022 o kohéznych opatreniach pre utečencov v Európe (CARE) nadobudlo účinnosť 09.04.2022. Opatrenia sú zamerané na výdavky súvisiace s prvotným prijatím utečencov a ich integráciou do spoločnosti. Nariadenie 2039/2022 k dodatočnej flexibilitate na riešenie dôsledkov vojenskej agresie Ruskej federácie (FAST-CARE) je účinné od 26.10.2022.

- Európska komisia v októbri 2022 predstavila návrh legislatívnej úpravy s označením SAFE, ktorý umožní využiť zostávajúce nevyčerpané zdroje európskych štrukturálnych a investičných fondov z obdobia 2014 – 2020 na kompenzáciu vysokých cien energií.

Výsledná alokácia EŠIF na programové obdobie je uvedená v Grafe č.4.

Graf č.4 – Alokácia EŠIF 16,78 mld. EUR pre SR k 31.12.2023.

Zdroj: Implementácii EŠIF; <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/informacie-o-implementacii-esif/>;

Podobne ako v predchádzajúcich programových obdobiach aj v práve končiacom 2014-2020 sa začalo s využívaním eurofondov neskoro. Riadiace orgány, ministerstva neboli pripravené, nebola žiadna kontinuita. Chýbali konkrétne investičné plány, aby sa začalo hneď reagovať. Využívanie začalo prakticky až v treťom roku. Priebežné využívanie v % eurofondov Programového obdobia 2014-2020 je z celkovej alokácie: 30.6.2017 – 6,97 %; 31.12.2020 – 41,94%.; 31.12.- 90,4%. Celý priebeh využívania je:

Tabuľka č. 5 Využitie EŠIF v programovom období 2014-2020.

Implementácia Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF). Podľa operačných programov (OP) za Programové obdobie rokov 2014 – 2020, s využitím pravidla n+3. v mil. EUR.										
Operačné programy	Zdroj EÚ 2014-2020	Čerpanie k 31.12. 2020	% čerpania zo zdroja EÚ	Čerpanie k 31.12. 2021	% čerpania zo zdroja EÚ	Čerpanie k 31.12. 2022	% čerpania zo zdroja EÚ	Čerpanie k 31.12. 2023	% čerpania zo zdroja EÚ	Nevyčerpané k 31.12.2023
OP Ľudské zdroje	2 996,5	1 335,8	51,1	1 862,5	63,6	2 371,6	79,2	2 850,7	95,1	145,8
OP Integrovaná infraštruktúra	6 009,9	2 160,9	36,0	2 699,3	44,9	3 812,9	63,4	5 513,6	91,7	496,3
OP Kvalita životného prostredia	2 832,5	1 136,0	40,1	1 415,3	50,0	1 794,9	63,4	2 197,3	77,6	635,2
Integrovaný regionálny OP	1 935,7	556,0	32,7	738,7	39,0	1 042,8	53,9	1 864,7	96,3	71,0
OP Efektívna verejná správa	354,7	105,8	42,1	192,9	57,3	285,0	80,4	340,5	96,0	14,2
OP Technická pomoc	159,1	106,1	66,7	129,4	81,4	148,5	93,3	158,1	99,4	1,0
OP Rybné hospodárstvo	9,4	1,1	9,4	2,3	23,3	2,5	26,5	2,6	33,7	6,8
Interreg V-A SK-CZ	90,1	27,0	30,0	42,7	47,4	63,4	70,3	81,5	90,4	8,6
Interreg V-A SK-AT	75,9	17,8	23,5	30,2	39,8	49,1	64,8	62,9	82,8	13,0
PS INTERACT III	39,4	21,6	55,0	29,2	74,3	35,4	89,8	39,1	99,3	0,3
Program rozvoja vidieka PRV *	2 276,1	966,3	62,0	1 137,0	49,4	1 269,6	55,8	1 421,6	62,5	854,5
SPOLU EŠIF	16 779,3	6 434,4	41,94%	8 279,5	49,64%	10 875,5	64,82%	14 532,6	86,60%	2 246,7
SPOLU EŠIF bez PRV	14 503,2	5 468,1	37,70%	7 142,5	49,25%	9 605,9	66,23%	13 111,1	90,40%	1 392,1

Zdroj: • Implementácia EŠIF k 31.12.2023;

*Bez Programu rozvoja vidieka, ktorí je možné implementovať až do roku 2025.

Zdroj: Implementácii EŠIF; <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/informacie-o-implementacii-esif/>

K vysporiadaniu programového obdobia na národnej úrovni a vo vzťahu k EK bol spracovaný materiál „*Informácia o stave implementácie európskych štrukturálnych a investičných fondov 2014–2020 a Programu Slovensko 2021–2027 k 09.02.2024*“⁶⁴. Vládou SR bol schválený 20.2.2024. V ňom sú stanovené zámery v roku 2024. Po dohode s EK sa posúva pôvodný termín spracovania dokumentácie z marca do druhého polroku 2024. Z konkrétnych zámerov je plánovaných na: SAFE, t. j. riešenie energokrizy: 490,23 mil. EUR (500,08 mil. EUR už bolo vyčerpaných); FAST CARE, podpora UA utečencov: 61,75 mil. EUR (277,81 mil. EUR už bolo vyčerpaných); realizácia zazmluvnených projektov EŠIF: 532,39 mil. EUR (t. j. 3,67 % z alokácie). V rámci vykazovaného plnenia k 31.12.2023

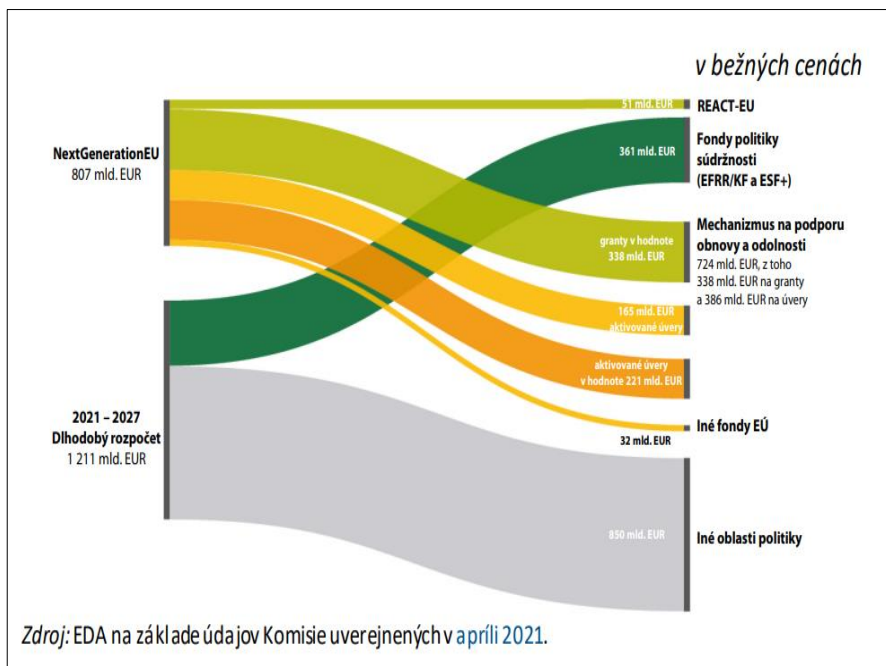
⁶⁴ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/29280/1;>

90,41% je zahrnuté aj využitie 1,2 mld EUR na COVID opatrenia. *Spolu sú to využité, resp. budú eurofondy cez uvedené opatrenia, bez koncepcie a systému „len aby sa využili“, teda nie na účel politiky súdržnosti.*

2.5. Programové obdobie 2021-2027

Do prípravy programového obdobia 2021-2027 zasiahla neočakávané a výrazne začiatkom roka 2020 pandémie COVID-19, ktorý bol výrazne väčší ako pokles spôsobený finančnou krízou v roku 2008. Na danú situáciu zareagovala EÚ zásadnými opatreniami. *Vo viacročnom finančnom rámci na obdobie 2021 – 2027⁶⁵ sa poskytnú finančné prostriedky pre členské krajiny EÚ vo výške 1 211 mld. EUR. Z toho finančné prostriedky v rámci politiky súdržnosti, predstavujú 361 mld. EUR. Pridelovať sa budú ako doteraz cez fondy politiky súdržnosti.*

Graf č.5 – Pomer politiky súdržnosti EÚ a Next Generation EÚ vo VFR.

⁶⁵ NARIADENIE RADY (EÚ, Euratom) 2020/2093 zo 17. decembra 2020, ktorým sa stanovuje viacročný finančný rámec na roky 2021 až 2027

S cieľom zmierniť uvedený vplyv prijala EK dočasný nástroj *NextGenerationEU*⁶⁶ (NGEU). Od roku 2021 do roku 2026 sa v rámci tohto nástroja členským štátom sprístupní 807 mld. EUR. Približne 90 % finančných prostriedkov z nástroja NextGenerationEU (724 mld. EUR) sa bude prideľovať prostredníctvom *Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti (RRF)*. Z RRF sa budú poskytovať granty (338 mld. EUR) a úvery (386 mld. EUR), o ktoré môžu členské štáty požiadať. Zo zvyšných 83 mld. EUR v rámci nástroja NextGenerationEU sa 51 mld. EUR poskytlo na doplnenie programov politiky súdržnosti na roky 2014 – 2020 prostredníctvom *iniciatívy REACT-EU*.

Hlavnými programovými dokumentmi pomocou ktorých sa financovanie z týchto nástrojov budú využívať v členských krajinách po odsúhlasení EK sú *Partnerská dohoda a Plán odolnosti a obnovy. K ním môže byť zahrnutá aj Spoločná poľnohospodárska politika*⁶⁷ na roky 2023-2027, jej časť a to na podporu poľnohospodárov a vidieckych oblastí. Pre SR z týchto troch zdrojov do roku 2030 postupne príde 12,8+6,3+3,4 mld€ spolu až 22,5 mld EUR.

2.5.1. Politika súdržnosti

Politika súdržnosti EÚ je jedným zo základných pilierov fungovania Európskej únie. Jej cieľom je podporovať projekty, ktoré pomáhajú odstraňovať sociálne a hospodárske rozdiely v rozvoji regiónov, zvyšovať ich konkurencieschopnosť a zlepšovať kvalitu života všetkých občanov. Európske fondy sú jedným z najviditeľnejších nástrojov politiky súdržnosti v Slovenskej republike. Napriek určitej administratívnej zložitosti, stále zostávajú významnou súčasťou slovenských investícií a sú príležitosťou na financovanie širokej škály projektových zámerov, či už miest a obcí, malých a stredných podnikov alebo aj neziskových organizácií.

Podporou z európskeho rozpočtu môže Slovenská republika získať prostriedky na svoj ďalší rozvoj.

Súčasne sa synergia medzi rôznymi nástrojmi EÚ bude podporovať cez proces strategického plánovania, v ktorom sa určia spoločné ciele a spoločné oblasti pre činnosti v rámci rôznych programov, ako sú napr. spoločná poľnohospodárska politika (SPP), Európsky horizont, Nástroj na prepájanie

⁶⁶ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/eu-borrower-investor-relations/nextgenerationeu_en ;

⁶⁷ <https://www.mpsr.sk/europska-komisia-schvalila-slovensky-strategicky-plan-spolocenej-polnohospodarskej-politiky-na-roky-2023-2027/462---18431/> ;

Európy (NPE), program Digitálna Európa, program Erasmus+, Fond InvestEU, LIFE, Erasmus+. Slovensko ako členský štát EÚ akceptuje posilňovanie strategického prístupu v politike súdržnosti, s cieľom ďalej rozvíjať koordinovanú a harmonizovanú implementáciu fondov Únie.

- **Nástroje v programovom období 2021-2027**

Hlavným legislatívnym rámcom pre programové obdobie 2021 – 2027 je *Nariadenie európskeho parlamentu a rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021*, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskych fondoch. Ide celkom o 8 fondov politiky súdržnosti s ich obsahom :

EURÓPSKY FOND PRE REGIONÁLNY ROZVOJ (EFRR)

inovácie a výskum - digitálna agenda - podpora malých a stredných podnikov - nízkouhlíkové hospodárstvo - zdravotníctvo - kultúrne dedičstvo.

EURÓPSKY SOCIÁLNY FOND (ESF+)

trh práce a zamestnanosť – vzdelávanie - sociálne služby a začlenenie.

KOHÉZNY FOND (KF)

diaľnice a železnice TEN-T - verejná doprava - obnova bytových domov - hospodárenie s vodou.

FOND NA SPRAVODLIVÚ TRANSFORMÁCIU (FST)

transformácia veľkých podnikov - sanácia a rekultivácia. Ide o kľúčový nástroj na poskytovanie cielej podpory regiónom najviac postihnutým prechodom ku klimatickej neutralite.

EURÓPSKY NÁMORNÝ, RYBÁRSKY A AKVAKULTÚRNY FOND (ENRAF)

podpora konkurencieschopnej a udržateľnej akvakultúry.

FOND PRE AZYL, MIGRÁCIU A INTEGRÁCIU (AMIF)

k účinnému riadeniu migračných tokov, rozvoju spoločnej azylovej politiky a spoločnej prisťahovaleckej politiky.

FOND PRE VNÚTORNÚ BEZPEČNOSŤ (ISF)

prispeje k zaisteniu - predchádzania terorizmu a radikalizácii, závažnej a organizovanej trestnej činnosti a počítačovej kriminalite.

NÁSTROJ PRE FINANČNÚ PODPORU NA RIADENIE HRANÍC A VÍZOVÚ POLITIKU (BMVI)

zabezpečí silné a účinné európske integrované riadenie vonkajších hraníc a podporí spoločnú vízovú politiku.

- **Programové dokumenty**

Partnerská dohoda – alokácie a ciele politiky súdržnosti.

V rámci politiky súdržnosti pripravuje každý členský štát v spolupráci s Komisiou EÚ *Partnerskú dohodu*, ktorá slúži ako strategický dokument na programovanie investícií z fondov politiky súdržnosti v priebehu viacročného finančného rámca. *Slovensko 18 júla 2022 uzavrelo na roky 2021 – 2027 Partnerskú dohodu s Komisiou v hodnote 12,8 miliardy eur.*⁶⁸Zameriava sa na priority EÚ, stanovuje stratégiu a investičné priority, ktoré si určí každý členský štát. *Dohoda obsahuje zoznam národných a regionálnych programov*, ktoré sa majú vykonať v praxi, vrátane orientačnej ročnej výšky pridelených finančných prostriedkov na každý program.

Zahŕňa 2 národné programy, Program Slovensko a Program Rybné hospodárstvo a 11 programov INTERREG (týkajúcich sa územnej spolupráce). Takisto sa v nej stanovuje oprávnenosť a vykonávanie FST v oblastiach, ktoré najviac postihuje klimatická transformácia.

V tejto PD sa zároveň prejavuje *silný záväzok Slovenska ku koordinovanému využívaniu fondov politiky súdržnosti a obnovy a odolnosti.*

Pri schválení a podpise Partnerskej dohody pre Slovensko vyjadrili aj dôležité stanoviska zástupcovia EK. Komisárka pre súdržnosť a reformy *Elisa Ferreiraová* v tejto súvislosti uviedla: *„Dohoda o partnerstve umožňuje Slovensku riešiť najväznejšie problémy vrátane potreby znížiť závislosť od ruských fosílnych palív, vymaniť sa z krízy spôsobenej pandémiou a vyrovnať vnútorné regionálne rozdiely. Blahoželám, Slovensko, a teším sa na dokončenie tohto programu, aby sme v rámci politiky súdržnosti mohli začať s novými investíciami do konkurencieschopnosti, ochrany životného prostredia a spravodlivosti našej krajiny.“*

Komisár *Nicolas Schmit* doplnil: *„Vítam túto slovenskú iniciatívu, ktorá chce dosiahnuť, aby pracovníci získali tie správne zručnosti, aby sa rozvíjali sociálne služby a aby sa zlepšili životné podmienky ľudí v núdzi, predovšetkým marginalizovaných rómskych komunit. Takisto ma mimoriadne teší, že partnerská dohoda otvára príležitosti pre novú generáciu programov zameraných na investície pre deti a mladých ľudí v súlade s Európskou zárukou pre deti a zárukou pre mladých ľudí.“*

⁶⁸ https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/newsroom/18-07-2022-eu-cohesion-policy-commission-adopts-eur12-8-billion-partnership-agreement-with-slovakia-for-2021-2027_sk.

Komisár pre životné prostredie, oceány a rybárstvo *Virginijus Sinkevičius* dodal: „*Táto dohoda o partnerstve podporí Slovensko v prechode na ekologickejšie, obhovejšie a environmentálne uvedomejšie obchodné postupy, ktoré mu pomôžu vybudovať digitalizovanejšie a udržateľnejšie hospodárstvo. Zároveň prispeje k rozvoju odolného, udržateľného, inovatívneho a nízkouhlíkového odvetvia akvakultúry na Slovensku, ako aj k posilneniu jeho digitálnej transformácie.*“

Vláda SR so zainteresovanými inštitúciami zabezpečovala prípravu Partnerskej dohody postupnými etapami. Európska komisia dňa 27. februára 2019 zverejnila *Správu o Slovensku 2019*, ktorá obsahuje komplexné makroekonomické zhodnotenie SR s ohľadom na štrukturálne reformy a odporúčané oblasti pre financovanie z fondov EÚ v programovom období 2021 – 2027.

Podľa analýzy Európskej komisie sa Slovensku v súčasnosti ekonomicky darí, ale zaostáva v oblastiach robotizácia a digitalizácia, ktoré sú kľúčové pre budúci rast. Ide tiež najmä o kvalitu verejnej správy; vzdelávanie, veda, výskum, inovácie; starnutie populácie a automatizácia, vyrovnávanie regionálnych rozdielov a kvalita životného prostredia.

O pohľade Európskej komisie kam smerovať investície z fondov EÚ na Slovensku v programovom období 2021 – 2027, hovorí príloha D správy. Táto príloha predstavuje úvodný vstup Európskej komisie do dialógu so Slovenskom o prioritách financovania v novom programovom období. Výsledky diskusií boli premietnuté do strategického dokumentu zastrešujúceho využívanie financií z fondov EÚ na Slovensku – *Partnerskej dohody*

Spôsob uplatnenia základných podmienok pri príprave implementačného mechanizmu politiky súdržnosti EÚ po roku 2020 v podmienkach SR bol schválený uznesením vlády SR č. 324/2019 z 3. 7. 2019. Dokument informuje o základných podmienkach na programové obdobie 2021 – 2027, ktoré nahrádzajú povinné ex ante kondicionality v súčasnom programovom období.

Povinnosťou zodpovedných ústredných orgánov štátnej správy je zabezpečiť splnenie všetkých relevantných základných podmienok na národnej úrovni. Východiskový návrh priorit SR pre politiku súdržnosti na programové obdobie 2021 – 2027 je výsledkom procesu, na ktorom spolupracovala štátna správa so samosprávou, neziskovým i súkromným sektorom, ako aj s rôznymi profesijnými združeniami.

PD predstavuje návrh investičných priorit Slovenska v súvislosti s jednotlivými cieľmi politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027. Dňa 3. 10. 2019 bol jednomyselne schválený Radou vlády SR pre politiku súdržnosti 2021 –

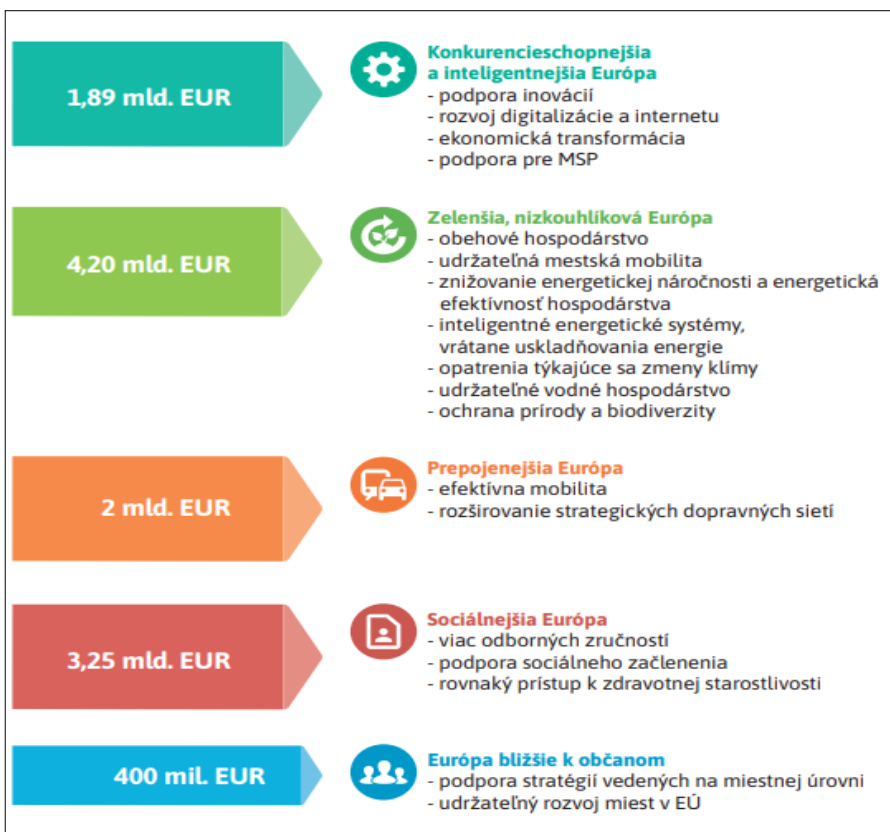
2027. PD stanovuje podmienky pre využitie finančných prostriedkov politiky súdržnosti Európskej únie v Slovenskej republike na programové obdobie 2021 – 2027.

- **Program Slovensko 2021-2027**

Keď chápeme Partnerskú dohodu, ako rámcový strategický investičný plán pre nové eurofondy, tak Program Slovensko(PS) rozmieňa tieto investičné oblasti na drobné.

Kľúčové oblasti rozvoja sú rozdelené v Programe Slovensko v súlade s európskou legislatívou do piatich cieľov⁶⁹.

Graf č.6 – Ciele v Programe Slovensko a ich alokácia.

⁶⁹ <https://eurofondy.gov.sk/>;

V programovom období 2021 – 2027 bude Program Slovensko celkový balík 12,59 mld. EUR investovať na stanovené ciele podľa grafu č.6 (Špecifickým cieľom je Fond na spravodlivú transformáciu: 441 mil. EUR ,zvyšné zdroje – 410 mil. EUR sú určené na technickú pomoc).

Implementácia Programu Slovensko 2021 – 2027.

Doteraz sa európske peniaze investovali cez šesť operačných programov, ktoré riadilo šesť rôznych ministerstiev. Program Slovensko prináša zjednodušenie a zefektívnenie celého eurofondového procesu⁷⁰.

Riadiacim orgánom P SK 2021 – 2027 je MIRRI SR. Časť výkonu úloh, ktorými sú najmä vyhlasovanie výziev a výber projektov, delegoval riadiaci orgán na 10 sprostredkovateľských orgánov: MD SR, MPSVR SR, MŽP SR, MŠVVŠ SR, MH SR, SIEA, ÚV SR (za oblasť podpory pre marginalizované rómske komunity), MZ SR, MV SR a ÚVO (výkon kontroly verejného obstarávania), v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č.6 - Rozdelenie alokácie Programu Slovensko 2021 – 2027 podľa rezortov (v EUR).

Rezort	Alokácia
MD SR	3 000 281 170
MIRRI SR	2 608 994 293
MPSVR SR	1 762 219 681
MŽP SR	1 723 914 863
MŠVVŠ SR	1 074 625 240
SIEA	902 229 091
MH SR	626 929 974
MZ SR	387 640 621
ÚV SR	399 500 000
MV SR	107 400 000
Spolu Program Slovensko	12 593 734 933

Keďže bude iba jeden program, budú sa ľahšie presúvať peniaze medzi jednotlivými investičnými prioritami – bez potreby súhlasu Európskej komisie. To pre občanov znamená rýchlejšiu a efektívnejšiu pomoc vo viacerých oblastiach života.

Novinkou programového obdobia 2021 až 2027 bude nový spôsob čerpania eurofondov v regiónoch. Je vyčlenených časť peňazí pre kraje a mestá, ktoré budú môcť o ich využití rozhodovať autonómne predbežne v rozsahu cca 2mld EUR.

⁷⁰ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/29028/1>;

Na úrovni krajov už pre potreby čerpania vznikli takzvané *Rady partnerstva zložené zo všetkých dôležitých regionálnych aktérov*. Tí spoločne tvoria *Integrovanú územnú stratégiu (IÚS)*, čo je vlastne sedemročný investičný plán daného kraja.

Obdobný systém sa uplatní aj na úrovni osemnástich veľkých miest s pridruženými obcami (takzvané územia Udržateľného mestského rozvoja), kde *o peniazoch budú rozhodovať Kooperačné Rady*.

Dotačnú podporu z fondov EÚ dostanú iba projekty zapísané v stratégiách. Výhodou tohto modelu je, že žiadatelia nemusia čakať na výzvy z ministerstiev a súperiť medzi sebou o zdroje tak ako doteraz. Čerpanie bude predvídateľnejšie, pretože každá obec bude dopredu vedieť, či na projekt peniaze dostane. Navyše sa predpokladá, že peniaze pôjdu na projekty, ktoré územie najviac potrebuje, a nie tam, kde si ich vedia najlepšie vybaviť.

Jednou z úplne najdôležitejších investičných oblastí budú marginalizované rómske komunity, čo je hlavne výsledok tlaku zo strany EÚ. Eurokomisia v predošlých pripomienkach k návrhom rozdelenia peňazí silno tlačila na to, aby vláda na investície v rómskych osadách z programu vyčlenila oveľa viac prostriedkov, ako pôvodne plánovala. Od ministerstva zároveň žiadala zmeniť spôsob implementácie peňazí v rómskych komunitách, keďže tam sa Slovensku doteraz európske peniaze vôbec nedarilo využívať efektívne. Na riešenie rómskej problematiky nakoniec pôjde až *900 miliónov eur*.

Tabuľka č.7 – Stav implementácie programu 2021-2027 k 9.2.2024.

politiky alebo technická pomoc	Priorita	Názov priority	Fond	Alokácia EÚ zdroj					zrážkové platby			
					Počet výziev	Alokovaný EÚ zdroj	% z alokácie EÚ zdroj	Počet projektov	EÚ zdroj	% z alokácie EÚ zdroj	EÚ zdroj	% z alokácie EÚ zdroj
1	1P1	Veda, výskum a inovácie	EFRR	1 178 050 000	13	68 375 260	3,85%	-	9 400 802	0,53%	0	0,00%
	1P2	Digitálna pripojiteľnosť	EFRR	112 100 000	-	0	0,00%	3	0	0,00%	0	0,00%
	CELKOM cieľ 1		EFRR	1 890 150 000	13	68 375 260	3,62%	-	3 9 400 802	0,50%	0	0,00%
2	2P1	Energetická efektívnosť a dekarbonizácia	EFRRAKF	1 276 450 890	4	304 356 048	23,84%	-	0	0,00%	0	0,00%
	2P2	Životné prostredie	EFRRAKF	2 030 497 280	9	462 304 998	22,77%	-	0	0,00%	0	0,00%
	2P3	Udržateľná mestská mobilita	EFRRAKF	890 600 000	-	0	0,00%	-	0	0,00%	0	0,00%
CELKOM cieľ 2		EFRRAKF	4 197 548 170	13	766 661 046	18,26%	-	0	0,00%	0	0,00%	
3	3P1	Doprava	EFRRAKF	2 003 127 273	1	30 967 103	1,55%	-	0	0,00%	0	0,00%
	CELKOM cieľ 3		EFRRAKF	2 003 127 273	1	30 967 103	1,55%	-	0	0,00%	0	0,00%
4	4P1	Adaptívny a prístupný trh práce	EFRRRESF+	589 497 494	9	139 890 525	23,73%	6	117 147 432	19,87%	6 324 459	1,07%
	4P2	Kvalitné a inkluzívne zoskupenie	EFRRRESF+	609 293 550	5	264 672 015	43,44%	2	227 549 696	37,35%	68 425 000	11,23%
	4P3	Zručnosť pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu	EFRRRESF+	252 906 000	2	21 463 357	8,49%	1	13 247 802	5,24%	425 000	0,17%
	4P4	Záruka pre mladých	ESF+	283 969 292	4	90 114 761	31,73%	1	11 448 019	4,03%	915 730	0,32%
	4P5	Aktívne začlenenie a dostupné služby	EFRRRESF+	1 110 632 000	15	533 171 959	48,01%	9	441 465 476	39,75%	24 104 450	2,17%
	4P6	Aktívne začlenenie rómskych komunit	EFRRRESF+	269 000 000	4	161 766 001	60,14%	230	124 167 329	46,16%	26 933 978	10,01%
	4P7	Sociálne inovácie a experimenty	ESF+	68 153 000	-	0	0,00%	-	0	0,00%	0	0,00%
	4P8	Potravnosť a materiálna deprivácia	ESF+	68 153 000	1	57 173 000	83,89%	-	0	0,00%	0	0,00%
CELKOM cieľ 4		EFRRRESF+	3 251 604 336	36	1 268 251 618	39,00%	247	935 025 755	28,76%	127 128 616	3,91%	
5	5P1	Moderné regióny	EFRR	400 413 611	1	34 300 000	8,57%	-	0	0,00%	0	0,00%
	CELKOM cieľ 5		EFRR	400 413 611	1	34 300 000	8,57%	-	0	0,00%	0	0,00%
FST	8P1	Fond spravodlivej transformácie	FST	440 658 242	7	222 039 529	50,39%	1	5 000 000	1,13%	0	0,00%
	CELKOM FST		FST	440 658 242	7	222 039 529	50,39%	1	5 000 000	1,13%	0	0,00%
TP	7P1	Technická pomoc EFRR	EFRR	255 696 315	13	72 530 451	28,37%	-	0	0,00%	0	0,00%
	7P2	Technická pomoc KF	KF	51 632 244	2	28 272 130	54,76%	-	0	0,00%	0	0,00%
	7P3	Technická pomoc ESF+	ESF+	84 543 983	4	36 637 376	45,70%	-	0	0,00%	0	0,00%
	7P4	Technická pomoc FST	FST	18 360 759	1	9 394 211	51,16%	-	0	0,00%	0	0,00%
	CELKOM TP		FST	410 233 301	20	148 834 168	36,28%	-	0	0,00%	0	0,00%
CELKOM PROGRAM SLOVENSKO				12 593 734 933	91	2 539 428 724	20,16%	251	949 426 557	7,54%	127 128 616	1,01%

Zdroj: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/29280/1>;

- **Program rybné hospodárstvo SR 2021-2027**

Dňa 13.03.2023 bol zo strany Európskej komisie schválený Program rybné hospodárstvo SR(PRH) 2021-2027⁷¹, rozhodnutím EK č. C(2023) 1795 final.

V PRH SR 2021 – 2027 je nástrojom čerpania prostriedkov v čiastke 15 225,4 mil EUR z Európskeho námorného, rybolovného a akvakultúrneho fondu. Program prispieva predovšetkým k plneniu cieľov Spoločnej rybárskej politiky EÚ, Európskej zelenej dohody a Strategického plánu rozvoja akvakultúry Slovenskej republiky do roku 2030.

V Slovenskej republike je PRH SR 2021 – 2027 zameraný na odvetvie sladkovodnej akvakultúry a jeho hlavným cieľom je podpora konkurencieschopnej a udržateľnej akvakultúry, zabezpečenie vysokej úrovne verejného zdravia a vytváranie vyššej pridanej hodnoty produktov akvakultúry a rovnako zvýšenie povedomia o sektore akvakultúry a skvalitnenie zberu údajov, čo je zároveň hlavným cieľom pre oblasť akvakultúry definovanej v Zelenej dohode a stratégii Európskej komisie „Z farmy na stôl“.

PRH SR 2021 – 2027 je riadený Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a je rozdelený do nasledovných priorít :

- Priorita 1 - Podpora udržateľného rybolovu a obnova a ochrana vodných biologických zdrojov,
- Priorita 2 - Podpora udržateľných akvakultúrnych činností a spracovania a uvádzania produktov rybolovu a akvakultúry na trh,

- **Programy pre oblasť vnútorných záležitostí 2021 - 2027**

Pod správou Ministerstva vnútra SR sú zriadené tri fondy⁷²:

Fond pre azyl, migráciu a integráciu, ktorého cieľom je prispievať k prísťahovaleckej politiky EÚ, účinnému riadeniu migračných tokov a k vykonávaniu, posilňovaniu a rozvoju spoločnej azylovej politiky.

Fond pre vnútornú bezpečnosť, prispeje k zaisteniu vysokej úrovne bezpečnosti v Únii, a to najmä prostredníctvom:

- predchádzania terorizmu a radikalizácii, závažnej a organizovanej trestnej činnosti a počítačovej kriminalite a boja proti nim;
- poskytovania pomoci a ochrany obetiam trestných činov; prípravy na udalosti, riziká a krízy súvisiace s bezpečnosťou, ochranou proti nim a ich účinným riadením.

⁷¹ <https://www.mpsr.sk/aktualne/europska-komisia-schvalila-program-rybne-hospodarstvo-sr-2021-2027/18613/>

⁷² <https://www.minv.sk/?fondy-pre-oblast-vnutornych-zalezitosti-2021-2027> ;

Nástroj pre finančnú podporu na riadenie hraníc a vízovú politiku, zabezpečí silné a účinné európske integrované riadenie vonkajších hraníc a podporí spoločnú vízovú politiku, a tým

- prispeje k vysokej úrovni vnútornej bezpečnosti,
- zabezpečí voľný pohyb osôb v rámci Únie,
- umožní plný súlad s príslušným *acquis* Únie a zabezpečí plnenie medzinárodných záväzkov Únie a členských štátov.

Pre uvedené fondy je z EÚ alokovaná finančná čiastka 103,6 mil. EUR.

- ***Programy územnej spolupráce 2021-2027***

Interreg⁷³ je jedným z kľúčových nástrojov Európskej únie na podporu cezhraničnej spolupráce prostredníctvom financovania projektov. Cieľom je riešiť spoločné výzvy a nájsť spoločné riešenia v oblastiach, ako sú zdravotníctvo, životné prostredie, výskum, vzdelávanie, doprava, udržateľná energia a ďalšie. Programy Interreg sú financované z Európskeho fondu regionálneho rozvoja na podporu harmonického rozvoja územia Európskej únie na rôznych úrovniach.

Programy spolupráce sú výsledkom spoločného úsilia všetkých zúčastnených krajín s cieľom umožniť financovanie aktivít, ktoré povedú k intenzívnejšej spolupráci medzi regiónmi so spoločnou medzištátnou hranicou. Alokácia na všetky programy je z EÚ 904,8 mil EUR.

Cezhraničná spolupráca

Interreg VI Slovensko – Česko – riadiacim orgánom je MIRRI

Interreg VI Slovensko – Rakúsko – riadiacim orgánom je MIRRI

Interreg VI Maďarsko – Slovensko – národným orgánom je MIRRI

Interreg VI Poľsko – Slovensko – národným orgánom je MIRRI

Interreg VI-A NEXT – Maďarsko – Slovensko – Rumunsko – Ukrajina
národným orgánom je MIRRI

Nadnárodná spolupráca

Interreg Dunajský nadnárodný program 2021 – 2027 – národným kontaktným bodom je MIRRI

Program Interreg Stredná Európa 2021 – 2027 – národným kontaktným bodom je MIRRI

Medziregionálna spolupráca

Interact IV – národným kontaktným bodom je MH SR

Interreg Europe 2021 – 2027 – národným kontaktným bodom je MH SR

⁷³ <https://www.eurofondy.gov.sk/fondy-eu/programy-2021-2027/index.html>;

URBACT IV – národným kontaktným bodom je MDV SR

Program spolupráce ESPON 2030 – národným kontaktným bodom je MDV SR

- **Programy priamo riadené Európskou komisiou pre programové obdobie 2021 – 2027**

Prijatím viacročného finančného rámca pre programové obdobie 2021-2027 Európska únia potvrdila, že počíta so zachovaním viacerých priamo riadených programov ⁷⁴akými sú *Horizont Europe*, *LIFE*, *Kreatívna Európa*, *Nástroj na prepájanie Európy (CEF)* a *Erasmus+*. Avšak v dôsledku nových výziev, ktorým čelila Európa, ako sú najmä pandémie COVID-19 alebo migrácia, vzniká potreba financovania nových oblastí, a to prostredníctvom nových priamo riadených programov Európskou komisiou. K takýmto programom patrí: *program Jednotný trh*, *program Digitálna Európa*, *program EU4Health* alebo *program rescEU*. Nový program *EU4Health* poskytne na základe skúseností získaných počas pandémie COVID-19 pevný základ pre činnosť EÚ v oblasti zdravia. V oblasti výskumu a inovácie bude program *Horizont Europe* ťažiť zo zvýšeného financovania, a to hneď ako bude k dispozícii financovanie z Plánu obnovy prostredníctvom nástroja NextGenerationEU. Výrazne sa posilnila aj podpora zvládania migrácie a riadenia hraníc, a to aj s cieľom do roku 2027 financovať až 10 000 príslušníkov pohraničnej stráže pre Európsku agentúru pre pohraničnú a pobrežnú stráž. V oblasti bezpečnosti a obrany sa zriadi nový *Európsky obranný fond* na podporu konkurencieschopnosti, efektívnosti a inovačnej kapacity obrannej, technologickej a priemyselnej základne EÚ. Posilnia sa aj programy pre mladých ľudí, ako je *Erasmus a Európsky zbor solidarity*, pričom sa očakáva, že v priebehu nového viacročného finančného rámca sa počet účastníkov na programe Erasmus až strojnásobi.

2.5.2. Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti

Kľúčovým prvkom nástroja NextGenerationEU je *Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti* – nástroj na poskytovanie grantov a úverov na podporu reforiem a investícií v členských štátoch EÚ.⁷⁵

Zvyšok finančných prostriedkov z nástroja NextGenerationEU sa vypláca členským štátom EÚ v rámci viacerých programov EÚ:

⁷⁴ <https://www.eurofondy.gov.sk/fondy-eu/programy-eu/index.html>;

⁷⁵ https://slovakia.representation.ec.europa.eu/strategia-priority/plan-obnovy-pre-europu_sk ;

Pomoc pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území v Európe (REACT-EU), Horizont Európa, Program InvestEU, Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka alebo Fond na spravodlivú transformáciu (FST).

Na financovanie nástroja NextGenerationEU si Európska komisia (v mene Európskej únie) požičiava na trhoch za výhodnejšie úrokové sadzby, než má väčšina členských štátov, a tieto prostriedky prerozdeľuje. *Európska únia do roku 2026 vyzbiera približne 800 miliárd EUR v bežných cenách na nástroj NextGenerationEU prostredníctvom diverzifikovanej stratégie financovania.*

V medziinštitucionálnej dohode z decembra 2021 sa Európsky parlament, Rada a Komisia dohodli, že budú pracovať na zavedení dostatočných nových vlastných zdrojov na pokrytie splátok nástroja NextGenerationEU. Komisia 20. júna 2023 dokončila svoj návrh ďalšej generácie vlastných zdrojov. Konečný balík zahŕňa nový dočasný štatistický vlastný zdroj založený na ziskoch spoločností. Komisia v nadväznosti na politickú dohodu o balíku Fit for 55, ktorého cieľom je zabezpečiť, aby politiky EÚ prispievali ku klimatickej neutralite nášho kontinentu, takisto upravila návrhy týkajúce sa vlastných zdrojov na základe systému obchodovania s emisiami (ETS) a mechanizmu uhlíkovej kompenzácie na hraniciach (CBAM) v porovnaní s pôvodnými návrhmi z decembra 2021.

Na získanie finančných prostriedkov v rámci *Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti musia členské štáty vypracovať plány obnovy a odolnosti*, v ktorých uvedú, ako budú tieto finančné prostriedky investovať. Okrem toho musia splniť príslušné *míľniky a ciele*. Pred vykonaním platieb v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti Komisia posúdi, či je plnenie jednotlivých míľnikov a cieľov uspokojivé.

- **Programové dokumenty**

Plán Obnovy a Odolnosti

Plán obnovy a odolnosti SR stanovuje ucelený balík *reforiem a investícií*, ktoré sa realizujú do roku 2026 a ktoré sú podporené z *mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti*. Plán rieši výzvy identifikované v kontexte európskeho semestra, najmä v odporúčaníach Európskej komisie pre Slovensko. Zohľadňujú kľúčové problémy ekonomiky a najdôležitejšie spoločenské výzvy.

Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky je rozdelený *do piatich základných oblastí*. Každá z nich sa skladá z *tematických komponentov*, kto-

rých je spolu devätnásť. Tieto v sebe zahŕňajú reformy a investície s presnou finančnou alokáciou ako aj časovým harmonogramom, do kedy majú byť splnené. K tomu sú určené, tzv. milníky a ciele, teda kvalitatívne a kvantitatívne ukazovatele, na základe ktorých je možné sledovať, čo má byť výsledok daného opatrenia na to, aby sa plán úspešne zrealizoval.

Prioritné oblasti plánu obnovy a odolnosti:

1. Zelená ekonomika.

Reformy a investície v tejto oblasti sú zamerané na rozvoj udržateľnej dopravy, rýchlejší prechod na obnoviteľné zdroje energie, zlepšenie energetickej hospodárnosti budov a podporu dekarbonizácie priemyslu. Zelená ekonomika, na ktorú je vyčlenených približne 33% celkového rozpočtu, je najväčšou prioritnou oblasťou plánu.

2. Vzdelávanie.

Plán sa výrazne zameriava na vzdelávanie. Zahŕňa opatrenia na zlepšenie dostupnosti a inkluzívnosti vzdelávacieho systému na Slovensku; rozvoj gramotnosti, kritického myslenia a digitálnych a mäkkých zručností žiakov; posilnenie úrovne zručností pedagogických zamestnancov a opatrenia na zlepšenie kvality výkonnosti slovenských inštitúcií vysokoškolského vzdelávania. Náklady na reformy a investície v rámci tejto priority predstavujú 13% celkových pridelených prostriedkov.

3. Veda, výskum a inovácie.

Táto prioritná oblasť zahŕňa opatrenia na podporu slovenského výskumu, vedy a inovácií a na prilákanie a udržanie vysokokvalifikovaných ľudí zo Slovenska a zahraničia v krajine. Dôležité reformy zahrnuté do tohto zoskupenia sa týkajú systému riadenia výskumu a inovácií. Celkové náklady na tieto opatrenia predstavujú približne 11% finančných prostriedkov pridelených v rámci plánu.

4. Zdravotníctvo.

Cieľom tejto priority je uskutočniť politické reformy a zabezpečiť investície zamerané na poskytovanie modernej, kvalitnej a dostupnej zdravotnej starostlivosti. Opatrenia zahŕňajú výstavbu a vybavenie nových nemocníc a staníc záchrannej zdravotnej služby, modernizáciu psychiatrickej a psychologickej sociálno-zdravotnej starostlivosti a investície do dlhodobej starostlivosti. Tieto opatrenia predstavujú približne 22 % odhadovaných nákladov plánu a sú druhou najväčšou oblasťou výdavkov.

5. Efektívna verejná správa a digitalizácia.

Táto prioritná oblasť obsahuje širokú škálu opatrení, od zlepšenia podnikateľského prostredia cez zvýšenie účinnosti a nezávislosti súdneho systému a boj proti korupcii až po digitalizáciu verejnej správy, rozvoj elektronických služieb pre občanov a podniky a zlepšenie kybernetickej bezpečnosti. Slovensko do tejto investičnej oblasti zaradilo aj niekoľko viacnárodných projektov, ktoré uľahčia účasť Slovenska na programoch EÚ týkajúcich sa digitálnej ekonomiky, ako sú európske centrá digitálnej inovácie a európska infraštruktúra služieb. Na túto prioritu je vyčlenených takmer 16% z celkovej podpory z RRF pre Slovensko.

Plán celkovo obnovy a odolnosti odzrkadľuje cieľ Slovenska urýchliť prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo v súlade s integrovaným národným energetickým a klimatickým plánom na roky 2021 – 2030 a jeho záväzok dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050

Plán obnovy bol prijatý v roku 2021, následne v rokoch 2022-2023 prešiel aktualizáciou, ktorá zohľadnila niekoľko faktorov. *Do plánu pribudla nová zelená kapitola s názvom REPowerEU*, ktorej cieľom je prispieť k zníženiu závislosti na ruských fosílnych palivách a bojovať s klimatickou krízou. Navyše, Európska komisia v roku 2022 prepočítala každej členskej krajine 30% celkovej alokácie plánu obnovy tak, že sa zohľadnil rast HDP za roky 2020 a 2021. Tento kľúč stojí na princípe solidarity, čo znamená, že ak sa ekonomika konkrétnej krajiny zotavovala rýchlejšie ako ostatné krajiny, finančná obálka jej plánu obnovy sa mu znížila. Keďže bol hospodársky rast na Slovensku vyšší, ako sa pôvodne očakávalo, po prepočte sa *nám znížila celková suma o 323 miliónov eur*. V neposlednom rade narástli kvôli výraznej inflácii ceny energií a stavebných materiálov, čo bol dôvod pre navýšenie jednotkových cien a zároveň zníženie cieľov.

Aktualizácia plánu obnovy sa musela riadiť prísnyimi kritériami, *bolo potrebné ponechať 20% výdavkov na digitálne opatrenia a 37% na zelené opatrenia* a reagovať na špecifické odporúčania Rady. Zároveň žiadne opatrenie plánu obnovy naďalej nesmie výrazne narušiť životné prostredie. Taktiež nebolo možné zásadne meniť reformy ani posúvať významnú časť cieľov na koniec plánu obnovy. Okrem časti REPowerEU nebolo možné pridávať nové opatrenia.

Slovensko predložilo Európskej komisii upravený plán obnovy dňa 26. apríla 2023. Aktualizácia plánu obnovy spolu s novou kapitolou REPowerEU prešli kompletným schvaľovacím procesom a teda hodnotením Európskej komisie a schválením na Rade ministrov pre hospodárske a finančné záležitosti (ECOFIN).

Európska komisia pozitívne vyhodnotila upravený plán obnovy v hodnote 6,4 miliardy eur 27. júna 2023, Rada ministrov pre hospodárske a finančné záležitosti revíziu odobrila 14. júla 2023.

Aktualizovaný Plán obnovy a odolnosti SR (vrátane kapitoly REPowerEU) obsahuje 64 reforiem a 60 investícií, ktorých plnenie je rozdelené do 222 míľnikov a cieľov (z toho 30 REPowerEU).

Rozdelenie Plánu obnovy a odolnosti SR s finančnými alokáciami do oblasti sú po aktualizácii v nasledujúcej tabuľke.

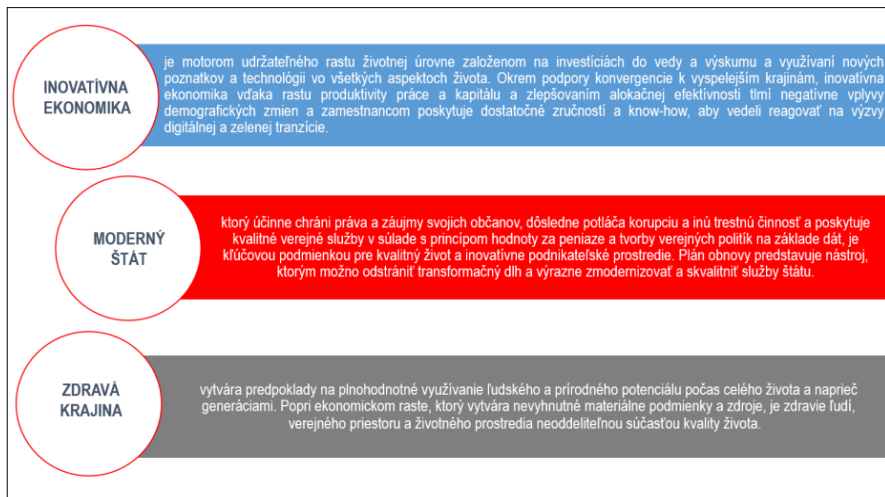
Tabuľka č. 7 - Finančná alokácia Plánu obnovy a odolnosti SR v mil.EUR.

OBLASTI	PÔVODNÁ ALOKÁCIA	NOVÁ ALOKÁCIA	PODIEL Z ALOKÁCIE %
1. Zelená ekonomika	2 301	2 103	32,8
2. Kvalitné vzdelávanie	892	818	12,8
3. Veda, výskum a inovácie	739	670	10,5
4. Lepšie zdravie	1 532	1 402	21,9
5. Efektívna verejná správa a digitalizácia	1 110	1 014	15,8
REPowerEU	N/A	403	0,1
Energetika a povoloňacie procesy	N/A	150	
Obnova a spravovanie budov	N/A	149	
Rozvoj zelených zručností	N/A	15	
Udržateľná doprava	N/A	85	
Komunikácia a koordinácia	N/A	3,5	
Celkový súčet	6 575	6 410	

Zdroj: <https://www.planobnovy.sk/kompletny-plan-obnovy/> ;

Pôsobením smerom k všetkým *trom pilierom globálnej vízie pre Slovensko*⁷⁶ (v nasledujúcom obrázku), môže plán obnovy a odolnosti významne prispieť k opätovnému naštartovaniu rýchleho a udržateľného rastu hospodárstva aj kvality života na Slovensku.

Graf č. 7 : Globálna vízia pre Slovensko založená na troch vzájomne prepojených pilieroch.

Zdroj: <https://www.planobnovy.sk/site/assets/files/1019/kompletny-plan-obnovy.pdf>;

• Implementácie Plánu obnovy a odolnosti

Pri schválení Plánu obnovy a odolnosti pre SR bol zároveň určený finančný príspevok, ktorý poskytne Európska únia Slovenskej republike ako prijímateľovi na účely dosahovania míľnikov a cieľov určených v POO. Podmienky poskytnutia uvedeného príspevku boli neskôr bližšie špecifikované v *dohode o financovaní, ktorá bola uzavretá 7. októbra 2021*.

Na národnej úrovni je základným právnym predpisom pre používanie a poskytovanie prostriedkov zákon⁷⁷ č. 368/2021 Z. z. *o mechanizme na podporu obnovy a odolnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o mechanizme“)*; Za účelom bližšie definovať procesy a postupy, ktoré zabezpečia uplatňovanie základných pravidiel pri vykonávaní Plánu obnovy a pri poskytovaní a používaní prostriedkov mechanizmu bol vypracovaný *Systém implementácie Plánu ob-*

⁷⁶ <https://www.planobnovy.sk/site/assets/files/1019/kompletny-plan-obnovy.pdf> ;

⁷⁷ <https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2021/dovodova-sprava-k-zakonu-c-368-2021-z-z.html>

novy, prijatý uznesením vlády SR⁷⁸ č. 784/2021 dňa 22. decembra 2021, ktorý upravuje spoločné pravidlá pre realizáciu všetkých investícií a reforiem zahrnutých v Pláne obnovy a vytvára základný implementačný rámec, rešpektujúc pritom platné právne predpisy EÚ a SR a dohody uzatvorené medzi SR a EÚ, ako aj osobitosti realizácie jednotlivých opatrení.

Potenciálni žiadatelia sa uchádzajú o finančné prostriedky z POO *prostredníctvom výziev*⁷⁹ cez odkaz na webové stránky vykonávateľov, kde je harmonogram výziev. Výzvy sú kategorizované podľa cieľových skupín žiadateľov: *Samosprávy, Firmy, Občania, Neziskový sektor, Akademický sektor a inovácie*.

Vyplácanie prostriedkov v rámci RRF je založené na výkonnosti a bude odzrkadľovať pokrok v plnení míľnikov a cieľov. Slovensko doteraz na plán obnovy dostalo 1,9 miliardy eur. To zahŕňa predbežné financovanie vo výške 823 milióna eur vyplatených v októbri 2021 a ďalších 399 milióna eur vyplatených v júli 2022 po kladnom posúdení *prvej žiadosti o platbu*. V marci 2023 bolo Slovensku vyplatených ďalších 709 miliónov eur v nadväznosti na kladné posúdenie ich *druhej žiadosti*. Slovensko si podalo v septembri 2023 *tretiu žiadosť* vo výške 815 miliónov eur. Po odpočítaní predfinancovania Slovensko v rámci tejto žiadosti dostalo 662 miliónov eur. Ďalšie vyplácanie bude závisieť od realizácie investícií a reforiem a bude sa uskutočňovať v súlade s harmonogramom žiadostí o platbu uvedeným v operačnej dohode, v ktorej sa stanovuje desať splátok grantov.

2.5.3 Predpokladané synergické a komplementárne väzby implementácie politiky súdržnosti a mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti

Keďže Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti aj politika súdržnosti sa vykonávajú súbežne, v právnych predpisoch, ktoré sú základom oboch nástrojov, sa vyžaduje, aby sa investície plánovali a realizovali spôsobom, pri ktorom sa tieto dva nástroje dopĺňajú a nezdvijujú. V právnych predpisoch sa predovšetkým vyžaduje, aby sa v programových dokumentoch vymedzovalo, ako sa táto komplementárnosť plánuje dosiahnuť. Zároveň je zakázané dvojité financovanie. Finančné prostriedky v rámci politiky súdržnosti sa pridelujú členským štátom pomocou metódy, ktorá zohľadňuje regionálne rozdiely. Tieto rozdiely sa však nezohľadňujú pri rozdeľovaní finančnej podpory z RRF. Zásada partnerstva uplatniteľná na fondy politiky súdržnosti sa na RRF nevzťahujú. Zapojenie miestnych a regionálnych

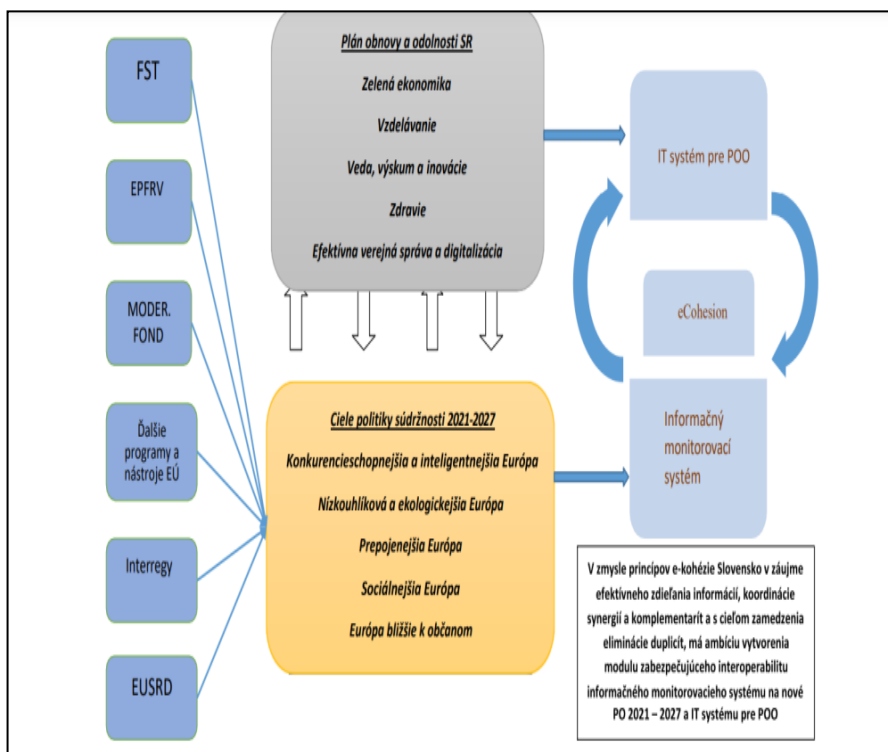
⁷⁸ https://www.planobnovy.sk/site/assets/files/1236/sipoo_verzia_1_2.pdf

⁷⁹ <https://www.planobnovy.sk/realizacia/vyzvy/>

orgánov, hospodárskych a sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti sa nevyžaduje v rovnakom rozsahu ako v prípade fondov politiky súdržnosti.

V rámci podpornej dokumentácie Programu Slovensko 2021 – 2027 bol vypracovaný materiál a schválený EK 24. 11. 2022 *Prehľad predpokladaných synergických a komplementárnych väzieb Programu Slovensko, Plánu obnovy a odolnosti a ostatných nástrojov podpory EÚ*⁸⁰. Tento dokument bol vypracovaný ako komplexný dokument, ktorý poskytuje prehľad predpokladaných synergických a komplementárnych väzieb Programu Slovensko, Plánu obnovy a odolnosti SR, priamo riadených programov a ostatných nástrojov podpory EÚ.

Graf č. 8 – Schéma, predpokladané synergické a komplementárne väzby.

Zdroj: https://mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2018/11/220630_7_Preh%C4%BEad-predpokladan%C3%BDch-synergi%C3%AD-a-komplementar%C3%ADt.pdf.

⁸⁰ https://www.euromf.gov.sk/wp-content/uploads/2023/04/Synergie-ine-nastroje_190423.pdf

2.6. Bilancia príjmov a výdavov Slovenskej republiky vo vzťahu k rozpočtu EÚ

Štátny rozpočet je dokumentom o verejných financiách. Plní funkcie peňažného fondu, peňažnej bilancie, finančného plánu a je aj nástrojom verejnej, resp. štátnej politiky. Finančné prostriedky z EÚ sú súčasťou Štátneho rozpočtu.

Pre hodnotenie využívania štrukturálnych fondov v jednotlivých programových obdobiach je dôležité poukázať na skutočnosť, že Slovensko aj odvádzalo finančné prostriedky do rozpočtu EÚ. Jednou z častí tvoriacich rozpočet Európskej únie sú príspevky členských štátov, ktoré sa odvíjajú od ich ekonomického postavenia. Dôležitými ukazovateľmi sú v tomto prípade daň z pridanej hodnoty a hrubý národný dôchodok určitej krajiny. Príspevok sa vypočítava súčtom malého percentuálneho podielu z harmonizovaného vymeriavacieho základu dane z pridanej hodnoty a hrubého národného dôchodku, ktorý tvorí najvýznamnejší zdroj príjmov rozpočtu EÚ.

Čistí príjemcovia ako je aj SR zas od Európskej únie viac prostriedkov dostávajú, ako do rozpočtu vynakladajú. Okrem samotnej bilancie finančných vzťahov s EÚ je z pohľadu daňového poplatníka dôležitý aj spôsob financovania odvodov a nákladov na spolufinancovanie. Pokiaľ nedôjde k tomu, že odvody do EÚ štát vykryje znížením iných výdavkov, musí nevyhnutne dôjsť k zvýšeniu výdavkovej aj príjmovej stránky rozpočtu. Štát musí najprv všetko, čo pošle do EÚ, vybrať, alebo si požičať, aby mu tieto zdroje EÚ poslala naspäť s tým, že ich musí minúť na viazaný výdavok odsúhlasený práve EÚ (síce dohodnutý bilaterálne ale v rámci cieľov stanovovaných v Bruseli). *Za obdobie od vstupu Slovenskej republiky do EÚ, podľa ročných štátnych záverečných účtov, boli celkovo do rozpočtu Slovenskej republiky prijaté príjmy z EÚ vo výške 28 274 777 tis. eur a Slovenská republika odvieďla do všeobecného rozpočtu EÚ sumu vo výške 13 637 164 tis. eur, na základe čoho čistá finančná pozícia voči EÚ dosiahla 14 637 613 tis. eur. Bilancia je v tabuľke č.8.*

V súvislosti s prínosom eurofondov pre Slovensko, ktoré sú od netto prispievateľov do rozpočtu EÚ teda od vyspelých západoeurópskych krajín treba uviesť veľmi dôležitý dlhodobý pôsobiaci trend. Nesúvisí bezprostredne s eurofondami avšak s politikou súdržnosti, ktorej podstatou je regionálna politika. Firmy so zahraničným kapitálom predovšetkým z prispievateľských krajín si od roku 2003 na Slovensku zarobili podľa dostupnej analýzy za prvých 10 rokov 28,6 miliardy eur, cez dividendy poslali svojim majiteľom 19,5 miliardy eur a 9,1 miliardy eur spätne inves-

tovali.⁸¹ Tieto firmy zároveň využívali od vlád SR schválené zvýhodnenie napr. *päťročné daňové prázdniny*. Tato tendencia pokračuje naďalej.

Tab č.8 - Príjmy a výdaje SR k rozpočtu EÚ od prístupu do EÚ v r. 2004.

Ročné príjmy z rozpočtu EÚ a odvody a príspevky SR do všeobecného rozpočtu EÚ v tis. eur.			
Rok	Celkové príjmy	Celkové odvody a príspevky	Čistá finančná pozícia
2004	303 990	290 689	13 301
2005	704 993	485 614	219 379
2006	893 623	526 326	367 297
2007	910 838	589 800	321 038
2008	893 497	643 374	250 123
2009	1 119 659	695 726	423 933
2010	1 672 483	627 529	1 044 954
2011	2 041 093	704 656	1 336 437
2012	2 137 849	722 831	1 415 018
2013	2 185 358	825 098	1 360 260
2014	1 265 091	785 366	479 725
2015	4 288 873	695 508	3 593 365
2016	1 947 481	739 903	1 207 578
2017	1 425 572	738 045	687 527
2018	2 169 732	841 321	1 328 411
2019	2 126 943	834 552	1 292 391
2020	2 551 329	877 392	1 673 937
2021	2 273 990	1 354 647	919 343
2022	2 187 702	1 070 208	1 117 494
2023	4 141 996	943 226	3 198 770
Spolu	28 274 777	13 637 164	14 637 613

Zdroj: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>; <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/bilancia-statneho-rozpocetu-k-31-12-2023.html>;

⁸¹ Firmy zo Slovenska odlievajú miliardy eur.

<http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/286895-firmy-zo-slovenska-odlievaju-miliardy-eur/>

III KAPITOLA

Priebeh implementácie politiky súdržnosti v SR

3.1. Rámcové právne zásady využívania fondov EÚ

Na hlavné *programové dokumenty*⁸² jednotlivých programových období vypracované Centrálnym koordinačným orgánom nadväzujú *Operačné programy*, ktoré sú spracované Riadiacimi orgánmi poverenými vládou SR čo sú spravidla ministerstva . Sú vypracované v súlade s vládou SR schválenými usmerneniami⁸³ na základe smerníc EÚ. Na OP nadväzujú *programové doplnky*, ktoré poskytujú podrobné informácie o obsahu každého z navrhnutých opatrení. Je potrebné zdôrazniť, že jednotlivé programové dokumenty sú vzájomne previazané. Týmto je zabezpečená požiadavka, že plánované priority a opatrenia naplňajú jednotlivé ciele hlavných programových dokumentov, schválených Európskou komisiou.

Pre celkové pochopenie procesu využívania finančnej pomoci je potrebné uviesť aj *charakteristiku a základný mechanizmus a inštitucionálny rámec realizácie programových dokumentov a samozrejme aj jej alokáciu*.

- ***Inštitúcie zapojené do implementácie štrukturálnych fondov a kohézneho fondu.***

Procesy riadenia fondov sú v súlade s právnymi predpismi Európskej únie a Slovenskej republiky a inými dokumentmi. Zahŕňajú najmä oblasti:

Medzinárodné dohody

Základné právne predpisy EÚ

Základné všeobecne záväzné právne predpisy SR

Pre podrobnejšie sa zoznámenie s jednotlivými zákonmi, nariadeniami a právnymi predpismi, je možno ich nájsť v *Systémoch riadenia a finančného riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na jednotlivé programové obdobia*.⁸⁴

Implementáciu každého programového dokumentu riadi Vláda SR, resp. ňou poverený *riadiaci orgán*. Riadiace orgány sú oprávnené menovať *spro-*

⁸² <http://www.nsrr.sk/faq/ostatne/?id=25>

⁸³ *Systém finančného riadenia štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho námorného a rybárskeho fondu na programové obdobie 2014 – 2020 a Systém riadenia európskych štrukturálnych a investičných fondov (pre súčasné programové obdobia)*.
[https://www.partnerskadohoda.gov.sk/zakladne-dokumenty/;](https://www.partnerskadohoda.gov.sk/zakladne-dokumenty/)

⁸⁴ Dostupné na stránke NSRR, [http://www.nsrr.sk/dokumenty/zakladne-dokumenty/;](http://www.nsrr.sk/dokumenty/zakladne-dokumenty/)
[http://www.nsrr.sk/sk/programove-obdobie-2014---2020/;](http://www.nsrr.sk/sk/programove-obdobie-2014---2020/)

stredkovateľské orgány, na ktoré môžu preniesť časť svojej zodpovednosti za riadenie programov.

Riadiacimi orgánmi v SR sú ministerstvá, ktoré boli zodpovedné za prípravu jednotlivých programových dokumentov *Operačných programov*. Pre proces implementácie ŠF a KF slúžia *monitorovacie výbory* (MV). Sú zriadené ku každému OP implementovaného v rámci SR pri každom riadiacom orgáne a sú zodpovedné za schvaľovanie kritérií výberu priorít jednotlivých programov, monitorovanie výsledkov dosiahnutých v rámci jednotlivých programov a pod. Členmi výborov sú zástupcovia štátnej správy, regionálnej a miestnej správy, podnikateľskej sféry a mimovládnych organizácií a sociálnych partnerov. Obdobne na národnej úrovni je zriadený *národný monitorovací výbor* (NMV) s rovnakou funkciou lenže vo vzťahu k základným programovým dokumentom. Ministerstvo financií SR (MF SR) bolo Vládou SR určené ako *Platobný orgán* (PO), pre ďalšie programovacie obdobia vystupuje v modifikovanej podobe ako *Certifikačný orgán* (CO). Pre nové obdobie 2014-2020 má aj funkciu ako *Koordinálny orgán pre finančné nástroje*, čo znamená, že MF SR je zodpovedné za finančnú kontrolu finančnej pomoci z EÚ a taktiež za finančnú kontrolu orgánov štátnej správy, *Platobných jednotiek* (PJ), pôsobiacich v tomto procese pri RO. Zabezpečuje to metodicky cez *Systém finančného riadenia*. Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR (MVRR) bolo *Riadiacim orgánom*, pre druhé programovacie obdobie malo určenie ako *Centrálny koordinálny orgán* (CKO). V súčasnosti je v úrade podpredsedu vlády SR. CKO koncipuje *základne programové dokumenty* a rokuje, po konzultáciách s inými ministerstvami s Európskou komisiou. *Riadiaci orgán, resp. CKO* boli, resp. sú zodpovedné za riadenie podpory zo štrukturálnych fondov, metodicky usmerňovanie RO, ktoré sú bezprostredne zodpovedne za implementáciu štrukturálnych fondov. Vláda určením týchto orgánov zabezpečovala koordináciu riadenia a kontroly pomoci z fondov Európskej únie v zmysle zákona č. 528/2008- *Zákon o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva*(v znení neskorších predpisov). *Orgán auditu*, ktorého funkciu a úlohy vykonáva Ministerstvo financií SR, zabezpečuje aby sa vládny audit vykonával s cieľom overiť účinnosť fungovania systémov riadenia a kontroly operačného programu a aby sa v rámci vládneho auditu zohľadňovali vybrané medzinárodne uznávané auditorské štandardy. *Inštitucionálny koordinátor*.⁸⁵ zabezpečuje implementáciu horizontálnej priority, keď definovaný cieľ nemôže byť zabezpečený len prostrední-

⁸⁵ Určení koordinátori pre jednotlivé priority sú: <http://www.hpisahptur.gov.sk/>

tvom jedného Operačného programu. Dôležitú úlohu zohráva *Odbor Centrálny kontaktný útvar pre OLAF* Úradu vlády Slovenskej republiky, ako koordinátor ochrany finančných záujmov EÚ v SR. **Európsky úrad pre boj proti podvodom** - OLAF bol zriadený Európskou komisiou za účelom zvýšenia účinnosti boja proti podvodom s finančnými prostriedkami Európskej únie rozhodnutím č. 1999/352/ES z 28. apríla 1999. Má sídlo v Bruseli a s ním spolupracuje náš kontaktný útvar.

Celý implementačný proces sa realizuje cez automatizovaný *system ITMS*. Predstavuje centrálny informačný systém, ktorý slúži na evidenciu, následné spracovávanie, export, výmenu dát, údajov a dokumentov medzi žiadateľom/prijímateľom, poskytovateľom pomoci a ďalšími orgánmi zapojenými do implementácie európskych štrukturálnych a investičných fondov okrem EPFRV v Slovenskej republike . Potrebu existencie elektronického informačného systému aj pre komunikáciu s EK stanovujú nariadenia Rady a Komisie EÚ.

Tabuľka č.9 - Subjekty zapojené do implementácie štrukturálnych fondov a kohézneho fondu.

Subjekt	Úroveň systému riadenia ŠF a KF	
	Strategická (Programový dokument)	Programu (OP)
Európska komisia	X	X
Vláda SR	X	X
Centrálny koordinačný orgán	X	
Národný monitorovací výbor	x	
Orgán zabezpečujúci ochranu finančných záujmov		X
Riadiace orgány		X
Certifikačný orgán		X
Orgán auditu		X
Sprostredkovateľské orgány pod RO		X
Monitorovací výbor operačného programu		x
Koordinátori horizontálnych priorit	x	

Zdroj: Systém riadenia ŠF a KF; www.informatizacia.sk/ext_dok-system_riadenia_verzia_4_4/11629c;

Dôležitým faktorom ktorý treba uviesť je, že na posudzovanie a hodnotenie potrieb regiónov, ako aj na určenie vhodnosti jednotlivých nástrojov kohéznej politiky EÚ pre konkrétne regióny, ako už bolo uvedené sa používa

metodika NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) – Územná štatistická jednotka, vytvorená Štatistickým úradom Európskej únie. Z hľadiska rozdeľovania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov je dôležitá najmä úroveň NUTS II, teda úroveň regiónov.

Na základe metodiky NUTS bolo územie Slovenskej republiky rozdelené nasledovne:

NUTS I Slovensko

NUTS II Bratislavský kraj, západné Slovensko, stredné Slovensko, východné Slovensko

NUTS III osem vyšších územných celkov Slovenska

NUTS IV 79 okresy Slovenska

NUTS V 2 883 obce Slovenska

- **Schéma využívania fondov kohéznej politiky v Slovenskej republike**

Schéma vychádza z Partnerskej dohody, ktorý je hlavný strategický dokument pripravený spolu s partnermi v súlade s prístupom viacúrovňového riadenia, v ktorom sa stanovuje stratégia, priority a podmienky SR na využívanie EŠIF efektívnym a účinným spôsobom s cieľom sledovať stratégiu EÚ na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu.

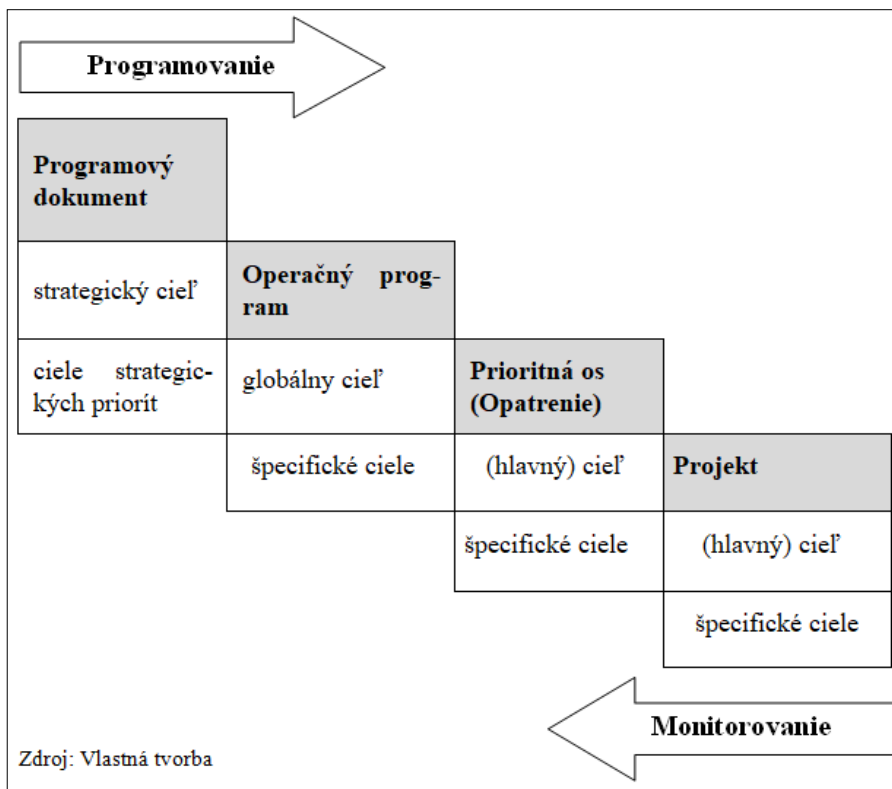
Jedným z nevyhnutných predpokladov plynulej realizácie programov a projektov financovaných zo štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho námorného a rybárskeho fondu je existencia *Systému finančného riadenia* na národnej úrovni s jasne zadefinovanými postupmi a zodpovednosťami jednotlivých orgánov. Systém finančného riadenia štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho námorného a rybárskeho fondu na programové obdobie 2014 – 2020, bol schválený uznesením vlády č. 558/2013 zo dňa 5. novembra 2014.

Účelom Systému riadenia EŠIF na programové obdobie 2014 – 2020 schváleného vládou SR uznesením č. 586/2014 z 20. 11. 2014, je definovať štandardné základné procesy a postupy, ktoré zabezpečia harmonizované uplatňovanie pravidiel pri poskytovaní príspevkov v programovom období 2014 – 2020 na úrovni všetkých subjektov zapojených do poskytovania príspevkov v podmienkach SR. Systém riadenia EŠIF rovnako vymedzuje subjekty zapojené do implementácie v programovom období 2014 – 2020 a stanovuje základný rámec ich povinností. Štandardné základné procesy, postupy a povinnosti pre jednotlivé subjekty upravené v Systéme riadenia

EŠIF majú zároveň zabezpečiť úplné a správne uplatňovanie pravidiel stanovených v legislatíve EÚ a SR.

Nasledujúca schéma dáva len plasticky rámcový pohľad na danú problematiku. Hlbšia analýza by si vyžiadala samostatnú knižnú monografiu.

Schéma 1: Logická väzba medzi Programovým dokumentom, operačnými programami, prioritami, opatreniami a projektmi.

3.2. Proces programovania využívania fondov EÚ

3.2.1 Príprava a schvaľovanie programových dokumentov

- *Príprava a schvaľovanie operačných programov*

Operačné programy určujú obsahový a realizačný rámec pre aktivity v danej oblasti. *Vychádzajú zo stratégie, priorit a cieľov strategických pro-*

gramových dokumentov v rámci jednotlivých cieľov politiky súdržnosti EÚ. Na základe analýzy situácie oprávnenej oblasti alebo sektora určujú stratégiu, prioritné osi a ich konkrétne ciele spolu s rozdelením finančných prostriedkov a definujú postupy pre realizáciu operačného programu.

Ministerstva ako RO vypracujú návrhy OP v súlade so *Systémom riadenia ŠF a KF na programové obdobie*. OP je vypracovaný RO tak, že zohľadňuje určené princípy.⁸⁶

Na národnej úrovni sa vypracovanie OP riadi termínmi vyplývajúcimi z jednotlivých uznesení vlády SR k návrhom programových dokumentov pre programové obdobia.

Do procesu programovania OP sú v rámci ministerstiev ako RO zapojené relevantné odborné sekcie a odbory.

Princíp partnerstva v súlade s článkom 11 všeobecného nariadenia je kľúčovým prvkom pri príprave OP. Princíp partnerstva sa uplatňoval formou pracovných skupín, pracovných stretnutí a bilaterálnych rokovaní. Prerokovanie návrhu OP s partnermi v rámci pracovných skupín sa realizovalo v súlade s termínmi vyplývajúcimi z jednotlivých uznesení vlády SR k návrhom programových dokumentov pre programové obdobia.

Finálne znenie OP je dopracované na základe výsledkov rokovaní pracovnej skupiny pre operačný program, ktorá bola vytvorená zo zástupcov vyvážené zastupujúcich záujmy rezortov, samosprávnych regiónov, sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti.

Oslovené inštitúcie nominovali svojich zástupcov na základe odbornosti. Partneri predkladali svoje pripomienky a návrhy na rokovaní pracovnej skupiny osobne, elektronicky a písomne.

Ex-ante hodnotenie OP

Podľa všeobecného nariadenia musia členské štáty EÚ vykonať ex-ante hodnotenie OP v zmysle zásad správneho a finančného riadenia a v súlade

⁸⁶ Využívanie fondov EÚ je podmienené dodržiavaním štyroch princípov:

1. Princíp koncentrácie – podpora je zameraná na jasne definované priority.

2. Princíp programovania – podporené projekty musia byť súčasťou strategických plánov a nie individuálne, vzájomne nesúvisiace a nesystematické aktivity.

3. Princíp partnerstva – programovanie a monitoring využívania štrukturálnych fondov sa musia vykonávať v súčinnosti vlád členských štátov, samospráv a sociálno-ekonomických partnerov.

4. Princíp doplnkovosti – finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov by mali vhodne dopĺňať finančné zdroje členského štátu a nemali by ich nahrádzať. Povinnosť členských štátov spolufinancovať programy má tento princíp posilniť.

http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/country/commu/docoutils/brozura_nsrr_web.pdf ;

s všeobecne platnou metodikou pre predbežné hodnotenie subjektom, ktorý funkčne nezávisí od certifikačného orgánu alebo orgánu auditu. Cieľom ex-ante hodnotenia je optimalizácia pridelovania rozpočtových zdrojov v rámci OP a zlepšenie kvality programovania. Odporúčania ex-ante hodnotenia OP boli priebežne zapracované a zohľadnené v operačných programoch.

V súlade so zákonom o posudzovaní vplyvov *na životné prostredie* je externým hodnotiteľom vypracovaná „Správa o hodnotení“, ktorá bola následne postúpená Ministerstvu životného prostredia (MŽP SR). Na základe odborného posudku MŽP SR vypracovalo „Záverečné stanovisko z posúdenia strategického dokumentu“, v ktorom sa odporúča OP schváliť, pred jeho oficiálnym predložením Európskej komisii.

Finálnu verziu návrhu OP predkladá príslušný minister na schválenie vláde SR uznesením.

RO oficiálne následne predkladá návrh OP EK v zmysle predpísaných náležitostí OP v termíne najneskôr päť mesiacov od prijatia Strategických usmernení Spoločenstva o súdržnosti. Komisia môže vyjadriť pripomienky do dvoch mesiacov od doručenia navrhovaného OP. Komisia schváli každý OP čo najskôr, no najneskôr štyri mesiace po formálnom predložení členským štátom.

Úpravy OP

Podľa článku 33 všeobecného nariadenia, na podnet RO, Komisie alebo monitorovacieho výboru môžu byť operačné programy zmenené na zvyšok programového obdobia v jednom alebo viacerých z týchto prípadov:

- ak nastali výrazné sociálno-ekonomické zmeny;
- ak nastali zmeny v prioritách Spoločenstva, v národných alebo regionálnych prioritách;
- na základe výsledkov hodnotenia v zmysle čl. 48 ods. 3 všeobecného nariadenia;
- ak nastali ťažkosti s vykonávaním OP.

- Vypracovanie a schvaľovanie programových manuálov k OP

Programový manuál je záväzným riadiacim dokumentom RO, prostredníctvom ktorého RO definuje podrobnejší *popis prioritných osí OP až na úroveň opatrení* z hľadiska ich obsahu ako aj finančného plánovania. Súčasťou programového manuálu sú hodnotiace a výberové kritériá, ktoré schvaľuje monitorovací výbor. *Programový manuál je pripravovaný paralelne s prípravou operačného programu. RO je povinný dopracovať a schváliť*

programový manuál najneskôr do 1 mesiaca od rozhodnutia Európskej komisie o schválení príslušného operačného programu. .

Rovnako ako pri príprave návrhu OP sa princíp partnerstva uplatňuje aj pri príprave návrhu programového manuálu. Princíp partnerstva sa uplatňoval formou pracovných skupín, pracovných stretnutí a bilaterálnych rokovaní. Prerokovanie návrhu programového manuálu s partnermi v rámci pracovných skupín sa realizovalo v súlade s termínmi vyplývajúcimi z jednotlivých uznesení vlády SR k návrhom programových dokumentov pre programové obdobia.

Po prerokovaní návrhov programových manuálov s partnermi v rámci pracovných skupín, boli návrhy programových manuálov následne doplnené o pripomienky partnerov

RO predloží v súlade s termínmi vyplývajúcimi z jednotlivých uznesení vlády SR návrh programového manuálu príslušnému ministrovi na schválenie, ktorý ho schváli do 10 pracovných dní po jeho obdržaní. Následne RO schválený programový manuál zašle na CKO, CO a SORO.

RO predloží programový manuál ako informatívny materiál na najbližšie rokovanie príslušného monitorovacieho výboru.

Úpravy programových manuálov k OP

V prípade potreby vykonania zmeny v programovom manuáli vypracuje RO v spolupráci so SORO návrh na revíziu programového manuálu. V prípadoch, keď revízia PM predpokladá zmenu finančných alokácií medzi jednotlivými opatreniami v rámci tej istej prioritnej osi príslušného OP, RO spolupracuje pri zostavovaní nových finančných plánov tvoriacich prílohu PM s CO. Návrh na revíziu programového manuálu je predložený RO príslušnému ministrovi na schválenie.

Minister SR schváli návrh na revíziu programového manuálu do 10 pracovných dní po jeho obdržaní. RO bezodkladne informuje o schválenej revízii programového manuálu CKO, CO a SORO formou oznámenia o vykonanej úprave programového manuálu.

RO predloží upravený programový manuál ako informatívny materiál na najbližšie rokovanie príslušného monitorovacieho výboru.

Revidovaná verzia programových dokumentov je uverejnená na internetovej stránke RO, SORO a portáli pre štrukturálne fondy EÚ.

- ***Informovanie verejnosti***

Informovanie a publicita zabezpečujú informácie o možnostiach pomoci zo štrukturálnych fondov EÚ. Cieľom informovania a publicity o pomoci zo

štrukturálnych fondov EÚ je zvyšovanie povedomia a prehľadnosti, pokiaľ ide o činnosti Európskej únie, tak, aby sa vytvoril ucelený obraz o príslušnej pomoci vo všetkých členských štátoch EÚ.

Požiadavky na publicitu a informovanosť týkajúce sa pomoci zo štrukturálnych fondov upravujú:

- a) všeobecné nariadenie;
- b) vykonávacie nariadenie;

Opatrenia pre informovanosť a publicitu sú rozpracované v *Komunikačnom pláne* (KoP). Realizáciu KoP podrobne definujú ročné plány publicity vyplývajúce z KoP. RO zodpovedá za všetky zmeny a doplnenia tohto plánu.

Hlavnými cieľmi v oblasti publicity a informovania verejnosti sú:

- a) informovať o pomoci poskytovanej z Európskej únie a Slovenskej republiky za účelom sprehľadnenia tejto pomoci. V rámci toho pôjde o poskytovanie informácií o možnostiach, cieľoch a objeme pomoci ponúkanej zo štrukturálnych fondov Európskej únie: potenciálnym žiadateľom o NFP, žiadateľom a prijímateľom a verejnosti,
- b) dosiahnutie maximálnej dostupnosti informácií,
- c) prehlbovanie informovanosti o stanovených cieľoch a možnostiach pomoci poskytovanej zo ŠF a KF,
- d) informovať širokú verejnosť o úlohe, ktorú zohráva Európska únia v spolupráci so Slovenskou republikou v rámci pomoci z ESF a ERDF ako aj o výsledkoch tejto pomoci,
- e) zverejňovať informácie o možnostiach predkladania projektov, žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku na základe vyhlásených výziev a vykonávanie publicity
- f) vytvorenie podmienok na maximálne možnú úspešnosť implementácie OP a na zvyšovanie kvality predkladaných projektov,
- g) posilňovanie absorpčnej kapacity v rámci OP, na úrovni prioritných osí, opatrení a projektov.

Tieto aktivity sa uskutočňujú neprerušovane počas celého programového obdobia.

Pre potreby minimálnych štandardov a jednotlivých postupov v oblasti informovania a publicity o ES slúži *Manuál pre informovanie a publicitu*.

- IT monitorovací systém pre ŠF a KF (ITMS)

IT monitorovací systém je centrálny informačný systém, ktorý slúži na evidenciu, následné spracovávanie, export a monitoring dát o programovaní, projektovom a finančnom riadení, kontrole a audite ŠF a KF pri súčas-

nom využívaní dát pre programové obdobia. ITMS má za úlohu zabezpečiť jednotný a kompatibilný systém monitorovania, projektového riadenia a finančného riadenia programov financovaných zo ŠF a KF.

ITMS je delený na tri hlavné časti:

1. neverejná časť ITMS (CORE ITMS) zabezpečuje programové, projektové a finančné riadenie, kontrolu a audit, a je integrovaná s účtovným systémom ISUF;
2. reportovacia časť zabezpečuje tvorbu statických a dynamických dátových exportov;
3. verejná časť (portál ITMS) zabezpečuje komunikáciu s prijímateľmi, informačným systémom Európskej komisie SFC2007 a monitorovacími systémami okolitých krajín pre programy cezhraničnej spolupráce.

Neverejná časť ITMS je integrovaná s účtovným systémom ISUF a cez neho so štátnou pokladnicou a rozpočtovým informačným systémom. Prepojenie týchto systémov je kľúčové pre úspešné riadenie čerpania ŠF a KF.

ITMS využívajú všetky RO a SORO v rovnakej miere. Spoločný monitorovací systém má za úlohu zabezpečiť jednotný a kompatibilný systém monitorovania, riadenia a finančného riadenia programov financovaných zo ŠF a KF. Za všeobecné inicializačné dáta systému zodpovedajú CKO a MF SR, za inicializačné dáta jednotlivých OP zodpovedajú príslušné RO. RO komunikujú s CKO prostredníctvom rezortných administrátorov ITMS, ktorí sú určení ako trojica administrátorov.

ITMS vyvíja, prevádzkuje, udržiava a riadi CKO, pričom navrhované postupy s cieľom zabezpečiť riadne fungovanie ITMS konzultuje s:

- Riadiacim výborom ITMS, ktorého členmi sú zástupcovia CKO, Ministerstva financií SR, Datacentra (ďalej aj „prevádzkovateľ ITMS“) a dodávateľ ITMS. Úlohou
- Komisiou expertov ITMS, ktorej členmi sú zástupcovia CKO, MF SR a administrátori riadiacich orgánov. Úlohou Komisie expertov ITMS je zabezpečiť zapojenie riadiacich orgánov do vývoja a správy ITMS;
- Komisiou pre prístupové práva, ktorej členmi sú zástupcovia CKO, MF SR a správcu systému. Úlohou Komisie pre prístupové práva je metodicky riadiť a schvaľovať role orgánov a užívateľov ITMS.

• **Plánovanie, vypracovanie a zverejnenie výziev**

Za účelom zabezpečenia dostatočnej informovanosti potencionálnych žiadateľov o možnostiach získania NFP na financovania projektov a dostatoč-

nej pripravenosti predkladaných návrhov projektov vypracuje RO *indikatívny harmonogram výziev (ďalej len „harmonogram výziev“)* na predkladanie žiadostí o NFP a to na obdobie minimálne jedného kalendárneho roka.

Harmonogram výziev definuje pre OP jednotlivé *prioritné osi resp. opatrenia* :

- predpokladané termíny zverejňovania príslušných výziev;
- finančnú čiastku vyčlenenú na príslušnú výzvu.

Schválený harmonogram výziev ako aj konkrétnu výzvu príslušným ministrom, zverejní RO v súlade s KoP OP na kalendárny rok „n+1“ na internetovej stránke RO. RO v termíne najneskôr do 15. decembra kalendárneho roka „n“. RO zodpovedá za aktuálnosť harmonogramu výziev na vlastnej internetovej stránke. RO s cieľom zabezpečenia zverejnenia aktuálneho harmonogramu výziev na centrálnej úrovni zasiela CKO schválený harmonogram výziev na kalendárny rok „n+1“ v termíne do 15. decembra kalendárneho roka „n“ a oznamuje CKO bezodkladne všetky zmeny v harmonograme výziev.

- Vypracovanie výzvy

Tvorcovia výziev RO nastaví obsah *podporovaných aktivít* na úrovni projektov a zároveň finančné alokácie na jednotlivé aktivity so zreteľom na efektívnosť dosahovania cieľov jednotlivých OP. RO definuje podmienky poskytnutia pomoci tak, aby zabezpečil maximálnu hospodárnosť a efektívnosť použitia pomoci.

Návrh výzvy *pre jednotlivé opatrenia* podľa harmonogramu výziev na predkladanie žiadostí o NFP RO vypracuje do 30 kalendárnych dní v súlade s príslušným operačným programom, programovým manuálom, schémou štátnej pomoci/ pomoci de minimis (ak relevantné), hodnotiacimi a výberovými kritériami schválenými príslušným monitorovacím výborom, so *Systémom riadenia, Systémom finančného riadenia a s ostatnými príslušnými právnymi predpismi SR a ES*.

Časovo ohraničené výzvy

Pri vypracovávaní textu návrhu výzvy RO stanoví jeden presne určený *termín zverejnenia a uzávierky výzvy na predloženie žiadosti o NFP*. Žiadatelia vypracovávajú a predkladajú projekty prostredníctvom ŽoNFP výhradne v priebehu stanoveného obdobia zverejnenia výzvy.

RO definuje dĺžku zverejnenia výzvy v súlade s príslušným uznesením vlády SR k aktualizácii záverov a odporúčaní vyplývajúcich z dotazníka

Právna ochrana pred netransparentnosťou, zneužívaním a konfliktom záujmov vo vzťahu k rozhodovaniu o využívaní fondov EÚ v SR pre programové obdobia, pričom minimálna dĺžka zverejnenia výzvy je stanovená v závislosti od OP a pohybuje sa v rozpätí 60-90 dní.

Priebežné výzvy

V prípade priebežných výziev RO definuje dátum zverejnenia výzvy a predkladanie žiadostí o NFP je možné počas dlhšieho obdobia. Uzávierka výzvy je podmienená obdobím, na ktoré je vyhlásená alebo vyčerpaním prostriedkov OP alokovaných na danú výzvu. RO zabezpečí minimálne každých 6 mesiacov (k 31.5. a k 30.11. príslušného kalendárneho roka) pravidelné zverejňovanie informácií o objeme disponibilných finančných prostriedkov v rámci daného opatrenia, resp. výzvy. Jednotlivé informácie definované v minimálnej obsahovej štruktúre výzvy RO definuje priamo vo výzve, alebo vo forme odkazu na Príručku pre žiadateľa, Programový manuál alebo iný dokument.

Výzvy obsahujú v zásade:

- formálne náležitosti,
- podmienky poskytnutia pomoci
- prílohy,
- Formulár ŽoNFP a zoznam povinných príloh ŽoNFP
- Príručku pre žiadateľa
- Vzor zmluvy o poskytnutí NFP
- Podporné dokumenty

- Zverejnenie výzvy

Výzvy na predkladanie ŽoNFP musia mať zabezpečenú dostatočnú mediálnu podporu za účelom poskytovania komplexných a prehľadných informácií prijímateľovi. RO jednotlivých OP využívajú všetky dostupné komunikačné prostriedky na zabezpečenie informovania verejnosti podmienkach získania NFP ako aj pravidelné uverejňovanie aktuálnych informácií o procese implementácie OP.

RO pre tento účel využíva najmä tieto základné komunikačné kanály a prostriedky zmysle KoP, najmä:

- internetová stránka RO a informačný portál CKO;
- tlač (noviny, brožúry, iné);
- tlačové konferencie, informačné akcie a semináre;
- zverejnenie odpovedí na často kladené otázky na internetových stránkach,

- možnosť telefonických/osobných konzultácií, e-mailových a písomných informácií.

Súčasťou textu výzvy môže byť zverejnený zoznam inštitúcií na ktoré sa môže žiadateľ v prípade potreby o pomoc pri vypracovávaní žiadosti o NFP obrátiť a kontakty pre bližšie informácie k výzve.

RO vyhlási výzvu zverejnením na svojej internetovej stránke (prehľadne na jednom mieste internetovej stránky) čo je podmienené vykonaním kontroly jej správnosti a kompletnosti. Každá výzva je zverejnená spolu s povinnými prílohami a podpornými dokumentmi a informáciami k výzve a na informačnom portáli CKO vo forme odkazu na príslušnú časť internetovej stránky RO, pričom za znenie výzvy v priebehu zverejnenia výzvy zodpovedá RO.

RO zverejní informáciu o možných opravných prostriedkoch vo väzbe na kontrolu formálnej správnosti žiadosti o NFP súčasne so zverejnením výzvy a jasne definuje, ktorých častí sa opravné prostriedky môžu týkať a v akej lehote je chýbajúce náležitosti ŽoNFP potrebné predložiť na RO.

Počas celého trvania výzvy poskytuje RO autorizované informácie, konzultácie potenciálnym žiadateľom o NFP telefonicky, písomnou a ústnou formou a zodpovedá za spracovanie odpovedí na najčastejšie kladené otázky a ich zverejnenie na internetovej stránke k výzve bez zbytočného odkladu. Informácie o zverejnenej výzve sa poskytujú priebežne prostredníctvom rôznych komunikačných kanálov.

Na predloženie žiadosti o poskytnutie informácií žiadateľov súvisiace s obsahom výzvy musí autorizovaný subjekt zaslať žiadateľovi odpovede v súlade so zákonom o slobode informácií. RO zároveň informácie všeobecného charakteru a opakujúce sa otázky (FAQ) zverejní prostredníctvom vlastnej internetovej stránky na lokalite, kde je umiestnená aj príslušná výzva bez zbytočného odkladu.

Všetky odpovede zverejnené na internetovej stránke RO alebo poskytnuté žiadateľovi v písomnej forme alebo elektronickej forme sa považujú za záväzné a žiadateľ sa na ne môže v prípade potreby odvolávať. Odpovede poskytnuté žiadateľovi ústnou formou sa nepovažujú za záväzné a žiadateľ sa na ne nemôže odvolávať. Týmto nie sú dotknuté povinnosti RO v zmysle zákona o slobodnom informácií.

RO počas zverejnenia výzvy *nemôže meniť podmienky poskytnutia pomoci uvedené vo výzve.*

Ak v priebehu zverejnenia výzvy dôjde k podstatným zmenám (napr. zmena príslušného legislatívneho rámca), ktoré menia podmienky poskytnutia pomoci uvedené vyššie v predchádzajúcom odseku, RO danú výzvu po od-

súhlasení ministrom zruší. ŽoNFP predložené do termínu zrušenie výzvy RO vráti žiadateľom. RO o zrušení výzvy bezodkladne informuje CKO. RO o zrušení výzvy informuje verejnosť primeraným spôsobom, minimálne prostredníctvom svojej internetovej stránky.

Ak v priebehu zverejnenia výzvy dôjde k zmene podmienok poskytnutia pomoci vo vzťahu k:

-oprávnenosti výdavkov,

-časovej oprávnenosti realizácie projektu,

-ďalším podmienkam poskytnutia pomoci uvedeným vo výzve (okrem podmienok uvedených vyššie), najmä kritériám formálnej správnosti a forme, výške a intenzite pomoci,

RO danú výzvu pozastaví. Doba pozastavenia výzvy sa do lehoty na predkladanie ŽoNFP nepočíta. Doba pozastavenia výzvy stanovuje RO v závislosti od rozsahu zmeny predmetných podmienok poskytnutia pomoci, minimálne však v dĺžke 15 dní. RO o tejto skutočnosti bezodkladne informuje žiadateľov a CKO. ŽoNFP predložené do termínu pozastavenia výzvy sú žiadatelia oprávnení doplniť alebo zmeniť najneskôr do uzavretia výzvy. RO informuje o pozastavení výzvy a o zmene podmienok pomoci uvedených v tomto odseku verejnosť primeraným spôsobom, minimálne prostredníctvom svojej internetovej stránky.

RO zabezpečí dostupnosť ukončených výziev spolu s príslušnou dokumentáciou v archíve výziev na vlastnej internetovej stránke až do ukončenia OP.

- ***Proces tvorby projektov***

V rámci OP sa poskytuje nenávratný finančný príspevok zo ŠF prostredníctvom *národných projektov administrovaných na RO a dopytovo-orientovaných projektov administrovaných na SORO*. Proces prípravy a vyhlásenia výziev na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok je realizovaný RO v spolupráci so SORO.

Dopytovo-orientované projekty sú menšie projektové jednotky z hľadiska finančného objemu a ich vplyv na dosahovanie cieľov na úrovni opatrení je najmä na základe synergického efektu s ostatnými projektmi.

Národné projekty sú projekty, ktorými prijímateľ realizuje aktivity, ktoré vyplývajú z legislatívy a činnosť danej inštitúcie, ktorá projekt realizuje vyplýva zo zákona a ciele a účel projektu budú prostredníctvom týchto inštitúcií lepšie naplnené. NP sú v rámci programového obdobia priamym

mechanizmom na uskutočňovanie takých reforiem v jednotlivých sektoroch hospodárskej politiky, ktoré majú systémový charakter a vysokú celkovú náročnosť na finančné prostriedky. NP majú stanovený širší komplex aktivít, ktoré majú prispieť spravidla k naplneniu konkrétnych cieľov programových dokumentov.

Projekty technickej pomoci sa využívajú na financovanie prípravy, monitorovania, vykonávania a kontroly implementácie pomoci zo ŠF a KF a na financovanie hodnotení, štúdií, informácií a komunikácie OP.

Projekty technickej pomoci sú individuálne projekty v zmysle Systému riadenia ŠF a KF.

Výber prijímateľa NFP, ktorý bude realizovať Národný projekt, sa uskutočňuje dvomi formami:

1. *priame zadanie* - sa využíva v prípadoch, keď činnosť danej inštitúcie vyplýva zo zákona a ciele a účel projektu budú prostredníctvom týchto inštitúcií lepšie naplnené. Pri tomto spôsobe výberu prijímateľa RO priamo oslovuje prijímateľa s návrhom na realizáciu danej aktivity. Medzi základné náležitosti návrhu patrí zadefinovanie OP, priority osi a opatrenia, typu aktivít, časového harmonogramu realizácie, hodnotiacich a výberových kritérií a lehota na predloženie návrhu projektu. NP musí byť predložený v súlade s dohodnutou predlohou a musí prejsť ohodnotením kvality navrhovaného projektu.

2. *uzavretá výzva* na predkladanie ŽoNFP z ESF, resp. ERDF - je spôsob výberu realizátorov NP, v rámci ktorého je obmedzený okruh potenciálnych žiadateľov, aby boli splnené požiadavky na charakteristiku NP. Národné projekty realizované cez uzavretú výzvu (uzavretá z hľadiska obmedzeného okruhu potenciálnych žiadateľov avšak väčšieho okruhu ako jeden potenciálny žiadateľ) nie sú individuálne projekty v zmysle Systému riadenia ŠF a KF. Výsledkom uzavretej výzvy je po súťaži viacerých žiadateľov podpora jedného víťazného národného projektu jedného víťazného žiadateľa.

- ***Predkladanie a schvaľovanie ŽoNFP a uzatváranie zmlúv***

Pod Nenávratným finančným príspevkom sa rozumie verejné spolufinancovanie projektu – zdroje zo štrukturálnych fondov a spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu. Poskytovanie pomoci prijímateľom sa riadi Stratégiou financovania ŠF a KF na programové obdobia a Systémom finančného riadenia ŠF a KF na programové obdobia. Projekty sú realizované na základe uzatvorenia zmluvy o poskytnutí NFP medzi RO a prijímateľom.

RO pri realizovaní procesu predkladania ŽoNFP zabezpečí dodržiavanie princípov partnerstva, transparentnosti, rovnakého zaobchádzania, nediskriminácie, vzájomného uznávania a proporcionality pri súčasnom uplatnení záverov a odporúčaní z uznesení vlády SR č. 797/2004 z 18.8.2004 a č. 141/2005 z 16.02.2005 týkajúce sa opatrení pre zabezpečenie „Právnej ochrany pred netransparentnosťou, zneužívaním a konfliktom záujmov vo vzťahu k rozhodovaniu o využívaní fondov EU“.

Realizácia aktivít môže byť spolufinancovaná z EŠIF, len na základe predloženej a schválenej ŽoNFP. ŽoNFP vypracuje a predloží žiadateľ o poskytnutie NFP na príslušný RO na základe zverejnenej výzvy alebo informácie RO v stanovenej forme a lehote určenej na predloženie ŽoNFP. *Žiadateľ žiadosť predloží vyplnením elektronického formulára ŽoNFP a doručí ju v písomnej forme na RO, ktorý ŽoNFP zaregistruje, skontroluje a vyhodnotí v danej lehote.*

- Príjem a registrácia ŽoNFP

Príjem a registrácia žiadostí o NFP prebieha odo dňa vyhlásenia príslušnej výzvy do jej uzavretia, ak RO neurčí vo výzve iný termín na predkladanie žiadostí o NFP.

Doručením ŽoNFP riadiacemu orgánu sa začína konanie o ŽoNFP, ktoré zahŕňa procesy *príjmu, registrácie a schvaľovania ŽoNFP.*

Na základe vyhlásenej výzvy majú oprávnení žiadatelia možnosť vypracovať projekt a uchádzať sa o finančnú podporu z prostriedkov EŠIF. Predkladaný projekt musí byť najmä v súlade s OP, na ktorý sa viaže výzva a samotnou výzvou. Projekt musí spĺňať všetky náležitosti v súlade s výzvou a príručkami určenými pre prijímateľov týkajúcimi sa hlavne obsahu, finančnej stránky projektu a nárokov na publicitu projektu. Dokumentáciu ŽoNFP prijímateľ predkladá v zmysle pokynov vo výzve na predkladanie ŽoNFP, resp. priamom zadaní. *Registrácia ŽoNFP* bude vykonaná elektronicky prostredníctvom ITMS.

Proces hodnotenia a schvaľovania ŽoNFP

Táto podkapitola definuje základné procesné aspekty, ktoré je potrebné zohľadniť pri príprave a zabezpečovaní transparentného výkonu schvaľovania ŽoNFP. RO pri zabezpečovaní procesu schvaľovania ŽoNFP zodpovedá za dodržiavanie princípov transparentnosti, rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi SR a ES. Na konanie o ŽoNFP sa nevzťahuje zákon o správnom konaní okrem ustanovení § 24, 25 a 27 zákona o správnom konaní. Proces schvaľovania ŽoNFP slúži na overenie schopnosti prijímateľa splniť podmienky

týkajúce sa dodania tovarov, služieb a prác v rámci projektu, plánu financovania, harmonogramu realizácie aktivít projektu a podmienok pre uchovávanie a odovzdávanie informácií týkajúcich sa projektu, ako aj ďalších skutočností definovaných vo výzve.

V zmysle Systému riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na programové obdobia pozostáva *proces schvaľovania ŽoNFP* z týchto základných fáz:

- kontrola formálnej správnosti ŽoNFP
- odborné hodnotenie ŽoNFP
- výber ŽoNFP
- vydávanie rozhodnutí a opravné prostriedky proti rozhodnutiam.

Kontrola formálnej správnosti

Kontrola formálnej správnosti ŽoNFP sa musí začať v najskoršom možnom termíne po konečnom termíne na predkladanie ŽoNFP v prípade časovo ohraničených výziev na predkladanie ŽoNFP, resp. v najskoršom možnom termíne po prijatí ŽoNFP na RO v prípade priebežných výziev na predkladanie ŽoNFP, a to z dôvodu zabezpečenia dodržania stanovenej lehoty na informovanie žiadateľa o schválení/neschválení jeho žiadostí. Prvotným úkonom v rámci výkonu formálnej kontroly správnosti žiadostí o NFP je otvorenie predložených obalov so žiadosťami o NFP. Na základe rozhodnutia RO sa *prijem a registrácia ŽoNFP* s kontrolou ich formálnej správnosti v súlade s podmienkami uvedenými v príslušnej výzve a pri dodržaní zásad uvedených v Systéme riadenia ŠF a KF na programové obdobia k procesom predkladania žiadostí o NFP.

Kontrolu formálnej správnosti žiadostí o NFP vykonávajú poverení zamestnanci RO, resp. SORO a trvanie kontroly formálnej správnosti nesmie presiahnuť 30 kalendárnych dní od zaslania. Vzhľadom na citlivosť informácií, s ktorými príslušní zamestnanci pracujú a možnosti ich zneužitia, ako aj v záujme vylúčenia zaujatosti v priebehu schvaľovania ŽoNFP, sú zamestnanci vykonávajúci kontrolu formálnej správnosti, povinní podpísať *Čestné vyhlásenie o nestrannosti, zachovaní dôvernosti informácií a vylúčení zaujatosti*. Povinnosti, ktoré z toho čestného vyhlásenia vyplývajú, trvajú aj po ukončení ich pracovného pomeru s RO, resp. po ukončení platnosti dohody o vykonaní práce mimo pracovného pomeru s RO.

Predmetom kontroly formálnej správnosti je overenie:

1. splnenie kritérií oprávnenosti zaregistrovaných ŽoNFP,
2. splnenie kritérií úplnosti zaregistrovaných ŽoNFP

Odborné hodnotenie

Samotnému výkonu odborného hodnotenia žiadostí o NFP predchádza:

1. Vypracovanie a schválenie hodnotiacich kritérií
2. Výber hodnotiteľov a pridelovanie žiadostí o NFP jednotlivým hodnotiteľom

- Výber žiadostí o NFP

Cieľom tohto procesu je vykonať výber projektov, ktoré najvhodnejším spôsobom prispievajú k plneniu cieľov príslušného OP, posúdením súladu predložených žiadostí o NFP s výberovými kritériami. RO informuje CO o procese výberu ŽoNFP najneskôr 7 dní pred jeho plánovaným začiatkom. RO v procese výberu ŽoNFP zabezpečí aplikáciu výberových kritérií schválených príslušným monitorovacím výborom, čo preukázateľne zdokumentuje v zázname z výberu ŽoNFP..

Výber ŽoNFP sa vykonáva *pravidlom štyroch očí* na základe výberových kritérií schválených MV a účastníci výberu podpisujú *Čestné vyhlásenie o nestrannosti, zachovaní dôvernosti informácií a vylúčení zaujatosti*.

Podmienkou zaradenia ŽoNFP do procesu výberu ŽoNFP je splnenie podmienok kontroly formálnej správnosti a odborného hodnotenia ŽoNFP. Za splnenie podmienok odborného hodnotenia sa považuje dosiahnutie aspoň minimálneho celkového počtu bodov a zároveň minimálneho počtu bodov pre jednotlivé skupiny hodnotiacich kritérií. Počet podporených projektov je limitovaný výškou alokácie na danú výzvu.

V procese výberu ŽoNFP nie je možné meniť bodové hodnotenie ŽoNFP stanovené odborným hodnotením. RO v procese výberu ŽoNFP zníži výšku NFP pre príslušnú ŽoNFP v prípade návrhu hodnotiteľov v dôsledku explicitnej identifikácie neoprávnených výdavkov projektu v procese odborného hodnotenia ŽoNFP, príp. v procese kontroly formálnej správnosti ŽoNFP (vrátane výdavkov projektu, ktoré spadajú do kategórie oprávnených výdavkov, ale nespĺňajú kritériá hospodárnosti, efektívnosti a účelnosti, príp. vykazujú nedostatočnú väzbu a opodstatnenosť vo vzťahu k cieľom projektu).

RO rozhodne o schválení alebo neschválení žiadostí o NFP, a to na základe *Záverečnej správy z výberu ŽoNFP* a žiadateľom zaslaných dokumentov preukazujúcich splnenie ostatných podmienok poskytnutia pomoci.

Vydávanie rozhodnutí a opravné prostriedky proti rozhodnutiam.

RO vypracuje pre jednotlivé ŽoNFP písomné *Rozhodnutie o schválení žiadosti o NFP* a písomné *Rozhodnutie o neschválení žiadosti o NFP*, čím rozhodne o ich schválení alebo neschválení. K vypracovaniu Rozhodnutia

o schválení ŽoNFP a Rozhodnutia o neschválení ŽoNFP môže RO využiť podporu ITMS. *Rozhodnutia o schválení ŽoNFP a Rozhodnutia o neschválení ŽoNFP vydáva príslušný minister.*

Schválená výška NFP uvedená v Rozhodnutí o schválení je maximálna⁸⁷ a nesmie byť zvýšená v priebehu realizácie projektu s výnimkou prekročenia najviac do výšky 1 EUR a to len z technických dôvodov na strane RO. Toto ustanovenie je aj súčasťou zmluvy o poskytnutí NFP.

RO zverejní informácie o schválených ŽoNFP na svojej internetovej stránke v termíne do 15 pracovných dní od podpisu rozhodnutia o schválení týchto ŽoNFP štatutárnym orgánom RO s uvedením nasledovných údajov:

- názov žiadateľa (meno a priezvisko fyzickej osoby alebo obchodné meno právnickej osoby, ktorá žiada o poskytnutie pomoci);
- názov projektu;
- výška schváleného NFP.

Riešenie sťažnosti podaním zo strany externého subjektu, v ktorých sa externé subjekty dožadujú ochrany svojich práv a právom chránených záujmov v zmysle ustanovení *zákona o sťažnostiach* č. 9/2010 Z. z⁸⁸., je RO povinný v súlade s príslušnou legislatívou a internou dokumentáciou upravujúcou postup pri ich vybavovaní, vybaviť, vrátane prijatia príslušných opatrení v prípadoch, kedy došlo postupom RO k ich porušeniu, resp. ohrozeniu.

Každý podnet zo strany externého subjektu poukazujúci na nesprávny resp. nekorektný postup orgánov zapojených do implementácie EŠIF môže zároveň, bez ohľadu na jeho povahu, poukazovať na nezrovnalosť, za riešenie ktorých je v súlade s príslušnou legislatívou a internou dokumentáciou RO zodpovedný.

Sťažnosti budú zaregistrované a po ich vybavení archivované podľa platného registratúrneho poriadku RO. RO zašle v lehote na vybavenie sťažnosti sťažovateľovi písomné oznámenie o vybavení. Písomné oznámenie zašle RO i vtedy, ak je sťažnosť neopodstatnená.

V zmysle § 3 *zákona o sťažnostiach* sa za sťažnosť považuje podanie fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorým:

⁸⁷ Výnimku môžu tvoriť žiadosti o NFP schválené v rámci schém pomoci de minimis, kedy je pred podpisom zmluvy potrebné overenie poskytnutej pomoci prostredníctvom centrálného registra vedeného Ministerstvom financií SR.

⁸⁸ <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2010-9> ;

- a) sa domáha ochrany svojich práv alebo právom chránených záujmov, pretože došlo k ich porušeniu alebo k ohrozeniu činnosťou alebo nečinnosťou (ďalej len "činnosť") orgánu verejnej správy,
- b) upozorňuje na konkrétne nedostatky, najmä na porušenie právnych predpisov, ktorých odstránenie si vyžaduje zásah orgánu verejnej správy.

Sťažnosti doručené na RO sú v zmysle platného Organizačného poriadku príslušného ministerstva postúpené Odboru kontroly, Oddeleniu vnútornej kontroly a štátneho dohľadu.

RO zašle v lehote na vybavenie sťažnosti sťažovateľovi písomné oznámenie o vybavení. Písomné oznámenie zašle RO i vtedy, ak je sťažnosť neopodstatnená.

Lehoty ako i ostatné náležitosti podávania, resp. vybavovania sťažností, sa spravujú *zákonom o sťažnostiach*.

- Uzatváranie zmluvy o poskytnutí NFP

Proces uzatvorenia zmluvy o poskytnutí NFP začína zaslaním *Rozhodnutia o schválení žiadosti o NFP úspešnému žiadateľovi*.

Vo vzťahu k SORO, RO zabezpečuje priebežne podľa potreby metodické usmerňovanie SORO v procese prípravy zmlúv, aktualizácie zmlúv, dodržiavania procesu verejného obstarávania, ako aj iných náležitostí týkajúcich sa procesu podpisovania zmlúv o poskytnutí NFP.

SORO v rámci pravidelných polročných monitorovacích správ predkladá RO prehľad o počte zazmluvnených dopytovo-orientovaných projektov, ako aj o počte odstúpení od zmlúv.

Príprava zmluvy o poskytnutí NFP

V prípade schválených *národných projektov*:

RO zašle do 30 dní od vydania Rozhodnutia o schválení ŽoNFP prijímateľovi návrh zmluvy o poskytnutí NFP v štyroch rovnopisoch doporučenou poštou, alebo iným vhodným spôsobom

RO poskytne úspešnému žiadateľovi lehotu 10 kalendárnych dní, počítanú od dátumu doručenia návrhu zmluvy, na oboznámenia sa s podmienkami zmluvy o poskytnutí a spätné zaslanie všetkých rovnopisov zmluvy o poskytnutí NFP podpísaných štatutárnym orgánom úspešného žiadateľa, resp. jeho oprávneným zástupcom splnomocneným na základe úradne overenej plnej moci.

Po podpise zmluvy o poskytnutí NFP žiadateľom a jej doručení na RO v stanovenej lehote, RO zabezpečí podpis zmluvy o poskytnutí NFP štatutárnym orgánom RO.

Deň podpisu zmluvy o poskytnutí NFP štatutárnym orgánom RO, resp. jeho oprávneným zástupcom je spravidla aj dňom nadobudnutia platnosti a účinnosti zmluvy o poskytnutí NFP a žiadateľ sa stáva prijímateľom. Zároveň sú od tohto dňa obe zmluvné strany viazané ustanoveniami zmluvy o poskytnutí NFP, vrátane povinnosti RO oznámiť prijímateľovi vhodným spôsobom nevzbudzujúcim pochybnosti nové znenie zmenených článkov zmluvy o poskytnutí NFP, ku ktorým došlo z dôvodu zmien v Systéme riadenia, Systéme finančného riadenia a ostatných dokumentov na ktoré sa zmluva o poskytnutí NFP odvoláva.

Zmluva o poskytnutí NFP uzatvorená medzi poskytovateľom pomoci a prijímateľom NFP sa riadi platnými nariadeniami ES a legislatívou SR a zmluvami vymedzujúcimi pôsobnosť a právomoci týchto subjektov navzájom.

Zmluva o poskytnutí NFP sa uzatvára na úrovni RO pre príslušný OP s prijímateľom NFP. RO príslušného OP zabezpečuje kontrolu realizácie a plnenia zmluvy.

3.3. Postupy implementovania využívania fondov EÚ

3.3.1. Finančné riadenie, rozpočtové vzťahy a platobné vzťahy

- ***Rozpočtové vzťahy***

Prostriedky EÚ, sa v súlade so zákonom o rozpočtových pravidlách verejnej správy zaraďujú do príjmov štátneho rozpočtu po ich prevode z osobitného mimorozpočtového účtu MF SR na príjmové účty ministerstiev ako *Platobných jednotiek*.

Na použitie účelovo určených prostriedkov EÚ poskytnutých Slovenskej republike, zaradených do príjmov štátneho rozpočtu, sa v štátnom rozpočte v dotknutých ministerstvách rozpočtujú príslušné výdavky v zmysle § 8 ods. 3 zákona č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy. Tieto výdavky sa poskytujú prijímateľovi prostredníctvom platobných jednotiek na základe podmienok určených v zmluve o poskytnutí nenávratného finančného príspevku v zmysle § 20 ods. 2 zákona č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy.

V súlade § 8 ods. 4 zákona č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy možno prostriedky EÚ a prostriedky štátneho rozpočtu na spolufinancovanie použiť aj v nasledujúcich rozpočtových rokoch až do ich vyčerpania na určený účel.

Programové rozpočtovanie Prostriedky EÚ a prostriedky štátneho rozpočtu na spolufinancovanie sú zaradené do programovej štruktúry relevantných rozpočtových kapitol.

Spôsob zaradenia prostriedkov EÚ a štátneho rozpočtu na spolufinancovanie do programov príslušných kapitol je stanovený v metodickom pokyne MF SR na usmernenie programového rozpočtovania.

- ***Platobné vzťahy***

- Závazky vo vzťahu k operačným programom a presuny finančných prostriedkov.

Príspevok ES poskytovaný v rámci štrukturálnych fondov sa stanovuje ako viacročný záväzok pre konkrétne programové obdobie pre daný členský štát.

Závazky týkajúce sa pomoci, ktorá má byť realizovaná v dvojročnom alebo dlhšom období, sú prijímané každoročne pre *každý cieľ a operačný program*. Pre operačné programy financované spoločne z ERDF a Kohézneho fondu sa prijíma záväzok za každý fond jednotlivo. Prvý záväzok sa prijme pred tým, ako Európska komisia vydá rozhodnutie o poskytnutí pomoci k príslušnému operačnému programu. Následné záväzky sa prijímajú každý rok do 30. apríla.

Akékoľvek presun prostriedkov medzi prioritnými osami operačného programu má dopad na finančný plán a vyžaduje si nové rozhodnutie Európskej komisie o poskytnutí pomoci po schválení vládou SR a príslušným monitorovacím výborom. Nové rozhodnutie prijíma Európska komisia po dohode s členským štátom najneskôr do troch mesiacov od formálneho predloženia žiadosti členského štátu.

Akékoľvek presuny v rámci operačných programov, ktoré by mali dopad na výšku rozpočtových záväzkov za jednotlivé roky (napr. presun v rámci jednej prioritnej osi z roku 2007 do roku 2008) neboli možné.

Presuny medzi operačnými programami v rámci cieľa 1 a 2 majú rovnako dopad na finančné plány a vyžadovali si nové rozhodnutia Európskej komisie o poskytnutí pomoci po schválení vládou SR a príslušnými monitorovacími výbormi.

Presuny medzi operačnými programami v rámci cieľa 1 a 2, ktoré by mali dopad na výšku rozpočtových záväzkov príslušných operačných programov za jednotlivé roky, boli možné len za predpokladu, že akékoľvek zvýšenie v rámci operačného programu za určitý rok musí byť kompenzované adekvátnym znížením v inom operačnom programe za ten istý rok, keďže celkový rozpočtový záväzok daného roka za príslušný cieľ nemôže byť zníže-

ný. Výška celkových rozpočtových záväzkov pre príslušné roky za jednotlivé ciele musí zostať zachovaná, preto akékoľvek presuny finančných prostriedkov medzi jednotlivými cieľmi nie sú možné.

Akékoľvek presuny medzi operačnými programami v rámci cieľa 1 a 2 bolo možno realizovať za aktuálne a budúce ročné rozpočtové záväzky na žiadosť členskej krajiny predloženú Európskej komisii najneskôr do 30. septembra roku aktuálneho záväzku.

Akékoľvek presuny medzi opatreniami v rámci prioritnej osi sú možné za predpokladu, že sa nezmení celková výška národných verejných zdrojov pre danú prioritnú os. Takéto presuny podliehajú schváleniu monitorovaciemu výboru. Príslušné riadiace orgány sú povinné predkladať všetky návrhy na presuny finančných prostriedkov ešte pred ich schvaľovacím procesom v rámci monitorovacieho výboru certifikačnému orgánu na posúdenie.

Záväzky vo vzťahu k projektom

Nariadenia ani žiadna iná legislatíva ES pre programové obdobie rovnako nestanovujú pravidlo n+2, resp. n+3 na jednotlivé projekty, ako je to v prípade Operačných programov, tzn. že *projekty je možné realizovať aj po dobu dlhšiu, ako sú dva, resp. tri roky.*

Nariadenia ani žiadna iná legislatíva ES pre programové obdobie rovnako nestanovujú maximálne objemy finančných prostriedkov (tie sú len v prípade OP) na uzatvorenie zmlúv o poskytnutí nenávratného finančného príspevku, tzn. že *zmluvy s prijímateľmi o poskytnutí nenávratného finančného príspevku/zmluvy o financovaní môžu byť v príslušnom roku uzatvárané nad rámec výšky daného rozpočtového záväzku.* Je na rozhodnutí riadiaceho orgánu stanoviť tieto objemy za predpokladu dodržania celkovej sumy rozpočtových záväzkov na daný operačný program. Z pohľadu čerpania jednotlivých ročných rozpočtových záväzkov ES na príslušný operačný program platí, že *tieto záväzky je možné čerpať najskôr v roku prijatia daného rozpočtového záväzku* (napr. v roku 2008 bolo možné čerpať z rozpočtových záväzkov z rokov 2007 a 2008, nie však z roku 2009).

Výdavky na jednotlivé projekty bolo možno čerpať z viacerých rozpočtových záväzkov pre operačný program, tzn. napríklad že na:

- projekt schválený v roku 2007 bolo možno čerpať aj zo záväzku roku 2008 a 2009,
- projekt schválený v roku 2008 bolo možno čerpať zo záväzku roku 2007 (v prípade, že nie je dočerpaný), 2008 aj 2009 ,

- projekt schválený v roku 2009 bolo možno čerpať zo záväzku roku 2007 (v prípade, že nie je dočerpaný), 2008 aj 2009 za predpokladu rešpektovania pravidiel n+3 vo vzťahu k operačnému programu.

Oprávnené obdobie pre výdavky na projekty plynie odo dňa predloženia akceptovateľného operačného programu, najneskôr napr. v rámci NSRR od 1. januára 2007 do 31. decembra 2015. V podmienkach SR bolo oprávnené obdobie od 01. 01. 2007 vzhľadom na skutočnosť, že žiaden operačný program nebol predložený na Európsku komisiu pred týmto dátumom. *Nariadenia ani žiadna iná legislatíva ES nestanovuje, či oprávnené obdobie pre výdavky na príslušný projekt plynie pred alebo po podaní žiadosti o nenávratný finančný príspevok.* Konečné rozhodnutie o stanovení oprávneného obdobia v rámci operačného programu je v právomoci riadiaceho orgánu. Tieto finančné vzťahy platia analogický aj v súčasnom programovom období 2014-2020.

- Platby z Európskej komisie

Prostriedky EÚ prevádza Európska komisia na osobitný mimorozpočtový účet MF SR v Štátnej pokladnici zriadený v súlade s § 10 zákona č. 291/2002 Z.z. o Štátnej pokladnici a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Úroky získané z prostriedkov EÚ na osobitnom mimorozpočtovom účte MF SR prideli certifikačný orgán na ten istý účel pomoci v zmysle čl. 83 nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006. V zmysle tohto článku sú získané úroky považované za zdroje Slovenskej republiky ako národné verejné zdroje. Použitie získaných úrokov deklaruje certifikačný orgán Európskej komisii v rámci žiadosti o záverečnú platbu.

Platby z Európskej komisie realizované pre každý operačný program jednotlivo majú formu *zálohovej platby, priebežných platieb a záverečnej platby* a používajú sa výlučne na financovanie výdavkov súvisiacich s príslušným operačným programom.

Zálohová platba je priradená k prvému ročnému rozpočtovému záväzku. Každá nasledovná platba sa priraduje k najstaršiemu dostupnému záväzku. Priebežné platby a záverečnú platbu realizuje Európska komisia podľa pomeru stanoveného v príslušnom rozhodnutí o poskytnutí pomoci pre daný operačný program na úrovni prioritných osí k celkovým oprávneným verejným výdavkom uvedeným v predložennom výkaze výdavkov.

Zálohová platba z EK

Pri prijatí rozhodnutia o poskytnutí pomoci na operačný program prevedie Európska komisia zálohovú platbu na osobitný účet Ministerstva financií

SR v Štátnej pokladnici. Celá výška zálohovej platby je priradená k prvému ročnému rozpočtovému záväzku. Zálohová platba nemusí byť členským štátom podložená skutočne vynaloženými výdavkami zo strany prijímateľov až do podania žiadosti o záverečnú platbu z EK, dokedy musí byť najneskôr v celej sume zúčtovaná.

Podľa nariadenia Rady (ES) sa uvádza, že zálohová platba zo štrukturálnych fondov poskytnutá členským štátom predstavuje 9 % z celkových záväzkov ES vyčlenených na daný operačný program. Zálohová platba z Kohézneho fondu predstavuje 10,5 % z celkových záväzkov ES vyčlenených na daný operačný program. Zálohová platba na operačný program je rozdelená na tri rozpočtové roky. Táto zálohová platba predstavuje počiatočný pracovný kapitál pokrývajúci náklady na rozbehnutie operačných programov.

Ak certifikačný orgán nepredloží Európskej komisii žiadnu žiadosť o priebežnú platbu do 24 mesiacov od poskytnutia prvej časti zálohovej platby, musí certifikačný orgán vrátiť EK celú zálohovú platbu, resp. jej časť, v závislosti na pokroku pri realizácii pomoci.

Priebežné platby z EK

Certifikačný orgán na základe predložených a schválených *súhrnných žiadostí o platbu od platobných jednotiek* predkladá Európskej komisii spravidla 3 krát ročne⁸⁹ žiadosti o platbu (priebežnú platbu) spolu s certifikovaným výkazom výdavkov za účelom doplnenia finančných prostriedkov EÚ na osobitnom mimorozpočtovom účte Ministerstva financií SR.

Prvú priebežnú platbu prevedie Európska komisia za predpokladu splnenia podmienok, tzn., že výrok orgánu auditu v rámci správy k opisu riadiacich a kontrolných systémov neobsahuje výhrady a EK k uvedeným dokumentom nemala pripomienky. V prípade, že výrok orgánu auditu obsahuje výhrady, EK prevedie prvú priebežnú platbu až potom, ako boli výhrady stiahnuté a potvrdené Európskej komisii.

Každú priebežnú platbu ako aj záverečnú platbu prevedie Európska komisia na základe *skutočne vynaložených výdavkov* zo strany prijímateľov, ktoré boli alebo majú byť preplatené z nenávratného finančného príspevku. Tieto výdavky musia byť podložené faktúrami alebo dokladmi rovnocennej dôkaznej hodnoty. Čo sa týka projektov realizovaných v rámci schém štátnej pomoci alebo schém de minimis deklarované výdavky zodpovedajúce ne-

⁸⁹ Najneskôr do 31. októbra pokiaľ má byť platba realizovaná daný rok

návratnému finančnému príspevku musia byť v čase predloženia žiadosti o platbu Európskej komisii aj preplatené prijímateľom.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že každá žiadosť o platbu (vrátane záverečnej) a výkaz výdavkov predložený Európskej komisii môže obsahovať iba výdavky, ktoré zodpovedajú:

- *schváleným žiadosťami o platbu* riadiacim orgánom a platobnej jednotky;
- *schváleným súhrnným žiadosťami o platbu* certifikačným orgánom.

Preto najskorším momentom zahrnutia výdavkov do výkazu výdavkov predkladaného so žiadosťou o platbu Európskej komisii je *schválenie súhrnnej žiadosti platobnej jednotky* o platbu zo strany certifikačného orgánu.

Záverečná platba z EK

Záverečnú platbu t.j. *maximálne 5 %* z alokácie na príslušný operačný program, pričom záverečná žiadosť o platbu Európskej komisii môže byť zaslaná certifikačným orgánom v nižšej sume, prevedie Európska komisia za predpokladu, že:

a) Európskej komisii boli predložené nasledovné dokumenty:

- žiadosť o záverečnú platbu spolu s certifikovaným výkazom skutočne uhradených výdavkov;
- záverečnú správu o vykonávaní operačného programu;
- vyhlásenie o ukončení pomoci orgánom auditu.

b) Európska komisia nerozhodla o žiadnom pozastavení platieb, ani neprijala žiadne rozhodnutie o začatí konania pre porušenie práva v zmysle článku 226 Zmluvy o EÚ vzťahujúcich sa na operáciu alebo operácie, ktorého alebo ktorých sa týka predložená žiadosť o platbu.

c) V prípade nezaslanie ktoréhokolvek z vyššie uvedených dokumentov v riadnom termíne Európska komisia zruší časť rozpočtového záväzku zodpovedajúcu výške záverečnej platby. Mechanizmus platieb z EK prebieha podobne aj v programovom období 2014-2020.

- ***Platobný vzťah certifikačný orgán - platobná jednotka - prijímateľ***

Certifikačný orgán prostredníctvom Štátnej pokladnice prevádza prostriedky EÚ platobnej jednotke po schválení *súhrnnej žiadosti o platbu* na základe čiastkového výkazu výdavkov predloženej platobnou jednotkou.

Prostriedky EÚ sú z osobitného mimorozpočtového účtu MF SR prevedené na príslušný príjmový účet platobnej jednotky zriadený v Štátnej pokladnici.

Prijímatelia môžu byť zo sektora verejnej správy alebo zo súkromného sektora.

Medzi prijímateľov z verejnej správy v súlade s § 3 zákona č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy patria:

a) *subjekty ústrednej správy:*

- štátne rozpočtové organizácie,
- štátne príspevkové organizácie,
- verejné vysoké školy,
- iné subjekty, ktoré sú zapísané v registri organizácií vedených Štatistickým úradom SR podľa § 19 až 21 zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov..

b) *subjekty územnej samosprávy:*

- obce alebo nimi zriadené rozpočtové a príspevkové organizácie,
- vyššie územné celky alebo nimi zriadené rozpočtové a príspevkové organizácie.

Medzi prijímateľov zo súkromného sektora patria subjekty, ktoré nespádajú pod definíciu § 3 zákona č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy::

- iné právnické osoby,
- fyzické osoby.

Prostriedky EÚ a spolufinancovanie štátneho rozpočtu sú prijímateľom poskytované systémom predfinancovania, zálohových platieb alebo refundácie.

Pre prijímateľov zo súkromného sektora sa uplatňuje systém refundácie. Pre prijímateľov zo sektora verejnej správy sa systém refundácie uplatňuje v prípade rozhodnutia riadiaceho orgánu po dohode s prijímateľom a v prípade záverečných platieb pri uplatnených systémoch predfinancovania, resp. zálohových platieb (s výnimkou systému zálohových platieb pre prijímateľov – štátne rozpočtové organizácie).

Systém predfinancovania sú oprávnení využiť prijímatelia zo sektora verejnej správy (okrem štátnych rozpočtových organizácií) a prijímatelia - združenia právnických osôb z verejnej správy pre projekty financované z ERDF a Kohézneho fondu.

Systém zálohových platieb sú oprávnení využiť pre projekty financované z ESF prijímatelia zo sektora verejnej správy, prijímatelia združenia právnických osôb z verejnej správy a súkromné základné a stredné školy (vrátane cirkevných).

Pre projekty *prijímateľov - štátne rozpočtové organizácie* sa využíva pre všetky fondy systém *zálohových platieb*.

Pre prijímateľa – holdingový fond sa prostriedky EÚ a spolufinancovania zo štátneho rozpočtu platobnou jednotkou prevádzajú v jednej alebo viacerých tranžiach po splnení náležitých podmienok na základe žiadosti o platbu.

Prostriedky EÚ a štátneho rozpočtu na spolufinancovanie sa prijímateľovi poskytujú na *základe žiadosti o platbu*. Každú žiadosť o platbu vyhotovuje prijímateľ v dvoch origináloch, pričom jeden originál zostáva u prijímateľa a druhý predkladá riadiacemu orgánu

Prevod prostriedkov *systémom refundácie* podlieha predchádzajúcemu schváleniu certifikačného orgánu. Prevod prostriedkov systémom *predfinancovania a zálohových platieb* nepodlieha predchádzajúcemu schváleniu certifikačného orgánu.

- ***Postupy pre spracovanie žiadosti o platbu***

Uvoľňovanie finančných prostriedkov schválených a potvrdených zmluvou o poskytnutí nenávratného finančného príspevku na realizáciu konkrétneho projektu sa uskutočňuje v zmysle platného „*Systému finančného riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na programové obdobie*“, ktorá vychádza z relevantnej domácej legislatívy. Toto uvoľňovanie sa bude realizovať na základe podnetu zo strany prijímateľa *formou jeho žiadosti o poskytnutie zálohovej platby, o poskytnutie priebežnej platby (refundácia), žiadosti o predfinancovanie alebo o poskytnutie záverečnej platby*. Na základe splnenia predpísaných náležitostí zo strany prijímateľa a vykonania predpísaných procedurálnych krokov zo strany RO, PJ, CO dôjde k vyplateniu požadovaných finančných prostriedkov na účet prijímateľa.

3.4. Monitorovanie využívania štrukturálnych fondov

Riadiaci orgán je zodpovedný za účinnosť, správnosť riadenia a vykonávanie pomoci zo štrukturálnych fondov, najmä za zavedenie systému pre zhromažďovanie spoľahlivých finančných a štatistických informácií o vykonávaní pomoci pre merateľné ukazovatele monitorovania, za odovzdávanie týchto údajov v súlade s mechanizmami dohodnutými medzi členským štátom a Komisiou EÚ.

3.4.1. Ukazovatele a procesy monitorovania

Pri vypracovaní ukazovateľov RO berie do úvahy metodológiu a zoznam príkladov merateľných ukazovateľov vydaných v príručke EK týkajúcej sa výberu vhodných ukazovateľov pre hodnotenie dosiahnutých výsledkov programov financovaných zo ŠF Kategorizácia oblastí pomoci je v súlade s článkom 9 všeobecného nariadenia a prílohy II vykonávacieho nariadenia. Spôsob a forma monitorovania štrukturálnej pomoci závisí od povahy a obsahu konkrétnej poskytovanej pomoci. *Cieľom monitorovania je pomocou merateľných ukazovateľov definovaných na vhodných úrovniach programu určiť efektívnosť realizácie použitých zdrojov. Pomocou monitorovania sa sleduje ako sa naplňujú stanovené ciele v rámci OP.*

V oblasti monitorovania pomoci RO riadi a metodicky usmerňuje činnosť SORO a prijímateľov.

- ***Merateľné ukazovatele***

Základným prostriedkom pre monitorovanie pokroku implementácie a hodnotenie dosiahnutia cieľov *operačných programov, horizontálnych priorít* sú merateľné ukazovatele. Merateľné ukazovatele slúžia na zhodnotenie hospodárnosti, efektívnosti (maximalizovanie výsledkov činnosti vo vzťahu k disponibilným verejným prostriedkom) a účinnosti (vzťah medzi plánovaným výsledkom činnosti a skutočným výsledkom činnosti vzhľadom na použité verejné prostriedky) použitia prostriedkov alokovaných na príslušný OP, prioritnú os a opatrenie.

Merateľné ukazovatele predstavujú nástroj na meranie najmä:

- príslušného cieľa;
- použitia prostriedkov alokovaných na príslušný OP, prioritnú os a opatrenie;
- dosiahnutého efektu;
- kvality OP
- kontextových premenných (kvalifikovaných informácií o sociálnej, ekonomickej a ekologickej situácii).

Merateľné ukazovatele môžu byť vo fyzických jednotkách alebo vo finančných jednotkách. RO porovnáva merateľné ukazovatele výstupu a výsledku agregované v rámci OP s plánovanými hodnotami merateľných ukazovateľov príslušného OP.

Pre účely monitorovania a následne aj hodnotenia úspešnosti implementácie OP sa využíva tzv. intervenčná logika, ktorá dokumentuje príčinné väzby medzi vstupmi – výstupmi – výsledkami a dopadmi programu. V tomto kontextu je podstatné zabezpečenie previazanosti a hierarchického prepoje-

nia cieľov, charakterizovaných merateľnými ukazovateľmi, z úrovne *Programovacieho dokumentu na úroveň OP a projektov*.

Merateľné ukazovatele programu, aby bolo možné monitorovať realizáciu programu a hodnotiť jeho výkonnosť vzhľadom k stanoveným cieľom, je nutné vytvoriť systém vhodných merateľných ukazovateľov. Návrh monitorovacích merateľných ukazovateľov pre OP, ktoré sú súčasťou programového manuálu OP vypracuje RO v spolupráci so SORO.

- Úroveň ukazovateľov

- *Ukazovatele vstupov alebo zdrojov* sa vzťahujú k rozpočtu pridelenému každej úrovni pomoci. Finančné ukazovatele sú používané na monitorovanie postupu programu sledovaním ročných záväzkov a preplácaním zdrojov, ktoré sú k dispozícii pre všetky opatrenia v pomere k ich oprávneným nákladom.

- *Ukazovatele výstupov* sa vzťahujú k aktivitám. Merajú sa vo fyzických alebo peňažných jednotkách. Sú kvantifikované len na úrovni opatrení.

- *Ukazovatele výsledkov* sa vzťahujú k priamym a okamžitým účinkom, ktoré program priniesol. Môžu byť fyzické alebo finančné. Môžu byť definované na všetkých úrovniach programovania.

- *Ukazovatele dopadov* sa vzťahujú k následkom programu, ktoré prekračujú rámec bezprostredných účinkov na priamych príjemcov. Môžu byť definované na všetkých úrovniach programovania.

- *Projektové ukazovatele* RO používa na monitorovanie projektov. Projektové ukazovatele zahŕňajúce projektové ukazovatele operačných programov a projektové ukazovatele jednotlivých horizontálnych priorit vytvárajú číselník projektových ukazovateľov, za ktorého správu je zodpovedný CKO. Základné postupy, ktorými sú RO a koordinátori horizontálnych priorit povinné sa riadiť pri formulácii, používaní a aktualizácii projektových ukazovateľov, sú definované v Metodickom pokyne CKO k tvorbe a používaniu projektových ukazovateľov a ich zaraďovaniu do ITMS.

- *Merateľné ukazovatele na úrovni projektu*

Merateľné ukazovatele výsledku sa sledujú v priebežných a záverečnej monitorovacej správe projektu. V žiadosti o NFP uvádza žiadateľ jeden údaj v roku ukončenia projektu. V záverečnej monitorovacej správe uvádza prijímateľ jeden údaj v príslušnom roku podľa skutočného stavu.

Merateľné ukazovatele dopadu sa sledujú v priebežných a následnej monitorovacej správe projektu. Následná monitorovacia správa projektu je pripravovaná minimálne jedenkrát za kalendárny rok vždy k dátumu vecného ukončenia projektu. RO môže zvýšiť periodicitu predkladania NMS, pri-

čom periodicita predkladania musí byť v súlade so zmluvnými podmienkami. NMS sa predkladaná ročne počas piatich rokov odo dňa ukončenia realizácie aktivít projektu.

Zoznam všetkých merateľných ukazovateľov pre projekty pre potreby monitorovania OP je súčasťou výziev na predkladanie žiadostí o NFP.

- **Nezrovnalosti**

V súlade s čl. 2 všeobecného nariadenia sa pod pojmom „nezrovnalosť“ rozumie „akékoľvek porušenie práva Európskych spoločenstiev, ktoré vyplýva z konania alebo opomenutia hospodárskeho subjektu, dôsledkom čoho je alebo by bolo poškodenie všeobecného rozpočtu Európskej únie zaťažením všeobecného rozpočtu neoprávnenou výdavkovou položkou“.

Nezrovnalosti sa môžu vyskytovať na *všetkých úrovniach v procese implementácie a finančného riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu*, tzn. vrátane úrovne prijímateľa, pokiaľ neboli dodržané podmienky poskytnutia a použitia finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov alebo Kohézneho fondu.

Nezrovnalosť vznikne v dôsledku porušenia právnych predpisov ES alebo SR, ktoré upravujú poskytnutie a použitie finančných prostriedkov EÚ a finančných prostriedkov štátneho rozpočtu na spolufinancovanie, úmyselné alebo spôsobené nedbalosťou. Za nezrovnalosť sa považuje aj porušenie právnych predpisov ES alebo SR, ktoré vo svojich ustanoveniach chránia finančné záujmy ES.

Z pohľadu národnej legislatívy má na vznik nezrovnalosti priamy dopad porušenie finančnej disciplíny v zmysle § 31 ods. 1 zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy, pričom § 31 citovaného zákona definuje jednotlivé druhy porušenia finančnej disciplíny. Nezrovnalosť nemusí vždy predstavovať porušenie finančnej disciplíny a naopak porušenie finančnej disciplíny nemusí vždy zodpovedať nezrovnalosti.

Pri hospodárení s finančnými prostriedkami EÚ a štátneho rozpočtu na spolufinancovanie môže mať na vznik nezrovnalosti priamy dopad porušenie pravidiel a podmienok riadiacim orgánom alebo platobnou jednotkou pri ich poskytovaní prijímateľom najmä podľa § 31 ods. 1 písm. m) *zákona č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy*.

- Vylúčenie projektu z financovania pomoci ES

V prípade, ak v rámci projektu financovaného z pomoci Európskych spoločenstiev bola zistená nezrovnalosť a certifikačný orgán rozhodne, že výdavky daného projektu nemôžu byť certifikované ako oprávnené výdavky

financované z rozpočtu ES podľa čl. 98 všeobecného nariadenia, certifikačný orgán pozastaví realizáciu platieb a certifikáciu výdavkov pre daný projekt až do momentu vrátenia finančných prostriedkov od prijímateľa. Certifikačný orgán v spolupráci s riadiacim orgánom rozhodne, že projekt bude vylúčený zo spolufinancovania štrukturálnych fondov alebo Kohézneho fondu a financovanie projektu môže byť ďalej zabezpečené z verejných zdrojov príslušnej kapitoly štátneho rozpočtu na základe dohody riadiaceho orgánu so správcom príslušnej kapitoly. V rámci procesu riadenia finančnej alokácie pre príslušný operačný program riadiaci orgán musí v rámci ďalších postupov zohľadniť, že daný projekt nebude financovaný zo zdrojov ES napriek skutočnosti, že bola uzatvorená zmluva o poskytnutí nenávratného finančného príspevku s prijímateľom.

V prípade, ak výdavky projektu nemôžu byť certifikované ako oprávnené výdavky financované z rozpočtu ES na základe oznámenia nezrovnalosti predtým, ako boli dotknuté výdavky schválené v súhrnnej žiadosti o platbu (napr. platobná jednotka uhradila dotknuté výdavky v rámci poskytnutej zálohovej platby alebo poskytnutého predfinancovania na účet prijímateľa), riadiaci orgán po posúdení vylúči projekt z financovania pomoci ES.

- Opatrenia RO po výskyte a zistení nezrovnalosti⁹⁰:

Opatrenia RO nasledujúce po výskyte a zistení nezrovnalosti sú:

- RO do 15 kalendárnych dní vypracuje a predloží správu o zistenej nezrovnalosti CO, SORO, PJ a prijímateľovi (ak prijímateľ spôsobil nezrovnalosť sám)⁹¹;

- RO zaeviduje žiadosť o vrátenie finančných prostriedkov do ITMS a zašle prijímateľovi do 15 kalendárnych dní odo dňa zistenia nezrovnalosti žiadosť o vrátenie finančných prostriedkov v súlade so zmluvou o poskytnutí nenávratného finančného príspevku, zároveň uvedenú žiadosť v kópii zašle subjektom, ktorým majú byť pripísané finančné prostriedky na účet (CO a PJ);

- Ak RO získa nové alebo dodatočné informácie týkajúce sa údajov v predošlých správach o zistených nezrovnalostiach, zašle aktualizovanú správu o zistenej nezrovnalosti do 15 kalendárnych dní na CO, platobnú jednotku;

⁹⁰ Nižšie uvedený postup sa vzťahuje aj na prípad, ak v rámci implementácie iniciatívy JEREMIE zistená nezrovnalosť vznikla konaním alebo opomenutím konania prijímateľa - holdingového fondu a má finančný dopad na rozpočet ES a prostriedky EÚ

⁹¹ Správa o zistenej nezrovnalosti sa vypracuje aj v prípade bez finančného dopadu. V odôvodnených prípadoch môže FM po dohode s predstaveným pozastaviť proces schvaľovania žiadostí o platbu, ktoré nie sú uhradené, resp. zúčtované.

- Vrátanie finančných prostriedkov oznamuje prijímateľ RO na základe oznámenia o vysporiadaní finančných prostriedkov do 10 kalendárnych dní odo dňa uskutočnenia úhrady prostriedkov v súlade s výpisom z bankového účtu, resp. úpravou rozpočtu formou rozpočtového opatrenia. Prílohou potvrdenia o vrátení finančných prostriedkov je výpis z bankového účtu.
- Riadiaci orgán postúpi do 10 kalendárnych dní odo dňa prijatia kópiu oznámenia o vrátení finančných prostriedkov subjektom, ktorým boli pripísané finančné prostriedky, resp. upravený rozpočet (platobná jednotka, certifikačný orgán).
- V prípade, že oznámenie o vysporiadaní finančných prostriedkov nie je doručené v stanovenej lehote, oznámenie o vysporiadaní finančných prostriedkov vystaví riadiaci orgán.
- Ak prijímateľ v stanovenej lehote (do 50 kalendárnych dní odo dňa doručenia žiadosti o vrátenie finančných prostriedkov⁹²) neodvedie neoprávnené použité alebo zadržané prostriedky, postupuje sa v zmysle zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy a doplnení niektorých zákonov.

3.4.2. Systém monitorovania projektov

Základnou jednotkou monitorovania je projekt, keďže prevažná časť informácií pre monitorovanie OP sú informácie o projektoch. RO agreguje údaje a merateľné ukazovatele z úrovne projektov cez opatrenia, prioritné osi až na úroveň programu.

Cieľom monitorovania na úrovni projektu je dôsledné a pravidelné sledovanie pokroku (stavu) realizácie aktivít projektu a plnenia ďalších povinností stanovených prijímateľovi v zmluve o poskytnutí NFP, vrátane monitorovania zachovania účelu príspevku na projekt, využitím fyzických a finančných ukazovateľov výsledku projektu.

Za účelom zachovania účelu NFP na projekt RO zabezpečí (zmluvne zaviazá prijímateľa), aby nedošlo k podstatnej zmene, ktorá by ovplyvňovala povahu projektu alebo podmienky jeho vykonávania alebo ktorá by poskytovala právnickej osobe, fyzickej osobe alebo orgánu verejnej správy neoprávnené zvýhodnenie a ktorá vyplýva buď zo zmeny povahy vlastníctva položky infraštruktúry, alebo z ukončenia výrobnéj činnosti, v stanovenej lehote.

Monitorovanie projektu RO zabezpečuje najmä prostredníctvom analýzy údajov obsiahnutých v monitorovacích správach projektu zasielaných RO

⁹² V odôvodnených prípadoch na základe uznania dlhu RO môže uzavrieť dodatok k Zmluve o predĺžení lehoty splatnosti a/alebo splátkovom kalendári.

prijímateľom a analýzy výstupov z overovania realizácie projektu. Zosummarizované výstupy monitorovania na úrovni projektu tvoria podklady pre zostavovanie výročných správ a záverečnej správy operačného programu a príslušných horizontálnych priorit.

Monitorovanie projektu začína dňom platnosti Zmluvy o poskytnutí NFP medzi RO a prijímateľom a končí sa dňom ukončenia platnosti a účinnosti tejto zmluvy.

Monitorovanie projektu je vykonávané:

- počas realizácie aktivít projektu;
- počas platnosti a účinnosti Zmluvy o poskytnutí NFP po ukončení realizácie aktivít projektu.

- Monitorovacia správa projektu

je výstup prijímateľa, ktorým deklaruje pokrok (stav) realizácie aktivít projektu, ako aj plnenie ďalších povinností stanovených RO v zmluve o poskytnutí NFP. Povinnosť prijímateľa predkladať *monitorovacie správy projektu* je zakotvená v zmluve o poskytnutí NFP, resp. v rozhodnutí o schválení v prípade, ak na strane prijímateľa a RO vystupuje tá istá osoba.

Monitorovacie správy projektu sú riadiacemu orgánu doručované v stanovených lehotách v elektronickej forme prostredníctvom verejnej časti ITMS a v písomnej forme. V súvislosti so zabezpečením včasného a správneho predkladanie monitorovacích správ projektu prijímateľom je RO oprávnený využiť inštitút zmluvnej pokuty ako sankcie za nedodržanie povinnosti predkladať monitorovacie správy projektu v súlade s podmienkami zmluvy o poskytnutí NFP.

- Overovanie realizácie projektov

Povinnosť vykonávania overovania realizácie projektov vychádza z článku 60 písm. b) všeobecného nariadenia, v zmysle ktorého RO, ktorý je zodpovedný za riadenie a vykonávanie operačného programu v súlade so zásadou riadneho finančného riadenia, zodpovedá aj za overenie toho, že spolufinancované tovary sa dodajú a spolufinancované služby sa poskytnú, a za overenie, že výdavky na projekty vykázané prijímateľmi sa skutočne vynaložili a sú v súlade s predpismi Spoločenstva a všeobecne záväznými právnymi predpismi SR.

V zmysle článku 13 vykonávacieho nariadenia overovanie, ktoré má RO vykonávať podľa článku 60 písm. b) všeobecného nariadenia, zahŕňa podľa relevantnosti *administratívne, finančné, technické a fyzické hľadiská pro-*

jektov. Overovaním sa zabezpečí to, aby vykázané výdavky boli reálne, aby sa tovary, práce alebo služby poskytovali v súlade so schvaľovacím rozhodnutím, aby žiadosti prijímateľa o platbu boli správne a aby projekty a výdavky boli v súlade s pravidlami Spoločenstva a všeobecne záväznými právnymi predpismi SR. Zahŕňa aj postupy na zabránenie duplicitného financovania výdavkov z iných programov Spoločenstva alebo vnútroštátnych programov a v iných programových obdobiach.

V rámci všeobecne záväzných právnych predpisov SR sa k postupom overovania realizácie projektov vzťahujú najmä kontrolné mechanizmy určené *zákonom o finančnej kontrole a vnútornom audite č. 357/2015 Z.z. a zákonom o rozpočtových pravidlách verejnej správy č. 523/2004 Z. z.* RO zabezpečí, aby zamestnanci RO, ktorí vykonávajú overovanie realizácie projektov, neboli zainteresovaní do výkonu následnej finančnej kontroly v zmysle zákona o finančnej kontrole a vnútornom audite, auditov a systémových auditov. Výmena relevantných informácií medzi subjektmi vykonávajúcimi uvedené procesy je však odporúčaná. Overovanie realizácie projektov pozostáva z procesného hľadiska overovania *verejného obstarávania, z administratívneho overovania a z overovania na mieste.*

- Overovanie verejného obstarávania

RO overuje dodržiavanie pravidiel a princípov verejného obstarávania vyplývajúcich zo Zmluvy o Európskom spoločenstve definovaných príslušnými právnymi aktmi ES a zákonom o verejnom obstarávaní prijímateľom pri realizácii projektu v prípade, že prijímateľ využije právo zabezpečiť dodávku služieb, tovarov a stavebných prác potrebných pre realizáciu odsúhlasených aktivít projektu tretími subjektmi.

Činnosťou RO nie je dotknutá výlučná a konečná zodpovednosť prijímateľa ako verejného obstarávateľa, obstarávateľa alebo osoby podľa § 7 zákona o verejnom obstarávaní za vykonanie verejného obstarávania pri dodržaní všeobecne záväzných právnych predpisov SR a ES, základných princípov verejného obstarávania a zmluvy o poskytnutí NFP.

Účelom overenia verejného obstarávania zákaziek na dodanie tovaru, služieb alebo stavebných prác vykonávaného prijímateľom zo strany RO je zabezpečiť hospodárne a efektívne využitie prostriedkov verejného rozpočtu a overiť realnosť nárokovovaných výdavkov pri dodržaní príslušných všeobecne záväzných právnych predpisov SR a ES.

RO spolupracuje v oblasti overenia procesov verejného obstarávania s ústredným orgánom štátnej správy v oblasti verejného obstarávania, ktorým je Úrad pre verejné obstarávanie a ktorý okrem iného metodicky usmerňuje

účastníkov procesu verejného obstarávania, dohliada nad dodržiavaním povinností účastníkov procesu verejného obstarávania v procese verejného obstarávania a vedie zoznam odborne spôsobilých osôb pre oblasť verejného obstarávania.

V prípade subjektu, ktorý nie je verejný obstarávateľ a nepodlieha podmienkam zákona o verejnom obstarávaní, vykoná tento subjekt obchodnú verejnú súťaž podľa § 281 a nasledujúcich Obchodného zákonníka⁹³.

- Administratívne overovanie

Cieľom administratívneho overovania žiadosti o platbu je overenie oprávnenosti a reálnosti výdavkov v súlade so Zmluvou o poskytnutí NFP, resp. s dokumentmi, na ktoré sa daná Zmluva o poskytnutí NFP odvoláva, na základe overenia formálnej a vecnej správnosti prijímateľom predloženej žiadosti o platbu vrátane účtovných dokladov a inej podpornej dokumentácie v súlade s požiadavkami *Systému finančného riadenia*.

Administratívne overovanie sa vykonáva vo vzťahu ku každej prijatej žiadosti prijímateľa o platbu (100% overenie) pred úhradou ním nárokovovaných výdavkov. Súčasťou administratívneho overovania je aj *predbežná finančná kontrola* v zmysle zákona o finančnej kontrole a vnútornom audite.

Pri administratívnom overení sa overuje:

1. *Súlad operácie s kritériami oprávnenosti* – overuje sa oprávnenosť nárokovovaných výdavkov vo väzbe na príslušnú skupinu výdavkov a príslušnú aktivitu projektu, na miesto realizácie, časovú oprávnenosť, cieľovú skupinu a na realizáciu príslušného verejného obstarávania.
2. *Overenie reálnosti* (vo väzbe na dokladovanie pokladničnými blokmi, faktúrami alebo inými dokladmi obdobného charakteru porovnaním s príslušnými dokladmi o úhrade), *správnosti* (najmä vo väzbe na ceny uvedené v schválenom rozpočte projektu, na zhodu súm na účtovných dokladoch a v žiadosti o platbu a na výsledky príslušných matematických operácií), *aktuálnosti* (vo väzbe na dátum vzniku výdavkov s ohľadom na obdobie oprávnenosti výdavkov v zmysle zmluvy o poskytnutí NFP) *nárokovovaných výdavkov*.
3. *Neprekrývanie sa nárokovovaných výdavkov* vo väzbe na výdavky toho istého prijímateľa v rámci daného OP, iných OP, programov ES alebo vnútroštátnych programov a v iných programových obdobiach. Vo vzťahu k OP v rámci NSRR, programom cezhraničnej spolupráce v rámci cieľa Európska územná spolupráca a Operačného programu Rybné hospodárstvo sa zabezpečenie overenia neprekrývania sa vý-

⁹³ Limity uvedené pre zákazky s nízkou hodnotou sa aplikujú aj pre obchodnú verejnú súťaž.

davkov vykonáva na základe overenia jedinečnosti označenia účtovného dokladu v ITMS. Vo vzťahu k ostatným programom RO zabezpečuje overovanie neprekryvania sa výdavkov iba v rámci programov, v ktorých bolo na základe analýzy možného prekrytia v oblasti oprávnenosti žiadateľov a aktivít projektu identifikované riziko prekryvania sa nárokovanych výdavkov.

4. Overuje sa, či účtovné doklady tvoriace prílohu žiadosti o platbu spĺňajú náležitosti v zmysle všeobecne záväzných právnych predpisov SR, najmä zákona o účtovníctve a zákona č. 283/2002 Z. z. o cestovných náhradách v znení neskorších predpisov.
5. Splnenie povinností prijímateľa s ohľadom na predkladanie monitorovacích správ.
6. Dodržanie povolených limitov výdavkov v zmysle zmluvy o poskytnutí NFP.
7. Prijatie opatrení prijímateľom na odstránenie nedostatkov zistených pri overovaní na mieste alebo pri iných kontrolách v súlade so Zmluvou o poskytnutí NFP alebo platnými všeobecne záväznými právnymi predpismi.
8. *Súlada s osobitnými národnými a európskymi podmienkami pre spolufinancovanie z prostriedkov príslušného nástroja pomoci EÚ*, týkajúcimi sa najmä verejného obstarávania, štátnej pomoci, ochrany životného prostredia a rovnosti príležitostí pri štrukturálnych fondoch.

Podpora ITMS - administratívne overovanie

Po prijatí žiadosti o platbu v písomnom vyhotovení finančný manažér overí jej súlad s elektronicky predloženou žiadosťou o platbu, ktorú vyhľadá v CORE ITMS v zozname importovaných žiadostí o platbu a následne vykoná jej zaregistrovanie do ITMS (posunutie do stavu „zaregistrovaná“).

Pre efektívne vykonanie overenia súladu písomného a elektronického vyhotovenia žiadosti o platbu⁹⁴ má finančný manažér možnosť prostredníctvom výstupnej zostavy v ITMS zobrazit' alebo vytlačiť elektronickú verziu žiadosti o platbu v rovnakom formáte, ako ju predložil prijímateľ.

⁹⁴ RO pre uplatňuje prechodné obdobie na využívanie verejného portálu ITMS do 31.12.2008.2009. V rámci prechodného obdobia prijímateľa nie sú povinní žiadosť o platbu vyplňať a odosielať elektronicky prostredníctvom verejného portálu ITMS. RO zabezpečí zadávanie údajov ŽoP do ITMS na základe údajov zo ŽoP prijatých v písomnom vyhotovení. Pred posunutím ŽoP do stavu „zaregistrovaná“ musia byť zadané všetky údaje, predložené prijímateľom (ŽoP, zoznam účtovných dokladov, jednotlivé účtovné doklady a deklarované výdavky).

Overenie formálnej správnosti sa vykonáva podľa príslušnej časti kontrolného zoznamu pre vykonanie administratívneho overenia v ITMS, ktorý je výstupom ITMS.

V prípade zistenia formálnych nedostatkov finančný manažér vyzve prijímateľa, aby v stanovenom čase svoju žiadosť o platbu, resp. jej prílohy doplnil, čo sa zaznamená do ITMS (stav v ITMS „na doplnenie“). Po doplnení požadovaných údajov alebo dokumentov zo strany prijímateľa v stanovenom čase sa žiadosť o platbu posunie do stavu „po doplnení“ a znovu sa vykoná overenie formálnej správnosti. V prípade závažných nedostatkov, alebo nedoplnenia požadovaných údajov v stanovenom čase, finančný manažér žiadosť o platbu zamietne a zabezpečí posunutie stavu v ITMS (stav v ITMS „zamietnutá“).

- Overovanie na mieste

Cieľom overovania na mieste je overiť reálne (skutočné) dodanie tovarov, vykonanie prác a poskytnutie služieb deklarovaných na účtovných dokladoch, resp. na sumarizačných hárkoch a podpornej dokumentácii predložených prijímateľom spolu so žiadosťou o platbu, overiť realizáciu aktivít, výstupov a naplnenie cieľových skupín v súlade so Zmluvou o poskytnutí NFP (len OPV), resp. s dokumentmi, na ktoré sa daná zmluva o poskytnutí NFP odvoláva, resp. s politikami Spoločenstva a všeobecne záväznou legislatívou. Ide o najvhodnejší prostriedok odhalenia prípadných nedostatkov. Včasným overovaním má RO možnosť indikovať nedostatky v počiatočnom štádiu a predchádzať negatívnym zisteniam väčšieho rozsahu.

Overovanie na mieste sa vzťahuje na realizáciu projektu ako celku, ktorá zahŕňa *finančné overovanie* (napr. overenie vedenia účtovníctva, overenie fyzického dodania tovarov, vykonaných prác) a *monitorovanie projektu* (napr. overenie realizácie aktivít, výstupov z aktivít, monitorovanie cieľových skupín (len OPV), overovanie dosiahnutých hodnôt merateľných ukazovateľov).

Overovanie na mieste sa vykonáva minimálne jedenkrát za 12 kalendárnych mesiacov realizácie projektu pre každý národný projekt na základe oznámenia o vykonaní overovania na mieste, ak si to povaha situácie vyžaduje (napr. ak prijímateľ nepredloží úplné, preukázateľné účtovné doklady a podpornú dokumentáciu pri výkone administratívneho overovania; na základe odporúčaní certifikácie, kontrolórov, audítorov, sťažností, mediálnej kauzy; v prípade nedostatočného fyzického a finančného pokroku v implementácii projektu, resp. iných nedostatkov, na ktoré poukazuje mo-

monitorovanie projektu zo strany RO; na základe predloženia žiadosti o zmenu projektu zásadného charakteru zo strany prijímateľa, atď.) aj častejšie.

Predmet overovania na mieste tvorí:

1) *Monitorovanie projektu ,ktoré zahŕňa najmä:*

- overenie súladu realizácie projektu so zmluvou o poskytnutí NFP (cieľmi projektu vyjadrenými merateľnými ukazovateľmi, rozpočtom, harmonogramom realizácie aktivít projektu a pod.), príp. overenie ďalších podmienok uvedených v zmluve o poskytnutí NFP;
- overenie, či prijímateľ predkladá prostredníctvom monitorovacích správ správne informácie ohľadom fyzického pokroku realizácie projektu a plnenia si ďalších povinností vyplývajúcich zo zmluvy o poskytnutí NFP;
- overenie oprávnenosti cieľovej skupiny (len OPV);
- overenie dodržiavania pravidiel publicity;
- overenie pravidiel rovnosti príležitostí a pravidiel v oblasti ochrany životného prostredia (ak relevantné);
- overenie odstránenia nedostatkov a plnenia prijatých opatrení identifikovaných príslušnými kontrolnými orgánmi a orgánom auditu (ak relevantné);
- overenie, či prijímateľ uchováva dokumenty podpornej dokumentácie v originálnom vyhotovení.
- overenie, či sa dokumenty predložené RO zhodujú s dokumentmi, ktoré sú v držbe prijímateľa;

2) *Finančné overovanie, ktoré zahŕňa najmä:*

- overenie skutočného dodania tovarov, vykonania prác alebo poskytnutia služieb deklarovaných na faktúrach a iných relevantných dokladoch, ktoré predložil prijímateľ RO ako súčasť ŽoP. V rámci uvedeného sa overujú aj originálne doklady, ktoré nie sú súčasťou dokumentácie k projektu sústredenej na príslušnom RO. Pri prácach je to najmä stavebný denník, v ktorom sa chronologicky zaznamenávajú všetky údaje o vykonaných stavebných prácach vo vzťahu k spotrebovanému materiálu vrátane zámeny materiálov odsúhlasených stavebným dozorom, k počtu osôb, ktoré vykonali stavebné práce a k dĺžke trvania prác. Pri sumarizačných hárkoch sú to účtovné doklady, ktoré boli zahrnuté do sumarizačných hárkov, resp. zoznamov výdavkov. Pri dodávke tovaru sú to inventarizačné čísla nadobudnutého tovaru, dodacie listy a účtovné záznamy;

- overenie dodržania postupov pri verejnom obstarávaní/ obchodnej verejnej súťaže. Najmä či bolo vykonané overenie verejného obstarávania/ obchodnej verejnej súťaže pred podpisom zmluvy s víťazným uchádzačom, či boli dodržané postupy verejného obstarávania po podpise zmluvy s víťazným uchádzačom.
- overenie, či sú v účtovnom systéme prijímateľa zaúčtované všetky skutočnosti, ktoré sa týkajú projektu a sú predmetom účtovníctva podľa zákona o účtovníctve, a to buď v analytickej evidencii a na analytických účtoch pre projekt (ak prijímateľ účtuje v sústave podvojného účtovníctva), alebo v účtovných knihách s číselným označením projektu v účtovných zápisoch (ak prijímateľ účtuje v sústave jednoduchého účtovníctva); v prípade, že prijímateľ nie je účtovnou jednotkou v zmysle § 1 ods. 2 zákona o účtovníctve, vedie evidenciu majetku, záväzkov, príjmov a výdavkov týkajúcich sa projektu v účtovných knihách používaných v jednoduchom účtovníctve so slovným a číselným označením projektu pri zápisoch v nich;
- overenie príjmov z realizovaného projektu (ak relevantné);
- overenie, či prijímateľ uchováva dokumenty podpornej dokumentácie v originálnom vyhotovení;
- overenie, či sa dokumenty predložené RO zhodujú s dokumentmi, ktoré sú v držbe prijímateľa;
- overenie odstránenia nedostatkov a plnenia prijatých opatrení identifikovaných príslušnými kontrolnými orgánmi a orgánom auditu (ak relevantné);

Z každého overovania na mieste za časť *finančnú, resp. monitorovaciú* sa vyhotoví v zmysle čl. 13 vykonávacieho nariadenia pre štrukturálne fondy *Správa z overenia na mieste*.

Správa z overenia na mieste obsahuje najmä:

- identifikáciu orgánu, ktorý vykonal overenie na mieste;
- identifikáciu prijímateľa (obchodné meno, sídlo, IČO, právna forma) a projektu;
- dátum začiatku a ukončenia overenia na mieste;
- mená osôb, ktorí overenie na mieste vykonali;
- predmet overenia na mieste;
- objem overených finančných prostriedkov a ich percentuálny podiel vo vzťahu k žiadaným oprávneným výdavkom projektu (uviesť aj kód/-y ŽoP, ktorej/-ých sa overené finančné prostriedky týkajú), príp. objem finančných prostriedkov zodpovedajúcich sku-

točne dodaným, nameraným alebo iným spôsobom overiteľným kvantitám a kvalitám dodaných služieb tovarov a prác a ich podiel na celkových nákladoch ak je to možné v čase výkonu overenia na mieste v zmysle zmluvných podmienok, ktoré boli dohodnuté na základe výsledku verejného obstarávania (v prípade zmluvných podmienok FIDIC, ktoré sú používané pri prácach veľkého rozsahu, kde priebežné množstvá vykonávaných prác sú odhadované, alebo stanovené na základe tzv. harmonogramu platieb⁹⁵;

- popis použitej metodológie na výber vzorky overovaných finančných prostriedkov (v prípade, ak nebolo vykonané 100% overenie);
- závery, zistenia z overenia na mieste a návrhy opatrení na nápravu zistených nedostatkov a príčin ich vzniku;
- objem identifikovaných neoprávnených výdavkov, resp. nezrovnalostí;
- určenie lehoty prijímateľovi prijať opatrenia na nápravu zistených nedostatkov a na odstránenie príčin ich vzniku;
- určenie lehoty prijímateľovi predložiť RO informáciu o splnení opatrení prijatých na nápravu zistených nedostatkov a na odstránenie príčin ich vzniku (napr. prostredníctvom monitorovacej správy);
- dátum vyhotovenia správy a podpis osôb, ktorí overenie na mieste vykonali;
- prílohy (napr. fotografie, fotokópie dokumentácie).
- poučenie o možnosti prijímateľa podať písomne žiadosť o preskúmanie/nápravu zistení RO do 7 dní odo dňa doručenia/odovzdania správy z overovania. Poučenie obsahuje aj ustanovenie, ak prijímateľ nepodal žiadosť o preskúmanie/nápravu zistení RO v stanovenej lehote a stanoveným spôsobom na jeho žiadosť sa nebude prihliadať.

Kontrolná skupina vypracuje správu z overenia na mieste v lehote do 60 pracovných dní od ukončenia overovania na mieste. V prípade ak kontrolná skupina (PjM alebo FM) žiadala od prijímateľa dokumenty a/alebo informácie, lehota 60 pracovných dní začína plynúť uplynutím termínu určeného kontrolnou skupinou (PjM alebo FM) na predloženie doplňujúcich dokumentov a/alebo informácií, ktorých požiadavka vyplynula z vykonávania overovania na mieste a ktoré nemohli byť počas výkonu overovania na

⁹⁵ Ak je to relevantné, PjM pri vyplňaní správy nevyplnía tento bod(monitorovacia časť správy neobsahuje prepojenie na výdavky)

mieste predložené (správu z overovania na mieste vypracúva *vedúci kontrolnej skupiny resp. člen kontrolnej skupiny* alebo PjM/FM ak vykoná overovanie na mieste sám), a zároveň kontrolovaný subjekt sa s vypracovanou správou oboznámi, za účelom čoho FM/PjM písomne zašle/odovzdá jeden rovnopis správy prijímateľovi do 10 pracovných dní odo dňa vypracovania správy z overovania na mieste.

Prijímateľ sa v lehote 7 dní odo dňa doručenia/odovzdania správy z overenia môže písomne vyjadriť (formou podania žiadosti o preskúmanie/nápravu zistení RO), ak to bude považovať za potrebné. V prípade, ak prijímateľ nepodal žiadosť o preskúmanie/nápravu zistení RO v lehote a forme (písomne) na jeho žiadosť sa nebude prihliadať. Prijímateľ berie výsledky overenia na mieste na vedomie a rešpektuje ich.

V prípade podania žiadosti zo strany prijímateľa o preskúmanie/nápravu zistení identifikovaných v rámci overovania na mieste riadne a včas, RO (členovia kontrolnej skupiny (FM/PjM) + nezúčastnená osoba⁹⁶) preverí opodstatnenosť žiadosti prijímateľa a odpovie prijímateľovi do 20 pracovných dní odo dňa doručenia žiadosti listom GM/GFM. Odpoveď GM/GFM vyhodnotí žiadosť prijímateľa ako opodstatnenú, čiastočne opodstatnenú, neopodstatnenú.

V prípade, ak dôjde k vyhodnoteniu žiadosti prijímateľa ako opodstatnenej, resp. čiastočne opodstatnenej, RO uskutoční nápravu vo forme dodatku k správe z overenia na mieste, ktorý bude zaslaný ako príloha odpovede GM/GFM prijímateľovi do 20 pracovných dní odo dňa doručenia žiadosti prijímateľa o preskúmanie/nápravu zistení RO. PjM/FM sú povinný bezodkladne informovať relevantných FM/PjM.

Ak dôjde k vyhodnoteniu žiadosti ako neopodstatnenej, žiadosť prijímateľa o preskúmanie/nápravu zistení RO bude zamietnutá a do správy z overenia nebudú vykonávané zmeny.

Uvedená odpoveď RO – list GM/GFM je konečná, prijímateľ nemá možnosť voči nej podať ďalšiu žiadosť o preskúmanie/nápravu zistení RO, o uvedenom je potrebné prijímateľa poučiť.

Iniciovanie následných aktivít (vrátane evidencie overovania na mieste) – správa a kontrolný zoznam pre vykonanie overovania na mieste sa archivujú spolu s projektom. V prípade zistenia nedostatkov je prijímateľ vyzvaný na ich doplnenie a nápravu (v správe sa uvedú lehoty na prijatie nápravných opatrení a následné informovanie RO prijímateľom o splnení opatrení

⁹⁶ Pod nezúčastnenou osobou sa myslí najmä zástupca (zamestnanec, tretia osoba) RO, ktorý sa nezúčastňoval overenia na mieste a nepodieľal na príprave správy z overenia na mieste.

prijatých na nápravu zistených nedostatkov a na odstránenie príčin ich vzniku).

V prípade, ak RO vyhodnotí pripomienky prijímateľa ako relevantné a má to za následok zmenu relevantných skutočností uvedených v správe z overovania, RO vyhotoví dodatok k správe z overenia na mieste do 20 pracovných dní odo dňa doručenia žiadosti prijímateľa o preskúmanie/nápravu zistení RO. PjM/FM sú povinný bezodkladne informovať relevantných PjM/FM.

Výkaz o overeniach na mieste

RO (HFM po vzájomnej komunikácii HM) vyhodnocuje overovania na mieste a spracúva ich do *Výkazu o overeniach na mieste*, ktorý predkladá *certifikačnému orgánu* na jeho žiadosť v súvislosti s prípravou žiadosti o platbu na EK.

Výkaz o overeniach na mieste obsahuje súhrnné informácie o vykonaných overeniach projektov na mieste za obdobie dané termínmi predkladania výkazov na certifikačný orgán, najmä:

- názvy prijímateľov a príslušných projektov s kódom ITMS, u ktorých bolo vykonané overenie na mieste;
- dátum začiatku a ukončenia výkonu overenia na mieste;
- dátum vypracovania správy z overenia projektu na mieste;
- objem skontrolovaných finančných prostriedkov a ich percentuálny podiel na oprávnených nákladoch projektu (s uvedením kódov príslušných ŽoP);
- objem identifikovaných neoprávnených výdavkov;
- hlavné zistenia a návrhy opatrení, vrátane zistenia prípadných nezrovnalostí;
- informácia o splnení/nesplnení opatrení prijatých na nápravu zistených nedostatkov.

Podpora ITMS - overovanie na mieste

- Z ITMS sa vytlačí a vyplňa formulár overovania so základnými identifikačnými a agregáčnymi údajmi overovania (projekt, trvanie overovania, účastníci, predmet, overená výška finančných prostriedkov a pod.), so základnými údajmi o priebehu overovania (workflow) a výsledky overovania (závery, zistenia, odporúčania). Vedúci kontrolnej skupiny (alebo PjM/FM) zaznamená vykonanie overenia na mieste v ITMS v module.

ZHRNUTIE

Zmysel fondov EÚ pre slovenskú ekonomiku umocňuje ich doterajšie využitie. Je už dvadsať rokov od prístúpenia do EÚ, keď Slovensko začalo naplno využívať prostriedky EÚ. Na Slovensku sa z týchto fondov vybudovali nové cesty, železnice, zrekonštruovali sa námestia, školy či škôlky, zlepšila sa elektronická komunikácia so štátom, zvýšila sa vedecká a vzdelanostná úroveň Slovenska či znížila nezamestnanosť.

Kohézna politika mala byť najdôležitejšou investičnou politikou Európskej únie. Ak za všeobecný cieľ kohéznej politiky EÚ pokladáme eliminovanie regionálnych disparít treba skonštatovať, že sa tento zámer doposiaľ nepodarilo úplne naplniť, zvlášť na Slovensku. V niektorých regiónoch sa dokonca tieto disparity ešte zväčšili.

EÚ nepovedala, čo je veľmi dôležité, ako merať uplatňovanie politiky súdržnosti. Neponúkli ani teóriu merania. Rozšírenie EÚ v roku 2004, členom ktorej sa stala aj Slovenská republika, zväčšilo regionálne disparity medzi jednotlivými regiónmi členských štátov. A práve tie treba merať a porovnávať, aby sme zistili efektívnosť využitia fondov politiky súdržnosti, nie len v EÚ ale aj v členských krajinách.

Pre úplnosť treba uviesť k využívaniu eurofondov, že Slovensko aj odvádzalo finančné prostriedky do rozpočtu EÚ, odkiaľ prichádzajú štrukturálne fondy.

Za obdobie od vstupu Slovenskej republiky do EÚ, boli celkovo do rozpočtu Slovenskej republiky prijaté príjmy z EÚ vo výške 33 100 127tis. eur a Slovenská republika odviedla do všeobecného rozpočtu EÚ sumu vo výške 14 162 500tis. eur, na základe čoho čistá finančná pozícia voči EÚ dosiahla pre Slovensko 18 937 627tis. eur.

V súvislosti s prínosom eurofondov pre Slovensko, ktoré sú od netto prispievateľov do rozpočtu EÚ teda od vyspelých západoeurópskych krajín treba uviesť veľmi dôležitú dlhodobú uplatňujúcu tendenciu. Nesúvisí bezprostredne s eurofondami. Firmy so zahraničným kapitálom predovšetkým z prispievateľských krajín si od roku 2003 na Slovensku zarobili miliardy eur, cez dividendy ktoré poslali svojim majiteľom. Tieto firmy zároveň využívali od vlád SR schválené zvýhodnenie, päťročné daňové prázdniny a rôzne iné bonusy. Tento trend pokračuje naďalej.

Vývoj plánovaného čerpania ŠF z EÚ zahrnutých ako prostriedkov do ročných plánov štátneho rozpočtu oproti skutočnému čerpaniu jasne ukazuje výrazné dlhodobé zaostávanie od počiatku programovacích období, až do

jeho skončenia s výnimkou posledného roka, kedy bola snaha ich za každú cenu aj neefektívne využiť.

Vlády SR sa vo vládných opatreniach dôsledne nezamerali na efektívne investičné porastové opatrenia cez projekty štrukturálnych fondov, resp. ich nenaplnili. Tato tendencia bola viac menej počas celého obdobia využívania štrukturálnych fondov. Je preto opodstatnená kritika expertov v tejto oblasti ale aj ekonómov, že žiadne vlády doteraz sa dostatočne nevenovali možnosti využívať efektívne eurofondy.

Táto skutočnosť poukazuje, že podľa uznesenia vlády SR č. 220/2019 sa napríklad presunulo 70 miliónov eur z Operačného programu Výskum a inovácie do Operačného programu integrovaná infraštruktúra. Presunuté peniaze pôjdu na výstavbu ciest prvej triedy a obchvatov.

Vlády SR počas celého obdobia využívania eurofondov nevyužili, ako už bolo naznačené možnosť zlepšiť tento proces a schváliť koncepčný materiál, zaviesť zjednodušený a transparentný prístup k fondom EÚ. Jeho cieľom mohlo byť, poskytnúť informáciu o problematikách oblastiach implementácie operačných programov a horizontálnych priorit a jasne pomenovať príčiny nízkeho stavu čerpania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu. Zároveň navrhnúť konkrétne opatrenia na zlepšenie súčasného stavu a uložiť úlohy jednotlivým zodpovedným subjektom, riadiacim orgánom. Dávať do vlády len informatívny materiál *bez zásadných opatrení* na zlepšenie nepriaznivej situácie z údajov *verejne dostupného informačného systému ITMS* nemožno považovať za dostatočný prístup vlád SR k danej problematike. Ak aj boli konkrétne opatrenia, boli skôr formálne. Charakterizuje to aj súčasne nepriaznivé využívanie EŠIF, ale aj prostriedkov z Plánu obnovy a odolnosti.

Nie príliš aktívny postoj vlád SR vyplýva aj zo stanovísk subjektov, ktoré realizujú projekty z eurofondov resp. sa o ne uchádzali. Mali dlhodobo požiadavky, ktoré mali vlády riešiť, ale riešili ich len čiastkovo bez koncepčného prístupu a ktoré možno zhrnúť do nasledovných oblastí:

- Príprava a spracovanie dopytových výziev je nákladná jednak pre ich administrátorov, ale ešte viac pre žiadateľov, ktorí musia vynaložiť vysoké náklady na prípravu žiadostí, z ktorých mnohé buď vôbec ani nepoužijú, alebo ich musia aktualizovať, alebo nimi v súťaži neuspjú
- Zvýšenie objektívnosti a transparentnosti procesu schvaľovania predložených projektov.
- Zníženie administratívnej záťaže prijímateľov počas realizačnej fázy projektu.

- Zefektívnenie realizácie a kontroly verejného obstarávania a obchodnej verejnej súťaže.

- Centrálne, plošné riadenie eurofondov spôsobuje Slovensku problémy. Je potrebné ho nahradiť širokou decentralizáciou na samosprávy a na mieru šitými rozvojovými politikami.

Súčasne je treba vykonať aj personálny audit na ministerstvách v útvaroch eurofondov. Určite nie je ďaleko od pravdy konštatovanie, že sa s eurofondami viac rokov pracuje s veľkým množstvom pracovníkov prakticky bez kontroly ich efektivity. Pre ilustráciu na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu spolu s jej agentúrou pre eurofondy pracuje, resp. pracovalo cca 300 pracovníkov. Problém treba však zovšeobecniť a hovoriť o manažovaní eurofondov a to v nedostatočnej riadiacej a koordinačnej práci vedúcich pracovníkov pracujúcich so štrukturálnymi fondmi, ale aj vo vedení ministerstiev vo vzťahu k týmto vedúcim pracovníkom.

Treba sa zmeniť aj ku kvalite výberu projektov a teda efektívneho využitia peňazí z eurofondov. Vo väčšej miere projekty, ktoré sú posudzované ako výnimočné podľa výberových kritérií jednotlivých ministerstiev, ako riadiacich orgánov boli zamerané obyčajne na *merateľné ukazovatele projektu a ich naplnenie bez kvality ich využitia*. Napr. *dodržiavanie stanovených termínov, správnosť zasielanej dokumentácie, priebeh verejného obstarania, zistenia z kontrol na mieste, splnenie stanovených cieľov projektu, kvalita a počet plánovaných výstupov*. V podstate len málo kritérií sa venovalo kvalitatívnemu hodnoteniu. Chýbajú také kritéria, ktoré by vyhodnocovali napr. *inovatívnosť riešenia, reálne využitie výstupov v praxi, či mimoriadny prínos k výskumu a vývoju v SR či Európe*.

Pre porovnanie, najdôležitejšími kritériami výberu v 7. Rámcovom programe na podporu výskumu a vývoja *riadenom priamo Európskou komisiou v Bruseli sú napr. vedecká, alebo technologická excelentnosť a potenciálny dopad prostredníctvom šírenia a využitia projektových výsledkov*.

Pokiaľ sa neprijmú zásadné systémové zmeny a premyslená hlavne investičná politika ministerstiev a vlády SR, ktoré bude zo svojej úrovne kontrolovať, riadiť a prijímať účinné opatrenia pri využívaní EŠIF, tak problémy budú pretrvávať, ba možno sa prehĺbia, lebo ide v poslednom období o väčší balík peňazí. Z uvedeného vyplýva reálny predpoklad, že riziko nízkeho využívania eurofondov ale aj prostriedkov z Plánu obnovy a odolnosti bude pokračovať aj v súčasnom programovom 2021-2027, *čo sa už aj prejavuje*.

Kohézna politika, tak ako každá iná politika, môže mať v praxi aj určité negatíva. Dôvod, prečo eurofondy nemôžu v plnej miere prispievať k deklarovanému cieľu znižovania regionálnych rozdielov a naopak môžu prispievať dokonca k ich prehlbovaniu či rastu vnútroregionálnych rozdielov vyplýva i z faktu, že v mechanizme implementácie eurofondov pri prerozdeľovaní nenávratných finančných príspevkov na spolufinancovanie projektov je prítomný aj princíp „súťaživosti“.

Lepšie vybraný projekt je možno často aj subjektívny pohľad pri posudzovaní a schvaľovaní projektov. Treba vychádzať z toho, že celý rozhodovací proces pri výbere projektov je zložitý a často aj neprehľadný.

Záverom treba skonštatovať, že monografia má tiež zámer okrem iného poskytnúť základné informácie o možnostiach finančnej podpory z Európskej únie a tým aj vzbudiť záujem o túto podporu. Neposkytuje tu však komplexné a úplné informácie o postupoch, termínoch, aktivitách a pod. Podrobné informácie na ktoré sú v monografii odvolávky, obsahuje vykonávací dokumentácia na národnej úrovni, ako sú napr. Systémy riadenia, alebo na úrovni operačného programu (operačný program, príručka pre žiadateľa, príručka pre prijímateľa, jednotlivé výzvy a iné...).

Na Slovensku dlhodobo chýba strategické plánovanie, ktoré by umožnilo aj lepšie využívanie eurofondov. Minimálne stratégiu do roku 2030, na ktorej by sa krajina na politickej úrovni zhodla naprieč politickým spektrom na tom, ktoré investície a projekty sú naozaj potrebné pre našu krajinu s využitím finančných prostriedkov pridelených EK t.j. eurofondov, plánu obnovy, ale aj štátneho rozpočtu. Nie je účelne míňať prostriedky z EÚ len aby sme ich v závere využili a často nie do oblasti kde boli určene. Príkladom toho je v poslednom období, že sú presuny napr. eurofondov napr. na riešenie energetickej krízy, Covid opatrenia a riešenie problémov utečeneckej krízy z Ukrajiny.

SUMMARY

The meaning of EU funds for the Slovak economy is enhanced by their use till now. It has been twenty years since joining the EU when Slovakia began to fully use EU funds. In the Slovak Republic, new roads and railways were built from these funds, squares, schools as well as nursery schools were renovated, electronic communication with the state institutions was improved, the scientific and educational level of Slovakia was increased and unemployment was reduced.

Cohesion policy was supposed to be the most important investment policy of the European Union. When we consider the elimination of regional disparities to be the general goal of the EU's cohesion policy, it must be noted that this goal has not yet been fully fulfilled, especially in the Slovak Republic. In some regions, these disparities have even increased.

The EU did not say, that is very important, how to measure the cohesion policy implementation. The EU didn't even offer any measurement theory. The enlargement of the EU in 2004, which also included the Slovak Republic, increased regional disparities among the individual regions of the EU Member countries. And, just that must be measured and compared to find out the effectiveness of the cohesion policy funds use, not only in the EU but also in the Member countries.

For the sake of completeness, it should be mentioned to the use of European funds, that the Slovak Republic also diverted financial resources to the EU budget, where the structural funds come from.

In the period since the Slovak Republic's accession to the EU, revenues from the EU in the amount of € 33,100,127,000 have been received into the budget of the Slovak Republic, and the Slovak Republic transferred to the general budget of the EU an amount in the amount of € 14,162,500, based on which the net financial position towards the EU reached € 18,937,627 for Slovakia.

In connection with the benefit of European funds for Slovakia, which are from the net contributors to the EU budget, i.e., from developed Western European countries, a very important long-term applying tendency should be mentioned. It is not directly related to Euro funds. Companies with foreign capital, primarily from contributory countries, have earned billions of Euros in Slovakia since 2003, through dividends that they sent to their owners. At the same time, these companies benefited from preferential treatment approved by the Slovak Republic government, five-year tax holidays, and various other bonuses. This trend continues henceforward.

The development of the planned drawdown of Structural Funds from the EU, which are included as financial resources in the annual plans of the state budget compared to the actual drawdown, clearly shows a significant long-term lag behind from the beginning of the programming periods until its end, except for the last year, when there was effort was to use them even inefficiently by all means.

In their government measures, the governments of the Slovak Republic did not consistently focus on effective investment measures through structural fund projects, or they did not fulfill them. This tendency was more or less

during the entire period of the structural fund's utilization. Therefore, the criticism of experts in this field as well as economists is justified, that no government has so far paid enough attention to the possibility of the European fund's effective utilization. This fact shows, for example, that according to the resolution of the Government of the Slovak Republic No. 220/2019, € 70 million was transferred from the Operational Program Research and Innovation to the Operational Program Integrated Infrastructure. The transferred resources will go to the construction of first-class roads and bypass roads.

During the entire period of European funds utilization, the governments of the Slovak Republic did not use, as already indicated, the possibility to improve this process and approve the conceptual material, to introduce a simplified and transparent approach to EU funds. Its aim should be to provide information on problematic areas of operational program implementation and horizontal priorities and to name explicitly the reasons for the low level of drawing financial resources from Structural Funds and the Cohesion Fund. At the same time, propose specific measures to improve the current situation and assign tasks to individual responsible entities, and management bodies. Providing the government essentially only with informative material *without fundamental measures* to improve the unfavorable situation from the data of the *publicly available ITMS information system* cannot be considered a sufficient approach of the governments of the Slovak Republic to the given issue. If there were any concrete measures, they were rather formal. It is also characterized by the simultaneous unfavorable use of ESIF, but also of funds from the Recovery and Resilience Plan.

The not very active attitude of the governments of the Slovak Republic also results from the opinions of entities that implement projects from European funds or apply for them. They had long-term demands that the governments were supposed to solve, but they solved them only partially, without a conceptual approach, which can be summarized in the following areas:

- The preparation and processing of request calls is costly both for their administrators, but even more so for the applicants, who have to expend high costs for the preparation of applications, many of which they either do not use at all, or have to update, or fail in the competition:
- Increasing the objectivity and transparency of the process of approving submitted projects.
- Reduction of the administrative burden on recipients during the implementation phase of the project.

- Streamlining the implementation and control of public procurement and public tenders.

- The central, general management of European funds causes problems for the Slovak Republic. It needs to be replaced by broad decentralization to local governments by tailor-made development policies.

Together, it is also necessary to carry out a personnel audit at the ministries in the Euro Funds departments. It is certainly not far from the truth to state that Euro Funds have been working with a large number of employees for many years, practically without checking their effectiveness. For illustration, the Ministry of Education, Science, Research and Sports together with its Agency for European Funds 300 employees works, respectively worked. However, the problem must be generalized and talk about the management of European Funds, namely in the insufficient management and coordination job of executives working with Structural Funds, but also in the management of ministries about these executives.

It is also necessary to mention the quality of project selection and thus the effective utilization of financial resources from European Funds. To a greater extent, projects that are considered to be exceptional according to the selection criteria of individual ministries and governing bodies were usually focused on *measurable project indicators and their fulfillment without the quality of their use. For example, compliance with set deadlines, the correctness of provided documentation, progress of public procurement, findings from on-site inspections, fulfillment of set project goals, quality, and number of planned outputs.* In essence, only a few criteria were devoted to qualitative assessment. There are no such criteria that would evaluate e.g. *the innovativeness of the solution, the real outputs utilization in practice, or an extraordinary contribution to research and development in the Slovak Republic or Europe.*

Comparing, the most important selection criteria in the 7th Framework Program for the support of research and development *managed directly by the European Commission in Brussels are e.g. scientific or technological excellence and potential impact through dissemination and project results utilization.*

Unless fundamental systemic changes are adopted and a well-thought-out investment policy of the ministries and the Government of the Slovak Republic, which will control, manage, and take effective measures in the use of ESIF from its level, the problems will persist, and perhaps even worsen, because it is a larger package of financial resources recently. Out of the above implies, that it is a realistic assumption that the risk of low utilization

of European Funds as well as financial resources from the Recovery and Resilience Plan will continue even in the current program period 2021-2027, *and that is already showing itself.*

Cohesion policy, like any other policy, can also have certain negatives in practice. The reason why European Funds cannot fully contribute to the declared goal of reducing regional differences and, on the contrary, may contribute even to the deepening or the growth of intra-regional differences also stems from the fact that the principle of "competitiveness" is also present in the mechanism of implementing European Funds when redistributing non-returnable financial contributions for project co-financing.

A better-chosen project is perhaps often a subjective point of view when assessing and approving projects. It must be assumed that the entire decision-making process in the selection of projects is complex and often unclear.

In conclusion, it must be stated that the monograph also aims, among other things, to provide basic information about the possibilities of financial support from the European Union and thus to motivate interest in this support. However, it does not provide comprehensive and complete information about procedures, deadlines, activities, etc. The detailed information referred to in the monograph is contained in the implementation documentation at the national level, such as Management Systems, or at the level of the operational program (Operational Program, handbook for the applicant, handbook for the recipient, individual calls, and others...).

In the Slovak Republic, there has been a long-term lack of strategic planning that would enable better utilization of European funds. At least a strategy until 2030, on which the country would agree at the political level across the political spectrum, on what investments and projects are really necessary for our country using the funds allocated by the EC, i.e. European Funds, recovery plan, but also the state budget. It is not purposeful to spend funds from the EU only to use them in the end, and often not in the area where they were intended. An example of this is in the recent period that transfers of European Funds, e.g. for solving the energy crisis, Covid measures, and solving the problems of the refugee crisis from Ukraine.

LITERATÚRA

BARIČ, O: Finančná implementácia fondov politiky súdržnosti na Slovensku. In: Kolektív autorov: *25 rokov rozvoja Slovenskej republiky*. Vydavateľ: Matica slovenská a OZ NCEGŠ - Národné centrum európskych a globálnych štúdií. Martin 2018. ISBN 978-80-972508-2-9.

BARIČ, O: *Utváranie a formovanie identity Európskej únie*. Odborná monografia. Vydavateľ : NCEGŠ - Národné centrum európskych a globálnych štúdií. Bratislava 2021. ISBN 978-80-972508-4-3.

BARIČ, O: Európske fondy a ich využitie pre sociálno-ekonomický rozvoj Slovenska. In: Ivanička, K. a kol.: *Kreativita, invencia, inovácia. Stimulátory rastu, perspektívy a trvalej udržateľnosti SR*. Bratislava : Vydavateľstvo Ekonóm, 2009. ISBN 978-80-225-2761-3.

BARIČ, O: Európske fondy ako faktor zmiernenia krízy a východisko oživenia a rastu hospodárstva. In: Koloman Ivanička a kolektív. *Overcoming Crisis – Creation of the New Model for Socio-Economic Development of Slovakia*–Vydavateľstvo EKONÓM 2010. ISBN 78-80-225-2882-5.

BARIČ, O.: Global Economic Trends and Their Impact on the Creation of a New Industrial Policy in Slovakia. In: Ivanička, Koloman et al: *Resources of The Slovak Republic as a factor of development strategies in European and global space*; Vydavateľstvo EKONÓM v Bratislave, 2011. ISBN 978-80-225-3204- .

BARIČ, O: Future Development of Inovative Indusly Policy Based on EU Strategy In: Ivanička, Koloman et al.: Monografia k RIO+20: *NEW MODEL OF SOCIO-ECONOMIC SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE SLOVAK REPUBLIC*. Vydavateľ : VŠEMVS, Bratislava 2012. ISBN: 978-80-89600-02-1.

BARIČ, O: Desať rokov kohéznej politiky v podmienkach Slovenska. In: Kolektív autorov; *Hlavné smery rozvoja agrosektora a rurálnej politiky slovenska*. Vydavateľ: Slovenská ekonomická spoločnosť- Nezávisle združenie ekonómov Slovenska, Bratislava 2014, ISBN 978-80-971846-0-5.

BARIČ, O: *Kohézna politika Slovenskej republiky po vstupe do Európskej únie*. Odborná monografia. Vydavateľ : NCEGŠ - Národné centrum európskych a globálnych štúdií. Bratislava 2019. ISBN 978-80-972508-3-6.

BARIČ, O: Euroregionálna politika Slovenska, Dunajská stratégia. In: Kolektív autorov; *Hlavné smery rozvoja Dunajskej stratégie*. Vydavateľ: OZ NCEGŠ - Národné centrum európskych a globálnych štúdií. Bratislava 2016. ISBN 978-80-972508-0-5.

BARIČ, O: *Využívanie fondov politiky súdržnosti na Slovensku*. Odborná monografia. Vydavateľ : NCEGŠ - Národné centrum európskych a globálnych štúdií. Bratislava 2017. ISBN 978-80-972508-1-2.

BUČEK, M.: Reforma štrukturálnej politiky EÚ a jej význam pre krajiny žiadajúce o vstup. In: Výstupy z workshopov a prednášok v rámci pilotného projektu „REGION-BILD“, ÚVS 2001, str. 16 – 40.

HRIVÍK, P: Slovenská republika v Európskom integračnom rámci. In: Kolektív autorov: *25 rokov rozvoja Slovenskej republiky*. Vydavateľ: Matica slovenská a OZ NCEGŠ - Národné centrum európskych a globálnych štúdií. Martin 2018. ISBN 978-80-972508-2-9.

HUSÁR, J: *Aj ekonómia je veda*. Kniha o ekonomickej vede. Vydavateľ: Letra Edu, Bratislava 2018. ISBN 9788089962051.

CHOVANEK, J: Podmienky a predpoklady vzniku ČSFR a jej rozdelenie bez referenda. In: Kolektív autorov: *25 rokov rozvoja Slovenskej republiky*. Vydavateľ: Matica slovenská a OZ NCEGŠ - Národné centrum európskych a globálnych štúdií. Martin 2018. ISBN 978-80-972508-2-9.

IVANIČKA, K: *Európske trendy a naše perspektívy a záujmy v integrujúcej sa Európe*. Vydavateľstvo EKONÓM 2010, ISBN 978-80-225-2937-2.

LIPKOVÁ Ľ, CSc.- Regionálna politika Európskej únie; príspevok [file:///C:/Users/user/Downloads/cdv_regionalna_politika_europskej_unie%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/cdv_regionalna_politika_europskej_unie%20(3).pdf) .

KOZLÍK, S. : *Ekonomika Slovenska v kontexte rokov 1989, 1998, a 2008*. In: *25 rokov rozvoja Slovenskej republiky. (kolektívna monografia)* s. 129-

160. Vydavateľ: Matica slovenská a OZ NCEGŠ - Národné centrum európskych a globálnych štúdií. Martin 2018. ISBN 978-80-8128-228-7.

LYSÁK, L.: Dve dekády formovania slovenskej ekonomiky a spoločnosti. In: *Dvadsať rokov sociálno-ekonomického rozvoja slovenskej republiky*.(kolektívna monografia) s. 223-243. Vydavateľ: Matica slovenská a Slovenská ekonomická spoločnosť- Nezávisle združenie ekonómov Slovenska, Martin 2013, ISBN:978-80-89458-30-1.

RAJČÁKOVÁ, E. : Regionálny rozvoj a regionálna politika. Univerzita Komenského v Bratislave. Extern, Bratislava 2005; ISBN 80-223-2038-2.

SCHWAB, Klaus (ed.) et al.: *The Global Competitiveness Report 2011-2012*. Geneva: World Economic Forum 2011, ISBN 978-92-95044-74-6.

STANĚK, P. 2010. *Globálna kríza – hrozba alebo výzva?* Sprint dva, Bratislava, 2010, ISBN: 978-80-89393-22-0.

ŠIKULA, Milan a kol.: *Dlhodobá vízia rozvoja slovenskej spoločnosti*, Ekonomický ústav SAV, Bratislava, 2009, ISBN 978-80-7144-171-7.

Dokumenty

Aktualizácia Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky;<http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=23515>.

Die Strukturfondsreform 2007-2013 bewirkte eine grobe Neuausrichtung der europäischen Strukturfondspolitik mit folgenden Auswirkungen für Österreich; <http://www.oerok.gv.at/eu-regionalpolitik/eu-strukturfonds-in-oesterreich-2007-2013.html> .

Decentralizácia Eurofondov pdf, Inštitút Mateja Bela, 23 Nov. 2022. <https://www.institutmatejabela.sk/post/decentraliz%C3%A1cia-eurofondov-anal%C3%BDza> ;

Dobehnúť zameškané pdf; Úrad vlády Slovenskej republiky 2023. https://www.vlada.gov.sk/share/navodpreslovensko/white_paper%20eurofondy_online.pdf;

„Východiská implementácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj“ schválenom uznesením vlády č. 95/2016.

<https://www.enviroportal.sk/dokumenty/medzinarodne-dohovory/dohovor/25>

Národný rozvojový plán na roky 2004-2006 (NRP).

<http://www.nsrr.sk/sk/programovacie-obdobie-2004---2006/zakladne-dokumenty/>.

Národný strategický referenčný rámec, 2007-2013, UV SR č. 1005/2006.

<http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/RokovanieDetail/334>.

Partnerská dohoda na roky 2014-2020. schválená vládou dňa 20.6.2014.

<https://www.partnerskadohoda.gov.sk/zakladne-dokumenty/>

Partnerská dohoda 2021-2027 schválená vládou 6.4.2022. [Detail materiálu | Portal OV \(gov.sk\)](#).

121/2022 Z. z. Zákon o príspevkoch z fondov Európskej únie.

<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2022-121> ;

Stratégia financovania EFRR, ESF+, KF, FST a ENRAF na programové obdobie 2021 – 2027,

<https://www.mfsr.sk/sk/financne-vztahy-eu/povstupove-fondy-eu/programove-obdobie-2021-2027/strategia-financovania-efrr-esf-kf-fst-enraf-programove-obdobie-2021-2027/strategia-financovania-efrr-esf-kf-fst-enraf-programove-obdobie-2021-2027-verzia-1.0/>

Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja, UV SR č. 978/2001;

<http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=13940> .

Pozičný dokument Komisie k vypracovaniu Partnerskej dohody a programov na Slovensku na roky 2014 – 2020.

<http://www.partnerskadohoda.gov.sk/dokumenty-partnerska-dohoda/>.

Spôsob uplatnenia ex ante kondicionalít pri príprave implementačného mechanizmu politiky súdržnosti EÚ po roku 2013 v podmienkach SR.

<http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=4>

Stratégia Európa 2020, <http://www.euroinfo.gov.sk/europedia/posobenie-eu/>; The EU budget is different from national budgets. http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/en/budget_en.pdf;

Platforma COHESIO, vyhľadávanie EÚ projektov v regióne. Dostupné [Kohesio: objavte projekty EÚ vo vašom regióne \(europa.eu\)](#) ;

Lisabonská stratégia.

<http://www.eu2020.gov.sk/lisabonska-strategia/>

Kompletný plán obnovy.

<https://www.planobnovy.sk/kompletny-plan-obnovy/>

Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti

https://next-generation-eu.europa.eu/recovery-and-resilience-facility_sk

Manuály procedúr RO.

Vedomostná spoločnosť v praxi:

HI-TECH SLOVENSKO. <http://www.sav.sk/>;

Internet

<http://www.eu2020.gov.sk/europa-2020/>;

www.europa.sk;

www.europa-eu-int/eur-lex;

https://what-europe-does-for-me.eu/data/pdf/focus/focus24_sk.pdf

<https://www.nsrr.sk/>;

<https://www.partnerskadohoda.gov.sk/>;

<https://eurofondy.gov.sk/>;

<https://www.planobnovy.sk/> ;

ZOZNAM SKRATIEK

Nižšie uvádzané skratky a pojmy sú prehľadom najčastejšie použitých pojmov a skratiek a nie sú vyčerpávajúcim zoznamom všetkých skratiek a skrátených pojmov zavedených v monografii.

Skratky

CKO	Centrálny koordinačný orgán
CO	Certifikačný orgán
DPH	Daň z pridanej hodnoty
EIB	Európska investičná banka
EIF	Európsky investičný fond
EK	Európska komisia
EKŽ	Evidenčná kniha žiadostí o nenávratný finančný príspevok
ERDF	European Regional Development Fund (Európsky fond regionálneho rozvoja)
ES	Európske spoločenstvo
ESF	European Social Fund (Európsky sociálny fond)
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
FM	Finančný manažér
FO	Finančný overovateľ
HND	Hrubý národný dôchodok
HP	Horizontálna priorita
IČO	Identifikačné číslo organizácie
IM	Interný manuál
ISUF	Informačný systém účtovníctva fondov
ISŠP	Informačný systém Štátnej pokladnice
ITMS2014+	IT Monitorovací systém
KF	Kohézny fond
KFRP	Kontrola fyzickej realizácie projektu
KoP	Komunikačný plán
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MH	Manažér hodnotenia
MRK	Marginalizované rómske komunity
MSP	Malí a strední podnikatelia
MV	Monitorovací výbor

MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
MVRR SR	Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky
NFP	Nenávratný finančný príspevok
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad SR
NMV	Národný monitorovací výbor
NP	Národný projekt
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
NSRR	Národný strategický referenčný rámec Slovenskej republiky na roky 2007-2013
NUTS	Nomenklatúra územných štatistických jednotiek
OA	Orgán auditu
OLAF	Európsky úrad pre boj proti podvodom
OP	Operačný program
PD	Partnerská dohoda
PJ	Platobná jednotka
PM	Programový manuál
PŠ	Programová štruktúra
RO	Riadiaci orgán
RIK	Regionálna informačná kancelária
SORO	Sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom
SR	Slovenská republika
SRŠFKF	Systém riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu
SŽP	Súhrnná žiadosť o platbu
ŠF	Štrukturálne fondy
ŠP	Štátna pokladnica
ŠR	Štátny rozpočet
TP	Technická pomoc
VE	Vedomostná ekonomika
VO	Verejné obstarávanie
ŽoNFP	Žiadosť o nenávratný finančný príspevok
ŽoP	Žiadosť o platbu

Definície a pojmy

1. **Aktivita** - súhrn činností realizovaných prijímateľom v rámci projektu na to vyčlenenými finančnými zdrojmi za určitý čas, ktoré prispievajú k dosiahnutiu konkrétneho výsledku a majú definovaný

výstup, ktorý predstavuje pridanú hodnotu pre prijímateľa a/alebo cieľovú skupinu/užívateľov výsledkov projektu nezávisle na realizácii ostatných aktivít. Aktivita je jasne vymedzená časom, vecne a finančne. Aktivity sa členia na hlavné aktivity a podporné aktivity;

2. **Analýza nákladov a prínosov (cost benefit analysis)** - nástroj, ktorý je používaný pri posúdení sociálno-ekonomickej výhodnosti financovania projektu verejnými zdrojmi (oprávnenosť podpory z verejných zdrojov) algebrickými výpočtami monetarizovaných diskontovaných ekonomických (nielen finančných, ale aj napr. hospodárskych, sociálnych, environmentálnych) nákladov a prínosov za obdobie určené v závislosti od povahy investície, pričom sa porovnáva situácia bez financovania projektu a s financovaním projektu;
3. **Audít trail** - podrobný popis riadenia a realizácie pomoci zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na všetkých úrovniach zahrňujúci tok informácií, dokumentov, finančných prostriedkov a kontrolu, ktorý umožňuje sledovať postup vykonávania procesu a jeho výstupu (relevantných dokumentov, a pod.); (Príloha č. 8).
4. **Centrálny koordinačný orgán** – ústredný orgán štátnej správy určený v NSRR zodpovedný za efektívnu a účinnú koordináciu riadenia pomoci zo ŠF a KF v rámci Národného strategického referenčného rámca SR pre ciele Konvergencia a Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť v programovom období 2007-2013. V podmienkach SR plní úlohy CKO Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR;
5. **Certifikačný orgán** - národný, regionálny alebo miestny verejný orgán alebo subjekt menovaný členským štátom za účelom certifikácie výkazov výdavkov a žiadostí o platbu predtým, ako sa zašlú Európskej komisii. Zákon o pomoci a podpore poskytovanej z fondov ES v znení neskorších predpisov stanovuje, že v podmienkach Slovenskej republiky certifikačný orgán rovnako plní úlohu orgánu zodpovedného za koordináciu a usmerňovanie subjektov zapojených do systému finančného riadenia, vypracovanie žiadostí o platbu, príjem platieb z Európskej komisie, ako aj realizáciu platieb, pričom certifikačným orgánom je ministerstvo určené zákonom o finančnej kontrole a vnútornom audite a teda Ministerstvo financií SR. Vo vzťahu k Štátnej pokladnici vystupuje certifikačný orgán v mene Ministerstva financií SR ako klient Štátnej pokladnice.

6. **Certifikácia** - potvrdenie správnosti, oprávnenosti a zákonnosti výdavkov a efektívnosti systémov riadenia a kontroly štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu.
7. **Cieľ Konvergencia** – cieľ politiky súdržnosti ES umožňujúci podporu zo ŠF za účelom urýchlenej konvergencie najmenej rozvinutých členských štátov a regiónov, (t.j. ktorých hrubý domáci produkt na obyvateľa v parite kúpnej sily (HDP/obyv. v PKS) vypočítaný na základe údajov Spoločenstva za obdobie 2000 - 2002 nedosiahol 75 % priemerného HDP EÚ 25 za rovnaké referenčné obdobie), zlepšovaním podmienok rastu a zamestnanosti prostredníctvom zvyšovania a zlepšovania kvality investícií do hmotného a ľudského kapitálu, rozvoja inovácie a znalostnej spoločnosti, prispôsobivosti na hospodárske a sociálne zmeny, ochrany, zlepšovania životného prostredia a administratívnej efektívnosti. Cieľ Konvergencia je financovaný aj prostriedkami KF v členských štátoch, ktorých hrubý národný dôchodok (HND) v parite kúpnej sily, vypočítaný na základe údajov Spoločenstva za obdobie rokov 2001 - 2003, nedosiahne 90% priemeru HND rozšírenej EÚ 25;
8. **Cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť** - cieľ politiky súdržnosti ES umožňujúci podporu zo ŠF za účelom posilnenia konkurencieschopnosti a príťažlivosti regiónov s výnimkou najmenej rozvinutých regiónov, ako aj zamestnanosti predvídaním hospodárskych a sociálnych zmien vrátane zmien spojených s otvorením trhu prostredníctvom zvýšenia a zlepšenia kvality investícií do ľudského kapitálu, inovácií a podpory znalostnej spoločnosti, podnikania, ochrany a zlepšovania životného prostredia a zlepšovania dostupnosti, prispôsobivosti zamestnancov a podnikov, ako aj rozvojom trhov práce na princípe sociálnej inklúzie;
9. **Cieľová skupina** - skupina osôb, v ktorých prospech sa realizuje projekt;
10. **Deň doručenia** – ak nie je v tomto dokumente uvedené inak, za deň doručenia sa v súvislosti s predkladaním dokumentov na RO v prípade ich osobného doručenia považuje deň fyzického doručenia na RO. V prípade zasielania dokumentov na RO poštou/kuriérom sa za deň doručenia dokumentu považuje deň odoslania dokumentu na takúto prepravu. Deň doručenia je určujúci aj pre posúdenie splnenia podmienky doručenia dokumentu v lehote stanovenej riadiacim orgánom. V prípade predkladania písomnej aj elektronickej formy dokumentu sa dátum doručenia dokumentu

vzťahuje ku dňu doručenia písomnej formy dokumentu. V prípade zasielania dokumentov riadiaceho orgánu žiadateľovi/prijímateľovi sa za deň doručenia považuje deň prevzatia dokumentu žiadateľom/prijímateľom. V prípade ak žiadateľ/prijímateľ nebol doručovateľom na mieste doručenia zastihnutý, alebo bezdôvodne odoprel písomnosť prijať, sa na doručovanie dokumentov riadiaceho orgánu žiadateľom/prijímateľom vzťahujú príslušné ustanovenia § 24 a 25 zákona o správnom konaní;

- 11. Disparity (disparities)** - nežiaduce existujúce, resp. vznikajúce priestorové rozdiely v oblasti hmotného a ľudského kapitálu, ktoré je nutné prekonať, aby boli dosiahnuté ciele sociálnej a ekonomickej súdržnosti;
- 12. Dopad** - vyjadruje dlhodobý efekt intervencie na danú oblasť alebo cieľovú skupinu, ktorý je mimo priamej a výlučnej kontroly subjektu zodpovedajúceho za realizáciu intervencie;
- 13. Dopytovo-orientovaný projekt** - projekt predkladaný žiadateľom na základe výzvy na predkladanie žiadostí o NFP určenej pre dvoch a viac oprávnených žiadateľov, medzi ktorými prebieha súťaž;
- 14. Efektívnosť (efficiency)** - maximalizovanie výsledkov činnosti vo vzťahu k disponibilným verejným prostriedkom. Zásada efektívnosti na úrovni projektu je chápaná aj ako stanovenie takých cieľov projektu, aby sa dosiahol celkový žiadaný efekt projektu;
- 15. Európska investičná banka** - banková inštitúcia Európskej únie poskytujúca dlhodobé úvery s cieľom prispievať k integrácii, vyváženému rozvoju a hospodárskej a sociálnej súdržnosti v členských štátoch EÚ;
- 16. Európska komisia** - najvyšší výkonný orgán Európskej únie s rozsiahlou rozhodovacou právomocou. Navrhuje legislatívu Európskej únie, kontroluje dodržiavanie tejto legislatívy v členských štátoch Európskej únie a zastupuje Európsku úniu voči členským štátom aj navonok. Z prevažnej časti spravuje rozpočet Európskej únie;
- 17. Európsky fond regionálneho rozvoja** - finančný nástroj štrukturálnej a regionálnej politiky EÚ, ktorý prispieva k financovaniu pomoci s cieľom posilniť hospodársku a sociálnu súdržnosť vyrovnávaním hlavných regionálnych rozdielov prostredníctvom podpory rozvoja a štrukturálnych zmien v regionálnych ekonomikách, vrátane premeny upadajúcich priemyselných regiónov a zaostávajúcich regiónov a podpory cezhraničnej, nadnárodnej a

medziregionálnej spolupráce (čl. 2 Nariadenia Rady (ES) č. 1080/2006 z 5. júla 2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, a ktorým sa zrušuje Nariadenie (ES) č. 1783/1999);

- 18. Európsky investičný fond** - špecializovaná finančná inštitúcia Európskej únie pre malé a stredné podniky, ktorá uskutočňuje investície rizikového kapitálu na podporu vzniku a rozvoja homogénneho európskeho trhu rizikového kapitálu;
- 19. Európsky sociálny fond** - finančný nástroj štrukturálnej a regionálnej politiky EÚ, ktorý prispieva k prioritám Spoločenstva, pokiaľ ide o posilňovanie hospodárskej a sociálnej súdržnosti prostredníctvom zlepšovania možnosti zamestnania sa a pracovných príležitostí, o podporu vysokej úrovne zamestnanosti a zvyšovanie počtu a kvality pracovných miest. Robí tak prostredníctvom podpory politík členských štátov, ktoré sú zamerané na dosiahnutie plnej zamestnanosti a kvality a produktivity práce, na podporu sociálnej inklúzie vrátane prístupu znevýhodnených osôb k zamestnaniu a na zníženie národných, regionálnych a miestnych rozdielov v zamestnanosti (čl. 2 Nariadenia Rady (ES) č. 1081/2006 z 5. júla 2006 o Európskom sociálnom fonde, a ktorým sa zrušuje Nariadenie (ES) č. 1784/1999);
- 20. Externé hodnotenie** - hodnotenie vykonávané z iniciatívy RO, monitorovacieho výboru, centrálného koordinačného orgánu a/alebo Európskej komisie fyzickou osobou alebo právnickou osobou funkčne a organizačne nezávislou od riadiaceho orgánu príslušného operačného programu, certifikačného orgánu a orgánu auditu;
- 21. Finančná analýza projektu** - posúdenie finančnej výkonnosti projektu pomocou finančných ukazovateľov zostavených na základe diskontovaných peňažných tokov porovnaním situácie s financovaním a bez financovania projektu, v rámci ktorej sa preukazuje finančná udržateľnosť výsledkov projektov. V prípade projektov generujúcich príjmy podľa čl. 55 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 sa na jej základe stanovuje výška NFP;
- 22. Finančné inžinierstvo (inovatívne finančné nástroje)** - aktivity definované čl. 44 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 majúce charakter najmä návratnej finančnej pomoci, ako sú napr. fondy rizikového kapitálu, záručné fondy a pôžičkové fondy, fondy mestského rozvoja aj formou verejno-súkromných partnerstiev s cieľom

zjednodušiť prístup konečným užívateľom k finančným prostriedkom;

23. **Forma pomoci** - pomoc poskytnutá prijímateľovi môže mať formu návratnej pomoci alebo nenávratného finančného príspevku;
24. **Gender mainstreaming** – inými slovami princíp zohľadňovania rodového hľadiska – je taký analytický a rozhodovací postup, pri ktorom všetky koncepcné, strategické, rozhodovacie a vyhodnocovacie procesy vo všetkých fázach prípravy a realizácie sú podriadené hľadisku rodovej rovnosti. V kontexte implementácie štrukturálnej pomoci to znamená, že pri programovaní, monitorovaní a hodnotení musí byť braný do úvahy prínos k presadzovaniu rovnosti príležitosti pre všetkých, vrátane osobitného zreteľa na podporu rodovej rovnosti;
25. **Globálny grant** - časť operačného programu, ktorej riadením a vykonávaním je na návrh vlády SR alebo riadiaceho orgánu poverený sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom (vrátane miestnych orgánov, orgánov regionálneho rozvoja alebo mimovládnych organizácií);
26. **Harmonogram výziev** - dokument zostavený riadiacim orgánom spravidla na obdobie jedného kalendárneho roka, ktorý obsahuje predpokladané termíny zverejnenia výziev na predkladanie žiadostí o NFP pre jednotlivé prioritné osy, resp. opatrenia;
27. **Hodnotenie** - kvalitatívny nástroj riadenia NSRR/OP. Účelom hodnotenia je posúdiť a zhodnotiť efektívnosť a účinnosť uplatňovania nástrojov na dosiahnutie cieľov NSRR/OP;;
28. **Horizontálna priorita** - priorita, ktorá komplementárnym spôsobom vplýva na ciele NSRR a ktorej zmyslom je zabezpečiť dosiahnutie pre ňu definovaného cieľa, ktorý sa týka viacerých priorít NSRR, a nemôže byť teda zabezpečený len prostredníctvom jedného operačného programu, ale vyžaduje si koordinovaný prístup pretínajúci viaceré špecifické priority, resp. projekty;
29. **Hospodárnosť** - minimalizovanie nákladov na vykonanie činnosti alebo obstaranie tovarov, prác a služieb pri zachovaní ich primeranej úrovne a kvality. Zásada hospodárnosti znamená, že žiadateľ pri zabezpečení realizácie projektu postupuje čo možno najhospodárnejšie, t.j., že náklady na akúkoľvek predrealizačnú, realizačnú či porealizačnú fázu projektu sú minimálne možné a pritom sa ešte stále dosiahne účel, ktorý chce žiadateľ dosiahnuť;

- 30. Individuálny projekt** - projekt s vopred riadiacim orgánom vymedzeným predmetom projektu v zmysle stratégie definovanej príslušným OP a určeným subjektom na realizáciu projektu na základe jedinečného postavenia a funkcie tohto subjektu, pri výbere ktorého neprebíha súťaž. Individuálny projekt predkladá určený subjekt prostredníctvom žiadosti o NFP na základe oznamu (písomného vyzvania), ktorý je určenému subjektu riadiacim orgánom priamo adresovaný alebo na základe výzvy na predkladanie žiadosti o NFP, v ktorej RO určí ako oprávneného žiadateľa vopred určený subjekt;
- 31. Informačná spoločnosť** - spoločnosť, v ktorej informatika, počítače a mikroelektronika určujú a premieňajú celý spoločenský systém, vystupujú ako prostriedok vytvorenia nových spoločenských, nadtriednych a nadnárodných štruktúr a zásadným spôsobom menia mechanizmy spoločenského vývoja;
- 32. Informačný systém účtovníctva fondov** (ďalej len „ISUF“) – samostatný účtovný systém subjektov zapojených do finančného riadenia a implementácie projektov štrukturálnych fondov (certifikačný orgán a platobná jednotka) pre účtovanie transakcií týkajúcich sa projektov pri dodržaní jednotného postupu účtovania, poskytovania výstupov z účtovníctva a spracovania údajov vyhovujúcich požiadavkám Európskej komisie a požiadavkám národnej legislatívy pre vedenie účtovníctva. Prostredníctvom systému ISUF je zabezpečovaný aj výkon platieb na úrovni certifikačného orgánu a platobných jednotiek;
- 33. Interné hodnotenie** - hodnotenie vykonávané zamestnancami riadiaceho orgánu operačného programu alebo zamestnancami iného útvaru ministerstva, v organizačnej pôsobnosti ktorého je zriadený uvedený riadiaci orgán;
- 34. Interný manuál procedúr** - vnútorný riadiaci dokument subjektu, ktorý obsahuje popis postupov a súvisiacich oblastí pre všetky procesy, postupy a činnosti vykonávané daným subjektom;
- 35. Investičné výdavky** - výdavky na obstaranie hmotného a nehmotného majetku, vrátane výdavkov súvisiacich s obstaraním tohto majetku v zmysle zákona o dani z príjmov. Investičné výdavky majú priamu väzbu a súvislosť s projektom;
- 36. Investičný projekt** - projekt zameraný predovšetkým na výstavbu a nákup nehnuteľností, technické zhodnotenie nehnuteľností, nákup strojov a technológií a pod., ktorého výsledkom je dlhodobý hmot-

ný a/alebo nehmotný majetok v zmysle zákona o účtovníctve a zákona o dani z príjmov, a v rámci ktorého výdavky na obstaranie dlhodobého hmotného a nehmotného majetku prekročia 40% celkových oprávnených výdavkov projektu;

- 37. IT monitorovací systém** - informačný systém, vyvíjaný a spravovaný CKO, ktorý zabezpečuje evidenciu údajov o NSRR, všetkých operačných programoch, žiadostiach o NFP, projektoch, overeniach, kontrolách a auditoch za účelom efektívneho a transparentného monitorovania všetkých procesov spojených s implementáciou ŠF a KF. ITMS zabezpečuje komunikáciu s databázou SFC2007 EK, monitorovacími systémami okolitých členských krajín, ako aj prijímateľmi. Poskytuje prepojenia s ISUF, systémom RIS a IS Štátnej pokladnice;
- 38. JEREMIE** (Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises - Spoločné európske zdroje pre malé a stredné podniky) - spoločná iniciatíva EK, Európskej investičnej banky (EIB) a Európskeho investičného fondu zameraná na podporu prístupu MSP ku kapitálu v regiónoch EÚ v programovom období 2007 - 2013, najmä v oblasti výskumu a vývoja a podpory napĺňania cieľov Lisabonskej stratégie prostredníctvom štrukturálnych fondov;
- 39. Kategorizácia pomoci zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu** - kategorizácia pomoci zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu uvedená v prílohe II Nariadenia Komisie ES 1828/2006 podľa prioritných tém, formy financovania, typu územia, typu ekonomickej aktivity a lokálnej dimenzie (NUTS);
- 40. Kľúčové (CORE) ukazovatele** – merateľné ukazovatele, ktoré sú najmä na úrovni výstupov a výsledkov OP vykazované členským štátom umožňujúce vzájomné porovnanie efektívnosti účinnosti a hospodárnosti s ohľadom na realizáciu pomoci zo ŠF a KF;
- 41. Kohézny fond** (ďalej aj „KF“) - finančný nástroj ES určený pre členské krajiny, ktorých hodnota HND na obyvateľa meraná paritou kúpnej sily a vypočítaná na základe údajov ES v priemere za roky 2001 – 2003 je menšia ako 90 % priemeru EÚ 25 a ktorý podporuje projekty dopravnej infraštruktúry a životného prostredia.
- 42. Komplexný prístup** - uplatňovaný v rámci realizácie horizontálnej priority MRK pri riešení problémov marginalizovaných rómskych komunít, ktorý generuje synergické pôsobenie na všetky aspekty života rómskej komunity a v konečnom dôsledku pôsobí na skvalitnenie životných podmienok rómskej komunity;

- 43. Komunikačný plán operačného programu** - dokument, ktorý predstavuje základ na vybudovanie komunikačného systému riadiaceho orgánu, ktorý definuje informačné a komunikačné opatrenia na efektívne využitie pomoci zo ŠF a KF;
- 44. Kód ITMS projektu** - 11 miestny kód projektu, ktorý je ITMS generovaný pri vytvorení projektu zo žiadosti o NFP alebo pri vytvorení projektu ako následníka pôvodného projektu v evidencii ITMS pre projekty. Projekt je možné v ITMS vytvoriť po zaevidovaní Zmluvy o poskytnutí NFP v ITMS;
- 45. Kód (ITMS) žiadosti o NFP** - 14 miestny kód, ktorý je po zaregistrovaní v ITMS pridelený žiadosti o NFP, ktorá je na základe tohto kódu jednoznačne identifikovateľná v ďalších procesoch schvaľovania žiadosti o NFP. Kód obsahuje informácie aj o začlenení žiadosti o NFP do programovej štruktúry OP. Kód ITMS žiadosti o NFP sa nezhoduje s kódom ITMS projektu;
- 46. Krížové financovanie** - v súlade s čl. 34 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 komplementárny spôsob financovania výdavkov (z fondov ERDF a ESF) v rámci limitu 10% na každú prioritnú os OP, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti pomoci z iného fondu s podmienkou, že sú potrebné na uspokojivé vykonávanie projektu a sú s ním priamo spojené. Táto miera sa zvyšuje na 15% v prípade projektov zameraných na posilnenie sociálnej inklúzie s cieľom ich trvalo udržateľnej integrácie v zamestnaní a boj proti všetkým formám diskriminácie na trhu práce v zmysle čl. 3, ods. 1 písm. c) Nariadenia Rady (ES) č. 1081/2006;
- 47. Lehota** – ak nie je v tomto dokumente, uvedené inak, za dni sa považujú kalendárne dni. Do plynutia lehoty sa nezapočítava deň, keď došlo k skutočnosti určujúcej začiatok lehoty. Lehoty určené podľa týždňov, mesiacov alebo rokov sa končia uplynutím toho dňa, ktorý sa svojím označením zhoduje s dňom, keď došlo k skutočnosti určujúcej začiatok lehoty. Ak taký deň v mesiaci nie je, lehota sa končí posledným dňom mesiaca. Ak koniec lehoty pripadne na sobotu, nedeľu alebo na deň pracovného pokoja, je posledným dňom lehoty najbližší nasledujúci pracovný deň. Lehota je zachovaná, ak sa posledný deň lehoty podanie podá na RO, alebo ak sa podanie odovzdá na poštovú prepravu, ak nie je v tomto dokumente uvedené inak;
- 48. Lisabonská stratégia** - stratégia EÚ prijatá v Lisabone v marci roku 2000 s cieľom stať sa do roku 2010 najdynamickejšou a najkon-

kurencieschopnejšou poznatkovo orientovanou ekonomikou, ktorá bude schopná trvalo udržateľného rastu s väčším množstvom pracovných miest a väčšou sociálnou kohéziou;

- 49. Lokálna stratégia komplexného prístupu** - súbor komplexných projektov, ktoré sú zamerané na riešenie problémov marginalizovaných rómskych komunít, a sú uplatňované v rámci realizácie HP MRK pri riešení problémov MRK, ktoré generujú synergické pôsobenie na všetky aspekty života rómskej komunity a v konečnom dôsledku pôsobia na skvalitnenie životných podmienok rómskej komunity;
- 50. Majetok** - majetok definovaný zákonom o účtovníctve a zákonom o dani z príjmov;
- 51. Marginalizované rómske komunity** - koncentrácie Rómov, ktorí trpia vysokou mierou sociálnej exklúzie a deprivácie;
- 52. Merateľný ukazovateľ** - nástroj na meranie dosiahnutia cieľa, mobilizácie zdrojov, dosiahnutých výsledkov, meranie kvality alebo kontextovej premennej. Ukazovateľ je tvorený definíciou, mernou jednotkou, časovým vymedzením, počiatočnou hodnotou a požadovanou hodnotou;
- 53. Miera finančnej medzery** - podiel diskontovaných nákladov počiatočnej investície, ktorý nie je pokrytý diskontovaným čistým výnosom projektu. V súlade s článkom 55 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 oprávnené výdavky projektu nemôžu prekročiť súčasnú hodnotu investičných nákladov očistenú o súčasnú hodnotu čistého výnosu z investície počas osobitného referenčného obdobia zodpovedajúceho príslušnej kategórii investície. V prípade projektov generujúcich príjmy finančná medzera predstavuje hodnotu celkových oprávnených výdavkov, na ktorú sa uplatňuje miera financovania stanovená Stratégiou financovania štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na programové obdobie 2007 – 2013.
- 54. Monitorovacia správa projektu** (ďalej aj „monitorovacia správa“) - správa pripravená prijímateľom za príslušný projekt v zmluvne dohodnutých termínoch, obsahujúca všetky informácie o vecnej, finančnej, časovej a administratívnej realizácii projektu. Po uplynutí prechodného obdobia bude monitorovacia správa vypracovaná aj s technickou podporou ITMS;
- 55. Monitorovací výbor pre operačný program** – v súlade s čl. 63 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 orgán zriadený riadiacim orgánom pre operačný program a po konzultácii s partnermi, ktorý je

zodpovedný za monitorovanie pokroku v realizácii priorít a cieľov stanovených v operačnom programe a schvaľovanie zmien v operačnom programe.

- 56. Monitorovanie (program, projekt)** - pravidelná činnosť, ktorá sa zaoberá systematickým zberom, triedením, agregovaním a ukladaním relevantných informácií o sledovaných OP/projektoch a prezentáciou výsledkov ich monitorovania pre potreby vykonávania a hodnotenia riadených procesov na projektovej a programovej úrovni. Na úrovni projektu je hlavným cieľom monitorovania preverovanie súladu implementácie projektu s uzatvorenou zmluvou o poskytnutí NFP. Na úrovni programu sa monitoruje pokrok v realizácii priorít a cieľov stanovených v OP, čo zabezpečuje monitorovací výbor OP v spolupráci s RO;
- 57. Náklad** – zníženie ekonomických úžitkov prijímateľa v posudzovanom období, ktoré sa dá spoľahlivo určiť;
- 58. Národný monitorovací výbor** - orgán zriadený Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR na báze partnerstva zodpovedný za monitorovanie pokroku v realizácii priorít a cieľov stanovených NSRR 2007-2013.
- 59. Národný projekt** - individuálny projekt investičného alebo neinvestičného charakteru, ktorý realizuje vopred určený subjekt vzhľadom na jeho jedinečné postavenie a funkcie (napr. osoba podľa osobitného predpisu). Národný projekt je založený na realizácii aktivít a činností, ktoré vychádzajú z jasne stanovených regionálnych alebo národných politík alebo ktoré tieto politiky dopĺňajú. Národný projekt je viazaný na stratégiu definovanú v rámci príslušného OP a realizovaný najmä s dôrazom na odstraňovanie regionálnych disparít, pričom rešpektuje územné a odvetvové aspekty rozvoja daného územia.
- 60. Národný strategický referenčný rámec** (ďalej len „NSRR“) – národný referenčný dokument o národnej stratégii rozvoja pripravený v zmysle čl. 27 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 predstavujúci referenčný nástroj na prípravu programovania fondov cez operačné programy v súlade so Strategickými usmerneniami Spoločenstva;
- 61. Nenávratný finančný príspevok** (ďalej aj „NFP“) - suma finančných prostriedkov poskytnutá prijímateľovi na základe schváleného projektu podľa podmienok Zmluvy o poskytnutí nenávratného fi-

nančného príspevku z verejných prostriedkov v súlade so zákonom o rozpočtových pravidlách verejnej správy;

- 62. Neoprávnené výdavky** - sú výdavky, ktoré vznikli mimo obdobia oprávnenosti výdavkov alebo boli predmetom financovania inej nenávratnej pomoci alebo spadajú do účtovnej kategórie neoprávnenej na spolufinancovanie z prostriedkov OP alebo nesúvisia s činnosťami nevyhnutnými pre úspešnú realizáciu projektu alebo sú v rozpore so zmluvou o poskytnutí NFP;
- 63. Nepriama diskriminácia** - navonok neutrálny predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax, ktoré znevýhodňujú osobu určitého pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasového pôvodu, národnostného alebo etnického pôvodu, zdravotného postihnutia, veku a sexuálnej orientácie v porovnaní s inou osobou; nepriama diskriminácia nie je, ak takýto predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax sú objektívne odôvodnené sledovaním oprávneného záujmu a sú primerané a nevyhnutné na dosiahnutie takého záujmu;
- 64. Nesprávne použitá pomoc** - pomoc použitá prijímateľom individuálnej štátnej pomoci v rozpore s rozhodnutím Európskej komisie schvaľujúcim poskytnutie štátnej pomoci, alebo pomoc použitá prijímateľom pomoci poskytnutej podľa schémy pomoci v rozpore so zmluvou uzatvorenou medzi poskytovateľom pomoci a prijímateľom pomoci;
- 65. Nezrovnalosť (iregularita)** - akékoľvek porušenie legislatívy Európskych spoločenstiev vyplývajúce z konania alebo opomenutia konania hospodárskeho subjektu, dôsledkom čoho je alebo by mohlo byť poškodenie všeobecného rozpočtu Európskych spoločenstiev alebo rozpočtov nimi spravovaných, a to buď znížením alebo stratou výnosov plynúcich z vlastných zdrojov vybraných v mene Európskych spoločenstiev alebo započítaním neoprávnenej výdavkovej položky do rozpočtu Spoločenstva;
- 66. Opatrenie** – prostriedok, ktorým je v priebehu niekoľkých rokov realizovaná prioritná os OP, tvorený skupinami tematicky príbuzných aktivít, a ktorý umožňuje financovanie projektov;
- 67. Operačný program** - dokument predložený členským štátom a prijatý Európskou komisiou, ktorý určuje stratégiu rozvoja pomocou jednotného súboru priorít, ktorá sa má realizovať s pomocou niektorého štrukturálneho fondu alebo v prípade vybraných oblastí cieľa Konvergencia z Kohézneho fondu a ERDF (čl. 2 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006);

- 68. Operácia** - projekt alebo súbor projektov, ktorý bol vybraný riadiacim orgánom príslušného operačného programu, alebo na jeho zodpovednosť podľa kritérií ustanovených monitorovacím výborom a ktorého vykonávanie jedným alebo viacerými prijímateľmi, ktorý umožňuje dosiahnutie cieľov prioritnej osi, na ktoré sa vzťahuje.
- 69. Oprávnené výdavky** - výdavky, ktoré boli skutočne vynaložené počas obdobia realizácie aktivít projektu vo forme nákladov alebo výdavkov prijímateľa, a ktoré boli vynaložené na projekty vybrané na podporu v rámci operačných programov v súlade s hodnotiacimi a výberovými kritériami a obmedzeniami stanovenými všeobecným nariadením, nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006, nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1081/2006 a nariadením Rady (ES) č. 1084/2006 a zmluvou o poskytnutí NFP. Oprávnené výdavky pre projekty generujúce príjem upravuje čl. 55 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 a Nariadenie Rady (ES) č. 1341/2008;
- 70. Oprávnenosť** - je charakterizovaná ako súlad projektu s osobnými, vecnými, finančnými, územnými a časovými predpokladmi poskytnutia pomoci určenými riadiacim orgánom vo výzve na predkladanie žiadostí alebo v ozname resp. písomnom vyzvaní;
- 71. Orgán auditu** - národný, regionálny alebo miestny verejný orgán alebo subjekt funkčne nezávislý od riadiaceho a certifikačného orgánu, určený členským štátom pre každý OP a zodpovedný za overenie riadneho fungovania systému riadenia a kontroly. V podmienkach Slovenskej republiky vykonáva funkciu orgánu auditu pre všetky OP Ministerstvo financií SR;
- 72. Oznam (písomné vyzvanie)** - východiskový metodický a odborný podklad zo strany riadiaceho orgánu, na základe ktorého žiadateľ vypracováva a predkladá individuálny projekt alebo projektový zámer veľkého projektu;
- 73. Partner žiadateľa** - osoba, ktorá sa spolupodieľa na príprave projektu so žiadateľom a ktorá sa spolupodieľa na realizácii projektu s prijímateľom podľa zmluvy o poskytnutí NFP a podľa zmluvy o partnerstve;
- 74. Platobná jednotka** - organizačná zložka ústredného orgánu štátnej správy alebo iná právnická osoba zodpovedná za prevod prostriedkov zo štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a štátneho rozpočtu na spolufinancovanie prijímateľovi na základe vykonania pred-

bežnej finančnej kontroly pred platbou prijímateľovi. Platobnú jednotku určuje vláda v súlade s osobitným predpisom. Vo vzťahu k Štátnej pokladnici vystupuje platobná jednotka v mene príslušného ministerstva ako vnútorná organizačná jednotka klienta Štátnej pokladnice;

- 75. Personálna matica** – súbor informácií o odborných, riadiacich a administratívnych kapacitách projektu, ktorý obsahuje najmä údaje ako meno a priezvisko osoby, aktivitu, na ktorej sa bude podieľať a predpokladaný rozsah práce v hodinách. Zároveň obsahuje pracovnú pozíciu osoby v projekte a činnosti, ktoré bude v rámci projektu realizovať. Prílohou predloženej personálnej matice ako aj jej zmien je životopis osôb uvedených v personálnej matici
- 76. Poskytovateľ pomoci** - orgán, ktorý je zodpovedný za pridelenie nenávratného finančného príspevku schválenému a vybranému projektu;
- 77. Pravidlo (princíp) štyroch očí** – pravidlo využívané pri najdôležitejších procesoch a činnostiach, ktorým sa zabezpečí rozdelenie niektorých funkcií medzi 2 osoby (spracovateľ a overovateľ) ktorých kumulácia predstavuje riziko vzniku nezrovnalosti, ohrozenie riadneho a transparentného priebehu procesu, možnú finančnú stratu a pod. V praxi to znamená, že jedna osoba nemôže vykonať a zároveň schváliť výsledok procesu (odborné hodnotenie, finančnú operáciu, pripravovanú finančnú operáciu a pod.). Napr. za dodržanie pravidla štyroch očí pri odbornom hodnotení ŽoNFP/výbere ŽoNFP sa považuje vykonanie odborného hodnotenia hodnotiteľom/výberu ŽoNFP osobou podľa ods. 81 kapitoly 4.2.2 a príslušným schvaľujúcim zamestnancom (schvaľujúcim súhrnnú správu z odborného hodnotenia ŽoNFP)/záverečnú správu z výberu Ž o NFP);
- 78. Predmet projektu** - cieľ, ktorého dosiahnutie garantuje prijímateľ realizáciou nosných aktivít špecifických pre príslušné opatrenie vyjadrený kľúčovým výstupovým ukazovateľom OP pre danú oblasť intervencie;
- 79. Priama diskriminácia** - konanie alebo opomenutie, pri ktorom sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, ako sa zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou v porovnateľnej situácii na základe pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasového pôvodu, národnostného alebo etnického pôvodu, zdravotného postihnutia, veku a sexuálnej orientácie;

- 80. Prijímateľ** – orgán, organizácia, právnická osoba, fyzická osoba alebo administratívna jednotka, ktorej sú za účelom realizácie projektu alebo operácie poskytované prostriedky štátneho rozpočtu určené na spolufinancovanie a prostriedky zo štrukturálnych fondov alebo Kohézneho fondu;
- 81. Prioritná os** - jedna z priorít stratégie v operačnom programe, ktorá sa skladá zo skupiny navzájom súvisiacich operácií s konkrétnymi, merateľnými cieľmi. Prioritná os operačného programu sa rovná jednej konkrétnej strategickej/špecifickej priorite stratégie Národného strategického referenčného rámca SR na roky 2007 - 2013;
- 82. Prínos** - pozitívne dopady realizácie projektu na prijímateľa alebo na definovanú cieľovú skupinu, ktoré môžu mať finančnú aj nefinančnú podobu. Jedná sa o súčet všetkých dosiahnutých plánovaných prínosov projektu;
- 83. Príručka pre žiadateľa** - záväzný riadiaci dokument RO, ktorý predstavuje komplexný metodický návod pre žiadateľa pri vypracovávaní žiadosti o NFP a slúži na orientáciu žiadateľa pri práci s výzvou na predkladanie žiadostí vrátane jej príloh a relevantnými programovými dokumentmi;
- 84. Programový manuál** - dokument na národnej úrovni vypracovaný riadiacim orgánom pre každý operačný program cieľa Konvergenčia a cieľa Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť obsahujúci podrobný popis jednotlivých opatrení.
- 85. Projekt** – súhrn aktivít a činností, na ktoré sa vzťahuje poskytnutie pomoci, ktoré popisuje žiadateľ v žiadosti o poskytnutie nenávratného finančného príspevku a ktoré realizuje prijímateľ v súlade so zmluvou o poskytnutí NFP, resp. s rozhodnutím o schválení žiadosti o NFP (v prípade, ak je prijímateľ a RO tá istá osoba);
- 86. Projekt generujúci príjmy** - každý projekt zahrňujúci investíciu do infraštruktúry, ktorej používanie je spolplatené a priamo hraďené užívateľmi, alebo každý projekt zahrňujúci predaj alebo prenájom pozemkov alebo stavieb, alebo každé poskytovanie služieb za poplatok;
- 87. Riadiaci orgán** – národný, regionálny alebo miestny verejný orgán alebo súkromný orgán určený členským štátom, ktorý je zodpovedný za riadenie operačného programu. RO je určený pre každý OP. V podmienkach SR je RO ústredný orgán štátnej správy určený vládou SR;

- 88. Rodová rovnosť** znamená rovnakú viditeľnosť, rovnaké postavenie a rovnakú účasť oboch pohlaví vo všetkých sférach verejného a súkromného života s cieľom plnohodnotného spoločenského uplatnenia žien a mužov (definícia podľa Rady Európy);
- 89. Rovnosť príležitostí** - zameriava sa na vytváranie takých podmienok, ktoré by viedli k posilňovaniu rovnakého prístupu všetkých do určitého sociálneho prostredia (napr. prístup k vzdelávaniu, zamestnaniu, zdravotnej, sociálnej starostlivosti atď.), resp. zabezpečenie rovnakej dostupnosti verejných služieb a zdrojov pre všetkých. Cieľom je odstraňovať bariéry, ktoré vedú k izolácii a vylučovaniu ľudí z verejného, politického, spoločenského, pracovného života, a to na základe takých sociálnych kategórií, ako je pohlavie, vek, rasa, etnikum, náboženstvo, zdravotné postihnutie, sexuálna orientácia atď.. a tak zamedziť diskriminácii na základe týchto znakov;
- 90. Schémy štátnej pomoci a schémy pomoci „de minimis“** - dokumenty, ktoré presne stanovujú pravidlá a podmienky, na základe ktorých môžu poskytovatelia pomoci poskytnúť štátnu pomoc a pomoc „de minimis“ jednotlivým prijímateľom;
- 91. Spis projektu** - spis vytvorený riadiacim orgánom pre každý projekt, ktorého súčasťou je originál žiadosti o NFP, originál zmluvy o poskytnutí NFP vrátane všetkých dodatkov, originály žiadostí o platbu, originály monitorovacích správ, a originály ďalších dokumentov, ktoré boli v súvislosti s realizáciou projektu a s tým spojenou činnosťou RO pripravené (napr. správy o overení projektu na mieste). Originály dokumentov je možné nahradiť ich kópiou na všeobecne prijímaných nosičoch dát pri verziách, ktorých zhoda s originálmi je overená;
- 92. Splnomocnenie** - poverenie, ktorým RO poveruje SORO na plnenie úloh riadiaceho orgánu vymedzených v splnomocnení a SORO toto poverenie prijíma. Splnomocnenie okrem vymedzených úloh obsahuje aj právomoci a zodpovednosti účastníkov splnomocnenia;
- 93. Správa o vykonávaní operačného programu (výročná, záverečná)** - správa pripravovaná v súlade s čl. 67 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 ktorej štruktúra rešpektuje ustanovenia prílohy XVIII Nariadenia ES 1828/2006. Správa o vykonávaní OP je po odsúhlasení zasielaná EK;
- 94. Sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom** (ďalej aj „SORO“) - ministerstvo, ostatný ústredný orgán štátnej správy,

samosprávny kraj alebo iná právnická osoba, ktorá má odborné, personálne a materiálne predpoklady na plnenie úloh riadiaceho orgánu určených v splnomocnení riadiaceho orgánu. Rozsah a definovanie úloh sprostredkovateľského orgánu pod riadiacim orgánom je v kompetencii riadiaceho orgánu a tvorí súčasť splnomocnenia, pričom sprostredkovateľský orgán koná v mene a na zodpovednosť riadiaceho orgánu. Sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom je aj subjekt poverený vládou SR alebo riadiacim orgánom na riadenie a vykonávanie časti OP v súlade s čl. 42, ods. 1 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, t.j. zabezpečenie implementácie časti OP prostredníctvom globálneho grantu;

95. **Strategická priorita** - jedna z 3 tematických priorít stratégie v Národnom strategickom referenčnom rámci SR na roky 2007-2013, ktorá sa skladá zo skupiny navzájom súvisiacich špecifických priorít s konkrétnymi, merateľnými cieľmi;
96. **Strategické usmernenia Spoločenstva o Kohézii (Community Strategic Guidelines on Cohesion** - ďalej len „CSG“) – strategický dokument na úrovni ES schválený Radou EÚ, ktorý pri zohľadnení ostatných príslušných politík ES vymedzuje rámec pre používanie štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu pre každý z cieľov.
97. **Systém finančného riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu** - komplex na seba nadväzujúcich a vzájomne prepojených podsystemov a činností, prostredníctvom ktorých sa zabezpečuje účinné finančné plánovanie, rozpočtovanie, používanie pomoci, účtovanie, výkazníctvo, platba prijímateľom, sledovanie finančných tokov, kontrola a overovanie pri realizácii pomoci zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu;
98. **Systém riadenia a kontroly** - postupy a činnosti súvisiace s poskytovaním pomoci z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Európskeho sociálneho fondu a Kohézneho fondu a ktorý zahŕňa systém riadenia, systém finančného riadenia a systém vládneho auditu;
99. **Systém riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu** - proces koordinácie činnosti riadiacich orgánov pri poskytovaní pomoci;
100. **Špecifická priorita NSRR** – pozri prioritná os;
101. **Štatistická klasifikácia ekonomických činností** (ďalej aj „SKEČ“) - číselník štatistickej klasifikácie ekonomických čin-

ností, ktorý obsahuje zoznam pracovných činností, ktoré sú vykonávané tak kolektívne ako aj individuálnymi subjektmi korešpondujúci s klasifikáciou ekonomických činností EU NACE.

102. **Štatistická územná jednotka - NUTS** je štandard pre hierarchické členenie administratívnych oblastí štátov Európskej únie pre účel regionálnej štatistiky zavedené Štatistickým úradom Európskej komisie (EUROSTAT) v spolupráci s Národnými inštitútmi pre štatistiku, v prípade SR Štatistickým úradom SR;
103. **Štátna pomoc** - akákoľvek pomoc poskytovaná z prostriedkov štátneho rozpočtu alebo akoukoľvek formou z verejných zdrojov podnikateľovi, ktorá naruša súťaž alebo hrozí narušením súťaže tým, že zvyhodňuje určité podniky alebo výrobu určitých druhov tovarov a môže nepriaznivo ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi Spoločenstva.
104. **Štrukturálne fondy** - nástroje štrukturálnej politiky ES využívané na dosiahnutie jej cieľov. K štrukturálnym fondom patria Európsky fond regionálneho rozvoja a Európsky sociálny fond.
105. **Štúdiá uskutočniteľnosti** - je nástroj predbežného posúdenia realizovateľnosti projektu s ohľadom na dosiahnutie cieľa navrhovaným/i riešením/iami a na odhad nákladov riešenia/i;
106. **Technická pomoc** - financovanie činností operačného programu týkajúcich sa príprav, riadenia, monitorovania, hodnotenia, informovania a kontroly spolu s činnosťami na posilnenie administratívnej kapacity;
107. **Trvalo-udržateľný rozvoj** - rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov. TUR zahŕňa zložky: ekonomickú, sociálnu a environmentálnu;
108. **Udržateľnosť** - schopnosť efektov (výsledkov a dopadov) projektu pretrvať v strednodobom a dlhodobom horizonte po ukončení financovania projektu;
109. **Účinnosť (effectiveness)** - vzťah medzi plánovaným výsledkom činnosti a skutočným výsledkom činnosti vzhľadom na použité verejné prostriedky. Na úrovni projektu je zásada účinnosti chápaná aj ako vykonávanie aktivít projektu v primeranom pomere zdrojov k výsledkom projektu;
110. **Účtovný doklad** - doklad definovaný v § 10 ods. 1 zákona o účtovníctve. Pre účely predkladania žiadostí o platbu (priebežná

platba, záverečná platba, zúčtovanie zálohovej platby) sa vyžaduje splnenie náležitostí definovaných v ods. 1 písm. a) až f) zákona o účtovníctve, pričom za dostatočné splnenie náležitosti podľa písm. f) sa považuje vyhlásenie prijímateľa v žiadosti o platbu v časti 10 Čestné vyhlásenie v znení „Ako prijímateľ čestne vyhlasujem, že nárokováná suma zodpovedá údajom uvedeným v účtovných dokladoch, je matematicky správna a vychádza z účtovníctva, oprávnené výdavky boli skutočne realizované v rámci obdobia oprávnenosti (v prípade zálohovej platby sa začala realizácia projektu), nárokováná suma je v súlade s ustanoveniami zmluvy o poskytnutí nenávratného finančného príspevku, pravidiel štátnej pomoci, verejného obstarávania, ochrany životného prostredia a rovnosti príležitostí boli dodržané, fyzický a finančný pokrok podlieha monitorovaniu vrátane overenia na mieste, požiadavky na informovanie verejnosti boli dodržané v súlade s ustanoveniami zmluvy, originály dokumentácie k platbe, definované v zozname príloh sú v našej držbe, náležite opечатkované, podpísané a prístupné na konzultovanie pre účely overenia. Sú riadne zaznamenané účtovným zápisom v účtovníctve v zmysle zákona o účtovníctve. Som si vedomý skutočnosti, že v prípade nesplnenia podmienok zmluvy o poskytnutí nenávratného finančného príspevku alebo v prípade nesprávne nárokových finančných prostriedkov v tejto žiadosti o platbu je možné, že príspevok nebude vyplatený, bude upravený alebo bude vyžiadané vrátenie neoprávnené vyplatených finančných prostriedkov.“;

111. **Veľký projekt** - projekt financovaný z ERDF alebo Kohézneho fondu podľa čl. 39 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, ktorého celkové náklady presahujú 25 mil. EUR v sektore životného prostredia a 50 mil. EUR v ostatných sektoroch. Schválenie veľkého projektu si vyžaduje samostatné rozhodnutie Európskej komisie;
112. **Verejné obstarávanie** - postupy definované v zákone o verejnom obstarávaní pre zadávanie zákaziek na dodanie tovaru, na uskutočnenie stavebných prác a na poskytnutie služieb;
113. **Verejné výdavky** - všetky verejné príspevky na financovanie operácií, ktoré pochádzajú z rozpočtu štátu, regionálnych a miestnych orgánov a Európskych spoločenstiev v súvislosti so štrukturálnymi fondmi a Kohéznym fondom, a akékoľvek podobné výdavky. Za podobný výdavok sa považuje každý príspevok na financovanie operácií pochádzajúci z rozpočtu verejnoprávnych

subjektov alebo združení jedného alebo viacerých regionálnych alebo miestnych orgánov, alebo verejnoprávnych subjektov kona-
júcich v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady (ES)
č. 18/2004 z 31. marca 2004 o koordinácii postupov zadávania
verejných zákaziek na práce, verejných zákaziek na dodávku to-
varu a verejných zákaziek na služby;

- 114. Vlastné zdroje prijímateľa** – finančné prostriedky, ktorými sa
podieľa prijímateľ na financovaní projektu v stanovenej výške
a určenom podiele. Za tieto zdroje sa považujú aj tie prostriedky,
ktoré prijímateľ získal z iného zdroja (okrem zdroja NFP - štát-
neho rozpočtu na spolufinancovanie a zdroja EÚ), ako napr. úver
z banky alebo príspevok tretej osoby;
- 115. Vládny audit** - nezávislá, objektívna, overovacia, hodnotiaca a
uist'ovania činnosť⁹⁷, ktorá je zameraná najmä na:
- 115.25 overenie účinného fungovania systému riadenia
a kontroly operačného programu⁹⁸, ktoré sa vykonáva naj-
mä ako systémový audit,
 - 115.26 overenie deklarovaných výdavkov Európskej ko-
misii na vhodnej vzorke operácií⁹⁹, ktoré sa vykonáva ako
audit operácií.
- 116. Vyhlásenie o overení** - dokument vyplnený riadiacim orgánom/
sprostredkovateľským orgánom pod riadiacim orgánom potvrdzu-
júci, že čiastky deklarované prijímateľom sú oprávnené a overené
- 117. Výdavok** - úbytok peňažných prostriedkov alebo úbytok ekviva-
lentov peňažných prostriedkov prijímateľa súvisiaci
s realizáciou projektu;
- 118. Výkaz výdavkov** - dokument obsahujúci oprávnené výdavky us-
kutočnené v priebehu stanoveného obdobia oprávnenosti za prí-
slušný operačný program podľa jednotlivých rokov. Výkaz je vy-
pracovaný certifikačným orgánom a tvorí prílohu k žiadosti o
priebežnú a záverečnú platbu z Európskej komisie;
- 119. Výsledok projektu** - okamžitý efekt realizácie aktivít projektu
(výstupy z aktivít), ktorý je k dispozícii pre konečných užívateľ'ov
alebo predstavuje služby poskytnuté cieľovej skupine;

⁹⁷ štvrtá časť zákona č. 502/2001 Z. z. o finančnej kontrole a vnútornom audite a o zmene a doplnení
niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁹⁸ napr. čl. 62 písm. a) všeobecného nariadenia, čl. 61 písm. a) nariadenia Rady (ES) č. 1198/2006

⁹⁹ napr. čl. 62 písm. b) všeobecného nariadenia, čl. 61 písm. b) nariadenia Rady (ES) č. 1198/2006

- 120. Výstupy projektu** - práce, služby a tovary, ktoré boli financované počas realizácie aktivít projektu vyjadrené z finančného a vecného hľadiska;
- 121. Výzva na predkladanie žiadostí o NFP** - východiskový metodický a odborný podklad zo strany riadiaceho orgánu, na základe ktorého žiadateľ o NFP vypracováva a predkladá žiadosti o NFP;
- 122. Workflow** - schéma zaručujúca opakovateľnosť vďaka systematickej organizácii definovaných úloh a toku informácií v rámci vykonávania určitej činnosti;
- 123. Zaujatosť** – situácia, kedy z dôvodov osobných alebo iných obdobných vzťahov medzi žiadateľom/prijímateľom a osobami vystupujúcimi na strane poskytovateľa týchto prostriedkov alebo pomerov osôb vystupujúcich na strane poskytovateľa k projektu môže byť narušený alebo ohrozený záujem na nestrannom a transparentnom výkone funkcií, ktoré súvisia s procesom výberu projektov pre realizáciu OP a/alebo procesom realizácie projektu. Za osobné alebo iné obdobné vzťahy sa považuje rodinná spriaznenosť alebo iný s verejným záujmom nesúvisiaci záujem zdieľaný so žiadateľom NFP/prijímateľom;
- 124. Zmluva o poskytnutí nenávratného finančného príspevku** (ďalej aj „**zmluva o NFP**“) - dvojstranný právny úkon stanovujúci zmluvné podmienky, práva a povinnosti prijímateľa a riadiaceho orgánu ako poskytovateľa pri poskytnutí NFP zo strany poskytovateľa prijímateľovi na realizáciu aktivít projektu, ktorý je predmetom schválenej žiadosti o NFP;
- 125. Žiadateľ o NFP** (ďalej aj „**ŽoNFP**“) - osoba, ktorá žiada o poskytnutie nenávratného finančného príspevku do momentu uzavretia zmluvy o poskytnutí nenávratného finančného príspevku s riadiacim orgánom resp. do momentu vydania rozhodnutia riadiaceho orgánu o schválení žiadosti o nenávratný finančný príspevok v prípade, ak na strane prijímateľa a RO vystupuje tá istá osoba;
- 126. Žiadosť o NFP** - dokument, ktorý pozostáva z formulára žiadosti a/alebo povinných príloh, ktorým žiadateľ o NFP žiada o poskytnutie NFP, a na základe ktorého RO prijme rozhodnutie o schválení žiadosti na realizáciu projektu alebo rozhodnutie o neschválení žiadosti o NFP;
- 127. Žiadosť o platbu** - doklad, ktorý pozostáva z formulára žiadosti o platbu a povinných príloh, na ktorého základe sú prijímateľovi

uhrádzané prostriedky štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a štátneho rozpočtu na spolufinancovanie v príslušnom pomere.

128. **Doba udržateľnosti Projektu** – doba, počas ktorej sa Prijímateľ zaväzuje udržať (zachovať) Cieľ Projektu, ktorej dĺžka je určená v Zmluve o poskytnutí prostriedkov mechanizmu. Doba udržateľnosti Projektu začína plynúť v kalendárny deň, ktorý nasleduje po kalendárnom dni, v ktorom došlo k Finančnému ukončeniu Projektu.
129. **Žiadosť o platbu** – je doklad, ktorý pozostáva z formuláru žiadosti a povinných príloh, na základe ktorého sú Prijímateľovi pomoci uhrádzané prostriedky a spolufinancovania zo štátneho rozpočtu SR v príslušnom pomere
130. **Prostriedky mechanizmu** (ďalej ako „PM“) - je suma finančných prostriedkov poskytnutá prijímateľovi na realizáciu aktivít Projektu, vychádzajúca zo schválenej žiadosti o PM, podľa podmienok Zmluvy o poskytnutí PM, z verejných prostriedkov v súlade s platnou právnou úpravou. PM je poskytovaný na základe ŽoPPM za splnenia podmienok podľa Výzvy nenávratným spôsobom.
131. **Žiadosť o poskytnutie prostriedkov mechanizmu** - je dokument, ktorý pozostáva z formulára ŽoPPM a povinných príloh, ktorým žiadateľ žiada o poskytnutie PM, a na základe ktorého riadiaci orgán prijme rozhodnutie o splnení/nesplnení PPPM.
132. **Zmluva o poskytnutí PM** - je dokument, ktorého predmetom je podrobná úprava zmluvných podmienok poskytnutia PM, práv a povinností uzavretá medzi Poskytovateľom pomoci a Objednávateľom v roli Prijímateľa pomoci.
133. **Rozhodnutie o splnení podmienok PPPM** - je písomné oznámenie doručené Objednávateľovi, ktoré potvrdzuje schválenie žiadosti o poskytnutí PM. Rozhodnutie o schválení žiadosti o PM vydáva štatutárny zástupca Riadiaceho orgánu.

O AUTOROVI

Ing. Ondrej Barič, PhD.

Vysokoškolské vzdelanie získal na Technickej univerzite v Bratislave v roku 1975 v odbore ekonomika a riadenie chemického priemyslu. Vedeckú hodnosť PhD obhájil na Univerzite Komenského v Bratislave v odbore svetová ekonomika. Pracovnú činnosť začal v podniku Slovnaft, kde sa postupne prepracoval do vedúcej funkcie. Po deviatich rokoch išiel na vyžiadanie pracovať na Ministerstvo priemyslu SR. Po reorganizácii ministerstiev, na Ministerstvo hospodárstva SR. V riadiacich funkciách na ministerstvách pôsobil celkom desať rokov. Naposledy ako riaditeľ finančného odboru. Po odchode z ministerstva prešiel do komerčného bankovníctva, kde pracoval vo vedúcich funkciách v Investičnej a rozvojovej banke. Získané skúsenosti následne využil v Národnej banke Slovenska na úseku guvernéra ako bankový expert. Potom bol zamestnaný na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR, a v Národnom centre európskych a globálnych štúdií zriadeného vládou SR, ako vedúci výskumnej sekcie pri Ekonomickej univerzite v Bratislave. Na záver pracoval ako vedecký tajomník vo vedeckom inštitúte na Vysokej škole ekonomie a manažmentu verejnej správy v Bratislave. Zároveň pôsobil a pôsobí aj súčasnosti v Občianskych združeniach v ekonomickej oblasti odbornou - vedeckou. Je predsedom OZ NCEGŠ - Národné centrum európskych a globálnych štúdií. Je činný v Národohospodárskom odbore Matice slovenskej.

PREHLAD VEDECKO-VÝSKUMNEJ, PUBLIKAČNEJ A INEJ ODBORNEJ ČINNOSTI. (Podľa Vyhlášky MŠVVaŠ SR č.456/2012 Z. z. o centrálnom registri evidencie publikačnej činnosti).

AED Vedecké práce v domácich recenzovaných vedeckých monografiách - 11

AFC Publikované príspevky na zahraničných vedeckých konferenciách - 4

AFD Publikované príspevky na domácich vedeckých konferenciách - 1

BAB Odborné knižné publikácie vydané v domácich vydavateľstvách - 2

BCI Skriptá a učebné texty - 1

BDF Odborné práce v ostatných domácich časopisoch - 70

EDI Recenzie v časopisoch a zborníkoch - 1

Spolu- publikácie a príspevky 90

AUTHOR

Ing. Ondrej Barič, PhD.

Ondrej Barič, graduated from the Technical University of Bratislava in 1975 in the field of chemical industry economics and management. He holds a Doctor of Philosophy degree from the Comenius University in Bratislava in the field of world economy. He started his working activity in the Slovnaft company, where he gradually rose to become to a leading position. After nine years of work there, he went to function at the Ministry of Industry of the Slovak Republic on request. After the reorganization of the ministries he was employed at the Ministry of Economy of the Slovak Republic. He has been active in management positions in ministries for ten years entirely. Most recently as a Director of the Financial Department. After leaving the ministry, he moved to the commercial banking, where he worked in senior positions at the Investment and Development Bank. Then he used all his gained experience in the National Bank of Slovakia, as a bank expert in the Governor's Department. Afterwards he was employed at the Ministry of Education, Science, Research and Sport of the Slovak Republic, and at the National Center for European and Global Studies established by the Slovak Government, as Head of the Research Section at the University of Economics in Bratislava. His final work was in position of a scientific secretary at the Scientific Institute at the University of Economics and Management of Public Administration in Bratislava. At the same time Ondrej Barič has worked, and also is currently he active in the Civic Associations in the economic and scientific fields. Actually, he is Chairman of the NCEGS - National Center for European and Global Studies. He is also active in the National Economics Section of the Matica Slovenská (*Slovakia's scientific and cultural institution focusing on topics around the Slovak nation*).

SUMMARY OF SCIENTIFIC, RESEARCH, PUBLISHING AND OTHER SPECIALIZED ACTIVITIES.

(According to the Decree of the Ministry of Education, Youth and Sports of the Slovak Republic No. 456 / 2012 Coll., On the central register of publishing activities).

AED Scientific papers in domestic peer-reviewed scientific monographs - 11

AFC Published conference papers at foreign scientific conferences - 4

AFD Published conference papers at domestic scientific conferences - 1

BAB Professional book publications published in domestic publishing ho-
uses - 2

BCI Scripts (lecture notes) and teaching texts - 1

BDF Professional paper works in other domestic Magazines – 70

EDI Reviews in magazines and almanacs - 1

TOTAL - publications and conference contribution papers 90

Po pristúpení do Európskej únie od roku 2004 eurofondy, ktoré využívame sú súčasťou slovenskej ekonomickej reality. Využívať ich môžu po dohode SR a EÚ súkromné aj verejné inštitúcie na realizáciu rôznych projektov na Slovensku.

Hlavným cieľom monografie je z národohospodárskeho pohľadu ukázať ako sa využívali finančné prostriedky EÚ, eurofondy v jeho jednotlivých oblastiach počas obdobia 20 rokov od vstupu SR do EÚ do roku 2024, v jednotlivých programových obdobiach.

Tento zámer je doplnený poukázaním na značnú administratívnu záťaž na strane užívateľov prostriedkov z EÚ, ale aj jednotlivých orgánov SR, ktoré o nich rozhodujú v procese ich implementácie.

Monografia je určená pre pomerne širokú čitateľskú verejnosť, nie len odbornú, pre získanie prehľadu ako využívame eurofondy. Vhodná bude aj pre študentov vysokých škôl.

After joining the European Union in 2004 the European funds, that we use, are a part of the Slovak economic reality. The European funds can be used by both private and public institutions for the implementation of various projects in Slovakia, with the agreement of the Slovak Republic and the EU.

The main goal of the monograph is to show, from a national economic point of view, how the EU financial resources, European funds were used in its particular areas during the period of 20 years from the Slovak Republic's accession to the EU in 2024, in individual program periods.

This intention is supplemented by pointing out the considerable administrative load on the part of the EU funds users, but also of the individual authorities of the Slovak Republic, which decide on the EU funds in the processes of their implementation.

The monograph is intended for a relatively wide readership, not only for professionals, to gain an overview of how we use European funds. It will also be suitable for university students.

ISBN: 978 - 80 - 972508 - 5 - 0